

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**KURUMSAL BİLGİ YÖNETİMİNDE BİLGİLENDİRME TASARIMI
MODEL ÖNERİSİ**

Doktora Tezi

Nida KAYALI

Ankara, 2024

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**KURUMSAL BİLGİ YÖNETİMİNDE BİLGİLENDİRME TASARIMI
MODEL ÖNERİSİ**

Doktora Tezi

Nida KAYALI

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ**

Ankara, 2024

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**KURUMSAL BİLGİ YÖNETİMİNDE BİLGİLENDİRME TASARIMI
MODEL ÖNERİSİ**

Doktora Tezi

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ**

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ (Danışman)

Prof. Dr. Özlem GÖKKURT DEMİRTEL

Prof. Dr. Nevzat ÖZEL

Doç. Dr. Bahattin YALÇINKAYA

Doç. Dr. Tolga ÇAKMAK

Tez Savunması Tarihi

07.10.2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİR danışmanlığında hazırladığım “**Kurumsal Bilgi Yönetiminde Bilgilendirme Tasarımı Model Önerisi (Ankara, 2024)**” adlı yüksek lisans ☐ - doktora/bütünleşik doktora ☒ tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

15.10.2024

Nida KAYALI

ÖNSÖZ

Bilginin hızla artan hacmiyle birlikte kurumlar için en büyük zorluklar bu bilgi yığınlarını etkili bir şekilde yönetmek, onları değerli içgörülere dönüştürmek ve onlardan “anlam” çıkarmaktır. Bu bağlamda “bilgilendirme tasarımı”, kurumsal bilginin stratejik bir şekilde yönetilmesinde ve hedef kitleye sunulmasında merkezi bir role sahiptir. Bu çalışma kapsamında geliştirilen Kurumsal Bilgi Yönetiminde Bilgilendirme Tasarımı Modeli (KBY/BİLTAM), görselleştirme ve hikâyeleştirme araçlarını kullanarak kurumların bilgiyi daha etkin bir şekilde yönetmelerini ve sunmalarını sağlayan yenilikçi bir yaklaşım sunmaktadır.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde emeği geçen herkese teşekkür etmek isterim. Öncelikle, tez danışmanım Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ’ye ufuk açıcı yönlendirmeleri ve tezimin her aşamasındaki değerli destekleri için çok teşekkür ederim. “Bilim yolcuğu”na adım attığımdan beri ufkumu genişleten, ilham verici tavsiyeleriyle desteğini her zaman üzerimde hissettiğim kıymetli hocam Doç. Dr. Bahattin YALÇINKAYA’ya; tez izleme komitesinde yer alan hocam Prof. Dr. S. Özlem GÖKKURT DEMİRTEL’e değerli görüş ve önerileri için ayrıca teşekkür ederim.

Tez savunmamdaki değerli katkıları için Prof. Dr. Nevzat ÖZEL’e ve Doç. Dr. Tolga ÇAKMAK’a çok teşekkür ederim.

Son olarak Türkiye’de bilim kültürünü yerleştirmek için büyük bir özveriyle çalışan, “bilimsel düşünce” dünyanın inşasında çok büyük rol oynayan; bilime, doğaya ve insana bakışımın çözümlülüğünü artıran çok değerli hocam Prof. Dr. Sinan CANAN’a müteşekkirim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR	vii
TABLolar.....	viii
GRAFİKLER.....	x
ŞEKİLLER	xi
1. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Problemi ve Hipotezi	5
1.4. Araştırmanın Yöntemi	6
1.5. Araştırmanın Düzeni.....	17
1.6. Literatür Taraması.....	18
2. BÖLÜM.....	32
BİLGİ YÖNETİMİ VE KURUMSAL BİLGİ YÖNETİMİ.....	32
2.1. Bilgi Kavramı ve Bilgi Hiyerarşisi	32
2.2. Bilgi Türleri	36
2.2.1. Düzenlenme ve Kullanma Tarzlarına Göre Bilgiler	37
2.2.2. Niteliğine Göre Bilgiler.....	37
2.2.3. İçeriğine Göre Bilgiler	37
2.2.4. Kaynağına Göre Bilgiler	38
2.3. Bilgi Yönetimi	38
2.3.1. Bilgi Yönetiminin Amacı	40
2.3.2. Bilgi Yöneticisi	41
2.3.3. Bilgi Yönetiminin Aşamaları	42
2.4. Bilgi Yönetimi Modelleri.....	44

2.4.1. Wiig'in Bilgi Oluşturma ve Kullanma Yönetim Modeli (1993).....	45
2.4.2. Nonaka ve Takeuchi'nin Bilgi Matrisi Modeli (1995)	48
2.4.3. Choo'nun Sezgisel Bilgi Yönetimi Modeli (1996)	49
2.4.4. Boisot'nun "I-Space" Bilgi Yönetimi Modeli (1998).....	50
2.4.5. Bukowitz ve Williams'ın Bilgi Yönetimi Modeli (2000)	51
2.4.6. McElroy'un Bilgi Yönetim Döngüsü Modeli (2003).....	55
2.5. Kurumsal Bilgi Yönetimi.....	57
2.5.1. Kurumsal Bilgi	57
2.5.2. Kurumsal Bilgi Kaynakları	57
2.5.3. Kurumsal Bilgi Yönetimi	59
2.5.4. Kurumsal Bilgi Yönetimi Unsurları.....	61
3. BÖLÜM.....	64
BİLGİLENDİRME TASARIMI.....	64
3.1. Bilgilendirme Tasarımı Kavramı	66
3.2. Bilgilendirme Tasarımı ve Kurumsal Bilgi Yönetimi İlişkisi	82
3.3. Bilgilendirme Tasarımı İlkeleri.....	84
3.3.1. Yaklaşım (Politics).....	85
3.3.2. Konumlandırma (Position).....	86
3.3.3. Tutumluluk (Parsimony)	87
3.3.4. Nezaket (Politeness).....	87
3.3.5. Performans (Performance)	87
3.4. Bilgilendirme Tasarımının Uygulama Alanları	88
3.4.1. Doküman Tasarımı.....	89
3.4.2. Form Tasarımı	92
3.4.3. Kullanma Kılavuzu Tasarımı	93
3.4.4. Eğitim Dokümanları.....	94
3.4.5. Harita Tasarımı.....	97
3.4.6. Şema, Çizelge ve Tablo Tasarımı	98

3.4.7. Yönlendirme ve İşaretleme Tasarımı	99
3.4.8. Sergileme Tasarımı	100
3.4.9. Piktogramlar	102
3.4.10. İnfografikler	103
3.5. Bilgilendirme Tasarımının Uygulama Ortamları	107
3.5.1. Durağan Ortamlar	107
3.5.2. Hareketli Ortamlar	108
3.5.3. Etkileşimli Ortamlar	109
3.6. Bilgilendirme Tasarımı Uygulamalarında Aşamalar	109
3.6.1. İçeriği Belirleme	110
3.6.2. Hedef Kitleyi Tanıma	111
3.6.3. Uygun Ortamı Seçme	112
3.6.4. Taslak Hazırlama	112
3.6.5. Düzenleme	113
3.6.6. Tasarlama	113
3.7. Bilgilendirme Tasarımı ile Görselleştirme (Visualization) ve Hikâyeleştirme (Storytelling) İlişkisi	114
4. BÖLÜM	121
BULGULAR VE DEĞERLENDİRME	121
4.1. Bulgular	123
4.1.1. Demografik Verilere İlişkin Bulgular	123
4.1.1. Bilgilendirme Tasarımıyla Oluşturulmuş Rapor ve Geleneksel Yöntemle Oluşturulmuş Rapora İlişkin Sorulara Dair Bulgular	128
4.1.2. Bilişsel Yük Ölçeği'ne İlişkin Bulgular	141
4.1.3. Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği'ne İlişkin Bulgular	142
4.1.4. Sözel veya Görsel Baskın Öğrenme Stilini Belirleme Ölçeği'ne İlişkin Bulgular	146
4.1.5. Hipotezlere İlişkin Bulgular	148
4.2. Değerlendirme	166

5. BÖLÜM.....	178
KURUMSAL BİLGİ YÖNETİMİNDE BİLGİLENDİRME TASARIMI MODEL ÖNERİSİ (KBY/BİLTAM).....	178
5.1. KBY/BİLTAM Aşamaları	188
5.1.1. Bilgi Toplama: Bilgi Varlıklarının Ekosistemi	190
5.1.2. Bilgi Varlıklarının Tanımlanması ve Sınıflandırılması	193
5.1.3. Bilgi Yönetim Ekibinin Oluşturulması: Bilgi Füzyonu.....	197
5.1.4. Verilerin Ayıklanması: Bilgi Yönetiminin Hücre Zarı.....	201
5.1.5. Bilgi Varlıklarının Standartlaştırılması: Bilgi Yönetiminin Altın Oranı	204
5.1.6. Bilgi Yönetim Sisteminin Yapılandırılması: Kurumun Kaosundaki Düzen	208
5.1.7. Bilgilendirme Tasarımının Yapılması: Bilgi Yönetiminin Fraktal Geometrisi	213
5.1.8. Bilgi Yönetiminin Verimlilik ve Etkinlik Değerlendirmesi: BYS Homeostazi.....	221
5.1.9. Bilgi Güvenliği ve Gizliliğin Korunması: BYS'nin Kuantum Kriptografisi	226
5.1.10. Sürdürülebilir Bilgi Yönetimi ve İnovasyon: BYS'nin Entropiye Meydan Okuması	229
6. BÖLÜM.....	239
SONUÇ VE ÖNERİLER	239
6.1. Sonuç	239
6.2. Öneriler	245
KAYNAKÇA	250
EKLER	264
EK 1: Kurumsal Bilgi Yönetiminde Bilgilendirme Tasarımı Model Önerisi Araştırma Anketi – Deney Grubu	264
EK 2: Kurumsal Bilgi Yönetiminde Bilgilendirme Tasarımı Model Önerisi Araştırma Anketi – Kontrol Grubu	283
EK 3: Ölçek Kullanım İzinleri.....	302

EK 4: Etik Kurul Onayı	304
ÖZET	306
ABSTRACT	307

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AIGA: The Professional Association for Design (Profesyonel Tasarım Derneği)

BYS: Bilgi Yönetim Sistemi

FKM: Felaket Kurtarma Merkezi

H: Histogram Testi Sonuçları (Uç Değer Testi)

IIID: International Institute for Information Design (Uluslararası Bilgilendirme Tasarımı Enstitüsü)

KBY/BİLTAM: Kurumsal Bilgi Yönetiminde Bilgilendirme Tasarımı Modeli

K-S Testi: Kolmogorov-Smirnov Testi

K-S (p): Kolmogorov-Smirnov Testi p-Değeri

Kurt: Basıklık Değeri

Kurt/SE: Basıklığın Standart Hataya Bölünmesi

M: Ortalama

N: Örneklem Büyüklüğü

SD: Standart Sapma

Skew: Çarpıklık Değeri

Skew/SE: Çarpıklığın Standart Hataya Bölünmesi

S-W: Shapiro-Wilk Testi

S-W (p): Shapiro-Wilk Testi p-Değeri

YZ: Yapay Zekâ

TABLÖLAR

Tablo 1. Araştırmanın Deseni	9
Tablo 2. Bilgi Yönetimi Süreçleri.....	42
Tablo 3. Wiig'in Bilgi Yönetimi Modeli – İçselleştirme Dereceleri	47
Tablo 4. Bilgilendirme Tasarımı Tanımları	68
Tablo 5. Verilerin Normallik Analizi.....	122
Tablo 6. Örneklem grubunun yaş dağılımı	124
Tablo 7. Örneklem grubunun cinsiyet dağılımı	124
Tablo 8. Gruplara göre cinsiyetin karşılaştırması	125
Tablo 9. Örneklem grubunun eğitim seviyeleri	125
Tablo 10. Gruplara göre eğitim seviyesi karşılaştırması	126
Tablo 11. Örneklem grubunun çalıştıkları kurumdaki pozisyonlarının dağılımları	126
Tablo 12. Örneklem grubunun kurumdaki görevlerinin dağılımı.....	127
Tablo 13. Örneklem grubunun kurumda çalıştıkları sürenin dağılımı.....	128
Tablo 14. Gruplara göre soru 1'den elde edilen cevapların karşılaştırması	130
Tablo 15. Gruplara göre soru 2'den elde edilen cevapların karşılaştırması	130
Tablo 16. Gruplara göre soru 3'den elde edilen cevapların karşılaştırması	131
Tablo 17. Gruplara göre soru 4'ten elde edilen cevapların karşılaştırması	132
Tablo 18. Gruplara göre soru 5'ten elde edilen cevapların karşılaştırması	133
Tablo 19. Gruplara göre soru 6'dan elde edilen cevapların karşılaştırması	134
Tablo 20. Gruplara göre soru 7'den elde edilen cevapların karşılaştırması	134
Tablo 21. Gruplara göre soru 8'den elde edilen cevapların karşılaştırması	135
Tablo 22. Gruplara göre soru 9'dan elde edilen cevapların karşılaştırması	136
Tablo 23. Gruplara göre soru 10'dan elde edilen cevapların karşılaştırması	137
Tablo 24. Gruplara göre soru 11'den elde edilen cevapların karşılaştırması	138
Tablo 25. Gruplara göre soru 12'den elde edilen cevapların karşılaştırması	138
Tablo 26. Gruplara göre soru 13'ten elde edilen cevapların karşılaştırması	139
Tablo 27. Gruplara göre soru 14'ten elde edilen cevapların karşılaştırması	140
Tablo 28. Gruplara göre soru 15'ten elde edilen cevapların karşılaştırması	141
Tablo 29. Gruplara göre Bilişsel Yük ölçeğinden alınan puanların karşılaştırması	142
Tablo 30. Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği puanlarının deney ve kontrol grubu bazında normallik analizi.....	143
Tablo 31. Sözel veya Görsel Baskın Öğrenme Stilini Belirleme Ölçeği puanlarının deney ve kontrol grubu bazında normallik analizi	147

Tablo 32. Sözel veya Görsel Baskın Öğrenme Stilini Belirleme Ölçeği alt boyutlarına göre deney ve kontrol grubu bazında t-testi	148
Tablo 33. Ana hipotezin deney ve kontrol grubu bazında normal dağılımı	149
Tablo 34. Ana hipotezin deney ve kontrol grubu bazında t-testi.....	151
Tablo 35. H1'in deney ve kontrol grubu bazında normal dağılımı	156
Tablo 36. H1'in deney ve kontrol grubu bazında t-testi	157
Tablo 37. H2'nin deney ve kontrol grubu bazında normal dağılımı	158
Tablo 38. H2'nin deney ve kontrol grubu bazında t-testi	159
Tablo 39. H3'ün deney ve kontrol grubu bazında normal dağılımı.....	160
Tablo 40. H3'ün deney ve kontrol grubu bazında t-testi	162
Tablo 41. H4'ün deney ve kontrol grubu bazında normal dağılımı.....	163
Tablo 42. H4'ün deney ve kontrol grubu bazında t-testi	164
Tablo 43. KBY/BİLTAM adımlarına dair açıklamalar	237

GRAFİKLER

Grafik 1. Örneklem grubunun yaş dağılımı.....	123
Grafik 2. Örneklem grubunun cinsiyet dağılımı.....	124
Grafik 3. Örneklem grubunun eğitim seviyesi	125
Grafik 4. Örneklem grubunun çalıştıkları kurumdaki pozisyonlarının dağılımları.....	126
Grafik 5. Örneklem grubunun kurumdaki görevlerinin dağılımı	127
Grafik 6. Örneklem grubunun kurumda çalıştıkları sürenin dağılımı	127
Grafik 7. Gruplara göre soru 1’den elde edilen cevapların karşılaştırması	129
Grafik 8. Gruplara göre soru 2’den elde edilen cevapların karşılaştırması	130
Grafik 9. Gruplara göre soru 3’ten elde edilen cevapların karşılaştırması	131
Grafik 10. Gruplara göre soru 4’ten elde edilen cevapların karşılaştırması	132
Grafik 11. Gruplara göre soru 5’ten elde edilen cevapların karşılaştırması	132
Grafik 12. Gruplara göre soru 6’dan elde edilen cevapların karşılaştırması	133
Grafik 13. Gruplara göre soru 7’den elde edilen cevapların karşılaştırması	134
Grafik 14. Gruplara göre soru 8’den elde edilen cevapların karşılaştırması	135
Grafik 15. Gruplara göre soru 9’dan elde edilen cevapların karşılaştırması	136
Grafik 16. Gruplara göre soru 10’dan elde edilen cevapların karşılaştırması	136
Grafik 17. Gruplara göre soru 11’den elde edilen cevapların karşılaştırması	137
Grafik 18. Gruplara göre soru 12’den elde edilen cevapların karşılaştırması	138
Grafik 19. Gruplara göre soru 13’den elde edilen cevapların karşılaştırması	139
Grafik 20. Gruplara göre soru 14’ten elde edilen cevapların karşılaştırması	139
Grafik 21. Gruplara göre soru 15’ten elde edilen cevapların karşılaştırması	140
Grafik 22. Gruplara göre Bilişsel Yük Ölçeği’nden alınan puanların karşılaştırması	142
Grafik 23. Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği alt boyutlarının ortalama puanlarının deney ve kontrol grubu bazında karşılaştırması	143
Grafik 24. Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği alt boyutlara göre t-testi sonuçları	144
Grafik 25. Sözel veya Görsel Baskın Öğrenme Stilini Belirleme Ölçeği alt boyutlarının ortalama puanlarının deney ve kontrol grubu bazında karşılaştırması	146
Grafik 26. Gruplara göre rapor sayfalarından alınan cevapların ortalama puanlarının karşılaştırması	151

ŞEKİLLER

Şekil 1. Araştırmanın Yöntemi.....	8
Şekil 2. Veri Toplama Araçları	12
Şekil 3. Bilgi Hiyerarşisi/Piramidi (VEBB)	35
Şekil 4. Bilgi Hiyerarşisi (Clark, 2004).....	35
Şekil 5. Wiig'in Bilgi Formları Hiyerarşisi.....	47
Şekil 6. Nonaka ve Takeuchi'nin Bilgi Matrisi Modeli	49
Şekil 7. Bukowitz ve Williams'in Bilgi Yönetim Modeli.....	53
Şekil 8. McElroy'un Bilgi Yönetim Döngüsü.....	56
Şekil 9. Etkili Bilgilendirme Tasarımının Dört Boyutu	70
Şekil 10. Bilgilendirme Tasarımı Modeli	71
Şekil 11. Bilgilendirme tasarımının çok disiplinli bir bilim dalı olduğunu göstermektedir.	71
Şekil 12. İnfoloji (teori), infografi (pratik) ve infodidaktik, yani infoloji ve infografiyi içeren ilişkileri göstermektedir	72
Şekil 13. John Snow'un Kolera Salgını Haritası.....	74
Şekil 14. 1854 Kolera Salgınına Başlatan Su Tulumbası	74
Şekil 15. Thomas Clarkson'ın “Köle Gemisi” Adlı Bilgilendirme Tasarımı	75
Şekil 16. Harry Beck, Londra Metro Hatları Haritası, 1933.	76
Şekil 17. Londra Metro Hatları Haritası, 2017.....	77
Şekil 18. Bilgilendirme Tasarımcısı Olmak İçin Gerekenler	80
Şekil 19. Family Voices/Austin, Chicago – ABD, Tasarım: BJ Krivanek Art+Design	86
Şekil 20. Nicholas Felton'ın 2006 Kişisel Yıllık Raporu.....	92
Şekil 21. Resmî Yazışma İletişim Formu.....	93
Şekil 22. Elektrikli Scooter Etkileşimli Kullanma Kılavuzu	94
Şekil 23. Okul Öncesi İçin Hazırlanmış Eksik Parça Tamamlama Çalışması	95
Şekil 24. Ortaokul Seviyesi İçin Hazırlanmış “Kentleşmeyi Anlama” Çalışması	96
Şekil 25. Nereden Ev Satın Alabilirsiniz?	97
Şekil 26. Görselleştirme Yöntemleri Periyodik Tablosu	98
Şekil 27. İstanbul Havaalanında Engelliler İçin Tasarlanan Yönlendirme Tabelası ...	100
Şekil 28. Hafıza 15 Temmuz Müzesi “Koloni Sömürgeciliği”	101
Şekil 29. Osmanlı Bankası Müzesi “İmparatorluktan Cumhuriyete Banka Personeli”: Fotoğrafların Anlattıkları.....	101

Şekil 30. AIGA'nın Amerika Ulaştırma Bakanlığı İçin Geliştirdiği Piktogramlardan Örnekler.....	102
Şekil 31. Tokyo 2020 Olimpiyat Oyunları'nın Resmî Spor Piktogramları	103
Şekil 32. Türkiye Denizlerinin İstilacı Yabancı Türleri.....	105
Şekil 33. Mevsimlik Tarım İşçileri Türkiye'nin Dört Bir Yanında Üretime Katkı Sağlıyor.....	105
Şekil 34. The Brain In Slumber Adlı İnfografik	106
Şekil 35. Boneless Beauties Adlı İnfografik	106
Şekil 36. Bilgilendirme Tasarımı Uygulamalarında Aşamalar	114
Şekil 37. “Tasarım” ve “Görselleştirme”nin Birbirinden Farkı	115
Şekil 38. Görselleştirmenin Bilgilendirme Tasarımındaki Yeri	115
Şekil 39. DNA Bazlarının Kimyasal Yapısı	181
Şekil 40. DNA Tabanlı Dijital Veri Depolamada Yer Alan Kodlama ve Kod Çözme Süreçleri	182
Şekil 41. Uçak Yapımında Doğadan Alınan İlham.....	184
Şekil 42. Altın Orandan İlhamla Tasarlanan Merdiven	185
Şekil 43. Köpekbalığı Derisinden İlham Alan Antimikrobiyal Malzeme.....	185
Şekil 44. Ayçiçeğinde Bulunan Çift Logaritmik Spiralın Güneş Enerjisi Panelinde Uygulanması.....	186
Şekil 45. KBY/BİLTAM Aşamaları	188
Şekil 46. Doğadaki Biyoçeşitlilik.....	191
Şekil 47. Bilgi Toplama: Bilgi Varlıklarının Ekosistemi.....	192
Şekil 48. “Bilgi Toplama: Bilgi Varlıklarının Ekosistemi” Adımının Aşamaları.....	193
Şekil 49. Canlıların Sınıflandırılması.....	194
Şekil 50. Bilgi Varlıklarının Tanımlanması ve Sınıflandırılması	195
Şekil 51. “Bilgi Varlıklarının Tanımlanması ve Sınıflandırılması” Adımının Aşamaları	196
Şekil 52. Nükleer Füzyon.....	197
Şekil 53. Bilgi Yönetim Ekibinin Oluşturulması: Bilgi Füzyonu	199
Şekil 54. Seçici Geçirgen Hücre Zarı.....	202
Şekil 55. Verilerin Ayıklanması: Bilgi Yönetiminin Hücre Zarı	202
Şekil 56. “Verilerin Ayıklanması: Bilgi Yönetiminin Hücre Zarı” Adımının İlkeleri.	204
Şekil 57. Altın Oran	205
Şekil 58. Bilgi Varlıklarının Standartlaştırılması: Bilgi Yönetiminin Altın Oranı	206

Şekil 59. “Bilgi Varlıklarının Standartlaştırılması: Bilgi Yönetiminin Altın Oranı” Adımının Aşamaları	208
Şekil 60. Lorenz Çekeri.....	210
Şekil 61. Bilgi Yönetim Sisteminin Yapılandırılması: Kurumun Kaosundaki Düzen.	211
Şekil 62. Bitkilerde Kendini Tekrar Eden Fraktaller	214
Şekil 63. Mandelbrot Kümesi.....	214
Şekil 64. Bilgilendirme Tasarımının Yapılması: Bilgi Yönetiminin Fraktal Geometrisi	217
Şekil 65. BYS’lerden Elde Edilen Bilgilerin Bilgilendirme Tasarımı ile Rapor Haline Getirilmesi Süreci	218
Şekil 66. Homeostazis	222
Şekil 67. Bilgi Yönetiminin Verimlilik ve Etkinlik Değerlendirmesi: BYS Homeostazı	224
Şekil 68. “Bilgi Yönetiminin Verimlilik ve Etkinlik Değerlendirmesi: BYS Homeostazı” Adımının Aşamaları.....	225
Şekil 69. Bilgi Güvenliği ve Gizliliğin Korunması: BYS’nin Kuantum Kriptografisi	227
Şekil 70. “Bilgi Güvenliği ve Gizliliğin Korunması: BYS’nin Kuantum Kriptografisi” Adımının Aşamaları	229
Şekil 71. Entropi Nedir?	230
Şekil 72. Sürdürülebilir Bilgi Yönetimi ve İnovasyon: BYS’nin Entropiye Meydan Okuması.....	232
Şekil 73. “Sürdürülebilir Bilgi Yönetimi ve İnovasyon: BYS’nin Entropiye Meydan Okuması” Adımının Aşamaları	235

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Bilim tarihinin farklı evreleri, insanların bilgiyi anlama ve düzenleme çabalarını şekillendirmiştir. Warren Weaver, “Bilim ve Karmaşa” adlı makalesinde bilim tarihinin üç aşamasından bahsetmektedir (Weaver, 1948, s. 536-544):

1. “Sadelik Sorunları” evresi, 17., 18. ve 19. yüzyılları içermektedir.
2. “Dağınık Karmaşa” evresi, 20. yüzyılın ilk yarısını kapsamaktadır.
3. “Düzenli Karmaşa Sorunları” evresi, 20. yüzyıldan günümüze uzanmaktadır.

Bu evreler, insanların bilgiyi anlama çabalarının farklı dönemlerini yansıtmaktadır. Bilgiyi “düzenlemek” ve bilginin “sunuş şeklini tasarlamak”, yani “bilgilendirme tasarımı” bu çabaları destekleyen en kritik disiplinlerden biridir.

Beş duyu aracılığıyla dünyayı deneyimleyen insanlar, “görme” duyusu ile diğer duylardan daha fazla veri elde etmekte; beynin yaklaşık üçte birini görme işlevi kapsamaktadır (Eagleman, 2016, s.48). Bilgilerin %90’ı görsel olarak algılanmakta ve beyin, görsel bilgileri metinlere göre altmış bin kat daha hızlı işlemektedir (Walter ve Gioglio, 2014, s.20-21). Bu perspektifle, bilginin görsel olarak etkili bir şekilde sunulması, günümüzde karşı karşıya kaldığımız veri yığınlarını düzenlemenin ötesinde sosyokültürel, ekonomik, teknolojik vb. ilerlemeleri şekillendirecek stratejik bir unsur olarak da ön plana çıkmaktadır.

Dünya çapında iletişim kanallarında belirgin bir artış gözlemlenmektedir. Bununla birlikte insanların dikkatini çekmek giderek daha zor bir hâl almaktadır. Görsel olarak ilgi çekici içerik oluşturabilme yeteneği, öğretmenlerden bankacılara kadar her sektördeki çalışanların fikirlerini daha etkili bir şekilde iletebilmelerini sağlamaktadır. Bu nedenle “görsel okuryazarlık”, çağımızın en kritik becerilerinden biri olarak öne

çıkılmaktadır. 2023 Görsel Ekonomi Raporu'na göre iş liderlerinin %95'i, çalışanlarının tasarım becerilerine ve bilgisine sahip olmasını beklemektedir (Visual Economy Report, 2023). Görselleştirme ile alakalı olmayan işlerde bile çalışanlardan görsel okuryazarlık becerilerine sahip olmasının beklendiği görülmektedir.

Bu kapsamda, kurumsal bilgi yönetim sistemlerindeki (BYS) karmaşık, yapılandırılmamış ve büyük veri yığınlarından bilgi çıkarılması; elde edilen bilginin hedef kitleye doğru ve etkili bir biçimde iletebilmesi açısından kurumlarda karmaşık bilgilerin anlamlandırmasını ve kurumsal bilginin ilgi çekici ve en anlaşılır şekilde sunulmasını sağlayan “bilgilendirme tasarımı”nın kurumsal bilgi yönetiminde uygulanması önem arz etmektedir.

Çalışma için temel sağlayacak kavramların tanımları şu şekildedir:

Bilgilendirme Tasarımı (Information Design): Bilginin belirli bir hedef kitle için ayıklanması, organizasyonu ve sunumudur (Wildbur ve Burke, 1998, s.6).

Görselleştirme (Visualization): Kaotik yapıdaki veriden küçük, sade ve değerli bilgi kümelerine geçişi sağlayan en etkin yöntemlerden biridir. Verilerin, raporların, analizlerin rakamlarla, listelerle, uzun metinlerle değil onları anlamlı kılacak en uygun görsellerle aktarılmasıdır (Aksu, 2015, s.179).

Hikâyeleştirme (Storytelling): İnsanlar, sonuçları kanıtlamak için kullanılan sayıları değil, sonuçlar hakkında nasıl hissettiklerini hatırlama eğilimindedir. Hikayeleştirme, veri yorumlama ve analizine yönelik anlatsal bir yaklaşımdır ve iş iletişimini ikna edici ve akılda kalıcı hale getirir (Wojtkowski, W. ve Wojtkowski, W. G., 2002, s.3).

1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi

Bilgi, yaşamın temelinde yer aldığı için tarih boyunca “güç” olarak tanımlanmıştır (Güçlü ve Sotirofski, 2006, s.351). Bir kurumun yönetiminin temeli, bilginin verimli bir

şekilde kullanılmasıyla doğrudan ilişkilidir ve bir kurumun başarısı, BYS'yi kullanmasıyla doğru orantılı bir şekilde ilerlemektedir. Diğer taraftan kurumlarda veri miktarındaki artış durmaksızın devam ettiği için bu verilerin düzenli bir şekilde tutularak analiz edilmesi, raporlanması ve verilerden çıkarım yapılması süreçleri bu doğrultuda geliştirilen BYS'lerle mümkün olmaktadır. Bu nedenle kurum ve kuruluşların sahip oldukları entelektüel sermayeyi ve bilginin üretilmesinden kullanılmasına kadar olan tüm aşamaları kurumsal yarara dönüştürmek çağın gerekliliğidir.

Kurumsal BYS'lerdeki büyük veri, karmaşık ve düzensiz yapısı nedeniyle bilgi elde etmeyi zorlaştırmaktadır. Bu durum, yapılandırılmamış ve büyük hacimli veri kümelerinden anlamlı bilgiler çıkarmayı güçleştirdiği gibi elde edilen bilginin hedef kitleye doğru ve etkili bir şekilde aktarılması da alan uzmanlarının üzerinde durduğu önemli bir mesele haline gelmiştir. Büyük veriden elde edilen bilgilerin yeterince kapsamlı ve anlaşılır bir şekilde sunulamaması, yapılan analizlerin ve çalışmaların değerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Bilgi yönetimini sistematik hâle getirmek amacıyla düzenli yaklaşımlar sergilenmekte ve bilgi yönetimi modelleri geliştirilmektedir. Ancak bu tez kapsamında incelenen bilgi yönetim modellerinin, kurumların karmaşık bilgileri anlamlandırmalarını ve kurumsal bilgiyi ilgi çekici ve en anlaşılır şekilde sunarak kurumdaki bilginin potansiyelini en üst düzeye çıkaran “bilgilendirme tasarımı”nı (Leonidas, 2000, s.73) içermedikleri görülmüştür. Çalışmada, bu noktadaki boşluğu kapatabilmek amacıyla bilgilendirme tasarımını içeren yeni bir model geliştirilmiştir. Nitekim gelecekte, elimizdeki devasa veri yığınlarından yapay zekâ (YZ) ile donatılmış teknolojiler aracılığıyla elde edeceğimiz “özet” bilgileri yeni değerlere dönüştürebilecek olanlar kazanacaktır (Canan ve Acungil, 2018, s.225).

Bilgilendirme tasarımı, bilgilerin dikkat çekici ve özet bir şekilde sunulmasını sağlaması açısından büyük önem taşımaktadır. Bilimsel araştırma yönetimlerinin bile değişime uğradığı günümüzde disiplinler arası ve disiplinler dışı çalışmaların daha da önem kazandığı düşünülmektedir (Canan ve Acungil, 2018, s.164). Dolayısıyla günümüzde özellikle teknolojik dönüşümlerle farklı boyutlar kazanan yeni bir bilgi yönetimi uygulaması olarak kullanılabilecek “bilgilendirme tasarımı”, bilgi yönetimi çalışmaları açısından dikkate alınması gereken bir araştırma alanıdır.

Literatürde bilgi yönetimi modelleri ve bilgilendirme tasarımı konularında ayrı ayrı kapsamlı tartışmalar olsa da bilgi yönetimi stratejisinin bir parçası olarak bilgilendirme tasarımı ile ilgili bağlam içinde çalışılmış bir bilimsel araştırma tespit edilmemiştir. Araştırma, literatürdeki bu boşluğa katkı sağlaması açısından önemlidir. Ayrıca kurumsal bilgi yönetiminde bilgilendirme tasarımını merkeze alacak bu çalışma, bilginin görselleştirilmesi ve hikâyeleştirilmesi araçlarını kullanarak bilgilendirme tasarımını içeren bir bilgi yönetimi modeli ortaya koymasından önem taşımaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı;

- Kurumların karmaşık bilgileri anlamlandırmalarına ve belirli durumlarda karar almalarına yardımcı olacak bilgilendirme tasarımının, kurumsal bilgi yönetiminde etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak
- Kurumların, kurumsal bilgiyi ilgi çekici ve en anlaşılır şekilde ortaya koyabilmesine katkı sağlamak
- Bilginin kurumsal işleyişe doğrudan katkısının sağlanması

için kurumsal bilgi yönetiminde bilgilendirme tasarımının önemini ortaya koymak ve bilgilendirme tasarımını bilgi yönetimi stratejisi olarak ele alan bir bilgi yönetimi modeli ortaya koymaktır.

1.3. Araştırmanın Problemi ve Hipotezi

Kurumlar, geniş veri yığınlarını stratejik ve bağlama özgü bilgilere dönüştürmede ve bu süreçte entelektüel sermayelerinden maksimum değer üretmede zorluk yaşamaktadır. Bu durum, BYS'lerden elde edilen verilerin etkili bir şekilde işlenip sunulamamasından kaynaklanmakta olup bunun sonucunda kurumsal bilgi potansiyeli tam olarak değerlendirilememektedir.

Araştırmanın temel hipotezi “Kurumsal bilgi yönetiminde stratejik bir unsur olarak bilgilendirme tasarımından yararlanmaya ihtiyaç vardır.” şeklinde oluşturulmuştur. Kurgulanan deney aracılığıyla sınanacak hipotezi test etmek için oluşturulan alt hipotezler şu şekildedir:

- Kurumsal BYS verileri kullanılarak bilgilendirme tasarımı ilkeleriyle hazırlanmış raporlar, klasik raporlama yöntemlerine göre daha anlaşılır ve akılda kalıcıdır.
- Bilgilendirme tasarımı ile oluşturulan raporların bilişsel yükü ile geleneksel yöntemle oluşturulan raporların bilişsel yükü arasında anlamlı bir farklılık vardır.
- Görsel okuryazarlık düzeyi yüksek olan bireyler, bilgilendirme tasarımıyla sunulan bilgiyi daha iyi anlarlar.
- Görsel öğrenme stili baskın olan bireyler, bilgilendirme tasarımını daha etkili bulurlar.

Araştırmanın öne çıkan soruları şunlardır:

- Kurumsal bilgi yönetimi faaliyetlerinin geliştirilmesinde bilgilendirme tasarımının önemi nedir?

- Kurumsal BYS'lerdeki verilerin analizi sonucu ortaya konulan raporların bilgilendirme tasarımı ilkeleriyle oluşturulmasının bilgi yönetimine katkıları nelerdir?
- Farklı raporlama teknikleriyle öğrenen katılımcıların görsel okuyazarlıkları, sözel veya görsel baskın öğrenme stilleri, bilişsel yükleri ve sorulara verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Görsel okuyazarlık seviyesi kurumsal bilgi yönetiminde bilgilendirme tasarımının anlaşılabilirliği ve etkinliği üzerinde nasıl bir etkiye sahiptir?
- Sözel ve görsel öğrenme stilleri, kurumsal bilgi yönetiminde bilgilendirme tasarımının algılanan etkinliğini nasıl etkiler?
- Bilişsel yük seviyesi, kurumsal bilgi yönetiminde bilgilendirme tasarımının anlaşılabilirliği ve kullanılabilirliği üzerinde nasıl bir etkiye sahiptir?
- Bilişsel yükü azaltmak için bilgilendirme tasarımları nasıl optimize edilebilir?

1.4. Araştırmanın Yöntemi

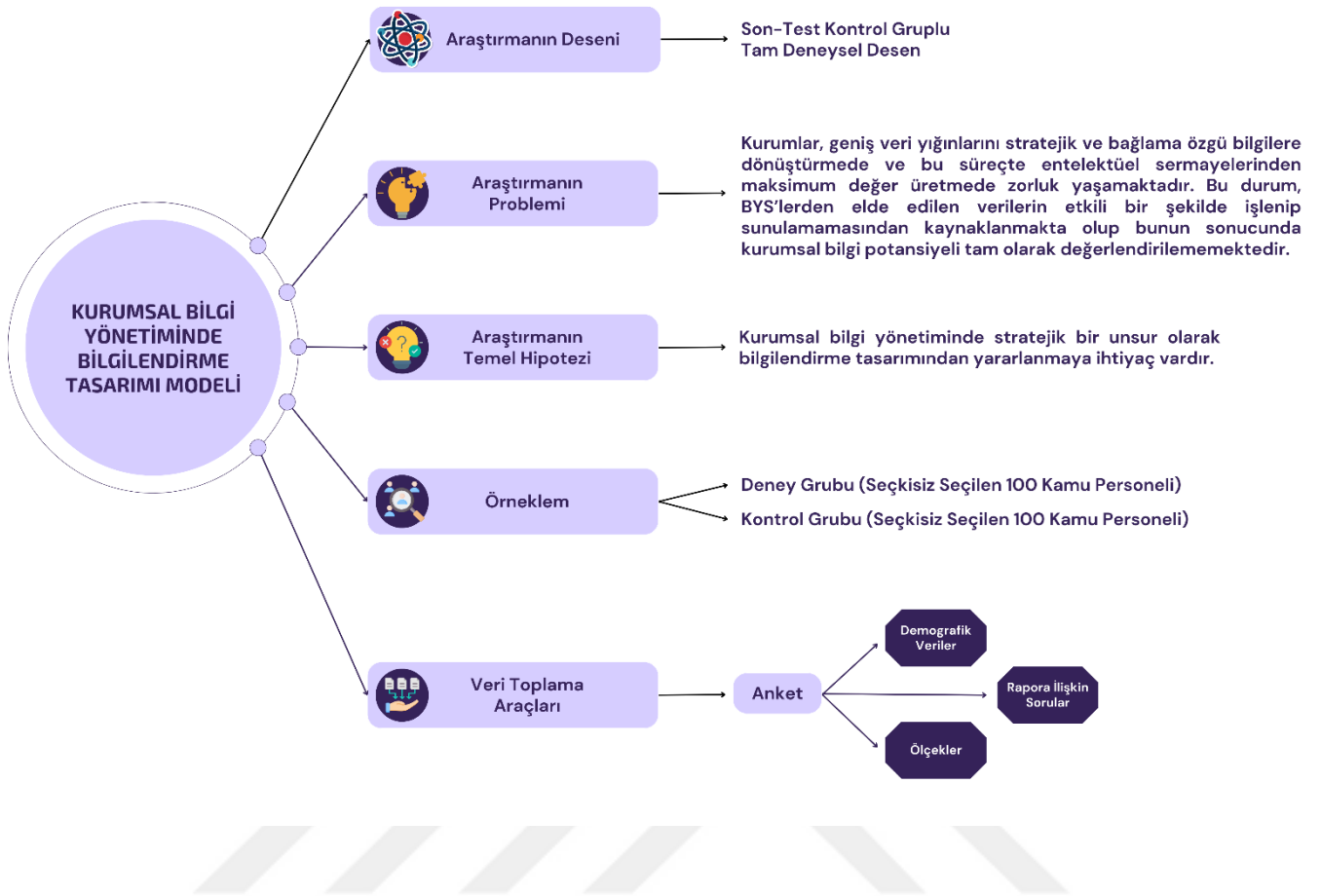
Çalışma, bilgilendirme tasarımının kurumsal bilgi yönetiminde BYS'lerden elde edilen bilgilerle gerçekleştirilen raporlama faaliyetlerine olan etkisinin araştırıldığı deneysel bir araştırmadır. “Kurumsal bilgi yönetiminde stratejik bir unsur olarak bir bilgilendirme tasarımından yararlanmaya ihtiyaç vardır.” şeklinde oluşturulan araştırmanın temel hipotezini doğrulamak üzere nicel araştırma yöntemlerinden biri olan “son-test kontrol gruplu tam deneysel desen” (posttest-only control group design) kullanılmıştır. Araştırmada bu yöntemin tercih edilmesinde, deney ve kontrol gruplarının tesadüfi seçilmesinin geçerlilik ve bilimsellik açısından daha güçlü sonuçlar vereceği düşüncesi etkili olmuştur. Geçerliliği ve bilimsel yönü en kuvvetli olan çalışmalar, bu araştırma deseniyle gerçekleştirilmektedir (Karasar, 2006, s.97).

Son-test kontrol gruplu tam deneysel araştırma deseninde, en az iki grubun oluşturulması ve bu grupların tarafsız/seçkisiz atama ile belirlenmesi gerekmektedir. Bu gruplar, kontrol ve deney gruplarıdır. Gerçekleştirilen deneyde, deney ve kontrol gruplarına son-test uygulanmaktadır (Karasar, 2006, s.97).

Bu araştırmada öntest uygulamasının yapılmamış olmasının nedenleri şu şekilde özetlenebilir:

- Deney ve Kontrol Grubunun Homojen Olması: Deney ve kontrol grubu katılımcılarının özelliklerinin benzer olması deneysel açıdan denklik sağlamaktadır. Deney ile kontrol grupları arasındaki denkliği sağlamak amacıyla seçkisiz atama yöntemi kullanılmıştır. Bu durumda, ön-test yapılmasının bilimsel değeri sınırlıdır. Çünkü gruplar arasında belirgin farklılıkların olmaması ön-testi denklik teyidi açısından gereksiz kılmıştır. Belirlenen grupların tarafsız/seçkisiz belirlenmesi ve uygulanacak deney süreci öncesinde grupların aynı seviyede olması ön-test uygulamasını gerektirmez (Karasar, 2006, s.86).
- Tekrar Test Etkisini Önlemek: Ön-testin deney sürecinden önce yapılması, katılımcıların sonucu bilmelerine ve bu bilgiyle son-testi etkilemelerine neden olabilir. Bu nedenle araştırmada, tekrar test etkisini ortadan kaldırmak amacıyla ön-test uygulanmamıştır.
- Zaman Tasarrufu Sağlamak: Homojen bir grup seçmek, başlangıçta grup içindeki farklılıkları en aza indirmiş; böylece ön-test veya başlangıç ölçümleri için ayrıntılı bir değerlendirme yapmak yerine, doğrudan deney sürecine başlanmıştır. Bu durum, araştırma için zaman tasarrufu sağlamış ve deneyin etkilerini değerlendirmek için odaklanılmasına olanak tanımıştır.

Şekil 1. Araştırmanın Yöntemi

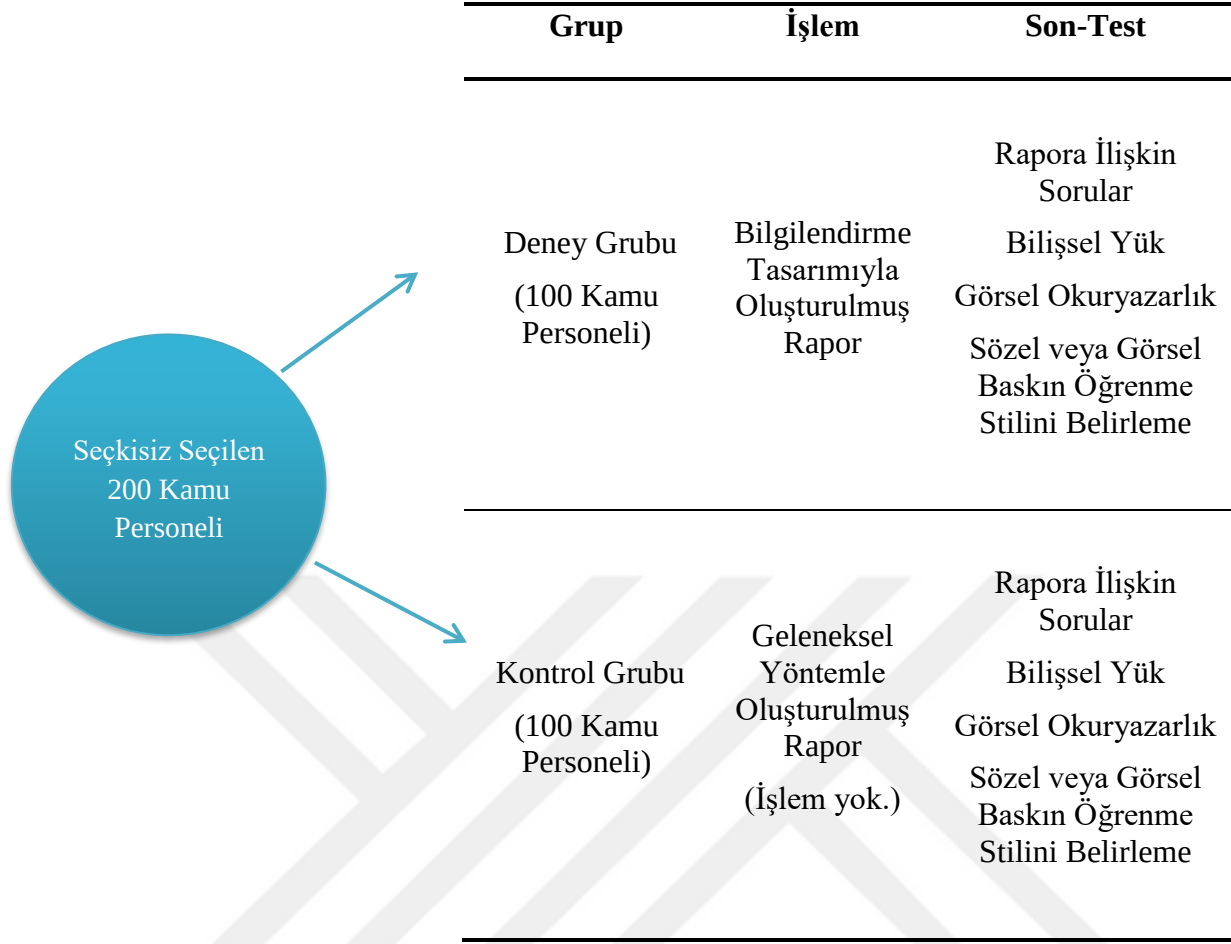

Bu çalışma sonucu elde edilen bulgular doğrultusunda kurumsal bilgi yönetiminde etkinliği artırmak amacıyla kurumların karmaşık bilgileri anlamlandırmalarına ve belirli durumlarda karar almalarına yardımcı olacak bilgilendirme tasarımının kurumsal bilgi yönetiminde etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak, kurumsal bilgiyi ilgi çekici ve en anlaşılır şekilde sunmak ve bilginin kurumsal işleyişe doğrudan katkısının sağlanması açısından bilgilendirme tasarımını içeren bir bilgi yönetim modeli ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

1.4.1. Araştırmanın Deseni

Araştırmanın son-test kontrol gruplu tam deneysel modeline ilişkin gösterime aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmanın Deseni

1.4.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Birçok kişi, olay ve durumu kapsayan evren, genellikle bir araştırmacının bütünüyle incelemesi için fazlasıyla geniştir. Bu nedenle evren, belirli yöntemlerle küçük örnek grupları haline getirilmekte ve elde edilen bulgular, evrenin geneline yaygınlaştırılarak yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.115). Örneklem, evrenin genelini temsil edebilecek bir kesitin seçilip incelendiği bir durumu ifade etmektedir. Yani evrenden küçük bir grup seçilmekte ve ona odaklanılmaktadır (Aziz, 2018, s.49). Bu açıdan çalışma evrenini kamu ve özel sektör personeli oluşturmaktadır. Bir araştırmanın zorluklarını ve içinde kalan grupların sayısını göz önünde bulundurarak, evrenin genelinden belli bir kesitin örneklem olarak seçilmesi gerekmektedir. Kurumlarda raporları değerlendirdikleri ve oluşturulan raporlardan çıkan sonuçları bir karar

mekanizması olarak kullandıkları için örneklem olarak “kamu sektöründe yer alan yöneticiler”in seçilmesi planlanmıştır. Ancak uygulanacak anketin alacağı zamanın araştırma sürecini olumsuz etkileyeceği düşünüldüğünden araştırmanın yürütülmesi için uygun amaçlar doğrultusunda farklı bir katılımcı grubu seçilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın temel hipotezini doğrulamak amacıyla, “kurumunda bilgi yönetim süreçlerinde yer alan kamu personeli” örneklem birimi olarak seçilmiştir.

1.4.3. Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri

Nedensel ilişki perspektifinden bakıldığında değişkenler, bağımsız değişken araştırmacının test etmek istediği faktördür ve bağımlı değişken üzerindeki etkisini incelenen değişkendir. (Büyüköztürk vd., 2013, s.59). Bu çalışmada, belirlenen bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerindeki etkisi araştırılmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın bağımsız değişkeni rapor türü (bilgilendirme tasarımıyla oluşturulmuş veya geleneksel yöntemle oluşturulmuş) olurken, bağımlı değişkenleri raporlara ilişkin sorular, bilişsel yük, görsel okuryazarlık, sözel veya görsel baskın öğrenme stildir.

1.4.4. Veri Toplama Araçları

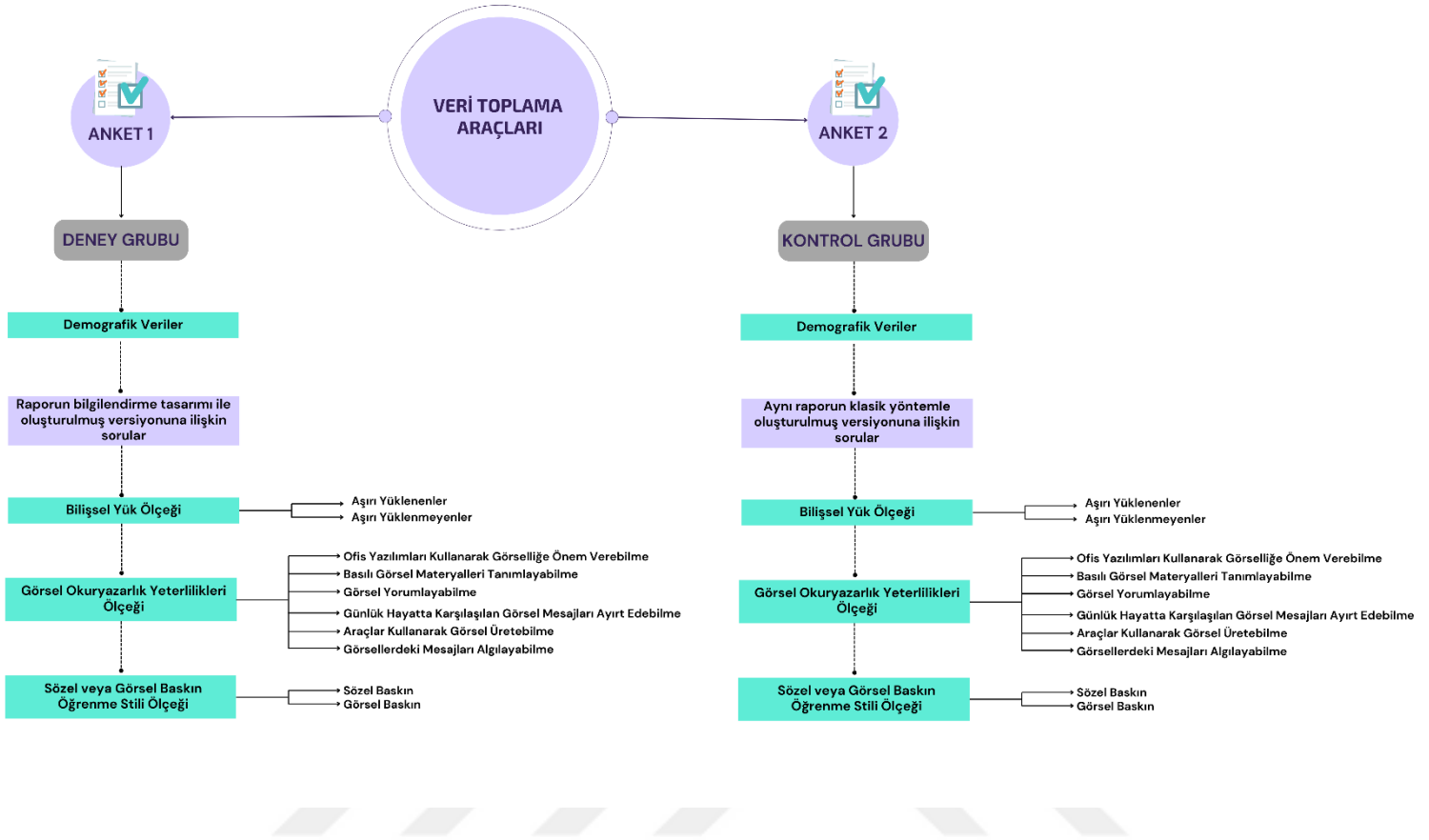
Bu araştırmada, veri toplama aracı olarak daha önce başka araştırmacılar tarafından geliştirilen (Gerekli izinler alınmıştır.) “Bilişsel Yük Ölçeği”, “Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği”, “Sözel veya Görsel Baskın Öğrenme Stili Belirleme Ölçeği” ile bilgilendirme tasarımı yapılarak geliştirilmiş rapor (görselleştirme ve hikâyeleştirme yoğun rapor) ile geleneksel yöntemle oluşturulmuş raporun (yazı yoğun rapor) algılanma düzeyini ölçmek amacıyla bir kamu kurumunun 2022 yılı faaliyet raporu kullanılarak “Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 2. Yılında Sağlanan Kazanımlar”, “Resmî Yazışma Eğitici Eğitimleri” ve “Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in

Yayımlanması” sayfalarına ilişkin bu çalışma kapsamında geliştirilen sorulardan yararlanılmıştır. Her iki gruba uygulanan raporun içerikleri ve sorulan sorular aynı olup yalnızca tasarım farklılığı (bilgilendirme tasarımı yapılan ve yapılmayan) söz konusudur. Ayrıca bu çalışmada kullanılan verilerin toplanması sürecinde, Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu Başkanlığından gerekli izinler alınmıştır. İlgili etik kurul onayı, tez eklerinde sunulmuştur.

Yararlanılan rapor sayfalarına ilişkin bu çalışma kapsamında oluşturulan sorular, katılımcıların bilgilerini ölçme amacı taşımamakta olup yalnızca bilgilendirme tasarımı ilkeleri ile oluşturulmuş rapor ile geleneksel formda oluşturulmuş raporun akılda kalıcılığının ölçülmesi ve karşılaştırılması çerçevesinde hazırlanmıştır. Ayrıca ankette araştırmaya farklı perspektifler sunabilecek nitelikte “yaş aralığı”, “cinsiyet”, “mezuniyet durumu”, “kurumdaki pozisyon”, “kurumdaki görev” ve “kaç yıldır çalışıldığı” şeklinde sosyo-demografik sorular bulunmaktadır.

Yapılan nicel araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda kurumlarda BYS’lerden elde edilen verilerin doğru, net, ilgi çekici ve kolay anlaşılır şekilde sunulabilmesi ve kurumdaki bilgilerin potansiyelinden en üst düzeyde yararlanılabilmesi adına literatürdeki bu boşluğa katkıda bulunabilmek amacıyla yeni bir bilgi yönetim modeli oluşturulmuştur.

Şekil 2. Veri Toplama Araçları

Çalışmadaki veri toplama araçlarına ilişkin açıklamalar aşağıda verilmiştir.

Bilgilendirme Tasarımıyla Oluşturulmuş Rapora ve Geleneksel Yöntemle Oluşturulmuş Rapora İlişkin Sorular

Bilgilendirme tasarımı yapılarak geliştirilmiş rapor (görselleştirme ve hikayeleştirme yoğun rapor) ile geleneksel yöntemle oluşturulmuş raporun (yazı yoğun rapor) algılanma düzeyini ölçmek amacıyla bir kamu kurumunun 2022 yılı faaliyet raporu kullanılarak “Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 2. Yılında Sağlanan Kazanımlar” sayfasına ilişkin sorular, “Resmî Yazışma Eğitici Eğitimleri” sayfasına ilişkin sorular ve “Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in Yayınlanması” sayfasına ilişkin sorular geliştirilmiştir. Bu sorular, bilgilendirme tasarımı yapılarak hazırlanmış rapor ile

geleneksel raporlama yöntemiyle hazırlanmış raporun anlama düzeylerini ölçmek üzere bu araştırma kapsamında özel olarak hazırlanmıştır. Her bir rapor sayfasına ilişkin 5 soru olmak üzere her bir ankette (Araştırma kapsamında deney ve kontrol grupları için ayrı ayrı birer anket olmak üzere toplam iki anket geliştirilmiştir.) toplam 15 soru bulunmaktadır. Soruların hazırlanma sürecinde uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu çalışma kapsamında oluşturulan sorular, katılımcıların bilgilerini ölçme amacı taşımamakta olup yalnızca bilgilendirme tasarımı ilkeleri ile oluşturulmuş rapor ile geleneksel formda oluşturulmuş raporun akılda kalıcılığının ölçülmesi ve karşılaştırılması çerçevesinde hazırlanmıştır.

Her iki gruba uygulanan raporun içerikleri ve sorulan sorular aynı olup yalnızca tasarım farklılığı (bilgilendirme tasarımı yapılan ve yapılmayan) söz konusudur.

Oluşturulan çevrim içi anketlerde kullanılan raporların birden fazla sayfadan oluşması nedeniyle tamamının kullanılması halinde yapılacak anket sorularının da bu oranla uzayacağı öngörüsünden hareketle raporlara ait üç sayfa (“Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 2. Yılında Sağlanan Kazanımlar”, “Resmî Yazışma Eğitici Eğitimleri”, “Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in Yayımlanması”) seçilerek sorular oluşturulmuştur.

Bilişsel Yük Ölçeği

Bilginin görselleştirilmesindeki temel amaçlardan biri, bilişsel yük ile ilgili problemlere çözüm getirmektir (Kibar ve Akkoyunlu, 2015, s. 274). Bilgilendirme tasarımı yapılarak oluşturulmuş rapor ile klasik raporlama yöntemi kullanılarak oluşturulmuş raporun algılayabilmek için katılımcıların bilişsel olarak belli bir çaba göstermeleri gerekmektedir. Bu araştırmada bilişsel yükün değerlendirilmesi amacıyla, Paas ve van Merriënboer’in (1993) geliştirdiği ve Kılıç ve Karadeniz (2004) tarafından

Türkçe'ye uyarlanan “Bilişsel Yük Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, “Ne kadar bilişsel çaba harcadın?” sorusundan oluşmaktadır ve iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) $\alpha=.78$ olarak belirtilmiştir. Ölçeğin kullanılması için gerekli izin e-posta yolu ile alınmıştır.

Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği

Görsel iletişimin hızla yaygınlaştığı günümüzde, görsel okuryazarlık çoklu okuryazarlık türleri arasında kabul edilen ve giderek artan öneme sahip bir kavramdır (Kocaarslan ve Çeliktürk, 2013, s.345) Burns’a göre (2006, s.16), görsel okuryazarlık, fikirleri ve kavramları görsel temsillerinden çıkarma, görselleri yorumlama, kavrama ve değerlendirme yeteneğidir.

Bu araştırmada, görsel okuryazarlık yeterliliklerini tespit etmek amacıyla Kiper, Aslan, Kıyıcı ve Akgün (2012) tarafından geliştirilen “Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, bilgilendirme tasarımı ile bireylerin görsel okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek için tercih edilmiştir. Ölçeğin kullanılması için gerekli izin e-posta aracılığıyla temin edilmiştir.

Bu ölçek, 29 madde ve altı farklı boyuttan oluşan 5’li likert tipi bir yapıya sahiptir. Ölçeğin derecelendirme ifadeleri “Kesinlikle Yapamam”, “Yapamam”, “Az Çok Yaparım”, “Yaparım” ve “Kolaylıkla Yaparım” şeklinde sıralanmıştır. Alt boyutlar şunlardır: “Ofis Yazılımlarını Kullanarak Görselliğe Önem Verebilme”, “Basılı Görsel Materyalleri Tanıyabilme”, “Görsel Yorumlayabilme”, “Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt Edebilme”, “Araçlar Kullanarak Görsel Üretebilme” ve “Görsellerdeki Mesajları Algılayabilme”. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) $\alpha=.94$ olarak hesaplanmıştır. Alt boyutlar için iç tutarlılık katsayıları şu şekildedir: “Ofis Yazılımlarını Kullanarak Görselliğe Önem Verebilme” ($\alpha=.89$), “Basılı Görsel Materyalleri Tanıyabilme” ($\alpha=.83$), “Görsel Yorumlayabilme” ($\alpha=.86$),

“Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt Edebilme” ($\alpha=.78$), “Araçlar Kullanarak Görsel Üretebilme” ($\alpha=.77$) ve “Görsellerdeki Mesajları Algılayabilme” ($\alpha=.68$). Bu bulgular, ölçeğin güvenirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Sözel veya Görsel Baskın Öğrenme Stilini Belirleme Ölçeği

Araştırma kapsamında bilgilendirme tasarımı yapılarak oluşturulmuş görsel baskın içerikli rapor ile geleneksel raporlama yöntemi kullanılarak oluşturulmuş metin baskın rapor kullanıldığı için bilgilendirme tasarımının bilgi yönetimindeki etkisini incelemek amacıyla örneklemin baskın öğrenme stilini belirlemek için Akgün, Küçük, Çukurbaşı ve Tonbuloğlu tarafından Türkçe’ye “Sözel veya Görsel Baskın Öğrenme Stilini Belirleme Ölçeği” olarak uyarlanan; Childers, Houston ve Heckler (1985) tarafından sözel ya da görsel baskın öğrenme stilini belirlemek için geliştirilen Bilgiyi İşleme Stili Ölçeği (Style of Processing Scale) uygulanmıştır. Özgün ölçeğin, görsel alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) $\alpha=.81$, sözel alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) ise $\alpha=.86$ olarak bulunmuştur.

Bu 4’lü likert tipindeki ölçek, 16 maddeden oluşmakta olup 2 farklı alt boyut içermektedir. Ölçekte kullanılan derecelendirme ifadeleri şunlardır: “Benim için her zaman doğru”, “Benim için genellikle doğru”, “Benim için genellikle yanlış” ve “Benim için her zaman yanlış”. Ölçeğin alt boyutu olan sözel ölçeği için iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) $\alpha=.69$, diğer alt boyutu olan görsel ölçeği için ise $\alpha=.71$ olarak hesaplanmıştır. Bu bulgular, ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu desteklemektedir. Ölçeğin kullanımı için gerekli onay e-posta üzerinden alınmıştır.

1.4.5. Verilerin Analizi

Sürekli değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu histogram (H), Shapiro-Wilk (S-W) ve Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi ile değerlendirilmiştir. Ayrıca çarpıklık

(skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine bakılmıştır. Normal dağılan değişkenlerin tanımlayıcı istatistiklerinin gösteriminde ortalama ve standart sapma (SS) değerleri verilmiştir.

Yaş, cinsiyet, eğitim durumu, mezuniyet durumu, sektör, kurumdaki pozisyon, görev, kaç yıldır çalıştığı gibi kategorik değişkenlerin özetlenmesinde sayı (n) ve yüzde (%) değerleri verilmiştir.

Bilişsel Yük Ölçeği tek maddeden oluşmakta olup 9’lu derecelendirme sistemi kullanmaktadır. Bu ölçekte alınabilecek en yüksek puan 9, en düşük puan ise 1’dir. Puanlama sisteminde orta nokta 5’tir. Puanların 5’in altında olması katılımcının bilişsel olarak aşırı yüklenmediğini, 5’in üzerinde olması ise aşırı yüklendiğini göstermektedir (Kılıç ve Karadeniz, 2004). Katılımcıların bu ölçekten aldıkları puanlar bilişsel aşırı yük yükleniyor ve yüklenmiyor şeklinde iki kategoriye ayrılmıştır. Deney ve kontrol grubu arasında bu verilen cevaplar açısından anlamlı farklılık olup olmadığı Ki-Kare (χ^2) testiyle değerlendirilmiştir.

Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği’nin 6 alt boyutuna ait puanlar ve toplam puan hesaplandıktan sonra deney ve kontrol grubu arasında farklılık olup olmadığı t-testiyle değerlendirilmiştir. Yine, Sözel ve Görsel Baskın Öğrenme Stili Belirleme Ölçeği’nin 2 alt boyutuna ait puanlar ve toplam puan hesaplanmış ve daha sonra deney ve kontrol grubu arasında bu puanlar açısından farklılık olup olmadığı t-testiyle değerlendirilmiştir.

“Bilgilendirme Tasarımıyla Oluşturulmuş Rapor” ve “Geleneksel Yöntemle Oluşturulmuş Rapor”a ilişkin sorulara verilen cevaplar, doğru ve yanlış cevap olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır. Deney ve kontrol grubu katılımcılarının bu sorulara verdiği cevaplar arasında anlamlı farklılık olup olmadığı Ki-Kare (χ^2) testiyle değerlendirilmiştir.

İstatistiksel analizler ve hesaplamalar için IBM SPSS Statistics 25.0 (IBM Corp. Released 2017. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 25.0. Armonk, NY: IBM Corp.) kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

1.5. Araştırmanın Düzeni

Bu tezde yapılan çalışma ve analizler, altı bölüm şeklinde yapılandırılmıştır ve aşağıda sunulmuştur.

Birinci Bölüm’de; “Giriş” başlığı altında araştırmanın konusu, önemi, amacı, problemi, hipotezleri, kapsamı, yöntemi ve düzeni verilmektedir.

İkinci Bölüm’de; “Bilgi Yönetimi ve Kurumsal Bilgi Yönetimi” başlığı altında bilgi kavramı ve bilgi hiyerarşisi, bilgi türleri, bilgi yönetimi, bilgi yönetimi modelleri ve kurumsal bilgi yönetimi konuları sunulmaktadır.

Üçüncü Bölüm’de; “Bilgilendirme Tasarımı” başlığı altında bilgilendirme tasarımı kavramı, bilgilendirme tasarımı ile kurumsal bilgi yönetimi ilişkisi, bilgilendirme tasarımı ilkeleri, bilgilendirme tasarımının uygulama alanları, bilgilendirme tasarımının uygulama ortamları, bilgilendirme tasarımı uygulamalarında aşamalar, bilgilendirme tasarımı ile görselleştirme ve hikâyeleştirme ilişkisi detaylı bir şekilde aktarılmaktadır.

Dördüncü Bölüm’de; bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen deneye ilişkin bulgular ve bulguların değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Beşinci Bölüm’de; elde edilen bulgular doğrultusunda oluşturulan “Kurumsal Bilgi Yönetiminde Bilgilendirme Tasarımı Model Önerisi (KBY/BİLTAM)” detaylarıyla sunulmaktadır. Modele ilişkin adımlar bu başlık altında verilmektedir.

Altıncı Bölüm’de; “Sonuç ve Öneriler” başlığı altında çalışma bulgularına dayalı temel sonuçlara ve önerilere yer verilmektedir.

1.6. Literatür Taraması

Konuyla ilgili literatür incelendiğinde Türkiye’de bilgilendirme tasarımı ile ilgili çalışmaların son 16 yıldır gerçekleştirildiği görülmektedir. Ancak literatürde bilgi yönetim modelleri ve bilgilendirme tasarımı konularında ayrı ayrı kapsamlı tartışmalar olsa da bu tezin amacı olan “bilgi yönetimi stratejisinin bir parçası olarak bilgilendirme tasarımı” ile ilgili çalışılmış bir bilimsel araştırma tespit edilmemiştir. Bu çalışma, literatürdeki tespit edilen boşluğa katkı sağlaması açısından önemlidir.

Bu teze kaynak sağlayan çalışmalara araştırmanın bu bölümünde yer verilmiştir.

1.6.1. Lisansüstü Tezler

Türkiye’de bilgilendirme tasarımı konusunda hazırlanmış olan ilk tez olması açısından Güler’in (2008) “Grafik Tasarımında Yeni Bir Alan: Bilgilendirme Tasarımı ve Bir Uygulama” başlıklı sanatta yeterlik tezi, bilgilendirme tasarımı konusunda Türkiye’de yapılan çalışmalara temel oluşturması açısından önem taşımaktadır. Nitel araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin doküman inceleme yöntemiyle toplandığı ve betimsel analizin yapıldığı araştırmanın birinci bölümünde bilgilendirme tasarımının tarihsel sürecinden, ikinci bölümünde bilgilendirme tasarımının ilkelerinden ve kullanım alanlarından, üçüncü bölümde ise bilgilendirme tasarımı konusunda bir örnek uygulama ve tasarım sürecinden bahsedilmiştir.

Dur’un (2011) sanatta yeterlik tezinde, bilgilendirme tasarımında ilkeler, öğeler ve uygulama sorunlarına dair bir çalışma sunulmuştur. Nitel araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin doküman inceleme yöntemiyle toplandığı ve betimsel analizin yapıldığı bir çalışmadır. Bilgilendirme tasarımı görsel iletişim tasarımı yönünden incelendiği çalışma, tasarımcıların alandaki uygulamalarına rehberlik etmek ve bilgi sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Altı bölümden oluşan tez, “Bilgilendirme Tasarımının Uygulama Alanları”, “Bilgilendirme Tasarımının Uygulama Ortamları” ve

“Bilgilendirme Tasarımında Ögeler ve İlkeler” konularını ele alması açısından bu araştırmaya kaynak sağlamaktadır.

Öktem’in (2012) yüksek lisans tezi, grafik tasarım dersi alan öğrencilerin, grafik tasarım ve bilgilendirme tasarımı hakkındaki görüşlerini incelemektedir. Nitel araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin doküman inceleme ve anket yöntemiyle toplandığı ve betimsel analizin yapıldığı bir çalışmadır. Araştırmada grafik tasarımı ve bilgilendirme tasarımının birbiriyle olan ilişkisi ortaya konmaya çalışılmıştır. Beş bölümden oluşan çalışma; “Bilgilendirme Tasarımının Tanımı”, “Bilgilendirme Tasarımının Tarihçesi”, “Bilgilendirme Tasarımcısının Tanımı”, “Bilgilendirme Tasarımcısının Görevi”, “Bilgilendirme Tasarımı Çalışmalarının Özellikleri”, “Bilgilendirme Tasarımının İlkeleri”, “Bilgilendirme Tasarımının Uygulama Alanları” ve “Bilgilendirme Tasarımı İçin Araştırma Kuruluşları” konularını ele alması açısından bu araştırmaya kaynak sağlamaktadır.

Özmen’in (2012) yüksek lisans tezi, Türkiye'deki kamusal alanlarda uygulanan bilgilendirme tasarımı örnekleri ve alternatif bir iç mekân bilgilendirme tasarımı önerisi üzerine odaklanmaktadır. Karma araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin anket ve saha analizi yöntemiyle toplandığı ve betimsel analizin yapıldığı bir çalışmadır. Türkiye’deki devlet dairelerinde uygulanan bilgilendirme tasarımı sistemleriyle ilgili eksiklikler ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Tezde, kamu hizmetlerinde vatandaşlara eşit hizmet sunmayı amaçlayan bilgilendirme tasarımı örneklerine yönelik bir çözüm önerisi getirilmiştir. Araştırma, “Bilgilendirme Tasarımı Tanımı ve Tarihsel Gelişim Süreci” ve alt başlıklarda bulunan “Doküman Tasarımı” ile ilgili bu araştırmaya kaynak sağlamaktadır.

Dursin’in (2013) sanatta yeterlik tezi, Hacettepe Üniversitesi Beytepe Yerleşkesi için görme engellilere yönelik bir bilgilendirme tasarımı üzerinde odaklanmıştır. Nitel

araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin doküman inceleme, gözlem ve görüşme yöntemiyle toplandığı ve içerik analizinin yapıldığı bir çalışmadır. Görme engelli öğrencilerin Hacettepe Üniversitesi Beytepe Yerleşkesi'nde yaşadıkları zorluklar araştırılmış ve bu sorunları azaltmayı hedefleyen dokunsal bilgilendirme tasarımları oluşturulmuştur. Ayrıca araştırma, “hedef kitle olarak bilgilendirme tasarımı”nın önemini ortaya koymaya çalışması açısından önemlidir.

Aybay (2015), yükseköğretim kurumlarının grafik tasarım programlarında bilgilendirme tasarımı dersinin önemini tartışmış ve bu ders için bir öneri geliştirmiştir. Nitel araştırma deseni kullanılmış, veriler doküman inceleme, röportaj ve anket yöntemleriyle toplanmış ve betimsel analiz yapılmıştır. Yükseköğretim kurumlarının grafik tasarım lisans programlarında bilgilendirme tasarımı konusundaki faaliyetlerini araştırarak bilgilendirme tasarımı konusunda bir dersin gerekliliğini ortaya koymakta ve bir ders önerisinde bulunmaktadır. Araştırma Türkiye’de bilgilendirme tasarımı dersinin gerekliliği konusunda hazırlanan ilk tez olması bakımından önem taşımaktadır. Araştırmada ele alınan “Tarihi Süreç İçerisinde Bilgilendirme Tasarımı ve Ortaya Çıkışı”, “Bilgilendirme Tasarımcısı ve Nitelikleri”, “Bilgilendirme Tasarımı İlkeleri”, “Bilgilendirme Tasarımı Süreci ve Uygulama Aşamaları”, “Bilgilendirme Tasarımının Uygulama Alanları”, “Türkiye’de Bilgilendirme Tasarımı” konu başlıkları bu araştırmaya kaynak sağlamaktadır.

Dedeoğlu (2015) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinde, veri görselleştirmenin bilgilendirme tasarımındaki yeri ve kullanım biçimleri detaylandırılmıştır. Nitel araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin doküman inceleme yöntemiyle toplandığı ve içerik analizinin yapıldığı bir çalışma olmuştur. Bu çalışma, modern bilgilendirme tasarımı ve toplumun ihtiyaçları doğrultusunda bilginin etkili aktarım yöntemlerini belirlemeyi hedeflemiştir. Ayrıca gelişen teknoloji imkânlarının

yeni veri görselleştirme yaklaşımlarındaki rolünü incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma, bilgilendirme tasarımı ve veri görselleştirmesinin yerini ve kullanımını ortaya koyması açısından bu araştırmaya kaynak sağlamaktadır. Ayrıca veri görselleştirmeyi bilgilendirme tasarımıyla ilişkilendirilerek bilgilendirme tasarımının bir kolu olarak ele alması açısından önemlidir.

Karaalioglu'nun (2015) yüksek lisans tezinde, üniversite kampüslerinde kullanılan bilgilendirme tasarımı ürünleri incelenmiştir. Çalışmada karma araştırma deseni kullanılmış, veriler anket yöntemleriyle toplanmış ve betimsel analiz yapılmıştır. Üniversite kampüslerinde kişilerin hedeflerine kolayca ulaşmalarını sağlayan bilgilendirme tasarımı ürünleri, grafik tasarım unsurları ve iletişim açısından değerlendirilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde ele alınan “Bilgilendirme Tasarımı ve Tanımı”, “Bilgilendirme Tasarımının Tarihçesi” ve “Bilgilendirme Tasarımının Uygulama Alanları” bu araştırmaya kaynak sağlamaktadır.

Özgeldi Büyüktopbaş'ın (2016) yüksek lisans tezinde, endüstri ürünlerinde bilgilendirme tasarımı ve iletişimle ilgili karşılaşılan sorunlar ele alınmıştır. Nitel araştırma deseni kullanıldığı, verilerin doküman inceleme yöntemiyle toplandığı ve içerik analizinin yapıldığı bir çalışmadır. Bilgilendirme tasarımının tarih öncesi dönemlerden günümüze kadar, endüstri ürünleri ve çamaşır makineleri üzerindeki uygulamalarına dair araştırma ve analizler yapılmıştır. Araştırmanın birinci bölümünde bahsedilen “Bilgilendirme Tasarımı” ve “Bilgilendirme Tasarımının Uygulama Alanları” bu araştırmaya kaynak sağlamaktadır.

Kayaduman (2017) tarafından yazılan yüksek lisans tezinde, enformasyon tasarımı, veri görselleştirme teknikleri ve infografiklerin rolü üzerinde durulmuştur. Nitel araştırma deseni kullanıldığı, verilerin doküman inceleme yöntemiyle toplandığı ve betimsel analizin yapıldığı bir çalışmadır. Enformasyon tasarımının

tanımı, tarihsel gelişimi, isimlendirilmesi, ilişkili olduğu alanlar, bu ilişkilerin hangi temellere dayandığı ve tarihsel ile güncel kullanımı üzerine yapılmış tanımlamalar, teknolojik ilerlemelerle birlikte evrilen yönler ve literatürdeki çeşitli yaklaşımlar incelenmiştir. “Bilgilendirme tasarımı” kavramını “enformasyon tasarımı” olarak ele alan tek çalışma olması açısından önemlidir. Ayrıca “bilgilendirme tasarımı” ile “görselleştirme”nin ortak ve ayrı yönlerinin tespit edilmesi bu çalışmaya katkı sağlamaktadır.

Sayın’ın (2018) doktora tezinde, hareketli bilgilendirme tasarımına dair bir uygulama ve bu konudaki yaklaşımlar ele alınmıştır. Nitel araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin doküman inceleme yöntemiyle toplandığı ve içerik analizinin yapıldığı bir çalışmadır. Bilgilendirme tasarımı konusunda yeni yaklaşımları ele alması açısından önemli bir çalışmadır. Teknolojinin gelişimiyle hareketli bilgilendirme tasarımlarında yaşanan değişim açıklanmaktadır; ayrıca günümüzdeki bilgilendirme videolarında uygulanan tasarım yöntemleri, ses ve müzik kullanımı, anlatıcı özellikleri ve karşılaşılan problemler incelenmektedir. Bilgilendirme tasarımının tanımı ve bilgilendirme tasarımı ile veri görselleştirme kavramlarının farklılıklarını ve benzerliklerini ortaya koyması açısından bu çalışmaya katkı sağlamaktadır.

Özmen’in (2018) doktora tezinde, bir mekânın tasarımcının deneyimi açısından incelenmesi ve bilgilendirme tasarımının kentsel arayüzlerde bir araç olarak nasıl kullanıldığı ele alınmıştır. Nitel araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin gözlem yöntemiyle toplandığı ve tematik analizin yapıldığı bir çalışmadır. Kamusal alanlardaki bilgilendirme tasarımı araştırmaları ve uygulamaları için yeni bir yaklaşım önerisinin olasılığı değerlendirilmiştir. Araştırma, “Bilgilendirme Tasarımı Yaklaşımları”, “Bilgilendirme Tasarımı Uygulamaları” ile ilgili bu araştırmaya kaynak sağlamaktadır.

Elmaskaya'nın (2019) yüksek lisans tezi, animasyon ilişkisi çerçevesinde bilgilendirme tasarımı ve görselleştirme üzerine bir analiz sunmaktadır. Nitel araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin doküman inceleme yöntemiyle toplandığı ve betimsel analizin yapıldığı bir çalışmadır. Bilgilendirme tasarımı ve bilginin görselleştirilmesi, animasyon ilişkisi perspektifinden bakıldığında, insanın algı ve bilişsel sistemleri ile dinamik görseller arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır. “Bilgilendirme tasarımı” kavramını “bilgi tasarımı” olarak ele alan tek çalışmadır. Ayrıca “Bilgilendirme Tasarımı Türleri” başlığında ele alınan bilgiler, bu araştırmaya kaynak sağlamaktadır.

Küçük'ün (2019) doktora çalışmasında, görsel iletişim tasarımı kapsamında bilgilendirme tasarımına dair bir eylem araştırması yapılmıştır. Nitel araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin araştırmacı ve öğrenci günlükleri, ders video kayıtları, yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle toplandığı ve tematik analizin yapıldığı bir çalışmadır. Bilgilendirme tasarımı projelerinin, Görsel İletişim Tasarımı bölümlerinde eğitim gören lisans öğrencileri tarafından nasıl uygulanabileceği, geliştirilebileceği ve yürütülebileceği konusunda çalışmalar yapılmıştır. “Genç Bir Disiplin: Bilgilendirme Tasarımı” başlığı altında verilen bilgilendirme tasarımına dair tanımlar, bilgilendirme tasarımcısının özellikleri, bilgilendirme tasarımı örneklerinin görsellerinin verilmesi ve kuramsal altyapısını irdelemesi bu araştırmaya kaynak sağlaması açısından önemlidir.

Topaklı'nın (2019) doktora tezinde, çevre grafiği bağlamında bilgilendirme tasarımına dair Sinop ili için bir öneri sunulmuştur. Karma araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin yapılandırılmış görüşme ve anket yöntemiyle toplandığı ve betimsel analizin yapıldığı bir çalışmadır. Araştırma, çevre grafiği bağlamında bilgilendirme tasarımında kullanılan yönlendirme, işaretleme ve yer imi tasarımlarının niteliklerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde ele alınan “Bilgilendirme Tasarımı Nedir”, “Bilgilendirme Tasarımcısı ve Bilgilendirme

Tasarımının İşlevi”, “Bilgilendirme Tasarımı İlkeleri”, Bilgilendirme Tasarımının Kullanıldığı Alanlar” başlıkları bu araştırmaya kaynak sağlamaktadır.

Karadağ (2019), grafik tasarım öğelerinin bilgilendirme tasarımında nasıl kullanılabileceğine dair bir öneri sunduğu yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Nitel araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin doküman inceleme yöntemiyle toplandığı ve içerik analizinin yapıldığı bir çalışmadır. Grafik tasarım unsurlarının bilgilendirme tasarımındaki rolü ve bilginin analizine sağladığı katkılar araştırılmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde bahsedilen “Bilgilendirme Tasarımı Nedir”, “Bilgilendirme Tasarımı İlkeleri”, “Bilgilendirme Tasarımının Uygulama Alanları” bu araştırmaya kaynak sağlamaktadır.

Kabakcioğlu (2021), mesleki ve teknik anadolu liselerinde bilgilendirme tasarımı kapsamında piktogram kullanımını ele aldığı bir yüksek lisans tezi sunmuştur. Nicel araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin anket yöntemiyle toplandığı ve betimsel analizin yapıldığı bir çalışmadır. Piktogram kullanımı ve gerekliliğini mesleki ve teknik anadolu liselerindeki çalışma ortamları bağlamında tartışmaktadır. Araştırmanın ikinci bölümünde bahsedilen “Bilgilendirme Tasarımı” ve “Bilgilendirme Tasarımı Uygulama Alanları” bu araştırmaya kaynak sağlamaktadır.

Yelki'nin (2021) doktora tezinde, kent tanıtımı bağlamında Antalya'daki turizm danışma bürolarının bilgilendirme tasarımı detaylı olarak incelenmiştir. Nitel araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin doküman inceleme yöntemiyle toplandığı ve içerik analizinin yapıldığı bir çalışmadır. Turizm danışma bürolarının kent tanıtımındaki rolü kapsamında, içerdiği tasarım öğelerinin bilgilendirme tasarımı açısından analizi yapılması amaçlanmıştır. Araştırmanın üçüncü bölümünde ele alınan “Bilgilendirme Tasarımı Uygulama Alanları” ve dördüncü bölümünde verilen “Bilgilendirme Tasarımında Öğeler ve İlkeler” konuları bu araştırmaya kaynak sağlamaktadır.

Gök'ün (2021) yüksek lisans tezinde, okul öncesi eğitim ortamlarında bilgilendirme tasarımının nasıl kullanıldığı incelenmiştir. Nitel araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin doküman inceleme yöntemiyle toplandığı ve içerik analizinin yapıldığı bir çalışmadır. Çalışma, okul öncesi eğitimde bilgilendirme tasarımının nasıl kullanıldığını ve bu tasarımın okul öncesi çocukların görsel öğrenme üzerindeki etkilerini incelemektedir. Araştırmanın ikinci bölümünde bahsedilen “Bilgilendirme Tasarımı Tanımı ve Önemi”, “Bilgilendirme Tasarımı Tarihi”, “Bilgilendirme Tasarımı Uygulama Ortamları”, “Bilgilendirme Tasarımı Öğeleri” hususları bu araştırmaya kaynak sağlamaktadır.

Özel'in (2021) yüksek lisans tezinde, bilgilendirme tasarımında teknolojinin nasıl kullanılabileceği ve çağdaş sanat müzesi için bir uygulama önerisi sunulmuştur. Nitel araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin doküman inceleme yöntemiyle toplandığı ve içerik analizinin yapıldığı bir çalışmadır. Bilgilendirme tasarımında teknoloji kullanımı sayesinde eğitim odaklı ve yaşayan bir mekâna uygun olarak Töz Çağdaş Sanat Müzesi'nin yaptığı sergiler, atölye çalışmaları, etkinlikler gibi alanlarda bilgilendirme tasarımları sunulmuştur. Basılı materyallerin haricinde dijital ekranlar, hologram, video projeksiyon haritalama, artırılmış gerçeklik ve sanal gerçeklik gibi interaktif uygulamalarla ziyaretçi aktif olarak bilgilendirilmiştir. Bu açıdan bilgilendirme tasarımında teknoloji kullanımına örnek olması açısından önemlidir. Ayrıca “Bilgilendirme Tasarımının Uygulama Alanları”, “Bilgilendirme Tasarımının Uygulama Ortamları” ve” Bilgilendirme Tasarımının Aşamaları” başlıkları bu araştırmaya kaynak sağlamaktadır.

Koca'nın (2022) yüksek lisans tezinde, TÜBİTAK destekli projeler çerçevesinde sunum teknikleri ve bilgilendirme tasarımına dair yapılan incelemeler ele alınmıştır. Nitel araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle

toplandığı ve betimsel analizin yapıldığı bir çalışmadır. Sunum teknikleri ve bilgilendirme tasarımı ile ilgili TÜBİTAK'ın destek verdiği projeler incelenmiştir. Bilgilendirme tasarımı kavramı, bilgilendirme tasarımının diğer meslekler gruplarıyla ilişkisi, Bilgilendirme Tasarımının Uygulama Alanları incelenmiştir.

Babilik'in (2022) yüksek lisans tezinde, 30 Ağustos Meydan Muharebesi güzergâhına ilişkin dijital bilgilendirme tasarımı uygulamaları detaylı olarak incelenmiştir. Nitel araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin doküman inceleme yöntemiyle toplandığı ve içerik analizinin yapıldığı bir çalışmadır. Mobil uygulama tasarımının hayata geçirilmesi için gerekli aşamalar ortaya konulmuştur. Bilgilendirme tasarımı kavramı, ilkeleri, uygulama ortamları incelenmiştir.

Özden'in (2023) "Tarihi Alanlarda Etkileşimli Bilgilendirme Tasarımının Kullanıcı Deneyimine Etkisi" başlıklı sanatta yeterlik tezi; nitel araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin doküman inceleme yöntemiyle toplandığı ve içerik analizinin yapıldığı bir çalışmadır. Bilgilendirme tasarımı kavramı, tarihçesi, etkileşimli bilgilendirme tasarımında kullanıcı deneyimi ve etkileşimli bilgilendirme tasarımı uygulamaları incelenmiştir.

Toprak'ın (2023) "Bilgilendirme Tasarımlarında Biyografik Uygulamalar Üzerine Bir İnceleme ve Hareketli Biyografik Bilgilendirme Tasarımı" başlıklı yüksek lisans tezi; nitel araştırma deseninin kullanıldığı, verilerin doküman inceleme yöntemiyle toplandığı ve içerik analizinin yapıldığı bir çalışmadır. Bilgilendirme tasarımı kavramı, tarihçesi, hareketli ve etkileşimli bilgilendirme tasarımı, bilgilendirme tasarımı süreci, hareketli bilgilendirme tasarımında algı ve algılama yönetimi, bilgilendirme tasarımlarında kullanılan tasarım ilkeleri ve tasarım elemanları incelenmiştir.

Türkiye’de bilgilendirme tasarımı konusunda çalışılmış olan lisansüstü tezler incelendiğinde 2008 yılından günümüze kadar 24 adet çalışma olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaların %83’ünde “nitel” araştırma deseni kullanılmış olup veri toplama aracı olarak en fazla “doküman inceleme” yönteminin uygulanmış ve veri toplama aracı olarak ise “betimsel analiz”in daha çok kullanılmış olduğu görülmektedir.

Yapılan literatür taraması sonucu bu alanda çalışılmış lisansüstü tezlerde “information design” kavramının %90 oranda “bilgilendirme tasarımı” olarak çevrildiği; yalnızca bir tezde “enformasyon tasarımı” (Kayaduman, 2017) ve bir diğer tezde “bilgi tasarımı” (Elmaskaya, 2019) olarak başlıkta yer aldığı tespitler arasındadır. Kitaplıkbilim Terimleri Sözlüğü’nün yazarı olan Berin Yurdadoğ’un “information” kelimesi için “enformasyon” veya “malûmat” karşılıklarını önerdiği bilinmektedir (Yılmaz, 1998, s. 149). Fakat “information” ve “design” kelimeleri ayrı ayrı değil “information design” olarak bir bütün halinde düşünüldüğünde burada tasarlamaktan kastın “enformasyon” olmadığı; tasarlanarak ortaya koyulan ürünün hedef kitleye “sunuş biçimi”nin tasarlanmasından bahsedildiği anlaşılmaktadır. “Information” kelimesinin “bildirme, bilgilendirme” anlamını taşımasından dolayı ve Türkçe literatürde de “bilgilendirme tasarımı” şeklinde yaygın kullanımı göz önüne alındığında kavram, çalışmada bu şekilde ifade edilmiştir.

Sosyal bilimler, eğitim bilimleri ve güzel sanatlar başta olmak üzere farklı bilim dalları ve bölümlerde (görsel iletişim tasarımı, grafik tasarım vb.) ele alınan bilgilendirme tasarımının disiplinler arası bir alan olduğu ve her geçen gün çalışma alanının genişlediği de tespitler arasındadır. “Genç bir akademik disiplin” (Petersson, 2014, s.4) olarak anılan bilgilendirme tasarımı ile ilgili yapılmış olan bu çalışmaların günümüze yaklaştıkça yeni yaklaşımları (hareketli bilgilendirme tasarımı, etkileşimli bilgilendirme tasarımı vb.) da ele aldığı göze çarpmaktadır. Ayrıca kurumsal bilgi

yönetimi alanında bilgilendirme tasarımı ile ilgili bir çalışma tespit edilmemiş olması bu tezin alanında ilk olması açısından önemli bir bulgudur.

1.6.2. Makaleler

Leonidas (2000), “Information design: the missing link in information management?” adlı makalede bilgilendirme tasarımının bilgi yönetiminde eksik bir halka olduğunu ve iki disiplinin bir arada çalışmasıyla karmaşık veri ve bilginin analizinin kolaylaşarak potansiyel değerini en üst düzeye çıkaracağını savunmaktadır. Ayrıca bilgilendirme tasarımının, politikayı yaymak veya karar vermeye yardımcı olmak için bilgi yönetiminde stratejik bir araç olarak kullanılabileceğinden bahsetmesi bu çalışmaya temel sağlaması açısından önem arz etmektedir.

Wita ve Gregory Wojtkowski’nin (2002) “Storytelling: its role in information visualization” adlı makalede “görselleştirme”yi hikâye anlatımına, film, video, internet, radyo, yazılı ve sesli statik ve dinamik anlatıyı birleştirecek şekilde nasıl uyarlanması gerektiği ve insan algısı ile bilginin sunuş biçimini bir araya getirmek için şu anda mevcut olan bilgi teknolojilerinin nasıl kullanılabileceği tartışılmaktadır. Bu noktada eski hikâye anlatma sanatının günümüze uyarlanmasıyla hedef kitle tarafından kolayca özümsenebilecek formatta büyük miktarda bilginin kolayca iletebileceği aktarılmaktadır. Bu bağlamda “hikayeleştirme”nin bilgilendirme tasarımında etkin kullanımının önemini ortaya koymaktadır.

Bilgilendirme tasarımı profesörü Petersson’ın (2014) “Information Design Theories” başlıklı makalesi, bilgilendirme tasarımına dair teori sunması açısından önemlidir. Petersson (2014, s.10), bilgilendirme tasarımını “infoleji”, “infoografi” ve “infodidaktik”ten oluşan bir bütün olarak değerlendirmiştir. Makalede bilgilendirme tasarımının pratik ve teorik bileşenleri ele alınmaktadır. Çok sayıda disiplinden etkileri, yöntemleri, uygulamaları, ilkeleri, süreçleri, stratejileri ve araçları bir araya getirmesi

açısından bilgilendirme tasarımının disiplinler arası bir yaklaşım olduğundan bahsedilmektedir. Ayrıca bilgilendirme tasarımının çok disiplinli yapısı gereği diğer disiplinlerden teorileri veya teori parçalarını içermesi gerektiği aktarılmaktadır.

Aybay'ın (2017) “Bilgilendirme Tasarımı ve Tarihi Süreç İçerisindeki Gelişimi” başlıklı makalesi, bilgilendirme tasarımının tanımı ve tarihi süreç içerisindeki gelişimini ele alması ve bilgilendirme tasarımı örnekleri vermesi açısından önem taşımaktadır.

İlisulu'nun (2017) “Bilgilendirme Tasarımı ve Eğitimdeki Yeri” başlıklı makalesinde bilgilendirme tasarımının ne olduğu, hangi alanlarda kullanıldığı, neden gerekli olduğu ve üniversite eğitimi içindeki yeri üzerine bir tartışma ve analiz gerçekleştirilmiştir. Bilgilendirme tasarımının uygulama alanlarına değinmesi, dünyada ve Türkiye’de bilgilendirme tasarımı eğitime değinerek bilgilendirme tasarımının bir disiplin olduğunu ortaya koyması açısından önemlidir.

1.6.3. Kitaplar

Jacobson'ın (1999) editörlüğünü yaptığı “Information Design” adlı kitapta bilgilendirme tasarımının teorik temelleri ve uygulamaya yönelik örnekler yer almaktadır. Kitap temel olarak “bilgilendirme tasarımı nedir?” sorusuna cevap vermeye çalışan ve bilgilendirme tasarımı sorunlarına çözüm yolları arayan uzmanların makalelerinden oluşan bir derlemedir.

Petersson'ın (2002) “Information Design an Introduction” adlı kitabı bilgilendirme tasarımı materyallerinin üretimi için genel bir çerçeve sunmaktadır. Sözlü-görsel iletişim teorileri ve mesaj tasarımı, tasarım süreçleri ve tasarım araçları ilkelerine dayanan kitap; kelimelerin, sembollerin, görsellerin, tipografinin ve yerleşim düzeninin (layout) bilgilendirme tasarımında kullanımı için bir kılavuz oluşturmaktadır. “Mesaj Tasarımı”, “Metin Tasarımı”, “Görüntü Tasarımı”, “Grafik Tasarımı” ve “Biliş” olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır.

Bear ve Vacarra (2008) “Information design workbook: Graphic approaches, solutions, and inspiration + 30 case studies” adlı kitapta bilgilendirme tasarımının tarihini, teorisini, sürecini, yöntemini ve pratiğini; bilgilendirme tasarımında kullanılan teknolojiyi ve medyayı aktarmakta ve görsel olarak çekici ve anlamlı bilgilendirme tasarımlarının nasıl oluşturulacağını anlatmaktadır. Ayrıca olası hedef kitlelerin nasıl belirleneceği ve bilgilendirme tasarımının önceliklerinin nasıl belirleneceği gibi ipuçları sunmaktadır. Temel tasarım ilkelerine genel bir bakış sunarak renk, yazı stili, yapı ve grafik öğeleri dâhil olmak üzere güçlü bilgilendirme tasarımı çözümleri geliştirmek için bu temel araçlarının nasıl kullanılacağı gösterilmeye çalışılmıştır. Konunun somutlaştırılması adına kitapta verilen vaka çalışmaları önem arz etmektedir.

Katz’ın (2012) “Designing Information: Human factors and common sense in information design” başlıklı kitabında karmaşık bilgileri anlaşılır kılmanın 21. yüzyılda tasarımcıların en önemli görevi haline geldiğinden bahsedilmektedir. Karmaşık bilgilerin görselleştirilmesi konusunda yazılan kitap, yoğun şekilde görsel anlatım içermekte ve insan faktörüne dayalı bilgilendirme tasarımının kavramsal ve pragmatik yönlerini gösteren örneklerin yanı sıra gerçek hayattan problemler ve örnekler de sunmaktadır.

Isabel Meirelles’in (2013) “Design for information: an introduction to the histories, theories, and best practices behind effective information visualizations” adlı kitabı, bilginin görsel sunumu için temel yöntemleri ve grafik ilkelerini öğrenmeye bütünleştirici bir yaklaşım sunmaktadır. Kitap, bilginin sunum yöntemleri ve tasarım stratejileri açısından analiz edilen güncel görselleştirmeleri incelemektedir. Kitabın amacı okuyuculara bilgilendirme tasarımı sürecine fayda sağlayabilecek kritik ve analitik araçlar sağlamaktır.

Black, Luna, Lund ve Walker'ın (2017) editörlüğünü yaptığı “Information design: research and practice” adlı kitapta çok çeşitli bağlamlarda bilgiyi düzenlemenin ve sunmanın en iyi yollarını bulmak için bilgi sağlayıcılar ve hedef kitle arasında ilişki kuran bilgilendirme tasarımı araştırmacıları ve uygulayıcılarının çalışmaları yer almaktadır.

Pontis'in (2018) “Making Sense of Field Research: A Practical Guide for Information Designers” başlıklı kitabı, bilgilendirme tasarımcılarına uygulamalarının bir parçası olarak saha araştırması çalışmaları tasarlamaları ve yürütmeleri için rehberlik ve yöntemler sağlayarak bu boşluğu doldurmanın bir yolunu önermektedir.

Ware'in (2021) “Visual Thinking for Information Design” adlı kitabı, algı bilimini tasarım ile harmanlamaktadır. Görsel hafıza, algı, biliş ve dikkat ile ilgili hususlar, bilgilendirme tasarımı öğrencilerinin ve tasarımcıların doğrudan uygulayabileceği somut tavsiyelere dönüştürülmüştür. Bilgilendirme tasarımının, bir çekicin onu tutan kişinin elinin bir uzantısı gibi olmasıyla aynı şekilde, izleyicinin beyninin bilişsel uzantıları için bir araç olarak nasıl değerlendirilebileceği anlatılmaya çalışılmıştır. Kitap, renkli diyagram ve görselleştirmelerle anlatılan örnekler içermektedir.

2. BÖLÜM

BİLGİ YÖNETİMİ VE KURUMSAL BİLGİ YÖNETİMİ

Günümüzün hızla değişen ve karmaşık hale gelen iş dünyasında bilgi yönetimi, kurumların rekabet avantajını sürdürebilmeleri için kritik bir öneme sahiptir. Kurumlar, sahip oldukları bilgiyi etkili bir şekilde yöneterek bu bilgiyi stratejik kararlar almak, yenilikçi çözümler geliştirmek ve operasyonel verimliliği artırmak için kullanabilmektedir.

Bu bölümde, bilgi kavramının ve hiyerarşisinin temel taşlarından başlayarak bilgi türleri ve bilgi yönetimi süreçlerine kadar geniş bir perspektiften bilgi yönetiminin teorik temelleri ele alınacaktır. Ayrıca farklı bilgi yönetimi modelleri ve kurumsal bilgi yönetimi unsurları incelenerek bilginin kurumsal bağlamda nasıl yönetildiğine dair kapsamlı bir anlayış sunulacaktır.

2.1. Bilgi Kavramı ve Bilgi Hiyerarşisi

“Bilgi”nin tanımı yapılmadan önce bu kavramla yakından ilişkili olan “veri”, “enformasyon” ve “bilgelik” kavramlarına da değinilmesi gerekecektir. Bu kavramlar bilgi biliminin yapı taşlarıdır. Tüm kavramları “Bilgi Hiyerarşisi/Piramidi” adıyla tek bir formülle belirten ilk kişi 1989’da Russell Lincoln Ackoff olmuştur.

Veri (data), olayların ve nesnelerin özelliklerini simgeleyen işaretler olarak tanımlanmaktadır (Ackoff, 1989, s.3). Ham halde olup kendi başına bir anlam taşımamaktadır. Anlam kazanabilmesi için bir bağlama sahip olması gerekmektedir. Kullanılabilir veya kullanılamaz herhangi bir biçimde var olabilir. Bilgisayarda tutulan bir elektronik tablodaki veriler örnek olarak gösterilebilir (Bellinger, Castro ve Mills, 2003, s.1).

Enformasyon/malumat (information), ilişkisel bağlantılar aracılığıyla anlam kazandırılmış veridir. Bu “anlam”ın mutlak yararlı olması veya olmaması beklenmez.

Enformasyon, “biçimlendirilmiş veri kümelerinden oluşan gerçeklik temsilleridir. (Rowley, 2006, s.165).” Verilerin sistematik olarak şekillendirilmesi insanların anlam örüntüleri çıkarmasını kolaylaştırmaktadır. Yani enformasyon, verilerin anlamlı ve kullanışlı bir forma dönüştürülmüş halidir (Gençer ve Altun, 2021, s.29). İlişkisel bir veritabanının, içinde depolanan verilerden enformasyon sağlaması örnek verilebilir (Bellinger, Castro ve Mills, 2003, s.1).

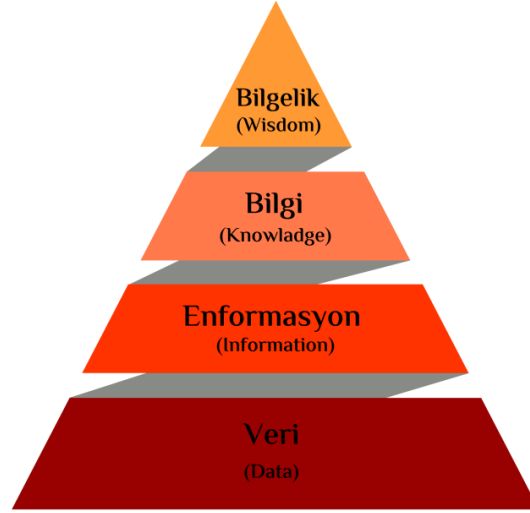
Bilgi (knowledge), amacı yararlı olmak olan enformasyon topluluğudur (Bellinger, Castro ve Mills, 2003, s.1). TDK Sözlük’te “öğrenme, araştırma veya gözlem ile elde edilen gerçek” şeklinde tanımlanan kavram, Oxford Sözlük’te ise “deneyim veya eğitim aracılığıyla kazanılan bilgiler ve beceriler, ayrıca bir konunun teorik veya pratik olarak kavranması” olarak açıklanmıştır.

Bir konu hakkında birden fazla kitabın okunması, birçok sporcu isminin ezberlenmesi, dünya gündemiyle ilgili her gün binlerce haber alınması... Bunların hiçbiri “bilgi” vermemektedir. Bilgi, edinilen enformasyonun/malumatın sindirilerek içselleştirilmesi anlamına gelmektedir. Örneğin; adını, kökenini, yaşını hatta üzerindeki yaprak sayısını bildiğimiz ağaçtan faydalanabilmek için yapraklarını bitki çayı olarak içmemiz ve bedenimizde sindirmemiz gerekmektedir. Bilgi de tıpkı böyledir; sindirim gerektirir. Yaşadığımız çağda her gün milyonlarca enformasyon/malumat alınmaktadır. Fakat bu enformasyonlar insanın zihin süzgecinden geçerek anlamlı bir bütünün parçası haline getirilmediği sürece insan, bilgi edinmiş olmamaktadır. Buradan hareketle “bilmek”, milyarca enformasyonun zihinde kaydını tutmak; onları ezberlemek değil farklı enformasyonlar arasında bağ kurmak ve bu bağ anlamaktır denilebilir. Zira Arapça kökenli olan “akıl” kelimesinin kökeni olan “ikâl” fiilinin anlamına bakıldığında “somut olarak nesneleri birbirine bağlamak” olduğu görülmektedir. Dolayısıyla “akıl etme”nin enformasyonu birbirine bağlamak ve onların arasındaki bağ fark etmek

olduğu; “bilgi”nin ise beyin hücrelerimizin bağlanmasıyla oluştuğu söylenebilir. Bu noktada insan için asıl kıymetli olanın bilginin zihinlerde depolanması değil insan zihninde tamamen sindirilip bir anlama dönüşmesi gerektiğini Sinan Canan (2021, s.145) şu şekilde aktarmıştır: “Yeni Dünyanın Cesur İnsanı, bilgi istifçiliği ya da mâlumat oburluğundan uzak durarak öğrendiği her şeyi hayatına uygulayabilecek, en azından uygulamayı deneyebilecek cesareti taşıyan kişidir. Zira uygulanmayan bilgi sadece yükür.”

Bilgi deterministik bir süreçtir. Bir kişi bilgiyi “ezberlediğinde” bilgi birikimine sahip olmaktadır. Bu bilgi, o kişi için yararlı bir anlama sahiptir. Ancak kendi başına daha fazla bilgi üretecek bir entegrasyon sağlamamaktadır. Örneğin, ilkökul öğrencileri çarpım tablosunu ezberleyerek “ $2 \times 2 = 4$ ” diyebilirler. Çünkü bu bilgiyi hafızalarına kaydetmişlerdir. Ancak “ 1267×300 nedir?” diye sorulduğunda, bu girdi kendi ezberlediği çarpım tablosunda olmadığı için doğru yanıt veremezler. Böyle bir soruyu doğru cevaplamak yalnızca bir sonraki seviyede kapsanan gerçek bir bilişsel ve analitik yetenek gerektirmektedir. Gençer ve Altun (2021, s. 32) tarafından ifade edildiği üzere bilgi, veri ve enformasyonu anlamlı hale getiren bağlamı belirten bir noktadır. Örneğin, bilgisayarda kullandığımız uygulamaların çoğu (modelleme, simülasyon, vb.) bir tür depolanmış bilgiyi kullanmaktadır (Bellinger, Castro ve Mills, 2003, s.2).

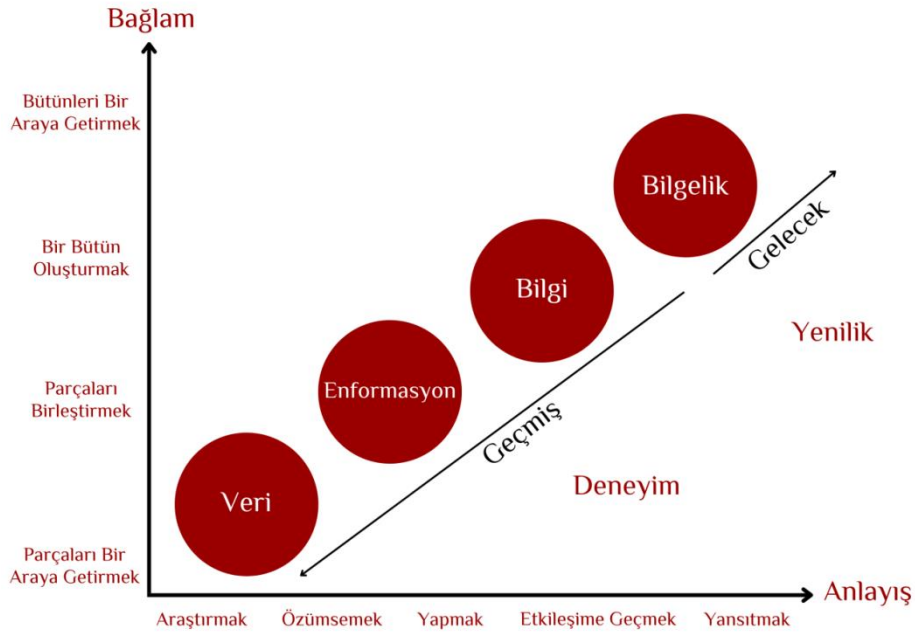
Bilgelik (wisdom), Canan’a göre (2021, s.89) “zorlu yolları kolay kılan, çıkmazlarda yeni yollar gösteren ve otomatik davranış kalıplarının ötesindeki imkânları fark ettiren bir mertebedir.” Doğruyu yanlıştan, iyiyi kötünden ayırt etme veya yargıya ulaşma sürecidir. Önceki bilinç seviyelerine ve özellikle insanın özel parametrelerine (ahlaki, etik kodlar, vb.) bağlıdır (Bellinger, Castro ve Mills, 2003, s.2). Bu açıdan bakıldığında “insan”ı “makine”den, “yapay zekâ”dan ayıran en önemli özelliğin bilgelik (hikmet) olduğu söylenebilir.

Şekil 3. Bilgi Hiyerarşisi/Piramidi (VEBB) (Ackoff, 1989)

Ackoff (1989) bilgi hiyerarşisini, “Bir ons enformasyon, bir pound veriye karşılık gelir. Bir gram bilgi, bir kilo enformasyona bedeldir. Bir gram anlayış, bir kilo bilgi değerindedir.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Clark ise bilgi hiyerarşisini lineer bir zincir olarak aktarmıştır.

Şekil 4. Bilgi Hiyerarşisi (Clark, 2004)

Bilginin değerli olabilmesi için taşıması gereken nitelikler (Yozgat, 1998) şu şekilde aktarılmaktadır:

- Doğruluk: Bilgilerin doğru olması, durumu hakkıyla ifade edebilmek için şarttır. Bununla birlikte her zaman eksiksiz ve doğru bilgiye erişmenin mümkün olmadığı unutulmamalıdır.
- İlgililik: Bilginin konu ile doğrudan bağlantılı olması gerekmektedir. Aksi durumda, bilgi gereksiz işlemler ve zaman kaybına neden olabilir.
- Tamlık: Bilgiler eksiksiz olmalıdır. Tam olmayan bilgi, neticenin aldatıcı veya hatalı olmasına sebep olabilir. Tüm ilgili verileri toplamak her zaman mümkün olmayabilir. Bu nedenle en azından temel ve kritik bilgilerin elde edilmesi önemlidir.
- Doğru Zamanlılık: Bilgi, ihtiyaç duyulduğu anda erişilebilir olmalıdır. İhtiyaç duyulduğu anda temin edilemeyen bilgi, değerini yitirebilir ve yapılan çalışmalar etkisiz hale gelebilir.
- Ulaşılabilirlik: Bilgi, her zaman ve kolayca erişilebilir olmalıdır.
- Anlaşılrlık: Bilgi, kullanıcının tereddüte düşmeden kolayca anlayabileceği şekilde sunulmalıdır.
- Güvenilirlik: Bilgi, kullanıcı tarafından güvenilir kabul edilmeli ve güvenle kullanılabilmelidir.
- Etkin Maliyet: Bilginin maliyeti, sağlanacak faydanın üstünde olmamalıdır.

2.2. Bilgi Türleri

Bilginin içinde bulunabileceği farklı biçimleri anlamak ve böylece çeşitli bilgi türleri arasında ayırım yapabilmek, bilgi yönetimi için önemli bir adımdır. Tarih boyunca bilgiyi sınıflandırmak için birçok girişimde bulunulduğu ve farklı alanların farklı boyutlara odaklandığı görülmektedir.

2.2.1. Düzenlenme ve Kullanma Tarzlarına Göre Bilgiler

Yeniçeri ve İnce (2005, s.36-44) düzenlenme ve kullanma tarzlarına göre bilgileri şu şekilde aktarmaktadır:

- **İdealist Bilgi:** Bu bilgi türü, vizyon geliştirmeye, hedefleri belirlemeye, değerler ve inançları yönlendirmeye ve karar alma süreçlerine destek sağlar.
- **Sistematik Bilgi:** Sistemlerin işleyişi ve fonksiyonları hakkında sahip olunan bu bilgi, yöntemlerin ve rehberlerin oluşturulmasına yardımcı olur.
- **Pragmatik Bilgi:** Karar verme ve görevlerin yerine getirilmesi için gerekli olan bilgidir.
- **Otomatik Bilgi:** İnsanların düşünmeden ve değerlendirmeden alışkanlık haline getirdiği davranışların kökeninde yatan bilgidir.

2.2.2. Niteliğine Göre Bilgiler

Yeniçeri ve İnce (2005, s. 36-44) niteliğine göre bilgileri şu şekilde aktarmaktadır:

- **Kişisel Bilgi:** İnsanın elinde bulunan ve önemli bir değer taşıyan bilgidir.
- **Yapısal Bilgi:** Kurumlarda içselleştirilen ve özümstenerek ürün ve hizmetlere yansıttığı değerleri gösteren bilgidir.
- **Müşteri Bilgisi:** Kurumların müşterileriyle ilgili olan bilgidir.

2.2.3. İçeriğine Göre Bilgiler

Odabaş (2003, s.7) içeriğine göre bilgileri şu şekilde aktarmaktadır:

- **Bireysel Bilgi:** Kurumsal bilgi birikiminin ilerlemesi adına ihtiyaç duyulan bireysel bilgi ve yeteneklerdir.
- **Kurumsal Bilgi:** Kurumda üretilen veya kuruma dışarıdan gelen, kayıtlı veya kayıtsız tüm bilgileri kapsar. Ayrıca insanların aklında bulunan, kurumsal

faaliyetler sonucunda ortaya çıkmış ancak yazılı olarak kaydedilmemiş bilgiler de kurumsal bilgi olarak değerlendirilir. Bu bilgiler, yöneticilerin idari deneyimleri, kurumdaki nitelikli personelin tecrübeleri veya kurumla ilgili en küçük bilgi parçalarını içerebilir.

2.2.4. Kaynağına Göre Bilgiler

- Açık Bilgi: Kolayca tanımlanan, ifade edilen, paylaşılan ve kullanılan bilgidir. Resmîdir, bağlamdan bağımsızdır, tekrarlanabilir, kolayca kodlanabilir, belgelenebilir, dönüştürülebilir ve sistematik bir şekilde aktarılabilir. Açık bilgi, “Ne?” sorusunu ele almaktadır. Bu soru, bir şeyin tanımını ve ne olduğunu belirlemeyi amaçlamaktadır (Gençer ve Altun, 2021, s.32). Kitap, belge, doküman, talimat, rapor vb. açık bilgi kaynaklarıdır.
- Örtük Bilgi: “Deneyim” olarak da bilinen örtük bilgi, kişide belli bir birikim sonrası oluşan bilgi türüdür (Diallo, 2012, s.6). Örtük bilgi, “Nasıl?” sorusunu ele almaktadır. Herhangi bir şeyin nasıl olduğunu araştırmaktadır. Bu soru, bir şeyin süreç içerisindeki adımlarını araştırdığı için örtük bilgi yapılarına dair iç dinamiklere açıklamalar getirmektedir (Gençer ve Altun, 2021, s.32).

Bilgiyle ilgili yapılan sınıflamaların artırılabilceğı ve bilgi türlerine ilişkin tanımların çeşitli bakış açılarını yansıttığı gözlemlenmektedir.

2.3. Bilgi Yönetimi

Woodman (1985, s.97), bilgi yönetimi kavramını, “doğru karar vermek için doğru formda, doğru kişiye, doğru maliyetle, doğru zamanda, doğru yerde, doğru bilgiyi sağlamak” şeklinde tanımlamıştır. Özdemirci ve Aydın (2007, s.167) bilgi ve yönetim kavramlarının bir arada zor görünebileceğini, ancak bilginin kritik bir kaynak olarak öneminin artmasıyla birlikte bu bilgilerin yönetilmesinin gerekli olduğunu açıklamaktadır.

Literatürdeki “bilgi yönetimi” tanımları incelendiğinde üç ana yaklaşım üzerinde yoğunlaşıldığı görülmektedir (Dalkir, 2013, s.4-5): “iş yaklaşımı”, “bilişsel bilim yaklaşımı” ve “teknoloji yaklaşımı”.

İş yaklaşımı, bilgiyi iş faaliyetlerinin temel bir bileşeni olarak kabul etmekte ve bunu kurum içindeki strateji, politika ve uygulamalara entegre etmektedir. Bu yaklaşım, bir kurumun fikri varlıkları - hem açık hem de örtük - ile başarılı iş sonuçları arasında doğrudan bir ilişki kurmayı hedeflemektedir (Barclay ve Murray, 1997).

Bilişsel bilim perspektifine göre bilgi, zihnimizin işlediği her türlü anlayış ve teknik bilgi olarak en kritik kaynaktır. Bu bilgi, zamanla teknoloji, yazılımlar, kitaplar ve gelenekler gibi çeşitli biçimlerde ortaya çıkmıştır. Bu dönüşümler, uzmanlık birikimine ve verimliliğin artmasına katkıda bulunmuştur (Wiig, 1993).

Teknoloji yaklaşımı ise bilgi akışını doğru zamanda ve doğru kişilere sürekli olarak sağlamak ve bu bilgiyi kullanarak günlük yaşamda daha etkili kararlar almalarını desteklemek için sistematik bir yöntem olarak tanımlanmaktadır (Dalkir, 2013, s. 5).

Bilgi yönetiminin çok disiplinli bir yapıda olduğunu belirten Dalkir (2013, s.6), yararlandığı alanları şu şekilde listelemekte ve bu listenin uzayabileceğini belirtmektedir (Dalkir, 2013, s.6):

- Örgütsel bilim
- Bilişsel bilim
- Dilbilim ve hesaplama dilbilim
- Bilgiye dayalı sistemler, bilgi ve belge yönetimi, elektronik performans destek sistemleri ve veritabanı teknolojileri
- Bilgi ve kütüphane bilimi
- Teknik yazı ve gazetecilik

- Antropoloji ve sosyoloji
- Eğitim ve öğretim
- Hikâye anlatımı ve iletişim çalışmaları
- Bilgisayar destekli işbirliğine dayalı çalışma gibi işbirliğine dayalı teknolojiler ve grup yazılımlarının yanı sıra intranetler, extranetler, portallar ve diğer web teknolojileri

2.3.1. Bilgi Yönetiminin Amacı

Bilgi yönetimi, birçok disiplinin ortak paydasında bulunduğu için amacının ne olduğuyla ilgili çeşitli görüşler mevcuttur. Ortak paydada bulunması ve durağan olmayan sürekli gelişime açık bir yapıda olması nedeniyle amacına yönelik tanımların ve görüşlerin giderek artacağı söylenebilir.

Bilgi yönetimi, bir kurumun bilgi kaynaklarını idare etme, koruma ve geliştirme çalışmalarını içeren bir disiplindir. Bilgileri etkin bir şekilde toplama, saklama, işleme ve dağıtma sürecini içermektedir. Böylece kurumun sahip olduğu bilgilere ulaşabilecekleri bir ortam oluşturulmakta ve bilgiye dayalı karar verme süreci hızlanmaktadır. Ayrıca bilgi yönetimi ile kurumun bilgi kaynakları korunmakta ve kurumun verimi artırılmaktadır. Çapar (2003, s. 422) bilgi yönetimini, karar alma, imalat, kaynak yönetimi, rekabetçilik, devamlılık ve büyüme adımlarını iyileştirmek amacıyla kurumda bulunan örtük bilgiyi ortaya çıkarma ve açık bilginin sirkülasyonunu sağlama süreci olarak tanımlamaktadır. Bu yöntemle, doğru kişilere en uygun şekilde bilginin ulaştırılması hedeflenmektedir. Öte yandan, Torunlar ve Özdemirci (2019, s. 93), bilgi yönetimini, kurumların ve organizasyonların etkin faaliyet yürütmesi için gerekli bilgilerin sağlanması, düzenlenmesi, sınıflandırılması ve paylaşılmasına yönelik yönetim ilkelerinin ve tekniklerinin uygulanması olarak açıklamaktadır.

Martensson (2000, s.209) ise bilgi yönetiminin amaçlarını şu şekilde sıralamıştır:

- Kurum içinde yeni bilginin ortaya çıkarılması
- Değerli dış bilginin kuruma entegre edilmesi
- Karar alma süreçlerinde erişilebilir bilginin değerlendirilmesi
- Kurumsal bilgi varlıkları, dokümanlar ve yazılımlar aracılığıyla bilginin sunulması
- Kültürel yapı ve teşvik edici unsurlar sayesinde bilginin gelişimini desteklemesi (daha geniş bir düzeyde)
- Kurum içindeki birimlerde üretilen bilginin ya da diğer kurumlardaki aynı türdeki birimlerin arasında transfer edilmesi
- Kurumsal bilginin değerli hale getirilerek fikri varlıklara dönüştürülmesi ve bilgi yönetimi aracılığıyla değerlendirilmesi

Bilgi yönetimi, bir organizasyondaki bilgiyi ürün ve hizmet üretiminde kullanmayı amaçlayan bir disiplindir. Bu yaklaşım, kurumların performansını ve rekabet güçlerini arttırmak amacıyla bilgiye dayalı sistemler, YZ, derin öğrenme gibi çeşitli disiplinlerden yararlanmaktadır (İnce ve Oktay, 2006, s.22). Bilgi yönetimi; doğru zamanda doğru kişiye doğru bilgiyi en ucuz maliyetle sunabilmeyi amaçlar. Böylece kurumların verimliliği arttırılmakta ve kurum faaliyetlerinde etkinlik sağlanmaktadır.

2.3.2. Bilgi Yöneticisi

Bilgi yöneticisi, bir kurumun bilgi faydalarını idare etme, koruma ve geliştirme çalışmalarını yürüten bir pozisyonudur. Bilgi yöneticisi, kurumun barındırdığı bilgileri hızlı ve etkin bir şekilde gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır ve bu amaçla bilgi toplama, saklama, işleme ve dağıtma işlemlerini yönetir. Ayrıca bilgi yöneticisi kurumun bilgi faydalarını koruma ve geliştirme çalışmalarını yürütmekte ve kurumu büyütmek için etkiyi temel alarak karar vermeye yardımcı olmaktadır. Bilgi yöneticisi, genellikle bir

kurumun bilgi teknolojileri vb. biriminde çalışmaktadır ve bilgi yönetimi stratejisinin belirlenmesi ve sonuçlarından sorumludur.

Endüstri 4.0 ile birlikte ortaya çıkan büyük veri, YZ, derin öğrenme vb. uygulamalar, bilgi yönetimi alanını da oldukça etkilemiştir. Bu etkinin teknoloji geliştikçe ve ilerledikçe artacağı tahmin edilmektedir. Günümüzde bilgi yöneticisini tanımlarken kullanılan becerilere temelde veri biliminin gerektirdiği yetenek ve donanımına sahip olunması gerektiğini eklemek mümkündür (Cibaroğlu ve Yalçınkaya, 2019, s.47).

2.3.3. Bilgi Yönetiminin Aşamaları

İlgili literatür incelendiğinde bilgi yönetim süreçlerinin birçok araştırmacı tarafından tanımlandığı görülmektedir. Literatür kapsamında incelenen bilgi yönetimi süreçlerinin ele alındığı çalışmalardan bir kısmı Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2. Bilgi Yönetimi Süreçleri

Kaynak	Bilgi Yönetimi Süreçleri				
Wiig,1993	İnşa Edilmesi	Ele Geçirilmesi	Bir Araya Getirilmesi	Uygulanması	
Zack,1999	Edinilmesi	İyileştirilmesi	Depolanması	Dağıtılması	Sunulması
Bhatt,2001	Üretilmesi	Geçerlilik Kazandırılması	Biçimlendirilmesi	Dağıtılması	Uygulanması
Parikh,2001	Elde Edilmesi	Organizasyonu	Yayılması	Uygulanması	
Lee ve Hong,2002	Yakalanması	Geliştirilmesi	Paylaşılması	Kullanılması	
Mertins ve diğerleri,2003	Üretilmesi	Depolanması	Dağıtılması	Uygulanması	
İldan, 2005	Toplanması	Depolanması	Dağıtılması	Kullanılması	
Sağsan,2006	Üretilmesi	Paylaşılması	Yapılandırılması	Kullanılması	Denetlenmesi
Young,2010	Belirlenmesi	Üretilmesi	Depolanması	Paylaşılması	Uygulanması

İncelenen çalışmalara genel perspektiften bakıldığında araştırmacıların bilgi yönetimi süreçlerini benzer şekilde ele aldıkları görülmekle birlikte bilgi yönetimi süreçlerinin başlıklarında, süreçlerin sayılarında ve varsa alt başlıklarında farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır. Tüm bilgi yönetimi süreçlerinin “döngüsel” olduğu da

tespitler arasındadır. Ayrıca içinde bulunduğumuz tarihe yakın yapılan çalışmalarda bilgi yönetimi süreçlerinin gerek içerik olarak gerekse süreç basamakları olarak daha fazla detaylandırıldığı söylenebilir.

Bilgi yönetimi süreçlerini ele alan çalışmalara bakıldığında bilgi yönetimi süreçlerinin daha çok aşağıdaki temel başlıklar altında sınıflandırıldığı görülmektedir:

- Bilginin üretilmesi
- Bilginin depolanması
- Bilginin paylaşılması
- Bilginin kullanılması

Tiwana (2003, s.136) ise bilgi yönetiminin aşamalarını şu şekilde sıralamıştır:

1. Altyapı Değerlendirmesi:

- Var olan altyapının analizi
- Bilgi yönetimi ve iş stratejisinin ilişkilendirilmesi

2. Bilgi Yönetimi Sisteminin Analizi, Tasarımı ve Geliştirilmesi:

- Bilgi yönetimi altyapısını tasarlanması
- Var olan bilgi varlıklarının ve sistemlerinin denetlenmesi
- Bilgi yönetimi ekibinin oluşturulması
- Bilgi yönetimi sistemi mimari planının yaratılması
- Bilgi yönetimi sisteminin geliştirilmesi

3. Yerleştirme/Uygulama:

- Sonuca dayalı artım metodolojisini kullanarak yerleştirme (Plan ışığında bilgi yönetimi uygulamasına başlanması)
- Değişim, kültür ve ödüllendirme yapılarının yönetilmesi

4. Değerlendirme:

- Başarının değerlendirilmesi, yatırım getirisinin ölçülmesi, BYS'nin artırılması/düzenlenmesi

İlgili çalışmalar incelendiğinde bilgi yönetiminin genellikle aşağıdaki aşamalardan oluştuğu söylenebilir:

- Bilgi İhtiyaçlarının Belirlenmesi: Kurumların ihtiyaç duydukları bilgiler belirlenir ve bilgi ihtiyaçlarının tespit edilmesi için gereken araştırmalar yapılır.
- Bilgi Toplama: İhtiyaç duyulan bilgiler toplanır ve saklanır. Bu aşamada, kurumların içinde bulunduğu ortam ve pazar koşulları göz önünde bulundurularak bilgi toplama faaliyetleri gerçekleştirilir.
- Bilgi Saklama: Toplanan bilgiler saklanır ve veritabanı gibi bilgi depolama sistemleri kullanılır.
- Bilgi İşleme: Toplanan ve saklanan bilgiler işlenir ve anlamlı hale getirilir. Bu aşamada, bilgilerin kategorize edilmesi, sınıflandırılması ve analiz edilmesi gibi işlemler gerçekleştirilir.
- Bilgi Dağıtım: İşlenen bilgiler, kurum içinde gereken yerlere dağıtılır ve kullanılır. Bu aşamada, bilgi dağıtım sistemleri ve teknolojileri kullanılır.
- Bilgi Koruma: İşlenen ve dağıtılan bilgilerin güvenliği sağlanır ve bilgi güvenliği yönetimi yapılır. Bu aşamada, bilgi güvenliği politikaları ve uygulamaları oluşturulur ve uygulanır.

2.4. Bilgi Yönetimi Modelleri

Bilgi toplumu ile değişen kullanıcı ihtiyaçlarını etkili bir şekilde karşılamaya çalışan kurumların geleneksel kaynakları yönetecek bilgi ve becerilerle donatılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Etkili bir kurumsal bilgi yönetiminde benzersizlik ve liderlik

adına, sınırlı kurum kaynaklarının varlığında, dinamik ve belirsiz bir ortamda kurumun bilgi potansiyelinin etkin bir şekilde nasıl yönetileceği, bilgi yönetimi disiplini içinde araştırılan ve bir süreç içerisinde gerçekleştirilen bir problemdir.

Belirsizlik, hız ve kalitenin değişen bireysel kullanıcı ihtiyaçlarını etkin bir şekilde karşılamada kilit faktörlerden biri haline geldiği kurumların benzersizliği için çok önemlidir. Kurumların bilgi potansiyellerini etkin bir şekilde yöneterek değişen çevre koşullarına hızlı ve verimli bir şekilde uyum sağlamaları gerekmektedir. Bu nedenle, dinamik ve belirsiz bir ortamda anahtar araştırma konularından biri, kurumun bilgi potansiyelinin nasıl bütünleştirileceğidir.

Kurumsal bilginin potansiyel yönetimi ve değerlendirme problemi, bilgi yönetimi disiplini içinde tartışılmaktadır. Bilgi yönetimi; süreçlerin, yöntemlerin ve araçların hedefli ve sistematik yönetimi, stratejik hedefler için kurumların bilgi potansiyelinin tam olarak kullanılması, etkili kararlar alınması, uygulanması ve değerinin yaratılması unsurlarını incelemektedir. Bunun için birçok araştırmacı tarafından bilgi yönetimi modelleri oluşturulmaktadır.

2.4.1. Wiig'in Bilgi Oluşturma ve Kullanma Yönetim Modeli (1993)

Karl Wiig, Bilgi Oluşturma ve Kullanma Yönetim Modeli'ni 1993 yılında, bilginin ancak organize ve senkronize olduğu takdirde yararlı ve değerli olacağı iddiasıyla ortaya koymuştur. Wiig'in (1993) görüşüne göre, bilgi yönetiminin temel amacı, yüksek kaliteli bilginin üretimini, birikimini, yayılmasını ve etkin kullanımını destekleyerek kurumu daha zeki ve stratejik bir şekilde hareket eden bir hale getirmektir. Wiig, Bilgi Oluşturma ve Kullanma Yönetim Modeli döngüsü aracılığıyla, bilginin bireyler ve kurumlar tarafından nasıl inşa edildiğini ve kullanıldığını göstermeye çalışmaktadır (Venkatraman ve Venkatraman, 2018, s.5).

Wiig'in modeli dört aşamadan oluşmaktadır:

- 1) Bilgi Toplama: Hem örtük hem de açık bilgiyi kapsayan dış ve iç bilgi kaynaklarından bilgi toplanır.
- 2) Bilgiyi Tutma: Bilgi, belirli ve kolayca geri alınabilir fiziksel formatlarda ve eğitim yoluyla insanların zihinlerinde saklanır.
- 3) Bilgi Havuzu Oluşturma: Havuzlar veya uzman grupları arasında karşılıklı konuşmayı sağlamak için uygun BYS'ler kullanılır.
- 4) Bilgiyi Uygulama: Burada bilginin kullanımı, yeni bilginin otomatik olarak yerleştirilmesi için iş süreçlerini değiştirmek veya iyileştirmektir.

Wiig modelinin tanımlayıcı özelliklerinden bazıları şunlardır (Dalkir, 2013, s.61-

64):

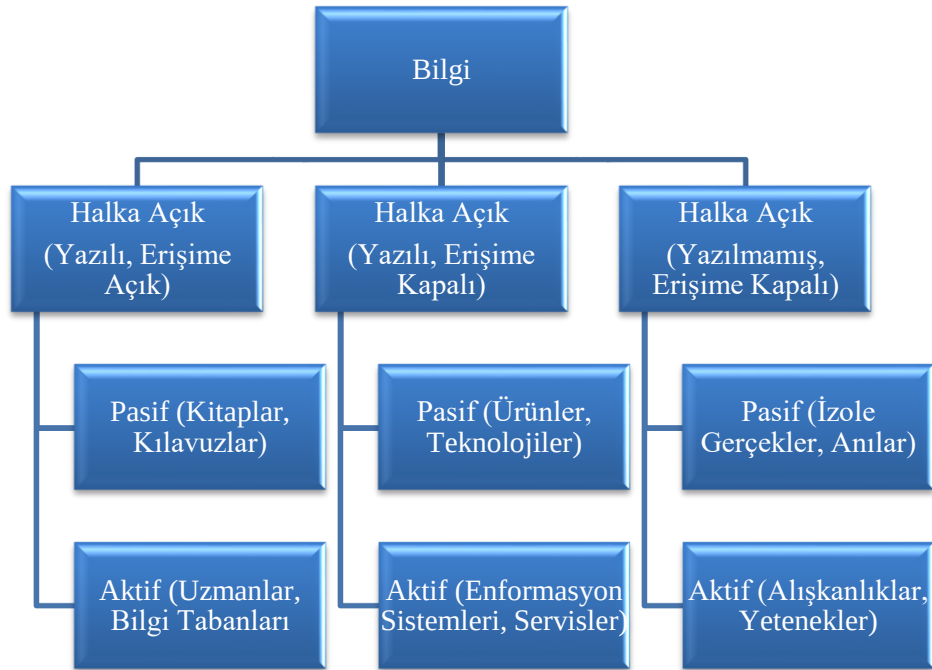
- Bütünlük: İster örtük ister açık olsun her biri eksik bilgi içeren birkaç bilgi kaynağı vardır. Kurum için bilgi oluştururken bu bilginin eksiksiz olması kullanım için önemli bir adımdır.
- Bağlılık: Büyük resmi anlamak ve bilginin nasıl kullanılabileceğini anlamak için farklı bilgi parçalarının birbirine bağlı olması önemlidir. Bu, ilgili bilgileri hızlı bir şekilde çıkarmaya ve karar vermede özümsemeye yardımcı olur.
- Uyum: Bu, gerçekler ve rakamlar, kavramlar ve içerik ile kurumun amaçları arasındaki uyumdur ve fayda, bilginin problem çözme için nasıl bir koltuk değneği haline geldiği ile doğru orantılı olacaktır.
- Amaç ve Perspektif: Belirli bir bakış açısıyla bilgiyi yakalamak, gelecekte belirli bir amaç için gerekli olabilecek unsurlara bakmaktır. Bu, bilgileri belirli bir bakış açısından toplamamıza ve kullanıcıyla alaka düzeyini artırmamıza olanak tanır.

Wiig, bilginin içselleştirilmesini bilgi yönetimi ile ilişkilendirmiş ve Bilgi Oluşturma ve Kullanma Yönetim Modeli'nde bu içselleştirme sürecini derecelendirmiştir (Dalkir, 2013, s.61-64).

Tablo 3. Wiig'in Bilgi Yönetimi Modeli – İçselleştirme Dereceleri

Seviye	Tür	Açıklama
1	Aday	Bilginin var olduğunun farkında değildir veya nasıl kullanılacağını çok az bilincindedir.
2	Acemi	Bilginin var olduğunu ve nereden edinileceğini bilir ama mantık ilişkisi kuramamaktadır.
3	Yetenekli	Bilginin farkındadır, kullanır ve kişi veya dokümanlar gibi harici bilgi tabanlarına erişim sağlandığında mantık ilişkisi kurabilir.
4	Uzman	Bilgiye sahiptir, hafızasında tutar, nereye uygulanacağını anlar, desteğe ihtiyaç duymaksızın mantık ilişkisi kurabilir.
5	Usta	Bilgiyi bütünüyle içselleştirir, değerlerle, kararlarla ve kullanımının yaratacağı sonuçlarla bütünleşen derin bir anlayışa sahiptir.

Wiig'in Bilgi Oluşturma ve Kullanma Yönetim Modeli'nde ayrıca üç farklı bilgi formu vardır. Bunlar Şekil 3'te ifade edilmiştir (Dalkir, 2013, s. 65).

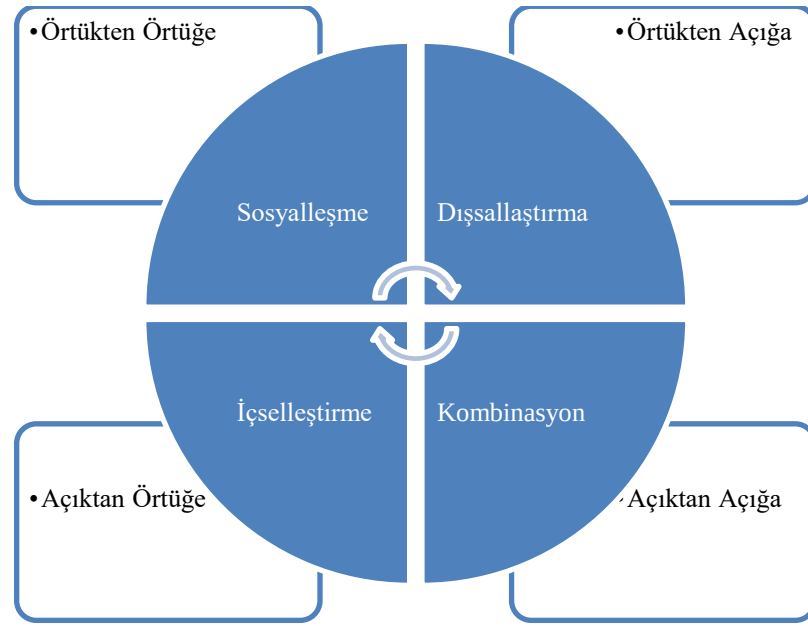

Şekil 5. Wiig'in Bilgi Formları Hiyerarşisi

2.4.2. Nonaka ve Takeuchi'nin Bilgi Matrisi Modeli (1995)

Bu matris, bilgiyi “açık” veya “örtük” ve “bireysel” veya “kolektif” olarak sınıflandırır. Nonaka ve Takeuchi ayrıca bilgiyi bir biçimden diğerine dönüştüren bilgi süreçlerini önermektedir (Kalpana ve Premkumar, 2008, s.114):

- Sosyalleşme: Örtük bilgiden örtük bilgiye doğru gerçekleşir. Böylece bir birey, paylaşılan deneyim, gözlem, taklit vb. yoluyla doğrudan başkalarından örtük bilgi edinir.
- Dışsallaştırma: Örtük bilgiden açık bilgiye doğru gerçekleşir. Burada bilgi, örneğin yayın, seminer ve konferanslardaki sunumlar vb. yoluyla planlı bir şekilde yayılmak üzere depolanır. Akademik kurumlar ve araştırma ve geliştirme merkezleri, bilgi yayma kaynağı olarak görüldükleri için bunu öncelikleri olarak görürler.
- Kombinasyon: Açık bilgiden açık bilgiye doğru gerçekleşir. Farklı açık bilgi gövdelerinden yararlanan kavramların sistematik hale getirilmesi yoluyla elde edilir.
- İçselleştirme: Açık bilgiden örtük bilgiye doğru gerçekleşir. “Yaparak öğrenme” süreci ve deneyimlerin sözlü olarak ifade edilmesi ve belgelenmesi yoluyla elde edilir. Örneğin, şofbeninizi tamir etmeniz gerekiyorsa önce kullanım kılavuzunun içerebileceği “açık” bilgiyi “içselleştirin” veya öğrenin, ardından bu bilgiyi sorun gidermek için kullanın.

Şekil 6. Nonaka ve Takeuchi'nin Bilgi Matrisi Modeli

Nonaka ve Takeuchi, “kurumsal bilgi oluşturma” sürecini, bilginin bu dört bilgi dönüştürme modu aracılığıyla “güçlendirildiği” bir sarmal olarak modellemiştir. Bilginin, bireyden grup yoluyla kurumsal ve hatta kurumlar arası seviyelere geçerek daha yüksek seviyelerde organizasyon içinde “kristalleştiği” düşünülmektedir (Kalpana ve Premkumar, 2008, s.114).

2.4.3. Choo'nun Sezgisel Bilgi Yönetimi Modeli (1996)

Kurum çalışanları, insanın tabiatı itibarıyla, etraflarında olan olayları sezmeye çalışmaktadır. Sezgi, insanların birikmiş tecrübelerine anlam kattıkları bir süreç olarak tanımlanabilir. Bu model, anlam oluşturma, bilgi oluşturma ve karar vermeyi vurgulamaktadır. Choo, “bilen kurumların” bilgiyi stratejik olarak üç alan bağlamında kullanan kurumlar olduğunu iddia etmektedir:

- Anlam oluşturma
- Bilgi yaratma
- Karar verme

Birbirine son derece bağılı bu üç süreç, kurumun bilgiye bakış açısının oluşmasında, bilgi yaratma potansiyelinin ve bilgi yaratmayı en üst sonuçlara götürme taahhüdünde stratejik bir rol oynamaktadır (Santos ve Neto, 2009, s.595).

Anlamlandırma ile ilgili olarak, uzun vadeli hedefi, kurumların müşteriler, muhataplar, tedarikçiler, rakipler ve diğer şirketler hakkındaki değişiklikleri, eğilimleri ve senaryoları anlamasına olanak tanıyan ilgili bilgilerin araştırılması ve yorumlanması faaliyetleri yoluyla dinamik ve karmaşık bir ortama uyum sağlayacağını ve gelişmeye devam edeceğini garanti etmektir (Santos ve Neto, 2009, s.595).

Bilgi yaratma, bir kurumun örgütsel öğrenme yoluyla yeni bilgi üretmek için bilgi oluşturmaya veya edinmesine, organize etmesine ve işlemesine olanak sağlayan bir süreçtir (Santos ve Neto, 2009, s.595).

2.4.4. Boisot'nun "I-Space" Bilgi Yönetimi Modeli (1998)

Boisot (1998), Nonaka ve Takeuchi'ninkine benzer hatlar boyunca bir bilgi varlığı geliştirme modeli önermektedir. Bununla birlikte, Boisot'un modeli fazladan bir boyut içermektedir (bilginin farklı durumlara genellenebilmesi anlamında soyutlama). Bu, bilgi akışının ve dönüşümünün daha ayrıntılı bir şekilde analiz edilmesini sağlayan daha zengin bir şema üretmektedir. Boisot'un şemasında bilgi varlıkları, "kodlanmamış"tan "kodlanmış"a, "somut"tan "soyut"a ve "yayılmamış"tan "yayılmış"a doğru eksenlerle tanımlanan üç boyutlu bir uzaya yerleştirilebilir (Kalpana ve Premkumar, 2008, s.114):

Boisot (1998) aşağıdaki iki kilit noktayı önermektedir (Dalkir, 2011, s.82):

- Veriler ne kadar kolay yapılandırılabilir ve bilgiye dönüştürülebilirse o kadar yayılabilir hale gelir.

- Bu şekilde yapılandırılan veri, yayılması için paylaşılan bir bağlamı ne kadar az gerektirirse o kadar çok yayılabilir hale gelir.

Boisot'un modeli, aşağıdaki boyutlara sahip üç boyutlu bir küp olarak görselleştirilebilir:

- Kodlanmamıştan kodlanmışa
- Somuttan soyuta
- Dağınıktan dağınığa

Bir dizi altı aşamadan oluşan dinamik bilgi akışını modellemek için Sosyal Öğrenme Döngüsü (SLC) önermektedir (Kalpana ve Premkumar, 2008, s.114):

- Tarama: İçgörüler, genel olarak mevcut (yaygın) verilerden elde edilir.
- Problem Çözme: Problemler bu içgörülere yapı ve tutarlılık kazandırılarak çözülür. (Bilgi “kodlanır.”)
- Soyutlama: Yeni kodlanmış içgörüler, çok çeşitli durumlara genelleştirilir. (Bilgi daha “soyut” hale gelir.)
- Yayılma: Yeni içgörüler, hedef kitle ile kodlanmış ve soyut bir biçimde paylaşılır (Bilgi “yayılır” hale gelir.)
- Emilim: Yeni kodlanmış içgörüler, yeni öğrenme deneyimleri üreten çeşitli durumlara uygulanır. (Bilgi özümленir ve öğrenilmiş davranış üretir ve böylece “kodlanmamış” veya “örtük” olur.)
- Etkileyici: Soyut bilgi, somut uygulamalara, örneğin eserlere, kurallara veya davranış kalıplarına gömülü hale gelir. (Bilgi “somut” hale gelir.)

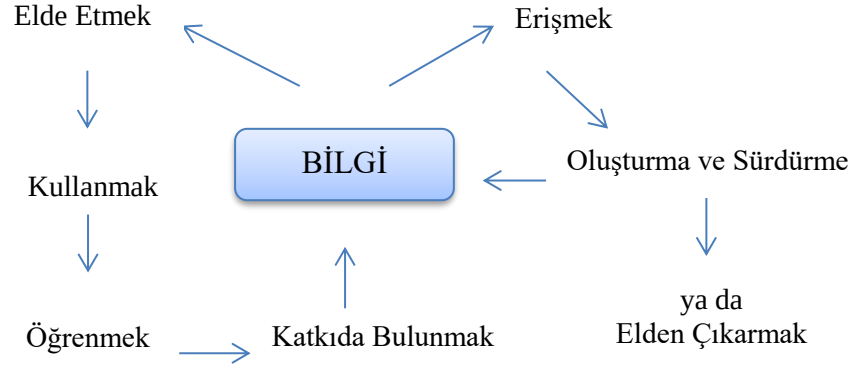
2.4.5. Bukowitz ve Williams’ın Bilgi Yönetimi Modeli (2000)

Bukowitz ve Williams modeli, kurumun değer yaratmak için stratejik bir bilgi üretmesine, sürdürmesine ve kullanmasına yardımcı olan bir çerçeveden oluşmaktadır. Bilgi havuzlarına, ilişkilere, bilgi teknolojilerine, iletişim altyapılarına,

fonksiyonel beceri setlerine, süreç bilgisine, çevresel duyarlılığa, kurumsal zekâya ve dış kaynaklara odaklanmaktadır. Almak, öğrenmek ve katkıda bulunmak olan ilk üç adım, bilginin günlük kullanımından etkilenmektedir. Sonraki üç adımda ise değerlendirmeler, oluşturma ve elden çıkarma makro ortam tarafından tetiklenmektedir. Bu aşamalar, entelektüel sermayeyi stratejik ihtiyaçlarla eşleştirmeye yönelik daha uzun vadeli süreçleri hedeflemektedir (Bukowitz ve Williams, 2000). Bukowitz ve Williams modelinde özetlenen yedi adım şunlardır:

- Bilgi Edinme
- Bilgiyi Kullanma
- Öğrenme
- Bilgiye Katkıda Bulunma
- Bilgiyi Değerlendirme
- Bilgiyi Oluşturma ve Sürdürme
- Bilgiyi Elden Çıkarma

Bukowitz ve Williams, bilgi yönetim süreçlerini geniş bir şekilde taktiksel ve stratejik olarak ayırmıştır. Alma, öğrenme ve katkıda bulunma aşamaları doğası gereği taktikseldir. Pazar odaklı fırsatlar veya talepler tarafından tetiklenirler ve tipik olarak bu taleplere yanıt vermek için bilginin günlük kullanımıyla sonuçlanırlar. Değerlendirme, oluşturma/sürdürme veya elden çıkarma aşamaları daha stratejiktir ve makro ortamdaki değişimler tarafından tetiklenir. Bu aşamalar, entelektüel sermayeyi stratejik gereksinimlerle eşleştirmenin daha uzun vadeli süreçlerine odaklanır (Mohajan, 2016, s.6).

Şekil 7. Bukowitz ve Williams’ın Bilgi Yönetim Modeli

- **Bilgi Edinme:** İlk aşamadır ve karar vermek, sorunları çözmek veya yenilik yapmak için gerekli bilgileri aramayı içermektedir. İçinde bulunduğumuz çağda bilgiyi elde etmek değil bilginin yüksek hacmiyle etkili bir şekilde ilgilenmek büyük bir zorluktur. Ortaya çıkan aşırı bilgi yüklemesi, geniş hacimli içeriği gözden geçirmek, değer bilgisini belirlemek ve ardından bu bilgiyi etkin ve yararlı bir biçimde yönetmek adına kritik bir gereksinim oluşturmuştur. Bu modelin temel faaliyeti, bilgi içeriğini organize etmek, zamanında ve eksiksiz tutmak ve ayrıca kullanıcıları kuruluştaki yeni bilgi havuzu teknolojilerinde eğitmektir (Mohajan, 2016, s.6).
- **Bilgiyi Kullanma:** Bu aşama, kurumsal yeniliği ilerletmek için bilgilerin yeni ve ilginç yollarla nasıl birleştirileceği ile ilgilenmektedir. Öncelikli olarak bireylere ve daha sonra gruplara odaklanılır. Bukowitz ve Williams, rastlantısallığı ve alışılmışın dışında düşünmeyi veya yaratıcılığı artırma tekniklerini desteklemek için bir dizi tekniği tartışmışlardır. En iyi uygulamalar ve öğrenilen dersler yoluyla örgütsel öğrenmeyi mümkün kılmak için bir örgütsel hafıza temeli oluşturmaya odaklanılır (Mohajan, 2016, s.6).
- **Öğrenme:** Rekabet avantajı yaratmanın bir yolu olarak deneyimlerden öğrenmenin resmî sürecini ifade eder. Kurumsal bir hafıza yaratılır ve ardından

hem başarılarından (en iyi uygulamalar) hem de başarısızlıklardan (öğrenilen dersler) kurumsal öğrenme mümkün hale gelir. Kurumsal öğrenme önemlidir çünkü fikirlerin uygulanması ile yeni fikirlerin üretilmesi arasındaki geçiş aşamasını temsil eder. Bunun onsuz yansıtılması gerekir, bilginin daha fazla kullanım için gerçek bir önemi olmayacaktır (Mohajan, 2016, s.6).

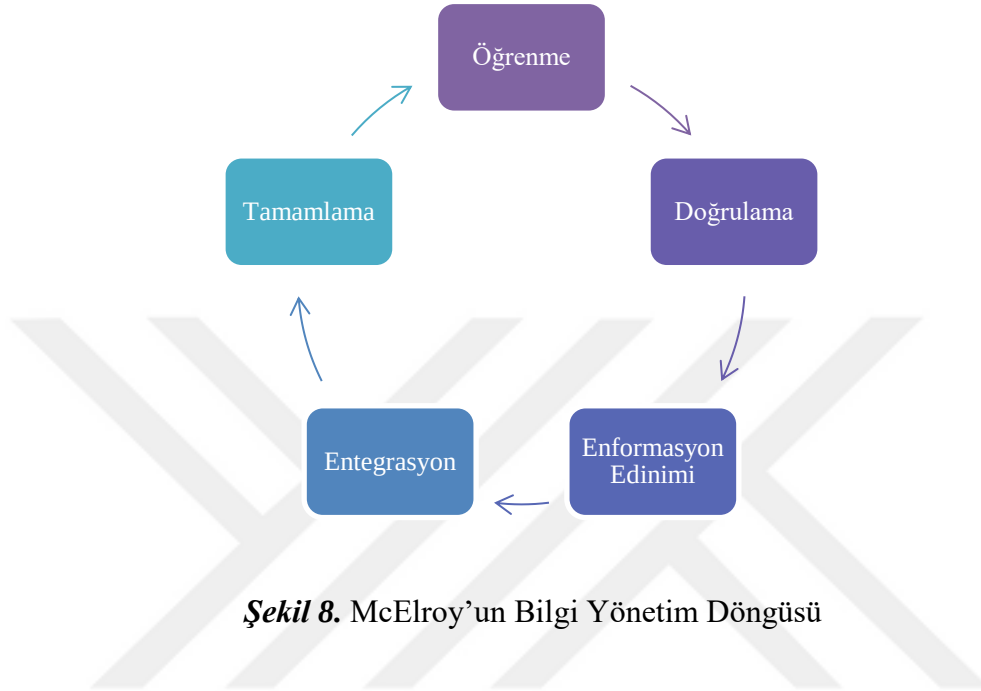
- **Bilgiye Katkıda Bulunma:** Çalışanların öğrendiklerini depolamasını sağlamakla ilgilenir. Böylece bireysel bilgi, uygun olan yerde ve zamanda tüm kurumda görünür, kullanılabilir hale getirilebilir ve bireyler hatalardan kaçınabilir. Kurumsal öğrenmenin sonuçlarını sürdürmek için iyi bir sistem yerleştirilmeli ve katkı için ödüller de getirilmelidir. Bu aşamada, çalışanlar öğrendiklerini bilgi tabanına gönderme konusunda motive olurlar. Temel amaç, bireysel öğrenme ve bilgiyi örgütsel hafızaya bağlamaktır. Bukowitz ve Williams bu modelde iki yeni kritik aşama sunar: “bilgi içeriğinin öğrenilmesi” ve “bu bilginin sürdürülmesi” veya “kurumun bu bilgi içeriğinin elden çıkarması kararı” (Mohajan, 2016, s.7).
- **Bilgiyi Değerlendirme:** Daha çok grup ve kurum düzeyi ile ilgilenir. Entelektüel sermaye için yapılır. Değerlendirme, bireylerin, grupların ve kuruluşların gelecekteki ihtiyaçlarına karşı mevcut entelektüel veya maddi varlıkların gözden geçirilmesi anlamına gelir. Kurumun sahip olduğu entelektüel sermayenin sürekli olarak değerlendirilmesi sürecidir. Kuruluş ayrıca bilgi tabanını büyüttüğünü ve entelektüel sermayeye yaptığı yatırımlardan kar elde ettiğini göstermek için ölçütler geliştirmelidir. İnsan sermayesi, müşteri sermayesi, kurumsal sermaye (bilgi tabanları, iş süreçleri, teknoloji altyapısı, değerler, normlar ve kültür) ve entelektüel sermaye (insan, müşteri ve kurumsal sermaye arasındaki ilişki) gibi yeni sermaye biçimlerinin tanımlanmasını içerir (Mohajan, 2016, s.7).

- **Bilgiyi Oluşturma ve Sürdürme:** Kurumun gelecekteki entelektüel sermayesinin, kaynakları kullanarak organizasyonu yaşayabilir ve rekabetçi tutmasını sağlar. Mevcut fikri varlıklar geleceğin ihtiyaçlarını karşılamıyorsa ve mevcut fikri varlıklar geleceğin ihtiyaçlarını karşılıyorsa, yeni fikri veya maddi varlıklar inşa edilmeli sonra onlar sürdürülmelidir. Bunun için kaynakların bilginin büyümesine ve sürdürülmesine tahsis edilmesi, yeni bilgi üretecek ve var olan bilgiyi pekiştirecek şekilde yönlendirilmesi gerekir. Çalışanlar mevcut bilgi tabanını kullanabilmeli ve aynısını kurum içinde uygulayabilmelidir. Farklı bir düzeyde, kurum rekabetçi bir dünyada kazanan taraf olmak için doğru zamanda doğru bilgiye sahip olmalıdır. Taktik düzeyde, mevcut bir ihtiyacı karşılamak için bilginin bulunamaması ve uygulanamaması, kaybedilen bir fırsatla sonuçlanır (Mohajan, 2016, s.7).
- **Bilgiyi Elden Çıkarma:** Bukowitz ve Williams modelinin son adımıdır. Bu, kurumun entelektüel sermayesini harici olarak daha iyi kullanabiliyorsa, bunun için araçlara sahip olması gereken bir bırakma aşamasıdır. Benzer şekilde, bilgiyi tutmanın ve elden çıkarmanın maliyeti veya faydası da dikkate alınır. Kurum artık değer yaratmıyorsa varlıkları elden çıkarmalıdır. Bazı bilgiler, kuruluş dışına aktarılırsa daha değerli olabilir ve kuruluşlar, onu sürdürmek için gereken kaynaklar ve bu kaynakların başka bir yerde daha iyi harcanıp harcanmayacağı açısından entelektüel sermayelerini incelemelidir (Mohajan, 2016, s.7).

2.4.6. McElroy'un Bilgi Yönetim Döngüsü Modeli (2003)

Mark W. McElroy, bilgi yaşam döngüsünü iki geniş süreç olarak tanımlamaktadır: bilgi üretimi ve bilgi entegrasyonu. Bu döngüde kurumsal hafıza, kanılar, iddialar ve iş işleme ortamı, bir dizi geri bildirim döngüsü ile ele alınmaktadır. Modelin amacı, kurum ve personel için değerli olan bilgi içeriğini belirlemektir.

McElroy, Bukowitz ve William'ın oluşturduğu bilgi yönetim modelinin akış odaklı yaklaşımını benimsemiştir. Modelin temeli bilgi üretimi ve entegrasyonuna dayanmakta olup takım üyelerinin grup öğrenmesini geliştirmek için taleplerini sunmaları da modele dahil edilmiştir (Mohajan, 2016, s.8; Ustaoglu ve Akyol, 2021, s.34).

Şekil 8. McElroy'un Bilgi Yönetim Döngüsü

Bilgi yönetimi modelleriyle ilgili gerçekleştirilen literatür analizi, bilgi yönetimi süreçlerini inceleyen birçok araştırmacının, süreç döngüsünün başlangıcını ve tamamlanma aşamalarını içeren bilgi yönetimi modeli konusunda net bir yapı ve geri bildirim mekanizmaları sunamadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca çalışma kapsamında incelenen bu modellerin, kurumların karmaşık bilgileri anlamlandırmalarını ve kurumsal bilgiyi ilgi çekici ve en anlaşılır şekilde sunarak kurumdaki bilginin potansiyelini en üst düzeye çıkaran “bilgilendirme tasarımı”nı (Leonidas, 2000, s.73) içermediklerinin görülmesi bu çalışma için en önemli bulgular arasındadır.

2.5. Kurumsal Bilgi Yönetimi

Bu bölümde, “kurumsal bilgi”, “kurumsal bilgi kaynakları”, “kurumsal bilgi yönetimi” ve “kurumsal bilgi yönetimi unsurları” incelenmektedir.

2.5.1. Kurumsal Bilgi

Kurumsal bilgi yönetiminden söz edebilmek için öncelikle “kurumsal bilgi” kavramına değinmek gerekecektir.

Özdemirci (2001, s.2) kurumsal bilgiyi, kurumun yönetim ve gelişim süreçlerinde önemli rol oynayan her tür bilgi, fikir ve olgu olarak tanımlarken; Odabaş ve Polat (2008, s. 236), bu bilgiyi kurumda oluşturulan veya kuruma dış kaynaklardan ulaşan tüm kaydedilmiş ve kaydedilmemiş bilgiler olarak görmektedir. Anameriç (2004, s. 170) ise kamu kurumlarının kendi içindeki faaliyetler sonucu elde ettikleri bilgiye kurumsal bilgi denir şeklinde açıklamaktadır.

Özdemirci ve Aydın (2007, s. 168), kurumsal bilginin, kurumsal faaliyetler ve ihtiyaçlar doğrultusunda sistematik çalışmalar, araştırmalar ve geliştirme süreçlerinden doğduğunu belirtmektedir. Bireysel bilgi ile kurumsal bilgi arasındaki dönüşüm sürekli bir etkileşim içinde olup bireylerin bilgi üretme hızları ve kapasiteleri kurumsal bilgi seviyesini belirlemektedir. Ayrıca bilginin etkin kullanımı da bireylerin bilgi üretim süreçlerini etkileyen önemli bir faktördür. Kurumsal bilgi, kuruluşlar içinde paylaşılan ve kullanılan bir değer olarak kabul edilmektedir ve bu değer, kuruluşların sosyal, ekonomik, tarihi ve kültürel bağlamlarda bilgi üretiminde önemlidir (Özdemirci ve Aydın. 2007, s.168).

2.5.2. Kurumsal Bilgi Kaynakları

Bir kurumda bilgi yönetiminin başarılı olmasının en önemli yapı taşı kurumsal bilgi kaynaklarıdır. Bilgi kaynaklarının tanımlanması, sınıflandırılması, düzenlenmesi

ve bilgi kaynaklarına ulaşım bilgi yönetiminde temel yapı taşlarını belirlemek açısından önem arz etmektedir (Özdemirci ve Aydın, 2007, s.68).

Kurumlarda bilgi yönetimi uygulamaları bağlamında, kurumsal bilgi kaynakları genellikle iki ana kategoriye ayrılmaktadır: “İç Bilgi Kaynakları” ve “Dış Bilgi Kaynakları”.

Özdemirci ve Aydın’a (2008, s. 70-71) göre, bir kurumun iç bilgi kaynakları iki ana gruba ayrılabilir. İlk grup, kurumun insan kaynaklarını yani çalışanlarını içerirken ikinci grup, kurumun faaliyetleri ve yasal yükümlülükleri sonucunda üretilen belgeler ve yayınları kapsayan entelektüel kaynakları içermektedir. Çalışanlar, yöneticilerden araştırmacılara kadar sahip oldukları bilgi, deneyim ve becerileriyle kurumun en değerli iç bilgi kaynağını oluşturmaktadır. Bu bilgilerin etkin bir şekilde yönetilmesi ve paylaşılması, bilgi sistemlerinin ve bilgi depolarının kurulmasını gerektirmektedir. Diğer yandan, kütüphane, dokümantasyon, arşiv ve muhasebe gibi kurumsal bilgi merkezlerinde saklanan belgeler, arşivler ve kayıtlar da iç bilgi kaynaklarını oluşturmaktadır (Özdemirci ve Aydın, 2008, s.70-71).

Ayrıca kurumlarda en çok karşılaşılan belge türleri olan talimatlar, formlar, raporlar ve resmî yazışmalar da kurumsal bilgi yönetiminde iç bilgi kaynaklarını oluşturmaktadır (Bir Bayraktar ve Kakırman Yıldız, 2007, s.285).

Özdemirci ve Aydın’a (2008, s. 70-71) göre, iç bilgi kaynakları tek başına kurumsal bilgi yönetiminin başarısını sağlamada yetersiz kalabilir. Bu nedenle, kuruluşların dış bilgi kaynaklarından yararlanması gerekmektedir. Dış bilgi kaynakları, iç kaynaklara kıyasla daha kapsamlıdır. Kurum dışındaki bilgi merkezleri, çeşitli veri tabanları, internet siteleri, bağımsız araştırmacılar, danışmanlık firmaları, eğitim programları, kongreler, konferanslar ve seminerler önemli dış bilgi kaynakları arasında yer almaktadır. Kuruluşun bilgi ihtiyaçlarını doğru bir şekilde analiz etmesi elzemdir; aksi

takdirde, hangi bilgilere ihtiyaç duyduğunu belirleyemediği için dış kaynakları etkin bir şekilde kullanamayabilir. Ayrıca kurumlar, dış bilgi kaynaklarına nasıl erişileceğini ve hangi kaynakların mevcut olduğunu bilmelidir. Bu konuda bir politika ve strateji oluşturmak, bilgiye erişimde ve kullanımında yaşanabilecek sıkıntıları önleyebilir (Özdemirci ve Aydın, 2008, s.70-71).

Ayrıca kurumsal bilgi yönetiminde, iç bilgi kaynağı ve kurumlarda en sık rastlanan belge türlerinden olan resmî yazışmalar iki yönlü olduğu için yani bir kurumla karşılıklı yapıldığı için dış bilgi kaynağı olarak da sayılmaktadır (Bir Bayraktar ve Kakırman Yıldız, 2007, s.285).

2.5.3. Kurumsal Bilgi Yönetimi

Bilgi yönetimi, bireysel çalışanlara, uygulama topluluklarına ve kurumun kendisine birtakım faydalar sağlamaktadır. Bilgi yönetiminin bu üç katmanlı görünümü, günümüzde neden önemli olduğunu vurgulamaya yardımcı olmaktadır (Dalkir, 2013, s.20):

Bireyler için bilgi yönetiminin faydaları şu şekildedir (Dalkir, 2013, s.20):

- İnsanların işlerini daha etkili bir şekilde yürütmelerine yardımcı olarak karar verme ve problem çözme süreçlerinde zaman kazanmalarını sağlar.
- Kuruluş içinde bir topluluk bağı duygusu oluşturur.
- İnsanların güncel bilgilere sahip olmasına yardımcı olur.
- Katkıda bulunmak için zorluklar ve fırsatlar sunar.

Uygulama topluluğu için bilgi yönetiminin faydaları şu şekildedir (Dalkir, 2013, s.20):

- Profesyonel becerileri geliştirir.
- Üyeler arası mentorluğu teşvik eder.
- Daha etkili ağ oluşturma ve işbirliğini kolaylaştırır.

- Üyelerin takip edebileceği profesyonel etik kuralları geliştirir.
- Ortak bir dil geliştirir.

Kurum için bilgi yönetiminin faydaları şu şekildedir (Dalkir, 2013, s.20):

- Stratejiyi yönlendirmeye yardımcı olur.
- Sorunları hızla çözer.
- En iyi uygulamaları yaygınlaştırır.
- Ürün ve hizmetlere gömülü bilgiyi geliştirir.
- Fikirleri çapraz verimli hale getirir ve yenilik fırsatlarını artırır.
- Kurumların rekabette daha önde olmalarını sağlar.
- Kurumsal hafıza oluşturur.

Wiig (1993), kurumsal bilgi yönetimini her biri farklı ufuklara ve amaçlara sahip üç perspektiften ele almaktadır:

1. İş Yaklaşımı: Kurumun bilgiye neden, nerede ve ne ölçüde yatırım yapması veya bilgiyi kullanması gerektiğine odaklanmaktır. Stratejiler, ürünler ve hizmetler, ittifaklar, satın almalar veya tasfiyeler bilgiyle ilgili bakış açılarından değerlendirilmelidir.
2. Yönetim Yaklaşımı: İstenen iş stratejilerine ve hedefine ulaşmak için gereken bilgiyle ilgili uygulamaları ve faaliyetleri belirlemeye, organize etmeye, yönlendirmeye, kolaylaştırmaya ve izlemeye odaklanmaktır.
3. Uygulamalı Yaklaşım: Bilgiyle ilgili açık iş ve görevleri yürütmek için uzmanlığı uygulamaya odaklanmaktır.

İş yaklaşımı, bilgi yönetiminin stratejik doğasıyla kolayca eşleşmektedir. Yönetim yaklaşımı, taktiksel katmana paraleldir ve uygulamalı yaklaşım ise operasyonel seviye ile eş tutulabilir (Dalkir, 2013, s.18).

Günümüzde kurumsal bilgi yönetimine yönelik artan ilginin ve uygulamanın arkasındaki başlıca etmenleri dört temel alanda açıklanabilir (Dalkir, 2013, s.18):

1. Kurumların Küreselleşmesi: Günümüzde kurumlar daha küreseldir; doğası gereği çok bölgeli, çok dilli ve çok kültürlüdür.
2. Daha Yalın Kurumlar: Daha fazla iş ve işlem daha hızlı yapılmaktadır. Ancak aynı zamanda bilgi yöneticileri olarak daha akıllı çalışmak, artan bir hız ve iş yükünü benimsememiz gerekmektedir.
3. Kurumsal Amnezi: Kurum için bilgi sürekliliği sorunları yaratan ve bilgi yöneticisine sürekli öğrenme talepleri yükleyen bir işgücü olarak daha hareketlidir.
4. Teknolojik Gelişmeler: Bilgi teknolojisindeki gelişmeler, bağlantıyı her yerde yaygın hale getirmekle kalmamış aynı zamanda beklentileri kökten değiştirmiştir. Her zaman “açık” olunması beklenmekte ve yanıt verme süresi artık haftalarla değil, dakikalarla ölçülmektedir.

2.5.4. Kurumsal Bilgi Yönetimi Unsurları

Kurumsal bilgi, bir kurumun diğerlerinden ayrışmasını ve aynı iş süreçlerini benzersiz bir şekilde gerçekleştirmesini sağlamaktadır. Ayrıca tüm kurumların benzer yöntemleri kullandığı bir ortamda rekabet avantajını artırmaktadır (Bir Bayraktar ve Kakırman Yıldız, 2007, s.285).

- Kurumsal Belge Unsuru: Kurumlarda en yaygın belgelerin talimatlar, formlar, raporlar ve resmî yazışmalar olduğu görülmektedir. Bayraktar ve Kakırman Yıldız (2007, s. 285-286) kurumsal belge unsurlarını şu şekilde açıklamaktadır:
Talimatlar: Kurum içindeki talimatlar, personelin hangi görevleri, ne zaman ve nasıl yerine getirmesi gerektiğini belirler. Talimatlar, kurumda standartlaştırmayı sağlamak amacıyla hazırlanır; böylece işlemler tutarlı ve

belirli bir düzende gerçekleştirilir. Bu, kurumun operasyonlarının etkinliğini ve verimliliğini artırır. Aksi takdirde, işlemlerde tutarsızlıklar ve karar verme zorlukları yaşanabilir.

Formlar: Bilgiyi yakalamak, tasniflemek ve iletmek için başvurulacak unsurlardır. İhtiyaca uygun şekilde tasarlanan formlar, bilgi akışını hızlandırarak kurum içindeki verimliliği artırır.

Raporlar: Raporlar, kurum ve yönetim açısından temel bir bilgi kaynağıdır. Genellikle aylık veya yıllık toplantılar sonucunda ya da kurum içindeki ve dışındaki ihtiyaçlara göre hazırlanırlar. Raporlar, yöneticilerin hızlı ve doğru kararlar alabilmesi için kritik öneme sahiptir.

Yazışmalar: Yazışmalar, hem iç hem de dış bilgi içerdiğinden önemlidir. Bilgisayar teknolojilerinin artışıyla birlikte, yazışma sayısı ve belge üretimi de büyük ölçüde artmıştır. Bu durum, hizmet maliyetlerini artırabilir ve belge erişiminde karmaşıklıklara yol açabilir. Yazışmaların düzenlenmesi, saklanması ve korunması, kurumun sağlıklı işleyişi için kritik öneme sahiptir. Bilgi eksikliği nedeniyle geciken yanıtlar veya hatalı bilgiler, kurumun operasyonlarını aksatabilir ve itibarını zedeleyebilir (Odabaş ve Rukancı, 2004, s. 386).

- Entelektüel Sermaye Unsuru: Entelektüel sermaye unsuru, (Bir Bayraktar ve Kakırman Yıldız, 2007, s.286-287; Özdemirci ve Aydın, 2007, s. 175) şu şekilde aktarılmıştır:

Entelektüel sermaye, kurumun maddi olmayan varlıklarını ifade eder ve kurumun gelecekteki başarısı, mevcut entelektüel sermayenin nasıl yönetildiğine bağlıdır. Bu sermaye, genel olarak bir kurumun sahip olduğu ve korumaya aldığı bilgi olarak kabul edilir. Entelektüel sermaye, insan, kurum ve müşteri sermayesinin birleşiminden oluşur. Çalışanların entelektüel sermayesi, onların sahip olduğu özel ve benzersiz bilgileri kapsar ve bu bilgi müşteriler, ürünler,

süreçler, hatalar ve başarılar hakkında edinilen her türlü bilgiyi içerir. Bu bilgi, iş bilgisi birikimi veya çalışanların bilgi ve deneyimlerinin sonucudur. Ayrıca kurum tarafından üretilen ve kullanılan belgeler ile yayınlar da entelektüel sermayenin bir parçasıdır. Kurum sermayesi, bilginin kurumsal faaliyetlerde etkin bir şekilde kullanılmasını teşvik eden özelliklerin toplamıdır ve insan sermayesi ile müşteri sermayesi arasında bilgi akışını sağlayan bir kanal işlevi görür.

3. BÖLÜM

BİLGİLENDİRME TASARIMI

Günümüzde devletler ve kurumlar, verilerin analiz edilmesi, sınıflandırılması ve anlamlı hale getirilmesiyle kararlar alıp hareket etmektedir. İnsanlık var olduğu günden beri insanlar bilgiye sahiptir ve bu bilgiyi gelecek nesillere aktarmak için yazılı ve görsel farklı teknikler geliştirmiştir. Ayrıca insanlar tarih boyunca dünyaya ilişkin algılarını paylaşmak ve başkalarını da aynı sonuçlara ulaşmaya ikna etmek amacıyla sistematik olarak bilgilendirme tasarımı yapmış ve sunmuştur (Jacobson, 1999, s.1).

Konuyla ilgili bilgilendirme tasarımı uzmanı Horn şunları aktarmıştır:

“Mısırlı kâtipler, pazar yerlerinde hiyeroglif mektuplar, raporlar, notlar ve teklifler yazarak günlük işlerini yürütmüşlerdir. O tarihten bu yana, iletişimi daha etkili hale getirmek amacıyla destek hizmetleri geliştirilmiştir. Günümüzde, iletişim uzmanları çeşitli roller üstlenmektedir: Hayalet yazarlar, teknik yazarlar, reklam yazarları, sanat yönetmenleri, halkla ilişkiler uzmanları ve pazarlama danışmanları en yaygın olanlarıdır. İnsanlar, çaba gösterdikleri her alanda ilk olarak bir uzmanlaşma sürecine girer ve ardından uzmanlıklarında ilerleme kaydederler. Bilgilendirme tasarımı da, köklü bir meslek olan iletişim asistanlığının modern bir yansımasıdır. (Horn, 2009, s. 30).”

Bilgilendirme tasarımının odak noktası, hedef kitlesi için karışık bir veri yığınına anlaşılır ve sistematik bir şekilde sunmaktır. Bu nedenle bilgilendirme tasarımcıları, veri gruplarını bilgilendirme tasarımı ilkeleriyle organize etmektedir. Bilgilendirme tasarımı ürünlerini raporlarda, bilimsel çalışmalarda, trafikte ve günlük hayatımızın neredeyse her alanında deneyimlemekteyiz. İyi bir bilgilendirme tasarımının hayatımızı kolaylaştırdığı gibi kötü bir bilgilendirme tasarımının da hayatımızı bir kaosa sürükleyebileceği söylenebilir (Aybay, 2017, s.455). Bu konuda Spiekermann (2002,

s.10), bilgilendirme tasarımı kriterlerinden uzaklaşmış, temel kuralların dışına çıkmış bir bilgilendirme tasarımının şansa bırakılmış demek olduğunu ve böyle bir tasarımın adının ise “bilgilendirme kaygısı” (information anxiety) olacağını söylemiştir.

Bilgilendirme tasarımı, Wired Dergisi’nin “Petabayt çağında asıl zorluk, veriyi saklamaktan ziyade, bu veriden anlamlı sonuçlar çıkarabilmek olacak.” diyerek vurguladığı güçlüklerle başa çıkmada önemli bir alandır (McCosker ve Wilken, 2014, s. 156). Aksu’nun (2015, s.175) şu tanımı ise bilgilendirme tasarımının günümüzdeki “büyüteç” görevine atıfta bulunmaktadır:

“Veri miktarı arttıkça grafikler detaylanacaktır. Detaylı grafiklere büyüteç tuttukça daha çok detay, daha ince ayar bilgi görülecektir. Büyüteç ile baktıkça ve daha çok ayrıntı gördükçe veriler daha hassas hikâyeler anlatacaktır (Aksu, 2015, s.175).”

Veriler, bilgisayar aracılığıyla otomatik bir şekilde toplanabilir, sınıflandırılabilir, etiketlenebilir, analiz edilebilir bir haldedir ve bu kabiliyetler gün geçtikçe artmaktadır. Dolayısıyla insanlar, daha önce hiç olmadığı kadar bilgi, analiz ve yorum ile karşı karşıyadır. Böyle bir durumda faydalı ile faydasız, doğru ile yanlış, acil ile acil olmayan, gerekli ile gereksiz bilgiler arasında ayırt edebilme yeteneği önem kazanmıştır (Aksu, 2015, s.179). Shirky (2008), aşırı bilgi yüklemesinin (information overload) günümüzde artık geçersiz bir kavram olduğundan bahsederken “Aşırı bilgi yüklemesi diye bir şey yoktur. Yalnızca filtreleme hatası vardır.” diyerek aslında bilgilendirme tasarımının günümüzdeki önemine de vurgu yapmıştır. Bu noktada bir raporun can alıcı noktalarını görebilmeyi, analizin ana fikrini hızlı bir şekilde anlamayı, bilgi içinde kaybolmadan doğru ve gerekli bilgileri alıp yanlış ve gereksiz bilgileri kapsam dışı bırakmayı sağlayacak en etkili “filtre”nin bilgilendirme tasarımı olduğunu söylemek mümkündür.

Bu bölümde, bilgilendirme tasarımının tanımı ve kurumsal bilgi yönetimi ile ilişkisi, kurumsal altyapısı, bilgilendirme tasarımı ilkeleri, bilgilendirme tasarımının uygulama alanları ve ortamları, bilgilendirme tasarımı uygulamalarındaki aşamalar ve bilgilendirme tasarımı ile “görselleştirme (visualization)” ve “hikâyeleştirme (storytelling)” ilişkisi ele alınacaktır.

3.1. Bilgilendirme Tasarımı Kavramı

Taylor’a (2000, s.167) göre, “bilgilendirme tasarımı” terimi ilk defa 1979’da ABD’de Doküman Tasarım Merkezi’nin kuruluşu ve aynı yıl İngiltere’de Bilgilendirme Tasarımı Dergisi’nin yayınlanmasıyla kullanılmaya başlanmış; 1984’te ise Hollanda’da bir konferansta “Bilgilendirme Tasarımı” kavramı ortaya atılmıştır.

Bilgilendirme tasarımının bir “disiplin” olarak tanımlanması ise 1970’lere dayanmaktadır. İsveç’te ilk bilgilendirme tasarımı profesörü olan Pettersson, bilgilendirme tasarımını “genç bir disiplin” olarak tanımlamıştır. Bilgilendirme tasarımı, birkaç farklı deneyim ve bilgi kaynağının bir araya getirilmesiyle oluşan disiplinler arası bir araştırma alanıdır (Pettersson, 2014, s.4). Bu nedenle kavramın tanımının belirlenmesi ve teorik alt yapısının oluşturulması zamana yayılan bir süreç olmuştur.

Güler’e göre, bilgilendirme tasarımı kavramı, projeler bazında uzun bir geçmişe sahip olmasına rağmen, ilk kez 1970’lerde tanımlanmaya başlanmıştır. Richard Saul Wurman, bu dönemde bilgilendirme mimarisi teriminin yaygın kullanıldığını ve zamanla bilgilendirme tasarımı ifadesinin benimsendiğini belirtmektedir. Geçmişte bilgilendirme tasarımı, iç mekân tasarımı ve endüstriyel tasarım gibi estetik odaklı bir yaklaşım olarak algılanmaktaydı; bu tasarım türü, daha çok görsel çekiciliğe yönelmekteydi. İç mekân tasarımcıları mekânları güzelleştirirken, endüstriyel tasarımcılar işlevselliğe odaklanmaktaydı. Bilgilendirme tasarımı da benzer şekilde, problemi en iyi çözen değil, en iyi görselliğe sahip haritaları temsil etmekteydi.

Mimarlık terimi, bu anlayışın şekillenmesinde etkili olmuştur ve bilgilendirme tasarımı mimarlık kavramından evrilmiştir. Günümüzde bazı kişiler bilgilendirme tasarımını hala bilgilendirme mimarlığı olarak adlandırmaktadır (Güler, 2008, s.11).

Jacobson (1999, s.3), bilgilendirme tasarımı adı verilen bir alanın mevcut olup olmadığı konusunda bir uzlaşmanın sağlanamadığını şu şekilde anlatmıştır:

“Bilgilendirme tasarımının varlığını kabul edenler bile tek bir tanımı zor buluyor. “Bilgilendirmenin nasıl tasarlanacağı” veya “nasıl bilgilendirme tasarımcısı olunacağı” konusundaki bilgimizi sistematize etmek ve aktarmak için güvenilir bir sözlüğe ve vaka çalışmalarıyla desteklenen denenmiş ve gerçek bir teoriye ihtiyacımız var. Şu anda, teori kabataslak ve vaka çalışmaları azdır. Uygulaması hakkında herhangi bir genellemeyi desteklemek için çok az bilgilendirme tasarımı çalışması yapılmıştır.”

Bu bilgilerin aktarıldığı 25 sene aradan sonra günümüzde birçok ülkede bilgilendirme tasarımı alanında hem uygulamaya yönelik hem de akademik çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte gelişen bilgilendirme tasarımı literatüründe birçok vaka çalışması da raporlanmıştır (Pettersson, 2014, s.2). Yapılan literatür taramasına bakılacak olursa üzerinde uzlaşılan bir teori olmamasına karşın bilgilendirme tasarımı teorisi oluşturulması anlamında da çalışmaların devam ettiği görülmektedir. Bu konuda Frascara (2015) da Pettersson ile aynı görüşü paylaşarak bu durumun bilgilendirme tasarımının birçok disiplini içinde barındırmasına bağlamaktadır.

Bilgilendirme tasarımı ile ilgili alan uzmanları tarafından yapılan bazı tanımlara Tablo 4’te yer verilmiştir.

Tablo 4. Bilgilendirme Tasarımı Tanımları

Araştırmacı	Bilgilendirme Tasarımı Tanımı
David Sless	Bilgilendirme tasarımı, bilginin insanlar tarafından erişilebilir ve kullanılabilir olması için insanlarla bilgi arasındaki ilişkiyi yönetmekle ilgilidir (Sless, 1994, s.1).
Clement Mok	Bilgilendirme tasarımı, bilgi için bağlam ve anlam sağlamak için organizasyon modellerinin düzenlenmesidir (Mok, 1996, s.46).
Edward Tufte	Bir süreci belgelemek ve açıklamak için fiilleri görünür kılmak bilgilendirme tasarımının kalbidir (Tufte, 1997, s.55).
Uluslararası Bilgilendirme Tasarımı Enstitüsü (International Institute for Information Design)	Bir mesajın içeriğini ve içinde bulunduğu ortamları, hedeflenen alıcıların bilgi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tanımlamak, planlamak ve şekillendirmektir (1997).
Peter Wildbur, Michael Burke	Bilgilendirme tasarımı, bilginin belirli bir hedef kitle için seçilmesi, düzenlenmesi ve sunulması olarak tanımlanabilir (Wildbur ve Burke, 1998, s.6).
Robert Edward Horn	Bilginin insanlar tarafından verimli ve etkili bir şekilde kullanılabilecek şekilde hazırlanması sanatı ve bilimidir (Horn, 1999, s.15-16).
Rune Pettersson	Bilgilendirme tasarımı, hedef kitlenin bilgi ihtiyaçlarını karşılamak için bir mesajın analizini, planlamasını, sunumunu ve anlaşılmasını (içeriğini, dilini ve biçimini) içerir (Pettersson, 2002, s. 19).
Peter Simlinger	Bilgilendirme tasarımı, bir mesajın içeriğinin ve sunulduğu ortamların, hedeflenen alıcıların bilgi ihtiyaçlarını karşılamasıdır (Simlinger, 2007, s. 8).
Karen Schriver	Bilgilendirme tasarımı, insanların içeriği kişisel hedeflerine uygun şekillerde kullanabilmeleri için yazı ve tasarımı bütünleştirme sanatı ve bilimidir (Schriver, 2012).
Alison Black, Paul Luna, Ole Lund ve	Bilgilendirme tasarımı, vatandaşlara, işletmelere ve devlete karmaşık bilgileri sunma ve bunlarla etkileşim kurma araçları

Sue Walker	sağlar; karmaşık bilgileri kullanıcıların ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak netleştirir (Black, Luna, Lund ve Walker, 2017, s.xi).
Vince Frost	Bilgilendirme tasarımı, karşı tarafa bir şey iletme veya hikâye anlatımının düzenli bir hiyerarşi içinde düzenlenmesi ve gösterilmesidir. Uyarmak, öğretmek, açıklamak, eğlendirmek için tür, renk, görüntü, zaman, ışık, dokular ve malzemeler vb. araçları kullanarak insan duyularını harekete geçirerek içeriği net, benzersiz ve ilgi çekici bir şekilde sunmaktır (Frost, 2017)

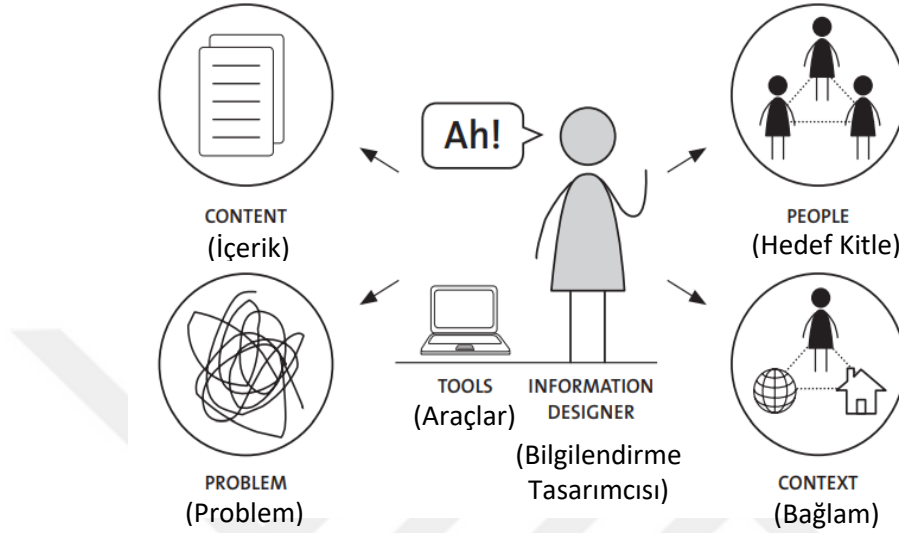
Yapılan tanımlardan da anlaşılacağı üzere “tasarım” ile anlatılmak istenen; verinin, enformasyonun ya da bilginin tasarımı değil, bunların hedef kitleye “sunuş biçimi”nin tasarlanmasıdır. Aynı zamanda etkili tasarım, sadece metni güzel veya eğlenceli hale getirmek değil, aynı zamanda anlamayı şekillendirme, algıya form kazandırma ve anlamı netleştirme meselesidir. Buradan hareketle, bilgilendirme tasarımının salt “güzelleştirme” değil sunulan veri, enformasyon veya bilgiyi “anamlı hale getirme” çabası olduğu söylenebilir.

Alan uzmanlarının farklı açılardan ele aldıkları tanımlardan da yola çıkılarak bu çalışma kapsamında bilgilendirme tasarımı için şu tanım önerisinde bulunulabilir: Bilgilendirme tasarımı; karışık veri, enformasyon veya bilgi yığınlarının çeşitli filtrelerden geçirilerek verilmek istenen ana iletinin algılamayı kolaylaştıran araçlarla (görselleştirme, hikâyeleştirme vb.) anlam taşıyacak şekilde belirli bir hedef kitle için sunuş biçiminin tasarlanmasıdır.

Pontis’e göre (2018, s.4) bilgilendirme etkin bir şekilde tasarlandığında yön bulmayı kolaylaştırır, iş birliğini destekler, kullanılabilirliği artırır ve anlamayı sağlar. Etkili bilgilendirme tasarımı, aşağıda verilen dört boyutu içerir:

- 1) Sorun: Hedef kitlenin karşılaştığı zorluklar

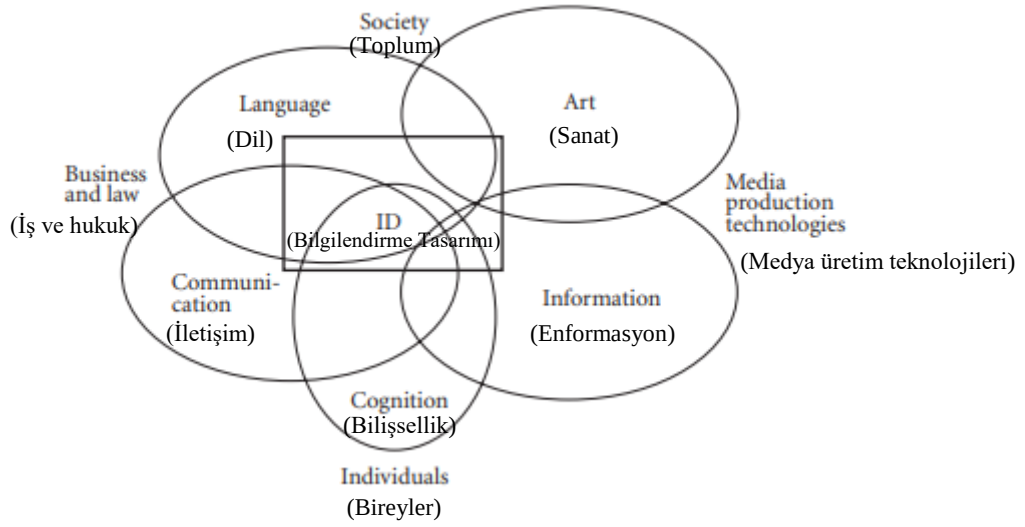
- 2) Hedef Kitle: Hedef kitlenin kim olduğu ve ihtiyaçları
- 3) Bağlam: Hedef kitlenin bilgiye nasıl, nerede ve ne zaman eriştiği
- 4) İçerik: İletilmesi gerekenler

şekil 9. Etkili Bilgilendirme Tasarımının Dört Boyutu (Pontis, 2018, s.4-5).

Pontis, bilgilendirme tasarımcılarının karar vermek, strateji oluşturmak, bir sorunu anlamak ve çözmek, bir sunum oluşturmak veya bir rapor yazmak gibi ihtiyaç duyulan her yerde devreye girebileceğinden bahsetmektedir (Pontis, 2018, s.4).

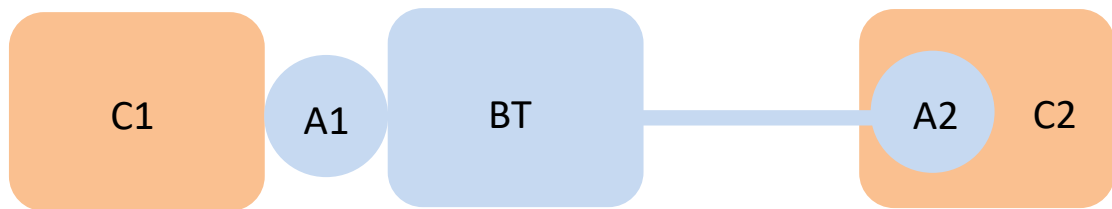
Pettersson (2002, s.9), şekil 10’da verilen model ile bilgilendirme tasarımının, dil, sanat ve estetik, iletişim, davranış ve algı, iş ve hukuk gibi alanlardan ve medya üretim teknolojilerinden etkilenen çok disiplinli, çok boyutlu ve evrensel bir alan olduğunu savunmaktadır.

Şekil 10. Bilgilendirme Tasarımı Modeli (Pettersson, 2002, s.19).

İsveç’te ilk bilgilendirme tasarımı profesörü olan Pettersson (2014, s.5), “Information Design Theories” adlı makalesinde bilgilendirme tasarımının elliden fazla disiplin ve meslekten katkı alan çok disiplinli bir bilim dalı olduğunu savunmaktadır. Diğer disiplinlerden alınan katkıların ise olgular, etkiler, yöntemler, uygulamalar, ilkeler, süreçler, stratejiler, teorik yaklaşımlar ve araçlar olabileceğini söylemektedir.

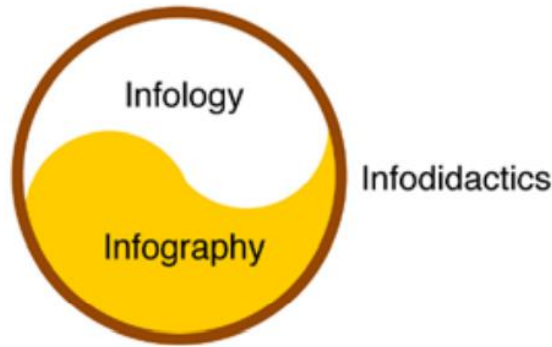
Pettersson (2014, s.5), süreç perspektifinden bakıldığında yeni akademik disiplinler ve meslekler içinde yeni “uygulamalar”ın geliştiğinden bahsetmektedir (Şekil 11).

Şekil 11. Bilgilendirme tasarımının çok disiplinli bir bilim dalı olduğunu göstermektedir (Pettersson, 2014, s.5).

Pettersson Şekil 11’de bilgilendirme tasarımı ile mevcut disiplinler ve meslekler (C1 ile temsil edilmektedir.) arasında bir dizi yeni uygulama (A1 ile temsil edilmektedir.) geliştiğini; yeni uygulamaların (A2) diğer disiplinler ve meslekler içinde de geliştiğini (C2) aktarmaktadır. Ayrıca bilgilendirme tasarımı kapsamında yeni uygulamaların geliştirildiğinden bahsetmektedir. Bu uygulamalar arasında “idari dokümanlar/raporlar” ve “BYS”leri sayması (Pettersson, 2014, s.5) bu çalışma açısından önem taşımaktadır.

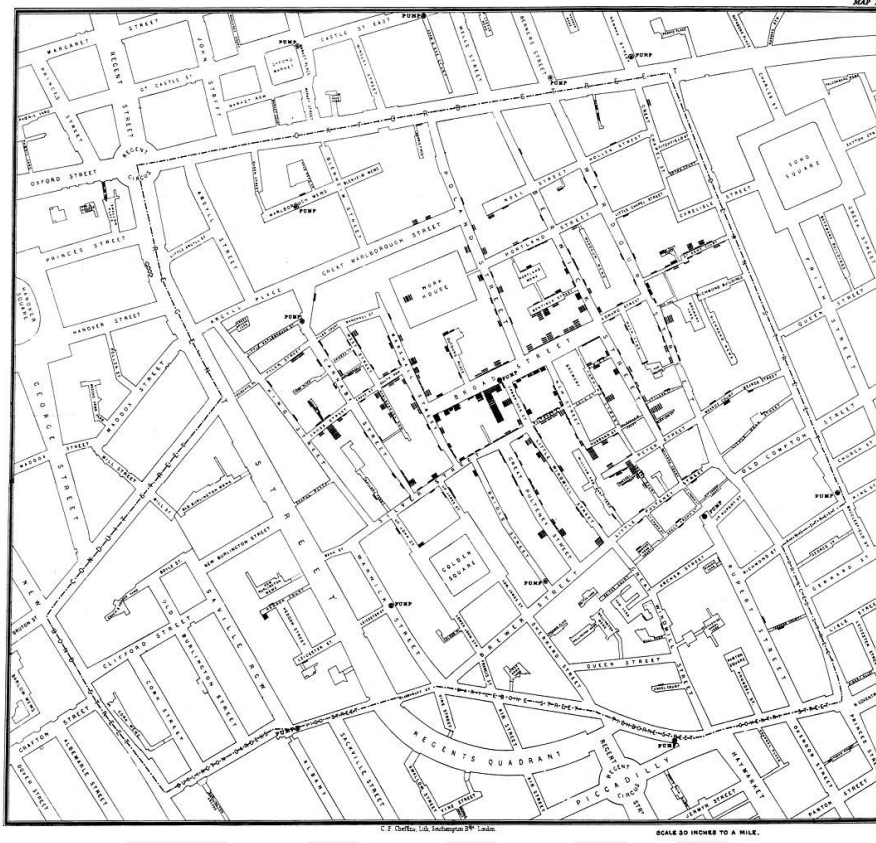
Pettersson (2014, s.10), bilgilendirme tasarımını “infofoloji”, “infografi” ve “infodidaktik”ten oluşan bir bütün olarak değerlendirmiştir (Şekil, 12). Infofoloji, mesajların sözlü ve görsel sunumu ve yorumlanması bilimi olarak tanımlanmıştır. Mesajların tasarımı ile entelektüel ve pratik çalışmayı içermektedir (Pettersson, 1989). Infografi, bilgilendirme tasarımının pratik kısmı olarak tanımlanmıştır (Pettersson, 1989, s.206). Hedef kitle için verilmek istenen veri veya bilgilerin görsel yolla aktarılmasını sağlamaktadır. Infodidaktik ise infofoloji ve infografiyi içeren ilişkileri göstermektedir. Bilgilendirme tasarımının çeşitli yönlerini öğretmek için kullanılan özel yöntemlerdir. Hedeflenen kitleler için üzerinde çalışılan bilgi kümelerinin fiilen nasıl tasarlanacağını, sunulacağını ve üretileceğinin öğrenilmesi gerektiğini söylemektedir (Pettersson, 2014, s.10).

Şekil 12. Infofoloji (teori), infografi (pratik) ve infodidaktik, yani infofoloji ve infografiyi içeren ilişkileri göstermektedir (Pettersson, 2014, s.10).

Tarihteki örneklere bakıldığında bilgilendirme tasarımının yeni bir iletişim tekniği olmadığı görülmektedir. Aşağıda verilen sosyal bir değişim/dönüşümü başlatan tarihi örnekler, sırasıyla bir analiz yapmak ve belli bir görüşü savunmak/ortaya koymak için uygulanan bilgilendirme tasarımını örneklendirmektedir. Her iki durumda da güçlü, ikna edici bir hikâye anlatmak için bilgilendirme tasarımı kullanılmıştır.

1854 yılında Dr. John Snow'un yaşadığı Londra'nın Soho mahallesinde bir kolera salgını yaşanmıştır. 1 ay içinde 500'ün üzerinde insanın hayatını kaybettiği belirtilmiştir. O zamanlarda koleranın kötü kokulu havadan kaynaklandığının düşünüldüğü; Dr. John Snow'un ise bu fikre şüphe ile yaklaştığı aktarılmaktadır (Rogers, 2013, s.2-4). John Snow, salgının nedenini saptayabilmek için kolera kaynaklı ölümlerin haritasını çıkarmıştır. Bu alandaki su pompalarıyla su tüketenler arasındaki ölüm vakaları arasındaki ilişkiyi araştırarak haritada konumlarını işaretlemiştir. Epidemiyolojik olarak incelediği kolera salgınının, Broad Street üzerindeki bir su pompasından yayıldığını belirlemiştir. Snow, verileri yerel sakinlerle konuşarak toplamıştır. Haritası, Broad Street su pompası çevresinde bir enfeksiyon paternini ortaya çıkarmıştır. Yetkilileri su pompasını kapatmaya sevk edecek kadar kanıt elde etmiş ve akabinde salgın hızla bitmiştir. Hastalığın kirli su yoluyla yayıldığı fikrini destekleyen Snow'un çalışması, halk sağlığı tarihinde önemli bir dönüm noktası olmuştur (Emerson, 2008, s.12-13). Aynı zamanda Snow, bu salgının kaynağını araştırırken 1854 Kolera Salgını Haritası'nı oluşturarak kendisinin Coğrafi Bilgi Sistemleri'nin kurucusu olarak anılmasını sağlayan çalışmaya imza atmıştır (Rogers, 2013, s.2-4).

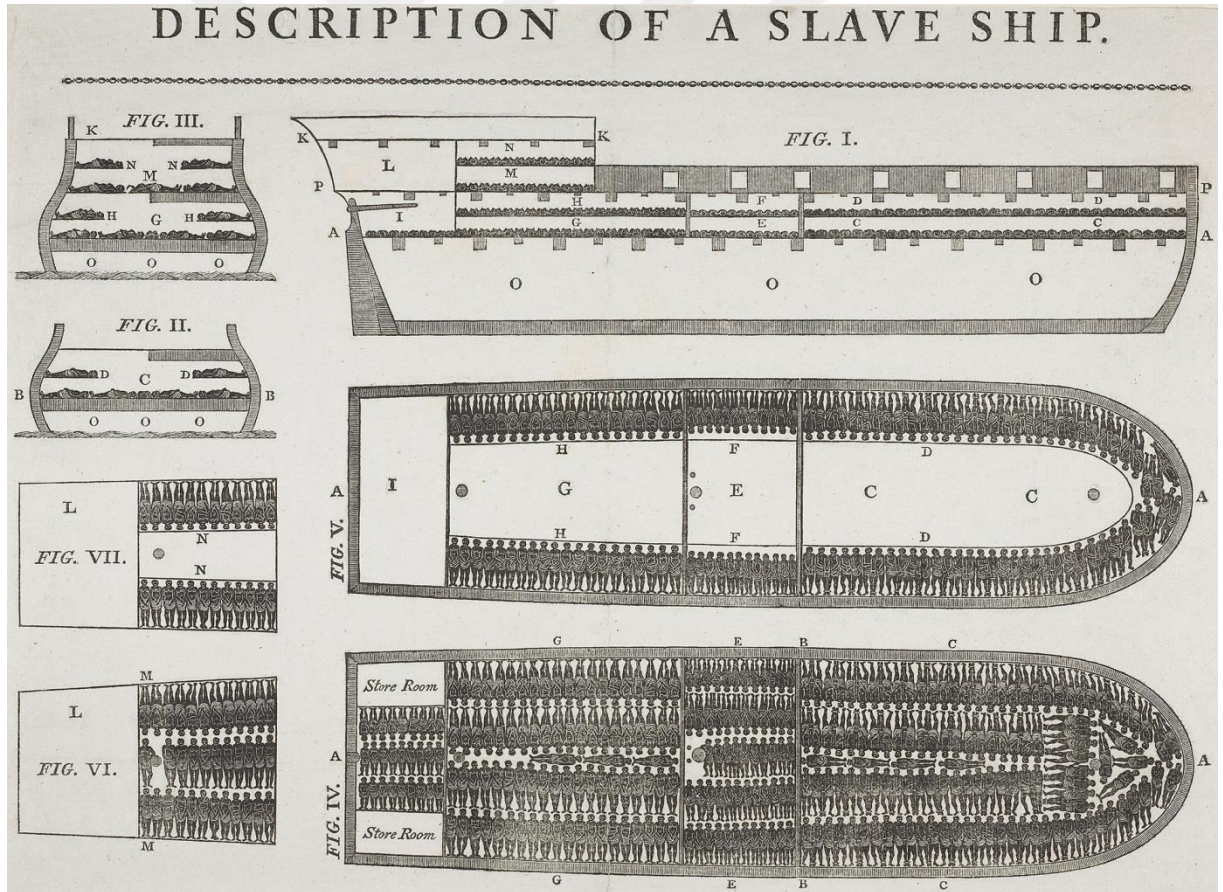
Şekil 13. John Snow'un Kolera Salgını Haritası

Şekil 14. 1854 Kolera Salgını Başlatan Su Tulumbası

Broad Sokağı köşesindeki ünlü su pompası, 1854'te başlayan kolera salgınına neden olan ve günümüzde hala Dr. John Snow'un hatırasını yaşatan bir simgedir.

Köle Ticaretinin Kaldırılması Derneği Başkanı Thomas Clarkson'ın 1786 yılında oluşturduğu "Köle Gemisi" adlı bilgilendirme tasarımı, İngiltere'de köleliğin kaldırılması hareketinin baş aktörlerinden olmuştur. Şekil 12, yüzlerce köleleştirilmiş Afrikalının gemilere birer nesneymişçesine nasıl yüklendiğini göstermektedir. Tasvir, İngiltere'de gazetelerde, broşürlerde, kitaplarda, kahvehane ve barlarda sergilenmeye başlanmıştır. Koşulların görüntüsü ve beraberindeki açıklamanın okuyucu kitlesini şok ettiği ve dehşete düşürdüğü söylenmiştir. Köle ticareti, İngiliz imparatorluğunda 1807'de Köle Ticareti Yasası ile kaldırılmıştır (Emerson, 2008, s.12-13).

Şekil 15. Thomas Clarkson'ın "Köle Gemisi" Adlı Bilgilendirme Tasarımı

Kaynak: <https://www.bmimages.com/preview.asp?image=00090924001>

Tarihten verilen bu iki örnek, bilgilendirme tasarımında anahtar kavramların deneyimsel bir şekilde (John Snow'un Kolera Salgını ile ilgili bilgilendirme tasarımı) ve duygusal bir yaklaşımla (Thomas Clarkson'ın "Köle Gemisi" adlı bilgilendirme tasarımı) nasıl kullanılabileceği noktasında ipuçları sağlamaktadır. Her iki örnek de karmaşık görünen hayati bilgilerin hedef kitleye nasıl güçlü ve anlaşılabilir bir şekilde sunulabileceğini göstermektedir. Aynı zamanda güçlü bilgilendirme tasarımının yüksek teknoloji veya pahalı bilgisayar yazılımları gerektirmediğini de ortaya koymaktadır.

Modern anlamda öne çıkan bilgilendirme tasarımlarından biri, Harry Beck'in tasarladığı metro ulaşım haritasıdır. Bu harita, bilgiyi en basit, en net ve en anlaşılır şekilde sunarak yolcuların güzergâh detaylarına ihtiyaç duymadan yol bulmalarını sağlamak amacıyla yalnızca 45 ve 90 derece açılarla yolları göstermiştir (İlisulu, 2017, sayfa 198). 1933 yılında ortaya çıkan bu etkili tasarım, günümüzde hala metro, tren ve otobüs güzergâh haritalarında kullanılmaktadır (Şekil 16, Şekil 17).

Şekil 16. Harry Beck, Londra Metro Hatları Haritası, 1933.

sağlamak amacıyla küresel çapta faaliyet gösteren bir ağ olarak yapılandırılmıştır. Enstitü, uzun yıllar boyunca konferanslar, yayınlar ve araştırma projeleri düzenleyerek bilgi ve uygulamanın geniş çapta yayılmasına katkı sağlamıştır. Bu bağlamda, 1993 ve 2000 tarihli Uluslararası Bilgilendirme Tasarımı Enstitüsü (IIID) Genel Kurulları tarafından onaylanan afişte, bir bilgilendirme tasarımcısının sahip olması gereken özellikler şu şekilde belirtilmiştir (Simlinger, 2014, s.10):

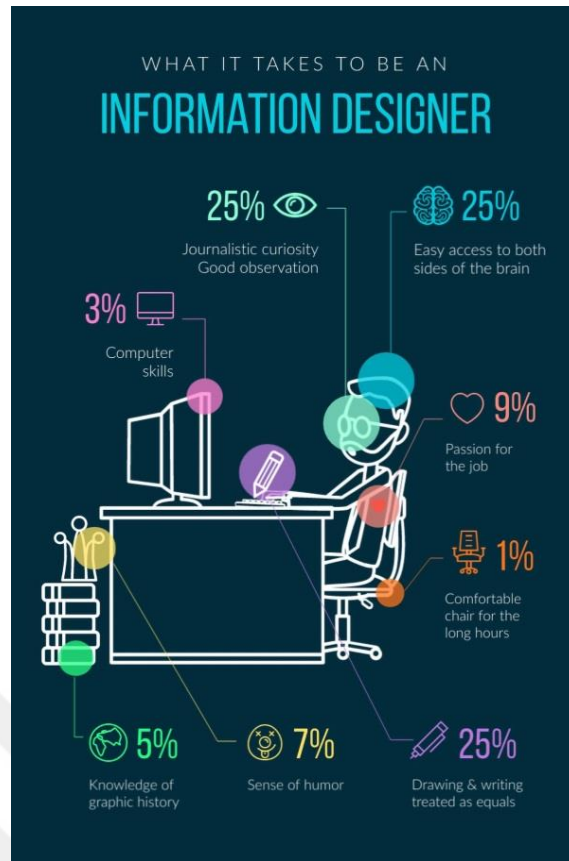
- İnovatif ve sistemli düşünebilmelidir.
- Çalışma yapılan konu hakkında yeterli düzeyde bilgilendirme yapabilmelidir.
- Görselleştirilmiş iletilerin içerik unsurlarının iletişimsel boyutları ve bu unsurlar arasındaki etkileşimler hakkında bilgisi olmalıdır.
- Gerekli mevzuat unsurlarına ve teorik bilgilere hâkim olmalıdır.
- İletişim ile ilgili görsel unsurları bilmelidir.
- Algı, bilişsel işlem ve tüm duyuları kullanarak bilgiye yanıt verme alanında iletişim yeteneklerine hâkim olmalıdır.
- Hedef kitleye sunulan bilgilerin potansiyel faydalarını dikkate alabilmelidir.
- Farklı ortamlarda (durağan, hareketli vb.) tasarım oluşturma konularına da aşina olmalıdır.
- Bilgiyi, mesajın iletişim amacına uygun olarak ilgi çekici ve etkili bir şekilde tasarlayabilmelidir.
- Bilgi sistemlerini, yenilenen teknolojiye uygun olarak etkileşimli biçime getirmeyi bilmelidir.
- Ana dilini ve İngilizce'yi etkili bir şekilde konuşabilmelidir.

- Bilişsel psikoloji, filoloji, sosyal ve siyasal bilimler, bilgisayar bilimleri ve istatistik gibi disiplinlerin özelliklerini kavrayarak kullanıcıların kültürel farklılıklarına göre mesajların tasarımını inceleyip geliştirmek üzere uzmanlarla ekip olabilmelidir.
- Tasarım süreçleri ve uygulamalarıyla ilgili maliyet faktörleri hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmalıdır.
- İşlerini, hedef kitleye temsil ettikleri değerler ve sözleşme gereksinimlerine uygun bir şekilde sunma yeteneğine sahip olmalıdır.
- Hedef kitlenin ve toplumun genel ihtiyaçlarına karşı duyarlı ve sorumlu bir yaklaşım sergilemelidir.

Bilgilendirme tasarımının birçok disiplini içinde barındırması, bilgilendirme tasarımcılarının zengin bir beceri seti ile daha iyi donatılmasına yardımcı olmuştur (Pontis, 2018, s.3). Terry Irwin (2002, s.3) bilgilendirme tasarımcılarını şöyle özetlemiştir:

“...bir tasarımcının tüm beceri ve yeteneklerini bir araya getirmesi gereken, bunları bir bilim adamının veya matematikçinin titizliği ve problem çözme yeteneğiyle birleştirmesi ve bir bilim adamının merakını, araştırma becerilerini ve azimliliğini işine katması gereken çok özel insanlardır.”

Pettersson (2002, s.20) tarafından ifade edildiğine göre, bir bilgilendirme tasarımcısının, anlaşılır, net ve tutarlı metinler yazabilme, basit illüstrasyonlar oluşturma, anlama ve öğrenmeyi destekleyecek sade, anlaşılır bir tipografi ve düzen oluşturma yeteneklerini barındırması gerektiği vurgulanmıştır.

Şekil 18. Bilgilendirme Tasarımcısı Olmak İçin Gerekenler

Kaynak: <https://visme.co/blog/information-design/>

Bilgilendirme tasarımı günümüzde bir “disiplin” olarak anılmaktadır. Bilgilendirme tasarımı eğitiminin Amerika ve Avrupa’da lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde verildiği bilinmektedir. Bilgilendirme tasarımı eğitimi veren yurt dışındaki üniversite bölümlerinden bazıları şu şekildedir (IIID, 2022 ve İlisulu, 2017, s.210-211):

Yurt Dışındaki Üniversitelerde Bilgilendirme Tasarımı Lisans Eğitimi

- Communication and Information Design, ABD
- Digital Information Design, ABD
- Graphic and Information Design, ABD
- Information Design, ABD

- Information Design, Almanya
- Information Design, İsviçre
- Information and Interface Design, Londra
- Communication - Information Design, Kanada

Yurt Dışındaki Üniversitelerde Bilgilendirme Tasarımı Yüksek Lisans Eğitimi

- Information Management, ABD
- Information Management and Systems, ABD
- Human Factors in Information Design, ABD
- Information Science, ABD
- Information Design and Communication, ABD
- Information Design and Visualization, ABD
- Technical Communication and Information Design, ABD
- Information Design and Product Development, İsviçre
- Information Experience Design, İngiltere
- Information and Communication Technology Advanced, Avustralya
- Informations Design, Avusturya
- Informations Design, Almanya
- Computer and Information Science, Almanya
- Information Design, Yeni Zelanda

- Information Design, Hollanda
- Information Design, Kanada
- Digital Culture / Information Design, Fransa

Yurt Dışındaki Üniversitelerde Bilgilendirme Tasarımı Doktora Eğitimi

- Information and Interaction Design, ABD
- Communication and Information, ABD
- Communication and Information Design, ABD
- Science in Information, ABD

Bilgilendirme tasarımı konusunda lisans, yüksek lisans veya doktora programının Türkiye’de olmadığı görülmektedir. Bu alan, grafik tasarım, iletişim tasarımı veya görsel iletişim tasarımı bölümlerinde seçmeli ders olarak sunulmaktadır (İlisulu, 2017, s.209). Ayrıca Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde verilen “Bilginin Görselleştirilmesi ve Sunumu” dersinde bilgilendirme tasarımı ve bilgilendirme tasarımı ilkeleriyle ilgili eğitimler verildiği görülmektedir. Bu dersin bilgilendirme tasarımının bilgi yönetiminde etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak ve iki disiplini bir araya getirmek açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

3.2. Bilgilendirme Tasarımı ve Kurumsal Bilgi Yönetimi İlişkisi

Bilgi, günümüzde kurumların en değerli varlıklarından biri haline gelmiştir. Bu nedenle, kurumsal bilgi yönetimi, kurumların bilgi kaynaklarını etkin bir şekilde toplaması, saklaması, işlemesi, paylaşması ve bu bilgileri stratejik bir şekilde kullanması için tasarlanmıştır. Kurumsal bilgi yönetimi, bu süreçlerin bir araya getirilmesini ve bilgiyi bir kurumun rekabet avantajı haline getirilmesini sağlamaktadır.

Bilgi, yalnızca elde bulundurulmasıyla değil, aynı zamanda etkili bir şekilde paylaşılması ve iletilmesiyle değer kazanmaktadır. İşte bu noktada, bilgilendirme tasarımı devreye girmektedir. Bilgilendirme tasarımı, bir kurumun içindeki veya dışındaki ilgililere bilgiyi aktarma sürecini yönetmek için stratejik bir yaklaşım sunmaktadır. Bu iki kavram arasındaki bağlantı ve etkileşim, bir kurumun başarılı olması için önem arz etmektedir.

Kurumsal bilgi yönetimi ve bilgilendirme tasarımı arasındaki entegrasyon, bir kurumun stratejik hedeflerine ulaşmasında kritik bir rol oynamaktadır. Bilgi yönetimi, stratejik karar alma süreçlerini destekleyerek bilgi varlıklarının korunmasını ve en etkin şekilde kullanılmasını sağlamaktayken bilgilendirme tasarımı ise bu bilginin iç ve dış paydaşlara etkili bir şekilde aktarılmasını ve anlaşılmasını sağlayarak kurumun etkili bir şekilde iletişim kurmasına yardımcı olmaktadır.

Kurumsal bilgi yönetimi ve bilgilendirme tasarımı, bilginin bir kurumun en önemli varlığı haline getirilmesinde temel unsurları oluşturmaktadır. Bu iki unsur; bilgiyi koruma, paylaşma, iletme ve stratejik kullanım açısından birbirini tamamlayan bir yaklaşım sunmaktadır. Birlikte kullanıldıklarında kurumlar; daha bilgi temelli kararlar alabilmekte, rekabet avantajı elde etmekte ve sürekli olarak gelişmektedir. Dolayısıyla kurumlar bu kritik unsurları stratejik planlamalarının merkezine yerleştirmeli ve sürekli olarak geliştirmelidir.

Kurumsal raporlar, bir kurumun performansını, stratejik hedeflerini ve finansal durumunu anlamak için kritik öneme sahiptir. BYS'lerden elde edilen bilgilerle hazırlanan raporlardaki bilgilerin etkili bir şekilde iletilmesi ve anlaşılabilir olması, alıcıların doğru kararlar almasını sağlamak açısından hayati önem taşımaktadır. Bu noktada bilgilendirme tasarımı, kurumsal raporların oluşturulmasında ve sunumunda büyük bir rol oynamaktadır. Bilgilendirme tasarımı, raporlarda yer alan verilerin,

grafiklerin, tabloların ve metinlerin görsel, anlaşılabilir ve kullanıcı dostu bir şekilde sunulmasını sağlamaktadır.

Raporlarda kullanılan grafikler, infografikler ve tablolar, verilerin daha etkili bir şekilde sunulmasını sağlamaktadır. Doğru grafik türlerinin seçimi, verilerin daha anlaşılır olmasına yardımcı olmaktadır. Renklerin kullanımı, belirli noktaların vurgulanmasına yardımcı olurken görsel hiyerarşi ve düzen, okuyucuların bilgiyi kolayca sindirmesini sağlamaktadır. Raporlardaki metinlerin anlaşılabilir olması, okuyucuların raporu daha iyi anlamasının önünü açmaktadır. Karmaşık terimlerin basitleştirilmesi, verilerin hikâye anlatımıyla sunulması, raporun etkili bir şekilde iletmede ve alıcıların içerikle daha fazla bağlantı kurmasını sağlamaktadır.

Kurumsal raporlar, bir kurumun performansını değerlendirmek ve stratejik kararlar almak için hayati öneme sahiptir. Ancak bu raporların etkili olabilmesi için bilgilendirme tasarımının kullanılması kritik bir önem taşımaktadır. Doğru görsel tasarım, kullanıcı dostu arayüzler, anlaşılabilir dil ve hikâye anlatımı gibi unsurlar, raporların alıcılar tarafından daha iyi anlaşılmasını ve değerlendirilmesini sağlamaktadır. Bu da kurumsal raporların etkinliğini artırmakta ve böylece kurumların daha bilgi temelli kararlar almasına yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla kurumlarda BYS'lerden elde edilen bilgilerle gerçekleştirilen raporlama süreçlerine bilgilendirme tasarımının entegre edilmesi, kurumlar için başarılı iletişim ve anlaşılabilirlik açısından önemli bir adımdır.

3.3. Bilgilendirme Tasarımı İlkeleri

Bilgilendirme tasarımının sonunda ortaya çıkacak ürün, belirli tasarım ilkelerine uygun olarak oluşturulmalıdır. Bu ilkeler, içeriğin anlaşılmasını sağlamak için tasarıma görsel açıdan belirli özellikler kazandırarak iletilmek istenen mesajın algılanabilirlik

seviyesini artırmaktadır. Literatürde ortaya koyulan bilgilendirme tasarımı ilkeleri bilgiyi hedef kitleye etkili bir şekilde aktarabilmeye yardımcı olmaktadır.

David Sless (1997, s.1-5), bilgilendirme tasarımının “5P” (Politics, Position, Parsimony, Politeness, Performance) olarak tanımladığı beş önemli ilke doğrultusunda hazırlanması gerektiğini belirtmektedir. Bir araştırmacı olarak bilgilendirme tasarımında teori ve uygulama arasındaki boşluğu kapatmak istediğini belirtmiştir (Sless, 1997, s.1). Bu ilkeler şunlardır (Sless, 1997, s.1-5):

3.3.1. Yaklaşım (Politics)

Bilgilendirme tasarımı projeleri hazırlanırken temel amaç, konu hakkında bilgilendirme ihtiyacı duyan kitleye faydalı olabilmektir. Dolayısıyla bilgilendirme tasarımcıları proje çalışmalarının başarılı olabilmesi için öncelikle kitlenin ilgi ve dikkatini kazanmak zorundadırlar. Bu ilgi ve dikkati oluşturabilmek için kitlenin görüşleri dikkate alınmakta ve kendilerini onların yerine koyup kullanıcıların yaklaşımı dikkate alınarak bir tutum sergilenmektedir.

BJ Krivanek Art+Design firmasının Chicago'nun Austin semtindeki dezavantajlı annelerin sesini topluma duyurmayı amaçlayan çalışması bilgilendirme tasarımında “yaklaşım”ın bir örneğidir (Şekil 17). “Aile Sesleri” adını taşıyan çalışma, Chicago Bulvarı boyunca mevcut iletişim altyapılarını kullanan bir kamu tasarım programıdır. Projede, sokak boyunca küçük işletmelerin üzerindeki bir dizi terk edilmiş tabelaları tahsis ederek uyarlanmıştır. Toplumun mitlerine ve klişelerine dikkat çekmek için Austin Caddesi boyunca oluşturulan tabelalar üzerindeki tipografik düzenlemelerle pozitif mesajlar verilmiştir (WEB 1, 2002).

Şekil 19. Family Voices/Austin, Chicago – ABD, Tasarım: BJ Krivanek Art+Design (SEGD, 2014)

3.3.2. Konumlandırma (Position)

“Konumlandırma” ile bir bilgi kullanıcısı ile diğeri arasında var olan mantıksal ilişki kastedilmektedir. İnsanların bilgiyle ilgili gördükleri ve nasıl davrandıkları, iletişim ortamındaki konumlarına bağlıdır. İnsanların yaşam tecrübeleri ve bilgi birikimleri aynı değildir. Bu farklılıklardan dolayı bilgi gereksinimleri de farklı olacaktır. Dolayısıyla her bilgilendirme tasarımı her insanda aynı etkiyi oluşturmayabilir. Bu durumda bir bilgilendirme tasarımcısı için “kendini hedef kitlenin yerine koyarak” tasarımlar üretmek her zaman başarılı sonuçlar vermeyebilir. Bilgilendirme tasarımcısı, üç kademeli bir değerlendirme usulü kullanılmalıdır. Öncelikle, kendi yerini ve sınırlarını tanımalıdır; ikinci olarak, bu yerden görülebilen ve görülemeyen şeylere karşı hazırlıklı olmalıdır; son olarak ise bu sorunları aşmanın yöntemlerini bulmalıdır.

Bilgilendirme tasarımı bazı konularda zorlaşmaktadır. İnsanların bu kadar yoğun bilgi akışı altında ortak bir anlayış ve perspektife ulaşmaları kolay olmamaktadır. Ne bilgilendirme tasarımcıları ne de hedef kitle, iletişim ortamındaki temel faktörleri

belirleyebilmekte veya değiştirebilmektedir. Bu unsurları tasarım sürecine entegre ederek bir yön belirlemek önem arz etmektedir.

3.3.3. Tutumluluk (Parsimony)

Bilgilendirme tasarımı sürecinde kaynakların verimli kullanılması önemlidir. Tasarlanacak projenin başarılı olması maliyetinin çok yüksek olmasını gerektirmez. Periyodik yatırımlarla projeyi inşa etmek, doğrudan projeye olumlu etki sağlayan önemli bir faktördür. Bu kapsamda, materyalin niteliği ya da hedef odaklı düzenlemeler tamamlandıktan sonra oluşturulan görsel ara yüzün orijinalliği, finansman planının en önemli giderleri arasında yer almaz. Tutumluluk, projeye entelektüel ve estetik açıdan önemli bir bakış açısı kazandırırsa sonuçta ortaya çıkan ürün, eksiklikleri nedeniyle işlevini yerine getiremeyen lüks bir tasarım olmak yerine amacına uygun ve herkes tarafından erişilebilir bir tasarım olacaktır. Amaca uygun olarak tasarım sürecini mali planlama kapsamında organize etmek en uygun yaklaşım olacaktır.

3.3.4. Nezaket (Politeness)

Bilgilendirme tasarımı, herhangi bir kişiyi veya durumu ayırt etmeden bilgiyi nazik bir şekilde sunmabilmekle ilgilidir. Bilginin çeşitli gruplara nasıl hitap edeceğini anlamak ve bunu projelerine yansıtmak bilgilendirme tasarımcısının sorumluluğundadır. Tasarımcı, bu çerçeveleri göz önünde bulundurarak bilgiyi nazik bir şekilde sunabilmelidir. Bu yaklaşıma dikkat eden tasarımcılar, işlerini kolaylaştırarak hedef kitlelerine istedikleri bilgiyi etkili bir şekilde aktarabilmektedir. Böylece hedef kitle görme engelli olsun veya farklı kültürlerden gelsin, bilgilendirme tasarımı onlara hizmet edebilecektir.

3.3.5. Performans (Performance)

Bu ilke, bilgilendirme tasarımının hedefine uygun olup olmadığını belirlemektedir. Bilgilendirme tasarımında esas hedef, bilgiyi kitleye açık ve hızlı bir şekilde

aktarabilmektir. Bilgilendirme tasarımcısının, ince ayrıntıları göz önünde bulundurarak çalışmasını hazırlaması gerekmektedir. Tasarımda meydana gelebilecek en küçük hata performans notunu düşürebilir. Performans ilkesinin birinci parametresi, tasarımın anlaşılabilirliği ve bilginin etkin bir şekilde iletilmesidir. Bu nedenle bilgilendirme tasarımının performansını ortaya koyan en önemli faktör, hedef kitlenin geri bildirimleridir. Performansı yüksek olan bir bilgilendirme tasarımı, görsel hassasiyet içeren ve hedef kitleye en verimli şekilde bilgi ileten bir çalışmadır.

3.4. Bilgilendirme Tasarımının Uygulama Alanları

Bilgilendirme tasarımı çok disiplinli ve çok boyutludur. Bilgi yönetimi, grafik tasarımı, görsel iletişim tasarımı gibi farklı alan uzmanları arasındaki iş birliğine dayanmaktadır. Rune Pettersson (2012, s.3), bilgilendirme tasarımını dört ana ilkede aktarmaktadır:

- Bilgilendirme tasarımı disiplinler arası bir yaklaşıma sahiptir.
- Bilgilendirme tasarımı çok katmanlıdır.
- Teori ve uygulama arasında bir iş birliği gerektirir.
- Bilgilendirme tasarımında belirli ve kesin kurallar bulunmamaktadır.

Pettersson'ın bu tanımlarından da yola çıkarak yoğun bilgi içeren bilgilendirme tasarımında bilgiyi anlaşılır bir şekilde hedef kitleye sunmak için farklı sistemlerin ve uygulama alanlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Bilgilendirme tasarımının çok katmanlı bir alan olması nedeniyle kullanım alanları değişkenlik arz etmektedir. Bilgilendirme tasarımı, kılavuzlar, kamusal alanlardaki harita ve şemalar, trafik tabelaları, form ve dokümanlar, uyarı sistemleri, raporlar, görsel içerikler vb. birçok alanda karşımıza çıkmaktadır.

Bilgilendirme tasarımı türleri şu şekilde sınıflandırılabilir:

- Doküman Tasarımı
- Form Tasarımı
- Kullanım Kılavuzu Tasarımı
- Eğitim Dokümanları
- Harita Tasarımı
- Şema, Çizelge ve Tablo Tasarımı
- Yönlendirme ve İşaretleme Tasarımı
- Sergileme Tasarımı
- Piktogramlar
- İnfografikler

Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen bilgilendirme tasarımı, “doküman tasarımı” başlığı altında değerlendirildiğinden bu uygulama alanına daha kapsamlı değinilecektir.

3.4.1. Doküman Tasarımı

Cibaroğlu ve Yalçınkaya’ya (2019, s.48) göre doküman, “bilgi amaçlı üretilmiş ispat gücü açısından dolaylı delil vasfı taşıyan, üzerinde değişiklik yapmanın mümkün olduğu, daha çok bilgi taşıyıcılarının genel adıdır.” Buna göre raporlar, broşürler, kataloglar, duyurular da doküman tasarımının konusudur. Doküman tasarımı, iletilmek istenen mesajı hedef kitleye ulaştırmayı amaçlamaktadır. Bu, bir raporun her bir sayfasının düzeni veya konu bütünlüğü içinde tüm sayfaların uyumlu yapısı olabilir.

Görsel gösterim kadar içeriğin belli bir bağlamda kurgulanması da doküman tasarımında önem arz etmektedir. Bu nedenle etkileyici veya uyumlu renkler, beyaz alanların dengeli kullanımı ve ilgi çekici veri görselleştirmeleri, etkili bir doküman

tasarımı için yetersiz kalacaktır. Görsellik ve içerik, iki bağımsız alan gibi görünse de içeriğin önemi önceliklidir. Ancak görselleştirme de ihmal edilmemelidir. Bilgilendirme tasarımı, içeriğin ihtiyaç duyduğu unsurlarla bir bütün oluşturarak tamamlanmaktadır. Sayfa düzeni, tipografik ayarlamalar, renk seçimleri, doğru görsellerin kullanımı ve bilginin doğru bir şekilde iletimi, doküman tasarımını oluşturan bileşenlerdir. Önemli olan dokümanın amacını kitleye doğru aktarıp aktaramadığıdır.

Tasarımcı, tasarımın hem görsel hem de bilişsel yönlerine dikkat etmelidir. Bir doküman tasarlanırken yazı tipi, harf boyutu, renk vb. görsel unsurlar önem arz etmektedir. Ancak tasarımcı, okuyucunun öğrenme stillerinin, fizyolojisinin, psikolojisinin ve algısının da farkında olmalıdır. Okuyucunun dikkati tasarımdan uzaklaştırılmamalıdır. Uygun bir öğrenme stiline göre bir doküman tasarlamak, bilgiyi geniş bir kullanıcı kitlesi için erişilebilir kılmaktadır. Ayrıca beynin nasıl işlediğini göz önünde bulundurmak, hafızanın nasıl çalıştığı ve diğer fizyolojik işlevler daha iyi bir tasarımın yapılmasını destekleyecektir (Özmen, 2018, s.47).

Doküman tasarımı için gereken adımlar şu şekilde belirtilmektedir (Delin, Bateman ve Allen, 2002, s. 57):

1. İçerik Yapısı: Tasarıma başlamadan önce, konu ile ilgili kullanılacak tüm materyallerin kapsamlı bir listesinin oluşturulması gerekmektedir. Bu liste, konuyla doğrudan bağlantılı görseller ve metinler gibi fiziksel malzemeleri içermelidir. Ayrıca, potansiyel başlık önerileri, konuyla ilgili sorular ve diğer ilgili bilgilerin de dâhil edilmesi önemlidir.
2. Söz Yapısı: Doküman tamamlandığında nasıl ifade edileceğini dokümanın retorik (söz) yapısı belirler. Bu süreçte, sunulacak metinlerin hiyerarşik bir şekilde düzenlenmesi gerekir. İlk olarak, belgenin başlığı ve ana teması

belirlenmeli; ardından, hangi metinlerin ve bilgilerin sunulacağı planlanmalıdır.

3. Düzen/Yerleşim (Layout) Yapısı: Bu adım, retorik (söz) yapısındaki gibi hiyerarşik bir düzenleme içermektedir. Ancak burada temel fark, mevcut malzemenin hiyerarşik olarak nasıl yerleştirileceğinin belirlenmesidir. Söz yapısında, başlık yerine geçecek metin ve en dikkat çekici görselin konumlandırılması ve boyutu belirlenir. Bu süreç, tüm kullanılacak alanın (örneğin, sayfa veya rapor boyutu) planlanmasını sağlar.
4. Yönlendirme Yapısı: Malzemelerin toplandığı, söz yapısının belirlendiği ve görsel hiyerarşinin tasarlandığı dokümanda, yönlendirme yapısının da planlanması gerekmektedir. Bu aşamada, metinler ve görseller arasındaki ilişkiler net bir şekilde oluşturulmalıdır.
5. Dilbilimsel Yapı: Tüm adımlara ilave olarak, bu adımda görsel düzenlemelerde ifadeyi pekiştirecek düzenlemeler yapılmalıdır. Bu şekilde metinler ve görseller bir bütün halinde birleşerek iletilmek istenen mesajı daha etkili bir şekilde ortaya koyacaktır.

Bu adımlar, doküman tasarımının stratejisini ortaya koymaktadır. Böylece tasarlanan dokümanlar, hedef kitleyle etkili iletişim kurarak amaçlarını tam olarak yerine getirecektir.

Bilgilendirme tasarımcısı Nicholas Felton birçok bilinen yayında çalışmalar yapmıştır. İnsanların günlük yaşama dair dijital verilerini tutabildikleri bir platform olan “daytum.com”un da kurucularındandır. Felton, her yıl yayınladığı “Kişisel Yıllık Raporlar”la da bilinmektedir. İstatistiksel verileri ilgi çekici bir biçimde hedef kitleye sunduğu Kişisel Yıllık Raporlar, çeşitli tasarım yayımlarında yer almıştır.

Aşağıda Nicholas Felton’ın doküman tasarımı kapsamında ele alınabilecek “2006 Kişisel Yıllık Raporu”ndan bazı sayfalar verilmiştir. Raporun tüm sayfalarında veriler görselleştirilirken aynı dizgenin kullanıldığı görülmektedir. Raporun genelinde sayfa düzeni ve kurgu açısından belli bir düzenin olduğu ve kullanılan metinlerde dil birliğinin sağlandığı göze çarpmaktadır.

Şekil 20. Nicholas Felton’ın 2006 Kişisel Yıllık Raporu

Kaynak: <http://feltron.com/FAR06.html>

3.4.2. Form Tasarımı

Amacı en etkili ve basit şekilde veri toplamak olan form tasarımında kullanılan en yaygın tekniklerden biri “boşlukları doldurma”dır. Formlar, istatistiksel verilere gereksinim duyulduğunda iş başvuruları, sınav kâğıtları, anketler, seçim pusulaları vb. basılı ya da çevrim içi olmak üzere birçok ortamda veri toplamak için kullanılmaktadır (Uyan Dur, 2011, s.53).

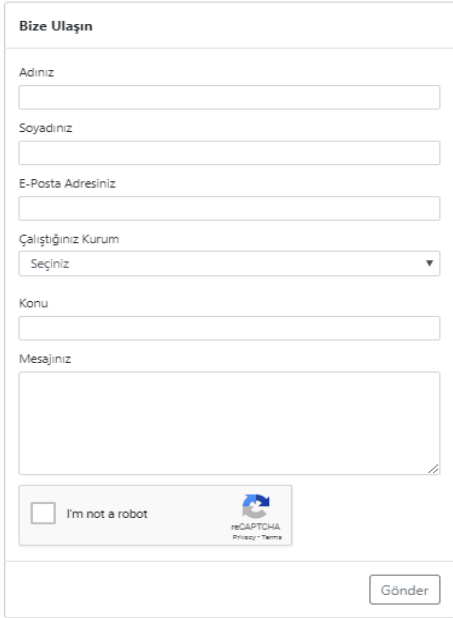
Formda yer alan soruların hedefe yönelik şekilde oluşturulması ve kısa/öz verilmesi uygun olacaktır. Verilerin tam ve doğru bir şekilde alınabilmesi hedef kitlenin dikkati ve özeni kadar formların doğru tasarlanmasıyla da doğrudan ilişkilidir (Öktem, 2012,

s.75). Diğer bilgilendirme tasarımı uygulama alanlarında olduğu gibi form tasarımında da hedef kitlenin dikkate alınması çalışmayı daha başarılı hale getirecektir. Ayrıca form tasarımının ana başlıklar, alt başlıklar ve sorular gibi sıralı düzen dâhilinde sunulması hedef kitlenin algılayışını ve formun başarısını oranını artıracak diğer hususlardandır.

İletişim

Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik maddelerine ilişkin detaylı açıklamalar ve örnekler kılavuzun ilgili bölümünde ve eğitim videolarında yer almaktadır. Yönetmeliğe veya uygulanmasına ilişkin sorularınız için öncelikle söz konusu dokümandan ve videolardan faydalanabilirsiniz.

Bu kapsamdaki diğer sorularınız için aşağıdaki formun doldurarak tarafımıza iletilmesi halinde sorularınız mesai saatleri içerisinde cevaplandırılmaktadır.

The image shows a web form titled "Bize Ulaşın" (Contact Us). It contains several input fields: "Adınız" (Your Name), "Soyadınız" (Your Surname), "E-Posta Adresiniz" (Your Email Address), "Çalıştığınız Kurum" (Your Institution) with a dropdown menu showing "Seçiniz" (Select), "Konu" (Subject), and "Mesajınız" (Your Message) with a large text area. At the bottom, there is a checkbox labeled "I'm not a robot" next to a reCAPTCHA logo. A "Gönder" (Send) button is located at the bottom right of the form.

Şekil 21. Resmî Yazışma İletişim Formu

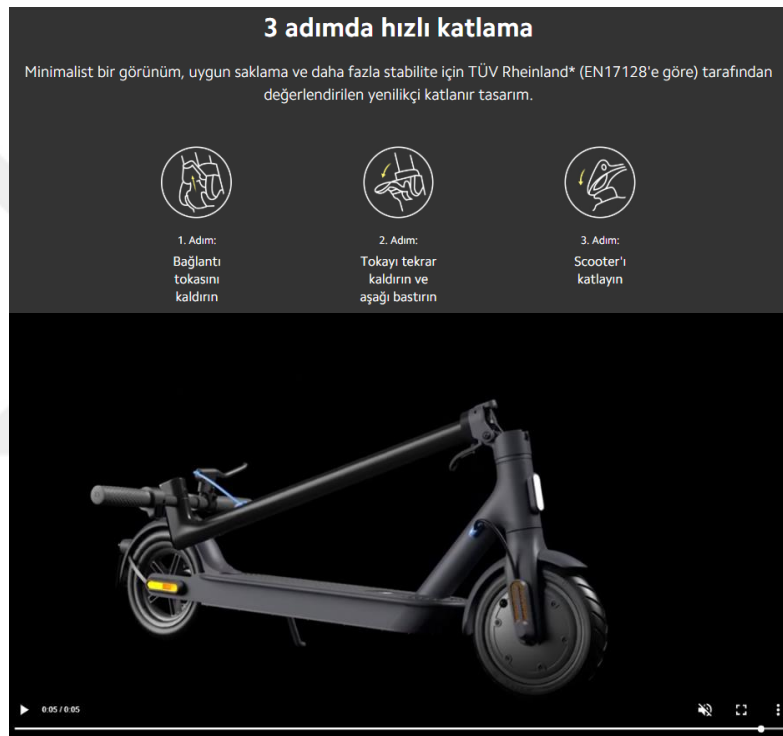
Kaynak: <https://www.tccb.gov.tr/resmiyazisma/iletisim/>

3.4.3. Kullanma Kılavuzu Tasarımı

Teknoloji ve sanayinin gelişimi, çeşitli yeni ürünlerin ortaya çıkmasına yol açmış ve bu da kullanım kılavuzlarının gerekliliğini artırmıştır (Uyan Dur, 2011, s.57). Bununla birlikte 14 Haziran 2003 tarihli ve 25138 sayılı Tanıtma ve Kullanma Kılavuzu

Uygulama Esaslarına Dair Yönetmelik'in birinci maddesinde belirtildiği üzere Türkiye'de ürünlerin kullanım kılavuzu ile birlikte satılması zorunlu kılınmıştır.

Değişen ve gelişen teknolojiyle birlikte ürün çeşitliliği artmakta ve birçok ürünün özellikleri, o ürünün kullanımını karışık bir hale getirmektedir. Bu durum kullanma kılavuzu tasarımının önemini ortaya koymaktadır. Görsel olarak verilen bilgilerin yanı sıra içeriğinde ürünün kurulumu, teknik özellikleri ve güvenlik talimatları gibi teorik bilgileri de içeren kullanma kılavuzları sade ve anlaşılabilir bir yapıda tasarlanmalıdır.

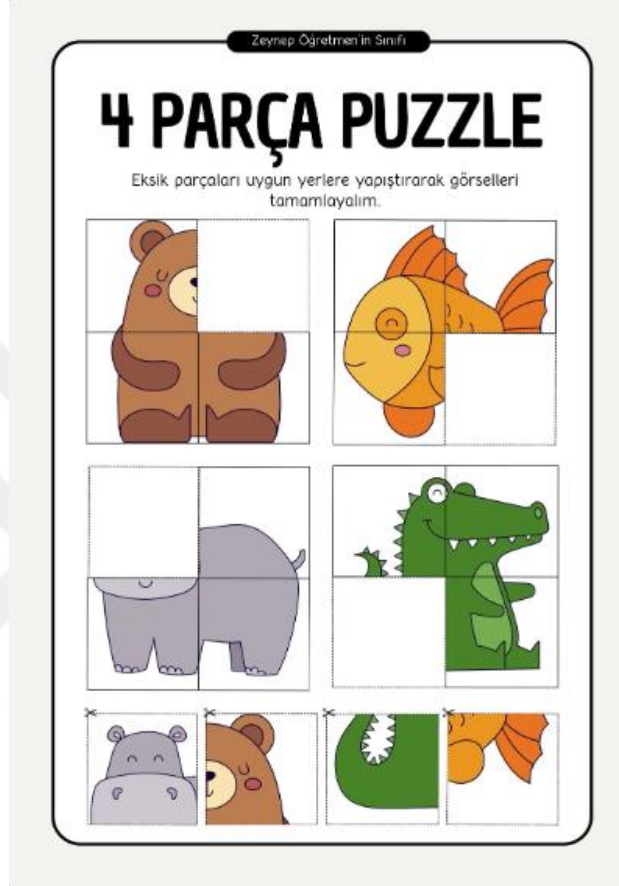
Şekil 22. Elektrikli Scooter Etkileşimli Kullanma Kılavuzu

Kaynak: <https://www.mi.com/tr/product/mi-electric-scooter-3/>

3.4.4. Eğitim Dokümanları

Eğitim amaçlı kullanılacak materyaller olan kitap, dergi, broşür, afiş, poster vb. eğitim dokümanları kapsamında sayılabilir. Eğitim dokümanları yaş ve algı düzeyine, ihtiyaca, seviyelerine göre çeşitli şekillerde tasarlanmaktadır. Örneğin; ilkökul seviyesi için bilgi yoğunluğu ve karmaşıklık içeren tasarımlar geliştirilirken okul öncesi düzey

için daha basitleştirilmiş, görsel odaklı ve canlı renklerin ön planda olduğu tasarımlar yapılmaktadır. Basılı materyaller ilk akla gelen ortamlardır. Bununla birlikte teknolojik değişim ve dönüşümle birlikte elektronik ortamlar veya etkileşimli ortamlar da olabilmektedir (Gök, 2021, s.53).

şekil 23. Okul ncesi İçin Hazırlanmış Eksik Parça Tamamlama alışması

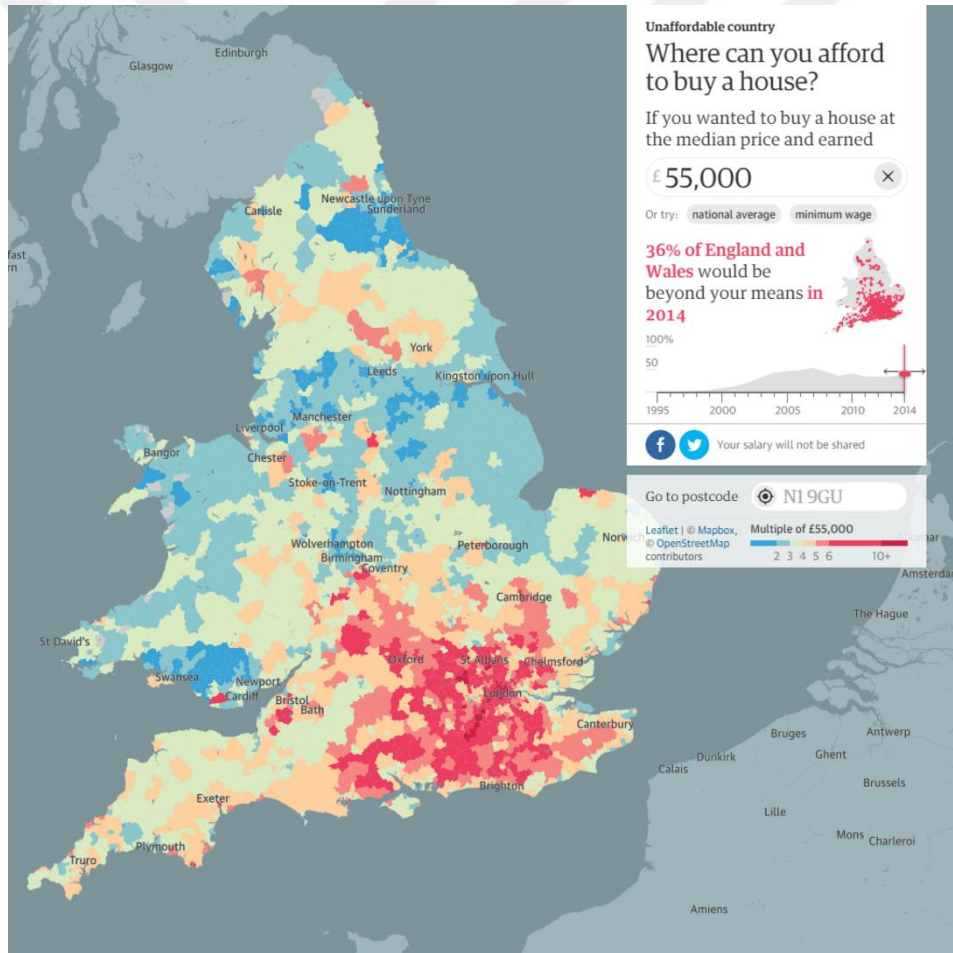
Kaynak: <https://www.canva.com/p/templates/EAF6vR0463Y-siyah-beyaz-ve-renkli-e-lenceli-kes-yap-t-r-puzzle-al-ma-sayfas-/>

Şekil 24. Ortaokul Seviyesi İçin Hazırlanmış “Kentleşmeyi Anlama” Çalışması
Kaynak:https://www.canva.com/design/DAFJ9TknGUw/b7fYLTzO6sYC_x2y17oPcw/edit

3.4.5. Harita Tasarımı

Harita oluşturma bilimi ve sanatı olan kartografyanın temeli ilk yazan ve okuyan insanlara kadar dayanmaktadır. Dolayısıyla haritalar, bilgilendirme tasarımının en erken formlarıdır (Visocky O'Grady, 2008, s.30). Yön bulmada en önemli referans noktası olarak haritalar gösterilmektedir. Burada “harita” olarak anlaşılması gereken unsur coğrafi haritalar değil; kast edilen sınırları belli bir bölgede hedef kitleye bilgi vermek için özgün şekilde hazırlanmış materyallerdir. Bilgilendirme tasarımında kullanılan haritalar, kullanıcıyı bilgilendirirken aynı zamanda yönlendirici bir rehber olarak da işlev görmektedir (Öktem, 2012, s.80).

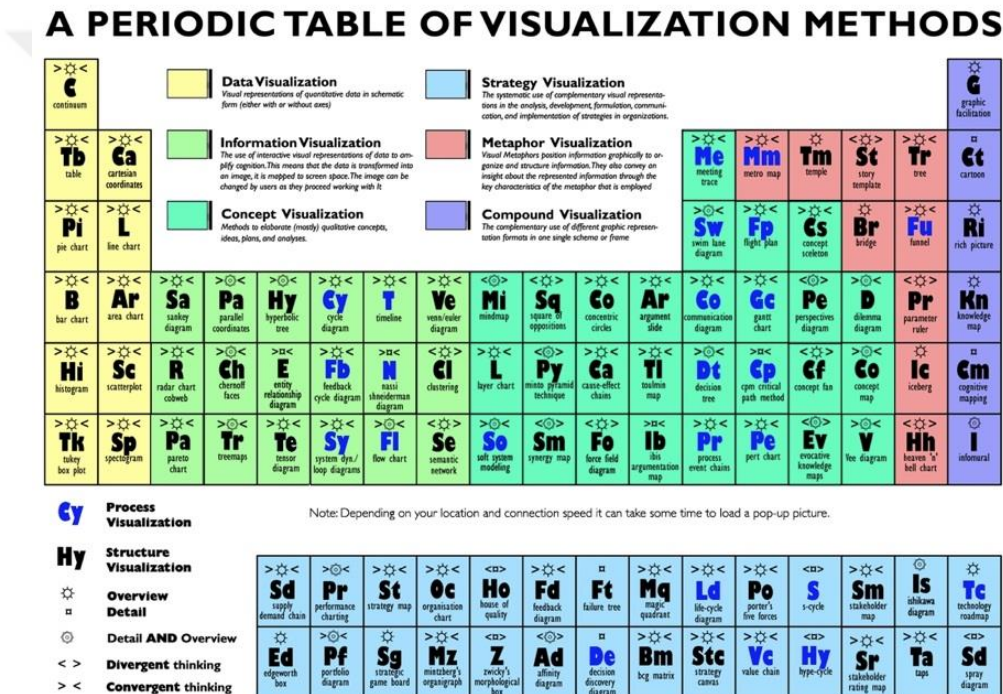

Şekil 25. Nereden Ev Satın Alabilirsiniz? (Helena Bengtsson, 2015)

Kaynak: <https://www.informationisbeautifulawards.com/showcase/702-unaffordable-country>

3.4.6. Şema, Çizelge ve Tablo Tasarımı

Dağılık veri setlerini görselleştirilerek yapılmaktadır. Şema, tablo ve grafikler istatistiksel verileri kolayca anlaşılabilir ve gözlemlenebilir kılmaktadır (Holmes, 2000). Odak unsuru, sayısal verilerin tablolar haline getirilerek hedef kitleyi sayı yığınlarından koruyarak en açık ve anlaşılır şekilde bilgi sunmaktır. Şema ve tablo olayların temel unsurlarını gözler önüne sermektedir. Şemalar, çizelgeler ve tablolar ham verileri görsel olarak anlamlı hale getirmektedir (Holmes, 2000). Zaman zaman bir konuyu görselleştirirken benzer veya farklı konuları karşılaştırma amacı da güdebilirler.

Şekil 26. Görselleştirme Yöntemleri Periyodik Tablosu (Ralp Lengler ve Martin J. Eppler, 2007)

“Görselleştirme Yöntemleri Periyodik Tablosu” adlı kapsamlı çalışma, veri görselleştirme, bilgi görselleştirme, kavram görselleştirme, strateji görselleştirme, metafor görselleştirme ve bileşik görselleştirme olmak üzere altı farklı boyutta yüz çeşit görselleştirme yöntemini sınıflandırmaktadır. Bu tablo, görselleştirme yöntemlerinin

seçim sürecini daha anlaşılır hale getirerek diğer görselleştirme türleriyle karşılaştırma imkânı sunmayı amaçlamaktadır (Lengler ve Eppler, 2007, s.85-86).

3.4.7. Yönlendirme ve İşaretleme Tasarımı

Hedef kitlenin yer aldığı alanda yolunu bulmasını ve belli bir noktaya yönlendirilmesini sağlayan tasarım unsuru olarak yönlendirme ve işaretleme tasarımı öne çıkmaktadır. Sokak, meydan gibi açık alanlarda ve AVM, sinema, hastane, müze gibi kapalı alanlarda nüfusun artmasıyla birlikte yönlendirme ihtiyacı da artmıştır. Basit ve anlaşılır yönlendirme tasarımları, insanların günlük hayatını kolaylaştırarak bu ihtiyacı karşılamaktadır (Fişenk, 2012, s.19)

“Yönlendirme” hedef kitlenin yolunu bulmasına yardımcı olan; “işaretleme” ise hedef kitlenin gideceği noktayı bulmasını sağlayan tasarımlardır. Büyüyen şehirler ve kentleşmeyle birlikte yönlendirme ve işaretleme tasarımları önemli bilgilendirme tasarımının uygulama alanına dönüşmüşlerdir (Fişenk, 2012, s.19).

Hedef kitle, yapılan yönlendirme ve işaretleme tasarımı yardımıyla ulaşmak istediği yere ulaşabiliyorsa tasarımın başarılı olduğundan söz edilebilir. Eğer hedef kitle istediği yere yapılan yönlendirme ve işaretleme tasarımı ile ulaşım sağlayamıyorsa orada tasarımın başarılı olmadığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca hedef kitle eğer aradığı yeri yönlendirme tabelasında bulamıyorsa da tasarımda başarıya ulaşamadığı söylenebilir. Yönlendirme ve işaretleme tasarımında anlatım akıcı ve anlaşılır olmalıdır (Karadağ, 2019, s.57).

Şekil 27. İstanbul Havaalanında Engelliler İçin Tasarlanan Yönlendirme Tabelası
Kaynak: <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/istanbul-havalimani-engelli-yolcular-icin-ozel-tasarimiyla-dikkat-cekiyor-393896.html>

3.4.8. Sergileme Tasarımı

“Sergileme”, kelime anlamı itibarıyla bir “sunuş yapma” eylemidir. Sergileme, günümüzde geniş bir yelpazeye yayılmış olsa da sanatsal veya tarihi önemi olan eserlerin hedef kitleye sunulması amacıyla yapılmaktadır (Öktem, 2012, s.92).

Sergileme, ürünleri çok daha fazla kitleye ulaştırabilmek, hedef kitleye verilmek istenen mesajı iletebilmek için yararlanılan yöntemdir. Sergileme tasarımı, bu sunumu etkileyici bir biçimde tasarım prensipleriyle birleştirerek ortaya çıkarmayı hedeflemektedir (Karadağ, 2019, s.55).

Bilgilendirme tasarımı ile birlikte sergileme tasarımının amacı, hedef kitleye tamamlayıcı görsel ve yazılı öğelerle bir mesaj iletmek ve onları bilgilendirmektir. Mesajın tasarımı ve bilgi, sergileme tasarımının ilham kaynağıdır. Sergileme tasarımı, amacı eğlendirmek, ikna etmek veya eğitmek olsun, bir hikâyeyi veya mesajı ileten ortamlar yaratmakla ilgilidir (Lorenc, Skolnick ve Berger 2007, s.8).

Şekil 28. Hafıza 15 Temmuz Müzesi “Koloni Sömürgeciliği”

Kaynak: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-294310/istanbul-hafiza-15-temmuz-mudurlugu.html>

Şekil 29. Osmanlı Bankası Müzesi “İmparatorluktan Cumhuriyete Banka Personeli”: Fotoğrafların Anlattıkları

Kaynak: <https://saltonline.org/tr/1694/osmanli-bankasi-muzesi-koleksiyonu>

3.4.9. Piktogramlar

Piktogramlar, semboller kullanılarak bir kavram veya fikri görsel olarak basitleştiren resimsel yazı şekilleridir. Piktogramların belirgin özelliği, iletişim için gereksiz detaylardan arındırılarak sadeleştirilmiş olmalarıdır. Piktogramların karakteristik özellikleri güçlüdür ve ilk bakıldığında insanları aynı düşünceye sevk etmektedir. Örneğin trafik işaretleri piktogram olarak sınıflandırılmaz. Çünkü trafik işaretlerinin anlamı, bulunduğu konuma/ülkeye bağlı olarak değişmektedir. Hâlbuki piktogramlar kişiye, kültüre, coğrafyaya bakılmaksızın aynı anlamı işaret etmektedir (Stiebner ve Urban, 1982, s.261; Başer, 1994, s.13).

AIGA (The Professional Association for Design)'nın 1981 yılında Amerika Ulaştırma Bakanlığı (DOT) için oluşturduğu 50 piktogramlık set, dünya genelinde yaygın bir standart olarak kabul edilmiştir (Uyan Dur, 2011, s.107).

Şekil 30. AIGA'nın Amerika Ulaştırma Bakanlığı İçin Geliştirdiği Piktogramlardan Örnekler

Kaynak: www.aiga.org/

Şekil 31. Tokyo 2020 Olimpiyat Oyunları'nın Resmî Spor Piktogramları

Kaynak: <https://olympics.com/en/news/tokyo-2020-unveils-games-pictograms>

3.4.10. İnfografikler

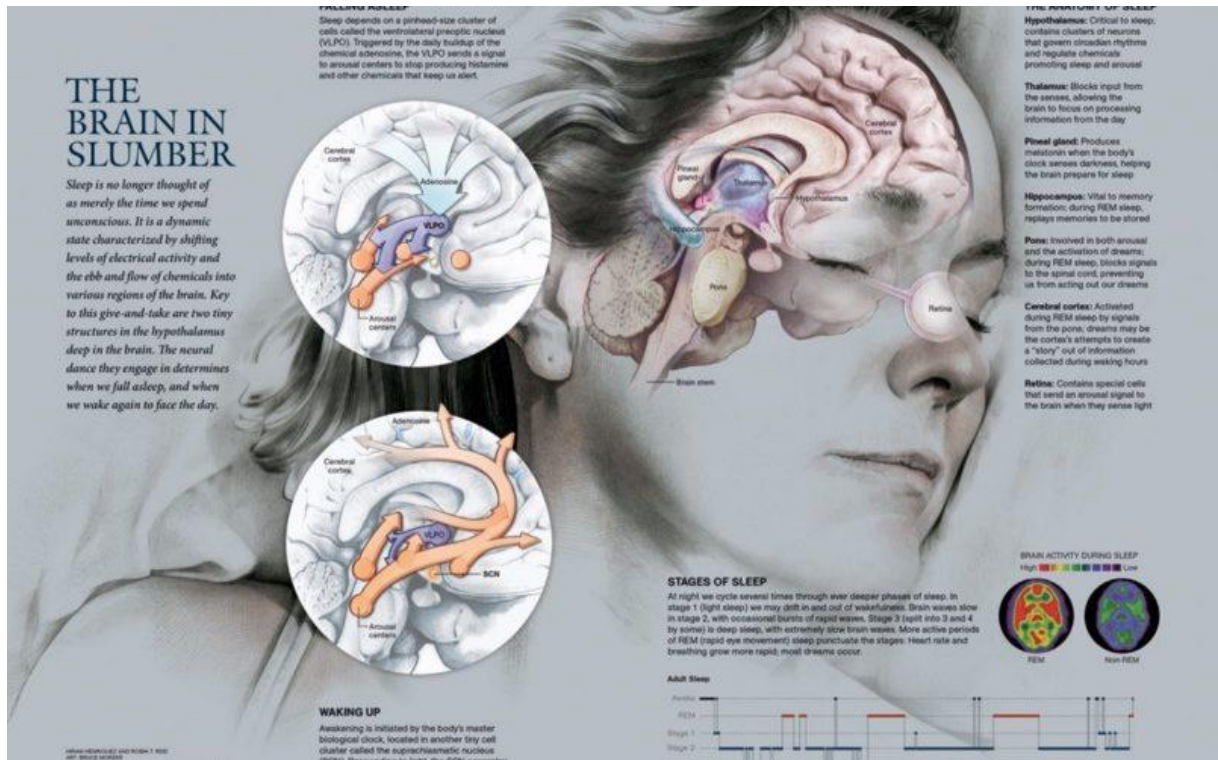
Büyük veri kümelerini analiz etmek, onları daha geniş bir kitle için anlaşılır ve erişilebilir kılmak için infografikler daha tercih edilir hale gelmiştir (De Haan ve diğerleri, 2018, s.1295).

İnfografi, bilgilendirme tasarımının pratik kısmı olarak tanımlanmıştır. Hedef kitle için verilmek istenen veri veya bilgilerin görsel yolla aktarılmasını sağlamaktadır (Pettersson, 1989, s.206). İnfografikler görselleri, sembolleri, renkleri, kelimeleri ve fikirleri iletmek; verileri veya bilgileri resimlemek veya görsel olarak ilişkilendirmek için kullanılmaktadır (Emerson, 2008, s.5). Doğru tasarlanan infografikler bilginin belirli bir düzen dâhilinde sunulmasını sağlamaktadır. İnfografiklerin avantajları arasında, esnek yapıları sayesinde görselleştirme yapabilme ve çeşitli formatta hazırlanabilme imkânı bulunmaktadır. (Schroeder, 2004, s.17).

Amaca uygun bir infografiğin hazırlanabilmesi için dikkat edilmesi gereken durumlar şu şekilde sıralanmaktadır (Davis ve Quinn, 2013, s.16-17):

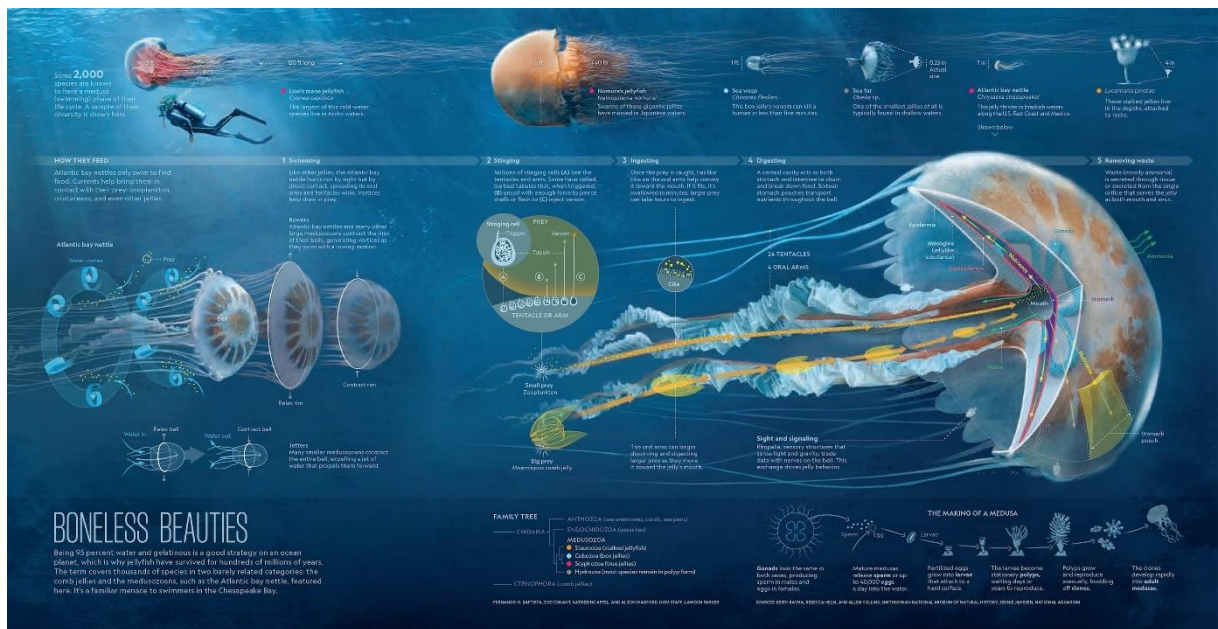
- Hedefin ortaya koyulması
- İnfografik için kullanılacak öğelerin seçilmesi
- Tasarlanacak infografiğin çeşidinin netleştirilmesi
- Bilgilerin hedef kitlenin anlayabileceği bir formatta sunulması

Dunlap ve Lowenthal (2016, s.55), etkili infografiklerin kısa ve öz olarak 1-2 sayfaya eşdeğer olduğunu söylemiştir. Başka bir deyişle, etkili bir infografik mümkün olduğunca tek sayfada tutmaya çalışmalıdır. Böylece etkili bir infografikteki tüm unsurlar, mesajın iletilmesine katkıda bulunur. Etkili infografiklerin net bir odağının ve amacının olması gerekmektedir; infografiklerin “görsel çekiciliği” kötü içeriği telafi etmeyecektir (Dunlap ve Lowenthal, 2016, s.55). Bir başka deyişle Tufte (2006, s.34) konuyla ilgili “kozmetik dekorasyon altta yatan içerik eksikliğini asla kurtarmaz” demiştir. Ayrıca etkili infografiklerin konuyla ilgili görselleri kullandığı, daha az etkili infografiklerin ise mesajın dikkatini dağıtan dekoratif görselleri içerdiği gözlemlenmiştir. Etkili infografikler, içeriği bağlam içinde iletmek için ilişkilerin görsel temsillerini kullanır. Örneğin, infografik mesajı, zaman içindeki değişim gibi kronolojik bir süreci açıklıyorsa, görsel öğeleri düzenlemek için doğrusal bir yapı kullanılmaktadır. Bu nedenle infografik tasarımcıları, hedef mesajı destekleyen verimli, kesin ve net görseller oluşturmaya ve infografiklerin birincil hedeflerinden dikkati dağıtan ayrıntıları ortadan kaldırmaya odaklanmalıdır (Dunlap ve Lowenthal, 2016, s.56).

Şekil 34. The Brain In Slumber Adlı İnfografik

Kaynak: <https://mindthegraph.com/blog/best-infographics-national-geographic/>

Şekil 35. Boneless Beauties Adlı İnfografik

Kaynak: <https://www.nationalgeographic.com/pages/article/most-memorable-maps-and-graphics-of-2018>

3.5. Bilgilendirme Tasarımının Uygulama Ortamları

Bilgilendirme tasarımının doğru olarak aktarılabilmesi için hedef kitleyle buluşacağı ortam önem arz etmektedir. Çalışmanın “3.4. Bilgilendirme Tasarımının Uygulama Alanları” başlığında detaylı olarak aktarılan bilgilendirme tasarımının uygulama alanları için temel yapıtaşlarından biri de bilgilendirme tasarımının hedef kitleye sunumu için uygun ortamın seçilmesidir. Bilgilendirme tasarımında uygulama ortamları üç farklı kategoriye ayrılmaktadır: durağan ortamlar (basılı materyaller ya da ekran üzerindeki bilgiler), hareketli ortamlar (animasyonlar ve videolar) ve etkileşimli ortamlar (web siteleri, kiosklar, cep telefonları veya diğer elektronik cihazlar).

3.5.1. Durağan Ortamlar

Bilgilendirme tasarımının herhangi bir hareket ve etkileşim içermeyen ortamlarıdır. Kitaplar, broşürler, dergiler, afişler gibi basılı materyallerin yanı sıra bilgisayarlar, cep telefonları gibi hareketli ve etkileşimli ortamlarda da hareket veya etkileşim içermeyen bilgilendirme tasarımlarıyla karşılaşılabilir. Durağan ortamlar, uygulamalardan bağımsız olarak hareket veya etkileşim sağlamayan ortamlardır (Uyan Dur, 2011, s.112).

Tez’in “3.4. Bilgilendirme Tasarımının Uygulama Alanları” başlığında durağan ortamlarda uygulanmış bilgilendirme tasarımı örneklerine yer verilmiştir. Bu kapsamda tezde incelenen Anadolu Ajansı’nın “Mevsimlik tarım işçileri, Türkiye’nin dört bir yanında üretime katkı sağlıyor” ve “Türkiye denizlerinin istilacı yabancı türleri” infografikleri ile National Geographics’in “The Brain in Slumber” ve “Boneless Beauties” adlı infografikleri durağan ortamda hazırlanan bilgilendirme tasarımlarıdır.

Durağan ortamda hazırlanan bilgilendirme tasarımları, hedef kitlenin daha uzun süre incelemesine imkân tanınmasının yanı sıra daha fazla ayrıntı içermekte ve hedef kitleye

konu üzerinde dilediği süre boyunca inceleme yapma fırsatı sağlamaktadır (Uyan Dur, 2011, s.111-112).

3.5.2. Hareketli Ortamlar

Etkili bilgilendirme tasarımı oluşturma'nın bir diğer yolu onları hareketli ortamlarda oluşturmaktır. Hareketli ortamlar, bilgilendirme tasarımı ile bir hikâye anlatmak için multimedya ve çok modlu animasyonları (müzik, ses, kısa filmler vb.) kullanmaktadır (Locoro ve diğerleri, 2017, s.240). İnsanların görsel sistemi, bir sahnede ki veya bir görüntüdeki belirli görsel özellikleri çok hızlı bir şekilde, genellikle 200 milisaniye veya daha kısa sürede tanımlayabilmektedir. Düzgün bir şekilde birleştirildiğinde, bu özellikler, izleyicilerin hedef öğeleri ve uzamsal sınırları bulma, numaralandırma veya zaman içinde hareket ettikçe ve değıştikçe öğe gruplarını izleme gibi üst düzey analiz görevlerini gerçekleştirmelerine olanak tanıyan şekillerde bilgileri temsil etmek için kullanılabilir. Bu görevleri büyük, çok elemanlı ekranlarda hızlı bir şekilde tamamlama yeteneği, analizin gerçek zamanlı olarak gerçekleşmesini sağlayarak bir izleyicinin işleyebileceği bilgi miktarını önemli ölçüde artırmaktadır (Huber ve Healey, 2005, s.527). Hareketli ortamların hedef kitlede daha fazla ilgi uyandırarak bilgilendirme tasarımında verilmek istenen mesajın daha kolay verilmesini sağladığı ve bilgilendirme tasarımını akılda kalıcı hâle getirdiği söylenebilir.

Hareketli ortamlarda görsel öğelere ek olarak sesli öğelerin de kullanılabilmesi hedef kitlede daha duygusal izler bırakılmasına olanak sağlamaktadır. Birden fazla duyuya hitap etmesi yönünden akılda kalıcılığı artırmakta ve soyut kavramların somutlaştırılabilmesinde yardımcı olmaktadır.

3.5.3. Etkileşimli Ortamlar

Etkileşimli ortamlar bilgilendirme tasarımında teknoloji, analiz ve tasarımı bir araya getirmektedir. Bazı değişkenleri sürekli ayarlayarak bir hikâyenin gösterimini ve güncellenmesini sağlamaktadır (Locoro ve diğerleri, 2017, s.240).

Etkileşimli ortamlardaki bilgilendirme tasarımında bilgi, hedef kitlenin seçimlerine göre kendilerine sunulmaktadır. Böylece hedef kitle istediği bilgiye amaçlarına yönelik seçimler yapmak suretiyle ulaşmakta ve sistemle etkileşimde bulunabilmektedir. Bilgisayar, cep telefonu ve KIOSK gibi araçlar vasıtasıyla hedef kitle bilgiyi etkileşimli bir şekilde biçimde keşfedebilmekte ve erişecekleri bilgiyi istedikleri doğrultuda filtreleyebilmektedir (Uyan Dur, 2011, s.115).

3.6. Bilgilendirme Tasarımı Uygulamalarında Aşamalar

Bilgilendirme tasarımı ile ilgili verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere herhangi bir bilgilendirme tasarımında amacın tasarlanarak ortaya koyulan ürünün hedef kitleye “sunuş biçimi”nin yani bilgilendirme aşamasının tasarlanmasından bahsedildiği anlaşılmaktadır. Bu süreçteki her bir aşama bilgilendirme tasarımı projesinin/uygulamasının işlerliğinin sağlanması adına önem arz etmektedir.

Bilgilendirme tasarımı uygulamalarında aşamaların neler olduğu ile ilgili literatüre bakıldığında şunların aktarıldığı görülmektedir:

Uyan Dur’a (2011, s.166-171) göre “sürekli moda ve eğilimlere göre yön değiştirmesinin bir gereği olarak bilgilendirme tasarımı, bilgiyi organize etme ve tasarımda sağlam bir yapı kurma temel amaçlarının yanında görsel çekiciliğiyle de hedef kullanıcının ilgisini çekmek zorundadır. Bu nedenle dönemsel tasarım eğilimleri bilgilendirme tasarımının uygulama sürecini etkilememelidir.” Uyan Dur, bilgilendirme tasarımı uygulamalarında aşamaları şu şekilde yapılandırmıştır:

- İçeriği Anlama Aşaması
- Kullanıcıyı Tanıma Aşaması
- Taslak Hazırlama Aşaması
- Uygun Ortamı Seçme Aşaması
- Bilgiyi Düzenleme Aşaması
- Bilgiyi Tasarlama Aşaması

Güler (2008, s. 133-143) ise bir yönlendirme ve işaretleme projesi tasarladığı çalışmasında bilgilendirme tasarımının aşamalarını şu şekilde yapılandırmıştır:

- Problemin Tanımlanması
- Verilerin Toplanması
- Personanın Oluşturulması
- Bilgi Mimarlığının Oluşturulması
- Stratejik Planlama
- Arayüz Tasarımı

Bu bilgilerden yola çıkılacak olursa bilgilendirme tasarımı uygulamalarının aşamaları şu şekilde sıralanabilir:

3.6.1. İçeriği Belirleme

Bu aşama bilgilendirme tasarımı uygulamasının başlangıç aşamasıdır. Ham veri, karmaşık veri, bilgi ya da örtülü bilgi; “İçerik nedir?” sorusuna yanıt aranarak bilgilendirme tasarımcısı tarafından iyi analiz edilmeli ve özümsenmelidir. Bu aşamanın tıpkı bir gömleği baştan doğru ilikleme gibi eksiksiz bir şekilde yapılmasının son

aşama olan tasarlama aşamasından sonra elde edilecek bilgilendirme tasarımı projesinin/uygulamasının niteliğiyle doğrudan ilişkili olduğu ve diğer aşamaların gidişatını etkilediği söylenebilir.

Bilgilendirme tasarımı konusunun içeriğine göre alan uzmanlarında oluşan disiplinler arası ekip oluşturulması nitelikli bir bilgilendirme tasarımı projesinin/uygulamasının ortaya çıkmasını sağlayacağından önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.6.2. Hedef Kitleyi Tanıma

İçerik doğru bir şekilde analiz edildikten sonra bilgilendirme tasarımı uygulamasının hangi hedef kitle için tasarlanacağını ortaya konulduğu aşamadır. “Kim için?”, “Neden?” sorularına yanıt aranarak yaş, cinsiyet, eğitim durumu, sosyo-ekonomik faktörler gibi demografik bilgiler doğrultusunda hedef kitle belirlenmelidir. Hedef kitlenin kültürel kökeni, ilgi alanları, zaman yönetimi alışkanlıkları, görsel beklentileri ve konuyla ilgili bilgi seviyeleri gibi faktörler, bu süreci etkileyen diğer önemli unsurlardandır.

Hedef kitlenin tanınması, yapılacak bilgilendirme tasarımının yazı tipi, harf boyutu, kullanılacak renkler gibi tasarımsal öğelerle birlikte verilecek bilginin miktarını ve seviyesini, projenin niceliksel ölçütlerini de etkileyecek ve tasarımın doğru yönlendirilmesini sağlayacaktır. Üst düzey yöneticilere sunulacak bir kurumsal rapor, ilkokul çocuklarına yönelik hazırlanacak mevsim geçişlerini anlatan infografik, uluslararası havaalanı için hazırlanacak yönlendirme tabelaları gibi bilgilendirme tasarımlarından her biri hedef kitlenin belirlenmesinin bu süreç için önemini ortaya koymaktadır.

3.6.3. Uygun Ortamı Seçme

İçerik ve hedef kitle belirlendikten sonra bilgilendirme tasarımının durağan, hareketli ya da etkileşimli ortamlardan hangisinde tasarlanacağına bu aşamada karar verilir. “Nerede?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Çalışmanın “3.5. Bilgilendirme Tasarımının Uygulama Ortamları” başlığı altında durağan, hareketli ve etkileşimli ortamlarla ilgili detaylı bilgi verilmiş olup bilgilendirme tasarımı projesi/uygulaması için en etkili ortamın seçilmesi verimliliğe katkı sağlayacaktır. Durağan ortamlar için raporlar, panolar, ekranlar gibi çeşitli uygulama alanları ve boyutları bulunmaktadır. Etkileşimli ortamların ise web siteleri, mobil uygulamalar, kiosk gibi araçlarda bulunması büyük farklılıklar yaratmaktadır. Hareketli ortamlarda ise video veya animasyon teknikleri, tasarımın görsel ve yapısal yönlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Her bir ortamın avantaj ve dezavantajları olduğundan mutlaka bilgilendirme tasarımı projesinde/uygulamasında hedef kitleye verilmek istenen mesajın hangi ortamda en etkili şekilde verileceği tespit edilmelidir.

3.6.4. Taslak Hazırlama

Bilgilendirme tasarımı projesi/uygulaması için en uygun ortam belirlendikten sonra bu ortam üzerinde çok fazla detaya girmeden bir taslak oluşturulmalı, ana hatlar çizilmelidir.

Durağan ortamlar için temsili ölçüler belirlenmeli ve içeriğe dair fikirler çizilmelidir. Hareketli ortamlarda süreci anlatan film şeritleri (storyboards) oluşturulmalıdır. Bu film şeritlerinde bilgilendirme tasarımının süreç akışını anlatabilmek için bir senaryo oluşturulmalıdır. Bu senaryo doğrultusunda verilecek bilgilerin ekranda kalma süresine, kullanılacak seslere, görsellere, tipografi ya da animasyonlara karar verilmelidir. Sahne basitçe çizilerek süreç film şeridi üzerinde

gösterilmelidir. Etkileşimli ortamlar için ise etkileşimin planlandığı bir yönerge oluşturulmalıdır.

3.6.5. Düzenleme

Bu aşamada veriler ve bilgiler bir süzgeçten geçirilerek “içerik, hedef kitle, ortam” parametrelerine uygun olarak verilecek mesajın en sade ve anlaşılabilir formu belirlenmelidir. Böylece bilgilendirme tasarımının daha hızlı ve kolay anlaşılabilirliği de sağlanmış olacaktır.

“Nasıl?” sorusuna yanıt aranan bu aşamada verilecek mesajın kolay anlaşılması için belirli bir düzen ve sıralama yapılmalıdır. Bu noktada bilgilendirme tasarımının içeriğine ve sunulacağı ortama bağlı olarak hedef kitlenin merkeze alınması düzenleme aşamasının yapılandırılması adına önemlidir.

Bu aşamada verilen bilgilerin doğruluğunun kontrol edilmesi oldukça önemlidir. Yanlış bilgi türlerinin (manipülasyon, çarpıtma, taklit, parodi, uydurma, hatalı ilişkilendirme, bağlamdan koparma) (WEB 2) var olduğu göz önünde bulundurularak mutlaka teyit edilmesi ve doğru bilginin sunulması gerekmektedir.

3.6.6. Tasarlama

İçerik, hedef kitle, ortam, bilgilendirme tasarımı projesinin/uygulamasının yapılandırılış biçimi aşamaları kaydedildikten sonra “Nasıl bir görsel çözüm etkili olur?” sorusuna yanıt aranarak tüm bu parametreleri içeren ve tasarımı etkili bir bilgilendirme tasarımı uygulaması ortaya konulmalıdır.

Hedef kitlenin ilgisini çekmek, içeriğe göre belli hikâyeler anlatmak ve duygular uyandırmak için tasarımın “3.3. Bilgilendirme Tasarımı İlkeleri” başlığında verilen prensipler doğrultusunda yapılması önemli olacaktır.

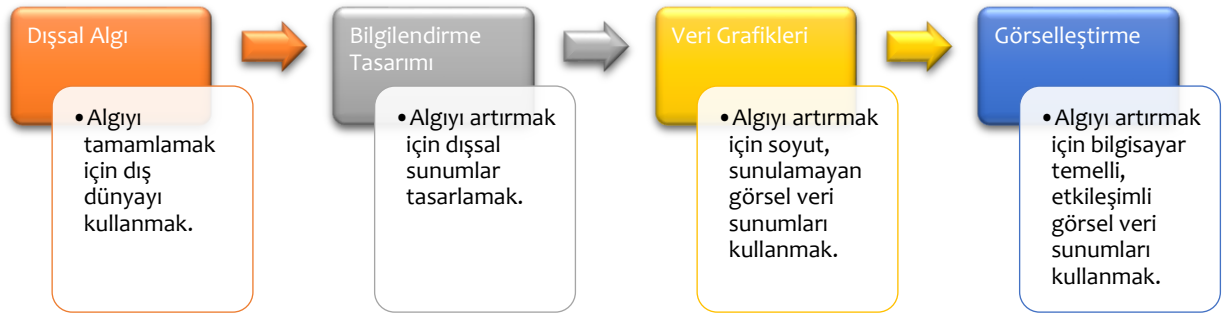
Bilgilendirme tasarımı uygulamalarında izlenecek adımlar aşağıda bir şema ile gösterilmektedir:

Şekil 36. Bilgilendirme Tasarımı Uygulamalarında Aşamalar

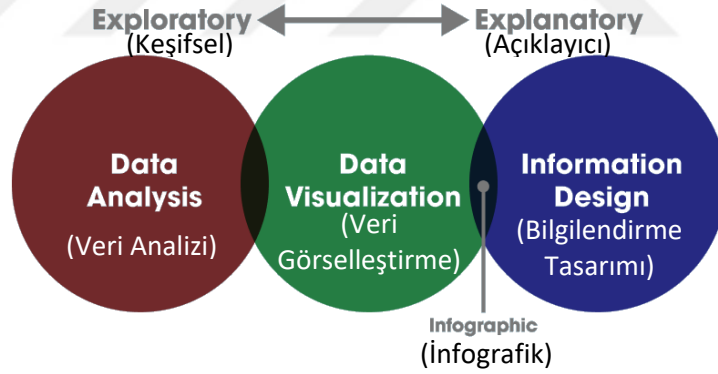
3.7. Bilgilendirme Tasarımı ile Görselleştirme (Visualization) ve Hikâyeleştirme (Storytelling) İlişkisi

Tezin konusunu daha geniş perspektifte sunabilmek açısından “görselleştirme” ve “tasarım” kavramlarının farkından söz etmek gerekecektir. Literatürde “görselleştirme”nin, yazılım kullanılarak otomatik oluşturulmuş şekilleri ifade ettiğinden söz edilirken “tasarım”ın insan eliyle bir planlama, tasarlanma süreci geçirmiş şekilleri ifade ettiği belirtilmektedir (Kayaduman, A.C., 2017, s.43).

Şekil 37. “Tasarım” ve “Görselleştirme”nin Birbirinden Farkı (Card vd., 1999).

Yukarıda verilen şekilde, enformasyonun özgün bir müdahale sonucu bilgilendirme tasarımına dönüşmesine ve önemli olan hususun “anlam verme” olduğuna dikkat çekilmekte (Card vd., 1999), görselleştirmenin tasarımdan farklı olduğuna ve yaratıcılığın önemine vurgu yapılmaktadır.

Şekil 38. Görselleştirmenin Bilgilendirme Tasarımındaki Yeri (Geere, 2020).

Geere’nin, veri analizi, veri görselleştirme ve bilgilendirme tasarımını farklı alanlar olarak değerlendirdiği bu şekilde ise bilgilendirme tasarımının bir keşiften ziyade daha açıklayıcı bir süreç içerdiğinden ve infografiklerin veri görselleştirme ve bilgilendirme tasarımı kesişiminde yer aldığından bahsetmektedir.

Literatürde ilgili kaynaklar incelendiğinde bilgilendirme tasarımının görselleştirmeyi de içine alan çatı bir kavram olduğu söylenebilir.

Evrendeki her bilgi, insanların nesneler arasındaki farkı tanımlama becerisiyle oluşmaktadır. Yani bilgi, tarihteki ilk günden beri insanların ayırt etme becerisiyle oluşmaktadır. Ayırt etme becerisinin oluşmasını sağlayan en önemli özellik ise “görebilmek”tir (Göksal, 2021).

İnsanların beş duyusu olduğu bilinmekle birlikte insanlar, görme duyusuyla diğerlerinden daha fazla veri elde etmektedir (Eagleman, 2016, s.48). İnsan beynine iletilen bilgilerin %90'ı görsel verilerden oluşmaktadır ve beyin, bu görselleri metinlere göre 60.000 kat daha hızlı analiz edebilmektedir (Walter ve Gioglio, 2014, s.20-21). Ayrıca insan beyni, görsel içeren metinleri, sadece metin olan yazılardan daha iyi anlamakta ve hatırlamaktadır.

Görselleştirme, “kaotik yapıdaki veriden küçük, sade ve değerli bilgi kümelerine geçişi sağlayan en etkin yöntemlerden biridir. Verilerin, raporların, analizlerin rakamlarla, listelerle, uzun metinlerle değil onları anlamlı kılacak en uygun görsellerle aktarılmasıdır (Aksu, 2015, s.179).”

Görsellerin yöneticilerden personele kadar her kesimden kişiye kullanım imkânı vermesiyle verilerin anlaşılabilirliği artırmış ve iyi bir görselleştirmenin daha doğru kararlar vermek ve verimliliği artırmak için önemli olduğu kavranmıştır. Görselleştirme, büyük ve karmaşık yapıdaki veriden küçük, sade ve değerli bilgi kümelerine geçişi sağlayan en etkin yöntemlerden biridir. Kurumsal bilgi yönetiminde özellikle raporlama süreçlerinde verinin/enformasyonun görsel olarak tasarlanması ve sunulması kurumsal işleyiş ve verimliliğe doğrudan katkı sağlamaktadır.

“Sapsarı bir limon, masanın üstünde parlakça duruyordu. Elimi uzattığımda kabuğundaki pürüzleri hissettim ve elime hafifçe bastırduğumda parmağımdaki yaraya değen sulu kısımdan bir sızı hissettim. Limonun keskin kokusu burnuma dolarken ağzıma götürdüğümde hala hafifçe sızlayan yaramı hissettim. Limonu dişlerime geçirdiğimde önce bir ağzımın içine burukluk yayıldı, ardından ağzımda biriken ekşi suyun tatlı acısı damağımı sarstı. Gerçekten de o kadar ekşiydi ki beynim sarsılmış gibi hissettim!”

Hikâyeyi okurken beyinde lezzetten sorumlu duyuşal korteks aktive olmaktadır. Tat korteksindeki nöronlar ekşiliğı hatırlayabilmekte ve tepki verebilmektedir. Aynı şekilde, “Limonlar ekşidir.” denildiğinde de benzer duyuşal tepkiler yaşanabilir mi?

Yukarıda verilen kısa hikâyeyi bir de limon fotoğrafına bakarken birinin anlatmasıyla deneyimlenmesi arasında da farklar vardır. Brown ve Yuan’ın (2018) nörogörüntüleme desteğıyle gerçekleştirdiğı araştırmada, bir hikâye ve bir nesne tanımı üç farklı yöntemle (konuşma, jest ve çizim) katılımcılara iletilmiştir. Çalışmanın sonucunda, konuşmanın aksine jest ve çizimin, beyindeki ilgili motor işleme bölgelerinde daha kayda değer etkileşimler yarattığı bulunmuştur. Bu sonuçlar, beynin hikâyeleri işleme şeklinin, görsel-işitsel veya yazılı sunum şekillerine göre değiştiğini göstermektedir.

İnsanlar, sonuçları kanıtlamak için kullanılan sayıları değil sonuçlar hakkında nasıl hissettiklerini hatırlama eğilimindedir. Hikâyeleştirme, veri yorumlama ve analizine yönelik anlatsal bir yaklaşımdır ve iş iletişimini ikna edici ve akılda kalıcı hale getirir. Hikâyeleştirme, veriyi, enformasyonu ve bilgiyi bağlama oturtur; bağlam olmadan veriler yalnızca sayıdan ibarettir. Sayılarla doldurulmuş sunumlar, raporlar, panolar insanlar bunları anlayamazsa ve duygulardan izole edilmiş verileri/bilgileri tutarlı bir

anlatıyla hatırlayamazsa anlam ifade etmez (Wojtkowski, W. ve Wojtkowski, W. G., 2002, s.3).

İnsanlar hikâyeleri yalnızca bir eğlence biçimi olarak değil aynı zamanda olayları anlamlandırmanın bir yolu olarak anlatmaktadır (Reamy, 2002, s.1). Hikâyeler bilginin yanı sıra anlam da aktarmaktadır. İçerdikleri bilgiler, bağlamın kullanımı yoluyla hikâyeye sorunsuz bir şekilde dâhil edilir ve hikâyeler, kümeler veya bilgi yığınları oluşturduğundan bunlara dikkat edilmesi ve hatırlanması daha kolaydır. İnsanların bilgiyi kodlayarak hatırlaması, birbiriyle alakasız bilgi dizilerinden ziyade daha kolaydır (Reamy, 2002, s.2).

Nörobilim uzmanı Prof. Dr. Sinan Canan (2020, s.79), “Akıl, hikâyeyle çalışır. Bu nedenle adına anlam dediğimiz şeyler, nesneler dünyasından edindiğimiz duyuşal deneyimlere yakıştırdığımız kişisel hikâyelerdir.” diyerek insan deneyimlerinin anlam kazanmış hali olan hikâyelerin yine insan aklının bir sonucu olduğuna işaret etmektedir.

Hikâyeler örtük bilgiyi aktarmada da oldukça işe yaramaktadır. Reamy’e göre (2022, s.3) kurumdaki örtülü bilgiyi yakalamanın ve açık hale getirmenin zorluğu göz önüne alındığında hikâyeler örtülü bilgiyi kolayca yakalamanın ve aktarmanın tek yolu gibi görünmektedir.

Hedef kitle, hikâyelere tablolardan, çizelgelerden ve mantıksal argümanlardan farklı (ve daha iyi) tepki vermektedir. Hikâyeler, onları daha inandırıcı kılan kendi bağlamlarını sağlamaktadır. Ayrıca bazı araştırmalara göre insanlar hikâyeleri daha alıcı bir modda duyma eğilimindedir. Hikâye duymanın altında yatan bilişsel süreçlerin farklı olduğu öne sürülmüştür. Hikâyeler kendi bağlamları içinde anlatılır ancak anlatıcı ve dinleyici arasındaki etkileşim bir bilgi aktarımının ötesindedir. Hikâye, dinleyicilerin hikâyenin boşluklarını ve bağlantılarını yorumlayarak ve doldurarak kendi bağlamlarını oluşturmaları için bir araç haline gelmektedir (Reamy, 2002, s.3).

İnsanların verilerle doğru kararlar alması isteniyorsa onların anlayacağı şekilde zihinlerine nüfuz edilmelidir. İnsanlık tarihi boyunca bunu yapmanın en iyi yolunun hikâyelerden geçtiğini Cron (2018, s.8-9) şu şekilde anlatmaktadır:

“İnsanlar hikâyelere yönelik doğal bir eğilim gösterir. Okuduğumuz, izlediğimiz ve duyduğumuz her hikâyede belirli unsurları arar ve bu unsurlara yanıt veririz. Tüm bunlar türden bağımsız olarak her zaman aynı özelliklere sahip şeylerdir. Peki neden? Çünkü hikâye, beynin dilidir. Hikâyelerle düşünürüz. Beyin, hikâyeleri gerçekliğe ulaşmak için şifre çözücü yüzükler gibi kullanacak şekilde evrimleşmiştir. Bu nedenle hepimiz hikâyeleri belirli anlamları ve belirli bilgileri arama konusunda uzman hale gelmişizdir. Bu özellik gerçekten, doğduğumuzdan beri hepimizde vardır. Bir anaokulu öğrencisi bile beyninin mimarisinde bu özellik bulunduğu için etkili bir hikâyeden anlar. Hikâyeler etrafımızdaki dünyaya kazandırdığımız anlamdır; tarihin başlangıcından yazılı dile kadar gider. Sözlü dilden önce bile hikâyelerle homurdanıp işaretler kullandık (Cron, 2018, s.8-9).”

Bilgilendirme tasarımında kullanılan görselleştirme, veriyi, enformasyonu, bilgiyi ve örtük bilgiyi algılamak için insan görsel sistemine dayanan bir forma dönüştüren bir süreçtir. Amaç, hedef kitlenin bilgiyi gözlemlemesini, anlamasını ve anlamlandırmasını sağlamaktır. Görselleştirme ortamlarında aktarılan karmaşık bilgi ve hikâyelerin analiz edilmesi ve ardından karar akışında yukarı ve aşağı iletilmesi gerekir. Bu bilgilerin zamana bağımlı olması, durumu daha da karmaşık hale getirir. Ayrıca, genellikle gelen bilgiler tutarlı bir şekilde organize edilmezse daha fazla işlem gerektirebilir. Bu tür ortamlarda sorunlar genellikle şunlardır (Wojtkowski, W. ve Wojtkowski, W. G., 2002, s.3).:

1. Bilginin verimli ve ekonomik bir şekilde sunulması için nasıl yapılandırılacağı ve verileceği

2. Nelerin dâhil edilmesi ve dışarıda bırakılması gerektiği (Tüm iyi hikâye anlatımında olduğu gibi “hedef kitle” boşlukları doldurur.)
3. Bilginin hızlı bir şekilde anlaşılması için ilgi çekici ve albenili bir şekilde nasıl sunulacağı

Burada bilgisayar teknolojisi kullanılarak hikâye anlatımının bilgilendirme tasarımında kullanılması çok değerli olacaktır. Ayrıca karmaşık ortamlarda karşılaşılan bilgi sorunları ve bunların gerektirdiği işlemler, görselleştirmenin tek bir görüntü veya animasyon klibinden daha fazlası olduğu anlamına gelmektedir. Bu nedenle bilgilendirme tasarımında görselleştirme ile birlikte hikâyeleştirmenin de bir araç olarak kullanılması, hikâyeleştirmenin insan bilgi işleminin ve düşünmesinin temel moduna hitap etmesinden dolayı bilgilendirme tasarımını çok daha kolay anlaşılır ve ilgi çekici hale getirecektir.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Bu bölüm “bulgular” ve “değerlendirme” olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Bulgular kısmında örneklem grubuna çevrim içi (online) uygulanan anket sonuçlarına göre tanımlayıcı bulgular, hipotezlere ilişkin bulgular ve analizler yer almaktadır. Değerlendirmeler kısmında ise elde edilen bulgular detaylı bir şekilde incelenmektedir.

Sürekli değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu histogram (H), Shapiro-Wilk (S-W) ve Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi ile değerlendirilmiştir. Ayrıca çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine bakılmıştır.

Sosyal bilimlerde normallik varsayımının değerlendirilmesi, çeşitli testler ve ölçütler kullanılarak yapılmaktadır. K-S testi, yaygın olarak kullanılan bir normallik testi olmakla birlikte, bazı kaynaklar bu testin sosyal bilimlerde normalliği değerlendirmede her zaman en uygun test olmadığını iddia etmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2019). Özellikle büyük örneklemelerde K-S testi, küçük sapmaları bile anlamlı gösterebilmekte ve bu da yanıltıcı olabilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2019). Bu bağlamda, çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine de dikkat edilmelidir. Buna göre değerlerin normallik varsayımına uyduğu görülmektedir.

Tablo 5. Verilerin Normallik Analizi

	Grup	n	M	SD	K-S	K-S (p)	S-W	S-W (p)	Skew	Skew/SE	Kurt	Kurt/SE	H
Bilişsel Yük Ölçeği	Deney	100	76,66	17,51	0,15	0,00	0,95	0,00	-0,94	-1,90	0,46	0,97	+
	Kontrol	100	53,26	18,91	0,20	0,00	0,85	0,00	0,28	1,16	-0,64	1,44	+
Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği	Grup	n	M	SD	K-S	K-S (p)	S-W	S-W (p)	Skew	Skew/SE	Kurt	Kurt/SE	H
	Deney	100	4,01	0,54	0,07	0,14	0,97	0,06	-0,39	0,24	-0,08	0,47	+
	Kontrol	100	3,76	0,51	0,08	0,05	0,98	0,32	0,01	0,24	-0,60	0,47	+
Sözel veya Görsel Baskın Öğrenme Stili B. Ölçeği	Grup	n	M	SD	K-S	K-S (p)	S-W	S-W (p)	Skew	Skew/SE	Kurt	Kurt/SE	H
	Deney	100	3,12	0,32	0,13	0,00	0,96	0,00	0,20	0,24	-0,73	0,48	+
	Kontrol	100	2,88	0,32	0,16	0,00	0,94	0,00	0,86	0,24	0,71	0,48	+

n: Örneklem büyüklüğü, M: Ortalama, SD: Standart sapma, K-S (Statistic): Kolmogorov-Smirnov testi istatistiği, K-S (p): Kolmogorov-Smirnov testi p-değeri, S-W (Statistic): Shapiro-Wilk testi istatistiği, S-W (p): Shapiro-Wilk testi p-değeri. Skew: Çarpıklık değeri, Skew/SE: Çarpıklığın standart hataya bölünmesi, Kurt: Basıklık değeri, Kurt/SE: Basıklığın standart hataya bölünmesi, H: Histogram testi sonuçları (uç değer testi)

Normal dağılan değişkenlerin tanımlayıcı istatistiklerinin gösteriminde ortalama (M) ve standart sapma (SS) değerleri verilmiştir. Yaş, cinsiyet, eğitim durumu, mezuniyet durumu, kurumdaki pozisyon, görev, kaç yıldır çalıştığı gibi kategorik değişkenlerin özetlenmesinde sayı (n) ve yüzde (%) değerleri verilmiştir.

Deney ve kontrol grubu arasında Bilişsel Yük Ölçeği'ne verilen cevaplar, sorulara verilen doğru yanlış cevaplar, cinsiyet ve eğitim seviyeleri açısından anlamlı farklılık olup olmadığı Ki-Kare (χ^2) testiyle değerlendirilmiştir.

Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği'nin 6 alt boyutuna ait puanlar ve toplam puan hesaplandıktan sonra deney ve kontrol grubu arasında farklılık olup olmadığı t-testiyle değerlendirilmiştir. Yine, Sözel veya Görsel Baskın Öğrenme Stili Belirleme Ölçeği'nin 2 alt boyutuna ait puanlar ve toplam puan hesaplanmış ve daha sonra deney ve kontrol grubu arasında bu puanlar açısından farklılık olup olmadığı t-testi ile değerlendirilmiştir.

İstatistiksel analizler ve hesaplamalar için IBM SPSS Statistics 25.0 (IBM Corp. Released 2017. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 25.0. Armonk, NY: IBM Corp.) kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir.

4.1. Bulgular

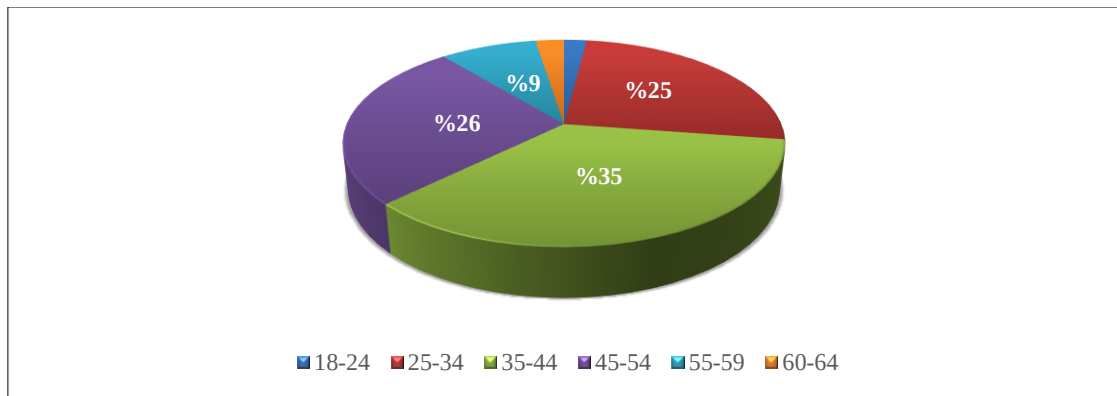
Bu kısımda örneklem grubuna çevrim içi (online) uygulanan anket sonuçlarına göre tanımlayıcı bulgular, hipotezlere ilişkin bulgular ve analizler yer almaktadır.

01.11.2023 – 13.11.2023 tarihleri arasında çalışmanın örneklem grubu olan kurumunda bilgi yönetim süreçlerinde yer alan kamu personeline anket uygulanmıştır. Anketi yanıtlayan toplam 205 kişi olup deney grubundan 1 kişi özel sektörde çalıştığını belirttiğinden ve 2 kişi “Çalışmaya katılmayı kabul ediyor musunuz?” sorusuna “hayır” yanıtı verdiğinden; kontrol grubundan 1 kişi özel sektörde çalıştığını belirttiğinden ve 1 kişi “Çalışmaya katılmayı kabul ediyor musunuz?” sorusuna “hayır” yanıtı verdiğinden toplam 5 kişi örneklem grubuna uymayıp analiz dışı bırakılmıştır. Veri analizi, anketi yanıtlayan ve örneklem grubuna uygun olan 200 kamu personeli üzerinden yapılmıştır.

4.1.1. Demografik Verilere İlişkin Bulgular

Grafik 1 ve Tablo 6, 200 kişiden oluşan örneklem grubunun yaş dağılımını göstermektedir.

Grafik 1. Örneklem grubunun yaş dağılımı

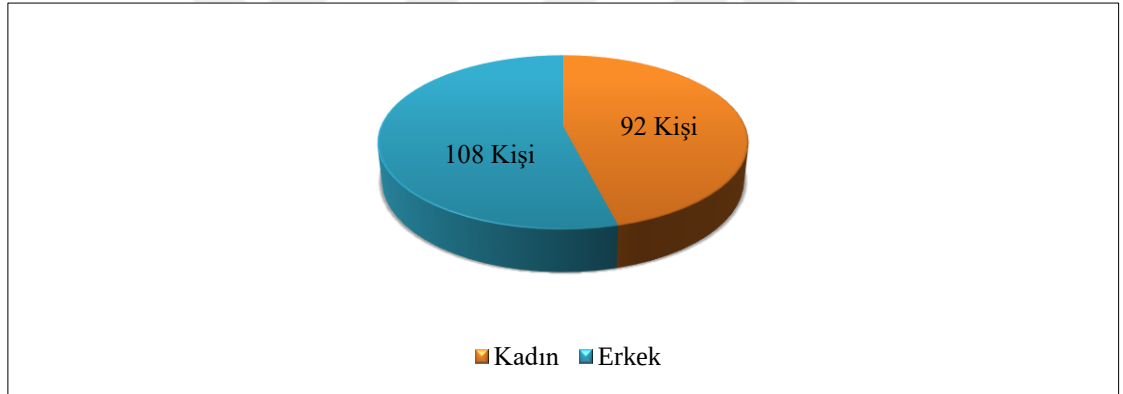
Örneklem grubunun %2.0'sinin yaşı 18-24, %25.5'inin 25-34, %35.5'inin 35-44, %26.5'inin 45-54, %8.5'inin 55-59 ve %2.5'inin 60-64 aralığındadır (Grafik 1 ve Tablo 6).

Tablo 6. Örneklem grubunun yaş dağılımı

	n	%
18-24	4	2.0
25-34	51	25.5
35-44	70	35.5
45-54	53	26.5
55-59	17	8.5
60-64	5	2.5

Grafik 2 ve Tablo 7, örneklem grubunun cinsiyet dağılımını göstermektedir.

Grafik 2. Örneklem grubunun cinsiyet dağılımı

Örneklem grubunda bulunan 200 kişinin 108'i erkek, 92'si kadındır. (Grafik 2).

Tablo 7. Örneklem grubunun cinsiyet dağılımı

	n	%
Erkek	108	54.0
Kadın	92	46.0

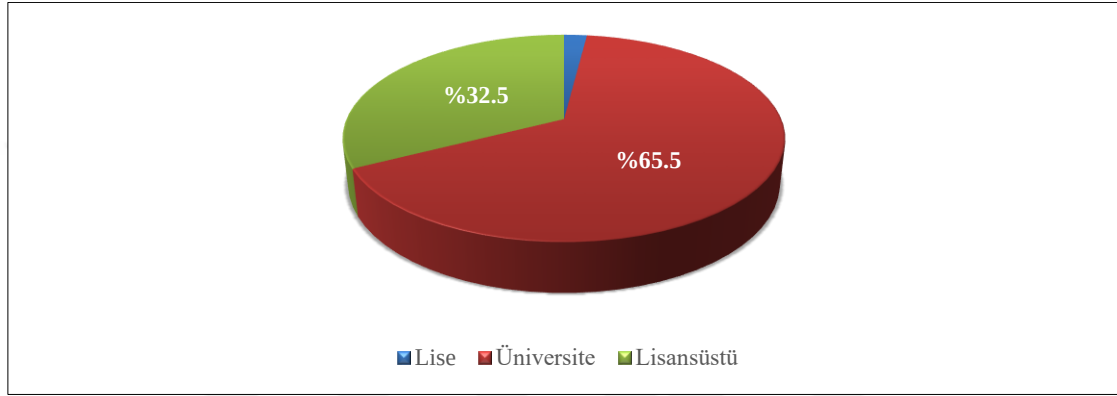
Deney ve kontrol grubu katılımcılarının her ikisinin %54.0'ü erkek, %46.0'sı kadındır. Deney ve kontrol grubu cinsiyet dağılımı açısından benzerdir ($p>0.05$) (Tablo 8).

Tablo 8. Gruplara göre cinsiyetin karşılaştırması

	Erkek n (%)	Kadın n (%)	χ^2	p
Deney	54 (54.0)	46 (46.0)	<0.001	>0.999
Kontrol	54 (54.0)	46 (46.0)		

Grafik 3 ve Tablo 9, örneklem grubunun eğitim seviyelerini göstermektedir.

Grafik 3. Örneklem grubunun eğitim seviyesi

Örneklem grubunun %2.0'si lise, %65.5'i üniversite, %32.5'i ise yüksek lisans ya da doktora (lisansüstü) mezunudur (Grafik 3 ve Tablo 9).

Tablo 9. Örneklem grubunun eğitim seviyeleri

	n	%
Lise	4	2.0
Üniversite	131	65.5
Lisansüstü	65	32.5

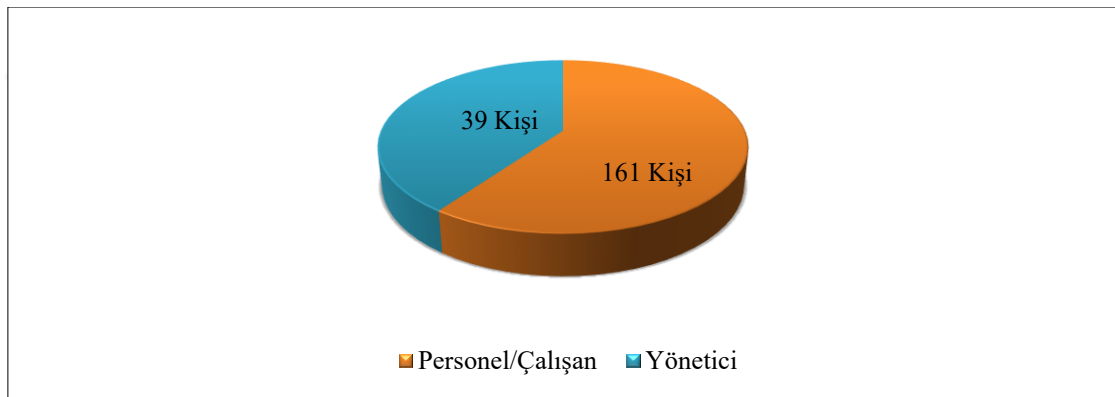
Deney grubu katılımcılarının %62.0'si, kontrol grubu katılımcılarının %69.0'u üniversite mezunudur. Benzer şekilde deney grubu katılımcılarının %35.0'i, kontrol grubu katılımcılarının da %30.0'u yüksek lisans ya da doktora mezunudur. Deney ve kontrol grubu eğitim seviyeleri açısından benzerdir ($p>0.05$) (Tablo 10).

Tablo 10. Gruplara göre eğitim seviyesi karşılaştırması

	Lise n (%)	Üniversite n (%)	YL/Doktora n (%)	χ^2	p
Deney	3 (3.0)	62 (62.0)	35 (35.0)	1.759	0.415
Kontrol	1 (1.0)	69 (69.0)	30 (30.0)		

Grafik 4 ve Tablo 11, örneklem grubunun çalıştıkları kurumdaki pozisyonlarının dağılımlarını göstermektedir.

Grafik 4. Örneklem grubunun çalıştıkları kurumdaki pozisyonlarının dağılımları

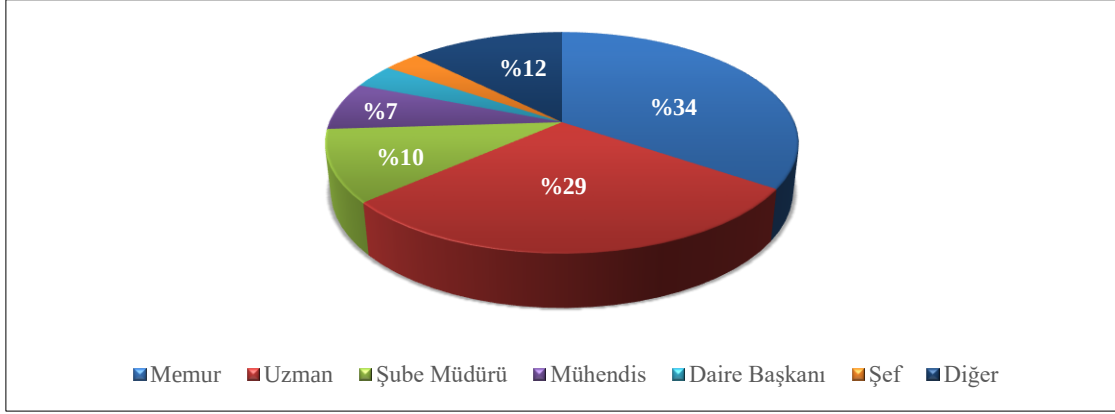
Örneklem grubunun %80.5'i çalıştığı kurumda personel/çalışan iken %19.5'inin yönetici olduğu görülmektedir.

Tablo 11. Örneklem grubunun çalıştıkları kurumdaki pozisyonlarının dağılımları

	n	%
Personel/Çalışan	161	80.5
Yönetici	39	19.5

Grafik 5 ve Tablo 12, örneklem grubunun kurumlarındaki görev dağılımlarını göstermektedir.

Grafik 5. Örneklem grubunun kurumdaki görevlerinin dağılımı

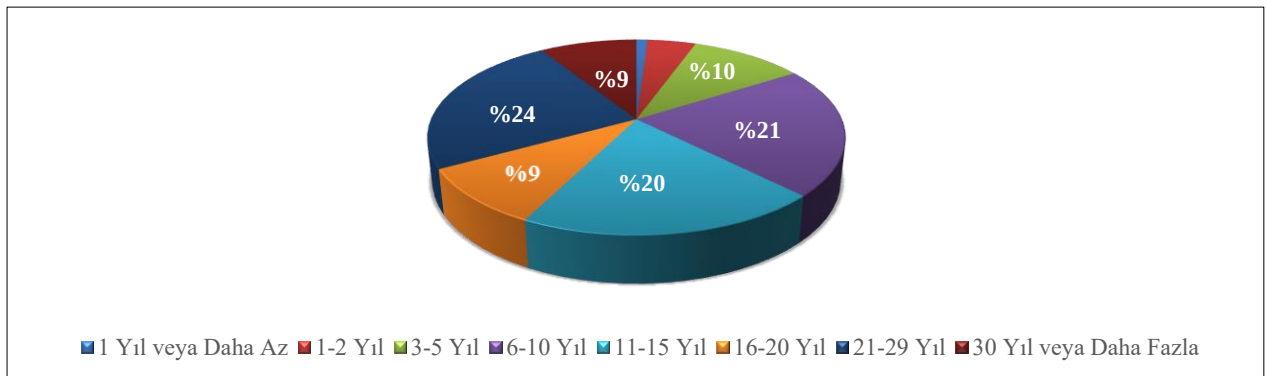
Örneklem grubunun kamu kurumundaki görevlerinin dağılımı verilmiştir. Buna göre, katılımcıların %34.5'i memur, %29.0'u uzman, %10.5'i şube müdürü, %7.0'si mühendis, %3.5'i daire başkanı, %3.0'ü şeftir (Grafik 5 ve Tablo 12).

Tablo 12. Örneklem grubunun kurumdaki görevlerinin dağılımı

	n	%
Memur	69	34.5
Uzman	58	29.0
Şube Müdürü	21	10.5
Mühendis	14	7.0
Daire Başkanı	7	3.5
Şef	6	3.0
Diğer	25	12.5

Grafik 6 ve Tablo 13 örneklem grubunun kurumda çalıştıkları sürenin dağılımını göstermektedir.

Grafik 6. Örneklem grubunun kurumda çalıştıkları sürenin dağılımı

Örneklem grubunun %1.0'i kurumda 1 yıl veya daha az süre, %4.5'i 1-2 yıl, %10.5'i 3-5 yıl, %21.05'i 6-10 yıl, %20.0'si 11-15 yıl, %9.5'i 16-20 yıl, %24.0'ü 21-29 yıl ve %9.0'u 30 yıl veya daha fazla süre çalıştığını ifade etmiştir (Grafik 6 ve Tablo 13).

Tablo 13. Örneklem grubunun kurumda çalıştıkları sürenin dağılımı

	n	%
1 yıl veya daha az	2	1.0
1-2 yıl	9	4.5
3-5 yıl	21	10.5
6-10 yıl	43	21.5
11-15 yıl	40	20.0
16-20 yıl	19	9.5
21-29 yıl	48	24.0
30 yıl veya daha fazla	18	9.0

4.1.1. Bilgilendirme Tasarımıyla Oluşturulmuş Rapor ve Geleneksel Yöntemle Oluşturulmuş Rapora İlişkin Sorulara Dair Bulgular

Bilgilendirme tasarımı yapılarak geliştirilmiş rapor (görselleştirme ve hikâyeleştirme yoğun rapor) ile geleneksel yöntemle oluşturulmuş raporun (yazı yoğun rapor) algılanma düzeyini ölçmek amacıyla bir kamu kurumunun 2022 yılı faaliyet raporu kullanılarak “Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 2. Yılında Sağlanan Kazanımlar” sayfasına ilişkin sorular, “Resmî Yazışma Eğitici Eğitimleri” sayfasına ilişkin sorular ve “Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in Yayınlanması” sayfasına ilişkin sorular geliştirilmiştir. Bu sorular, bilgilendirme tasarımı yapılarak hazırlanmış rapor ile geleneksel raporlama yöntemiyle hazırlanmış raporu anlama düzeylerini ölçmek üzere bu araştırma kapsamında özel olarak hazırlanmıştır. Her bir rapor sayfasına ilişkin 5 soru olmak üzere her bir ankette (Araştırma kapsamında deney ve kontrol grupları için ayrı ayrı birer anket olmak üzere toplam iki anket geliştirilmiştir.) toplam 15 soru

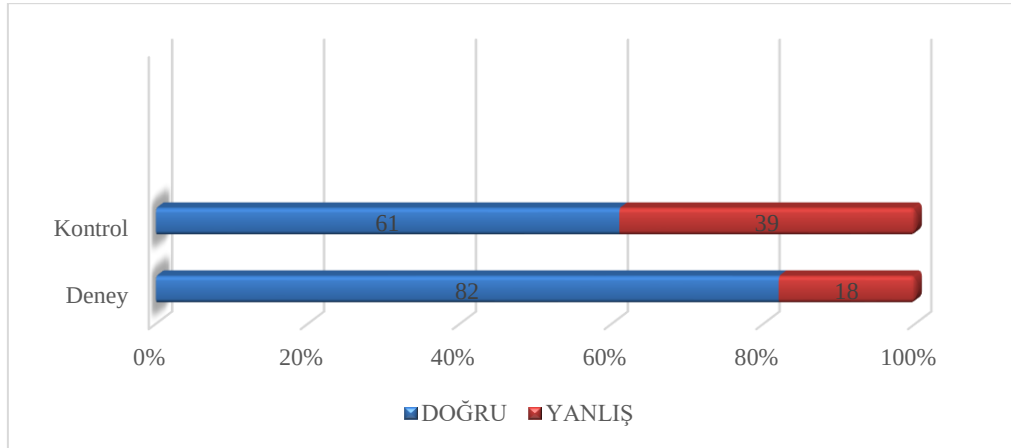
bulunmaktadır. Soruların hazırlanma sürecinde uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu çalışma kapsamında oluşturulan sorular, katılımcıların bilgilerini ölçme amacı taşımamakta olup yalnızca bilgilendirme tasarımı ilkeleri ile oluşturulmuş rapor ile geleneksel formda oluşturulmuş raporun akılda kalıcılığının ölçülmesi ve karşılaştırılması çerçevesinde hazırlanmıştır.

Yapılan çevrim içi anketlerde kullanılan raporların birden fazla sayfadan oluşması nedeniyle tamamının kullanılması halinde yapılacak anket sorularının da bu oranla uzayacağı öngörüsünden hareketle raporlara ait üç sayfa seçilerek anket oluşturulmuştur.

4.1.1.1. “Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 2. Yılında Sağlanan Kazanımlar” Sayfasına İlişkin Sorular

Grafik 7 ve Tablo 14, gruplara göre soru 1’den elde edilen cevapların karşılaştırmasını göstermektedir.

Grafik 7. Gruplara göre soru 1’den elde edilen cevapların karşılaştırması

Deney grubu katılımcılarının %82.0’si “İncelediğiniz rapor sayfasının başlığı nedir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %61.0’i doğru

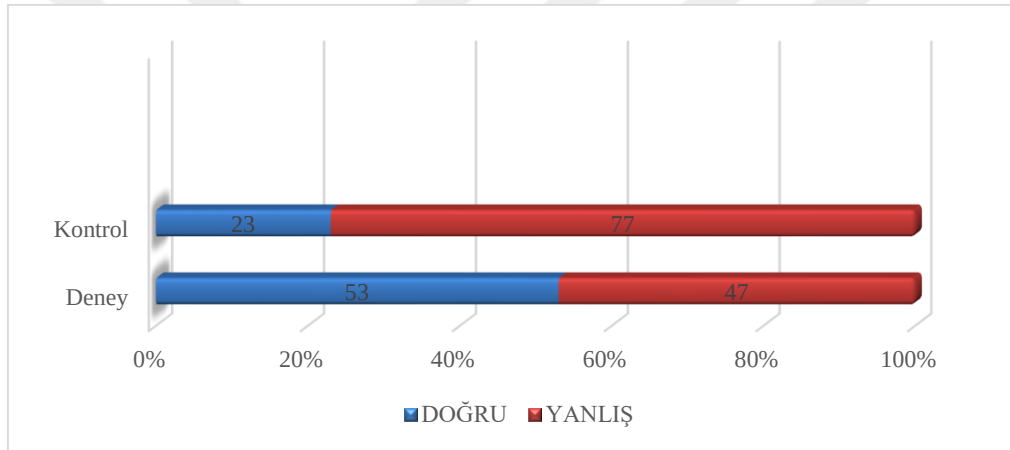
cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p=0.001$) (Grafik 7 ve Tablo 14).

Tablo 14. Gruplara göre soru 1’den elde edilen cevapların karşılaştırması

	Doğru n (%)	Yanlış n (%)	χ^2	p
Deney	82 (82.0)	18 (18.0)	10.821	0.001
Kontrol	61 (61.0)	39 (39.0)		

Grafik 8 ve Tablo 15, gruplara göre soru 2’den elde edilen cevapların karşılaştırmasını göstermektedir.

Grafik 8. Gruplara göre soru 2’den elde edilen cevapların karşılaştırması

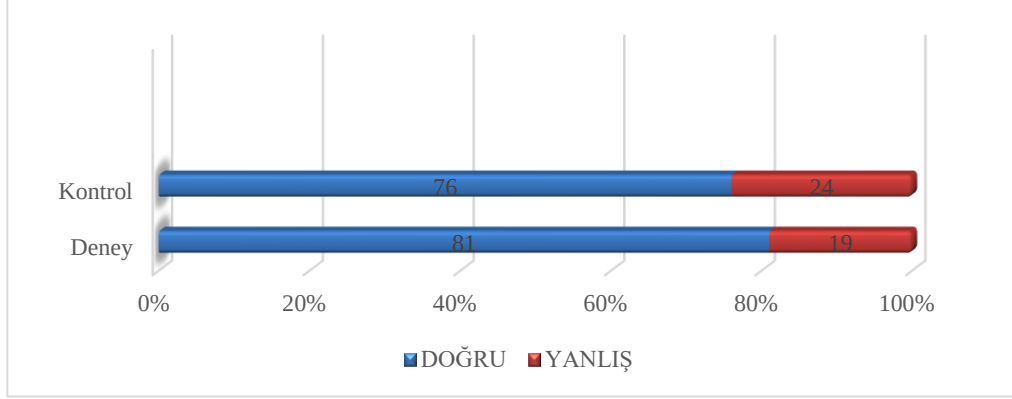
Deney grubu katılımcılarının %53.0’ü “İncelediğiniz rapor sayfasında aşağıdaki tasarruf kalemlerinden hangisi bulunmamaktadır?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %23.0’ü doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p<0.001$) (Grafik 8 ve Tablo 14).

Tablo 15. Gruplara göre soru 2’den elde edilen cevapların karşılaştırması

	Doğru n (%)	Yanlış n (%)	χ^2	p
Deney	53 (53.0)	47 (47.0)	19.100	<0.001
Kontrol	23 (23.0)	77 (77.0)		

Grafik 9 ve Tablo 16, gruplara göre soru 3'ten elde edilen cevapların karşılaştırmasını göstermektedir.

Grafik 9. Gruplara göre soru 3'ten elde edilen cevapların karşılaştırması

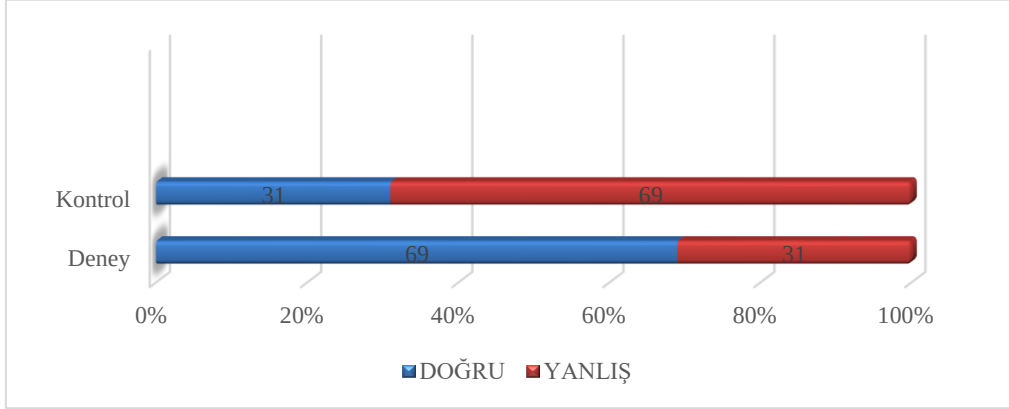
Grafik 9 ve Tablo 16'ya göre, deney grubu katılımcılarının %81.0'i "İncelediğiniz rapor sayfasında bahsedilen internet adresi aşağıdakilerden hangisidir?" sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %76.0'sı doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevapların istatistiksel olarak farklı olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$).

Tablo 16. Gruplara göre soru 3'den elde edilen cevapların karşılaştırması

	Doğru n (%)	Yanlış n (%)	χ^2	p
Deney	81 (81.0)	19 (19.0)	0.741	0.389
Kontrol	76 (76.0)	24 (24.0)		

Grafik 10 ve Tablo 17, gruplara göre soru 4'ten elde edilen cevapların karşılaştırmasını göstermektedir.

Grafik 10. Gruplara göre soru 4'ten elde edilen cevapların karşılaştırması

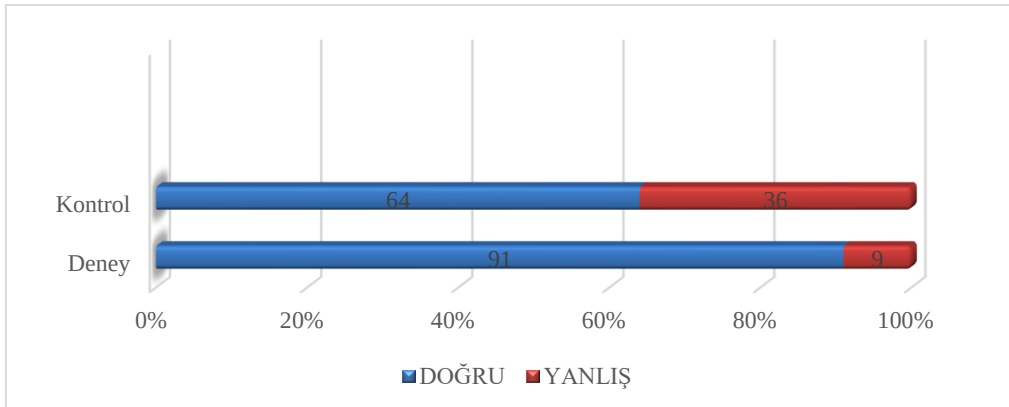
Grafik 10 ve Tablo 17'ye göre, deney grubu katılımcılarının %69.0'u "İncelediğiniz rapor sayfasında sayısal değeri en yüksek seçenek hangisidir?" sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %31.0'i doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevapların istatistiksel olarak farklı olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.001$).

Tablo 17. Gruplara göre soru 4'ten elde edilen cevapların karşılaştırması

	Doğru n (%)	Yanlış n (%)	χ^2	p
Deney	69 (69.0)	31 (31.0)	28.880	<0.001
Kontrol	31 (31.0)	69 (69.0)		

Grafik 11 ve Tablo 18, gruplara göre soru 5'ten elde edilen cevapların karşılaştırmasını göstermektedir.

Grafik 11. Gruplara göre soru 5'ten elde edilen cevapların karşılaştırması

Deney grubu katılımcılarının %91.0’i “İncelediğiniz rapor sayfasında Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) kullanımı oranının yüzde kaç arttığı belirtilmiştir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %64.0’ü doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevapların istatistiksel olarak farklı olduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$) (Grafik 11 ve Tablo 18).

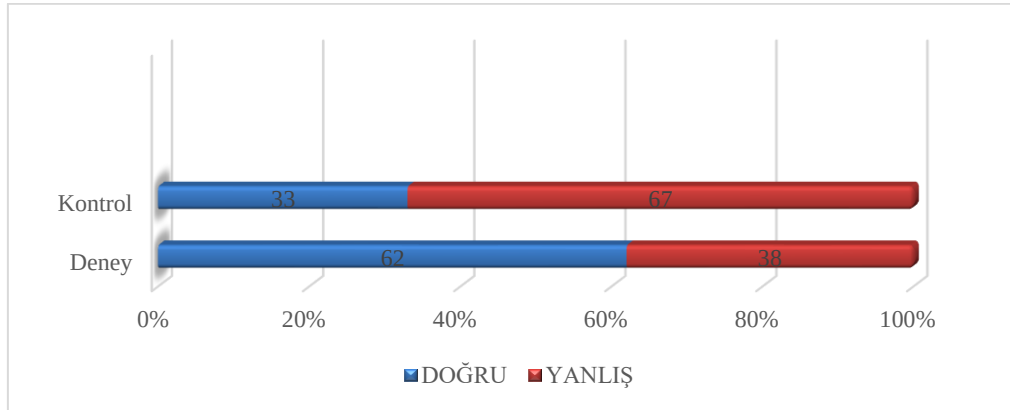
Tablo 18. Gruplara göre soru 5’ten elde edilen cevapların karşılaştırması

	Doğru n (%)	Yanlış n (%)	χ^2	p
Deney	91 (91.0)	9 (9.0)	20.903	<0.001
Kontrol	64 (64.0)	36 (36.0)		

4.1.1.2. “Resmî Yazışma Eğitici Eğitimleri” Sayfasına İlişkin Sorular

Grafik 12 ve Tablo 19, gruplara göre soru 6’dan elde edilen cevapların karşılaştırmasını göstermektedir.

Grafik 12. Gruplara göre soru 6’dan elde edilen cevapların karşılaştırması

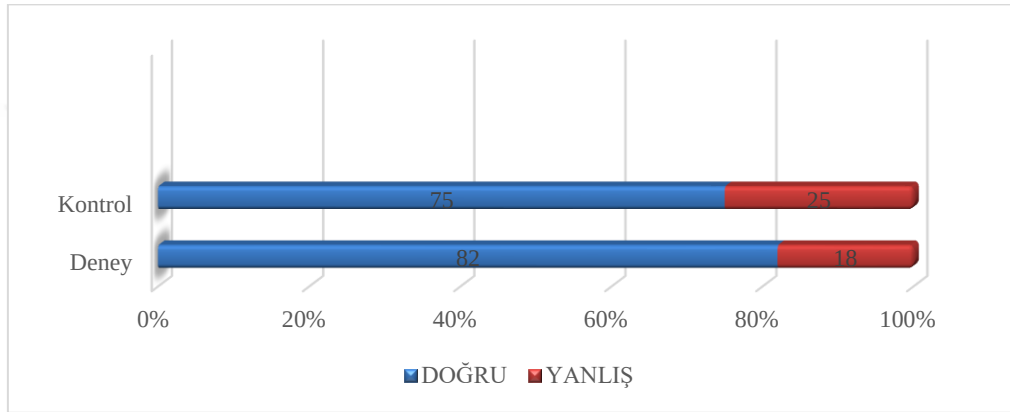
Deney grubu katılımcılarının %62.0’si “Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 36’ncı maddesinin üçüncü fıkrası hükmü gereğince Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı neye yetkili kılınmıştır?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %33.0’ü doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevapların istatistiksel olarak farklı olduğu bulunmuştur ($p<0.001$) (Grafik 12 ve Tablo 19).

Tablo 19. Gruplara göre soru 6'dan elde edilen cevapların karşılaştırması

	Doğru n (%)	Yanlış n (%)	χ^2	p
Deney	62 (62.0)	38 (38.0)	16.862	<0.001
Kontrol	33 (33.0)	67 (67.0)		

Grafik 13 ve Tablo 20, gruplara göre soru 7'den elde edilen cevapların karşılaştırmasını göstermektedir.

Grafik 13. Gruplara göre soru 7'den elde edilen cevapların karşılaştırması

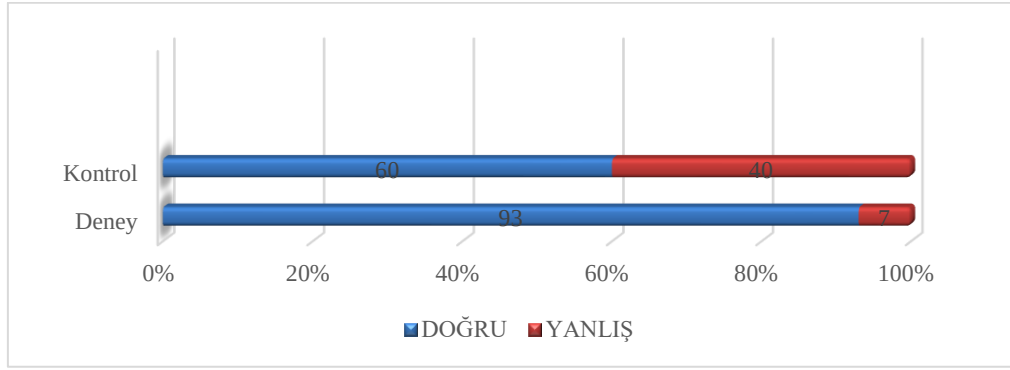
Deney grubu katılımcılarının %82.0'si "Aşağıdakilerden hangisine "Eğitici Eğitimi" verilmemiştir?" sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %75.0'i doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevapların istatistiksel olarak benzer olduğu belirlenmiştir ($p=0.228$) (Grafik 13 ve Tablo 20).

Tablo 20. Gruplara göre soru 7'den elde edilen cevapların karşılaştırması

	Doğru n (%)	Yanlış n (%)	χ^2	p
Deney	82 (82.0)	18 (18.0)	1.452	0.228
Kontrol	75 (75.0)	25 (25.0)		

Grafik 14 ve Tablo 21, gruplara göre soru 8'den elde edilen cevapların karşılaştırmasını göstermektedir.

Grafik 14. Gruplara göre soru 8’den elde edilen cevapların karşılaştırması

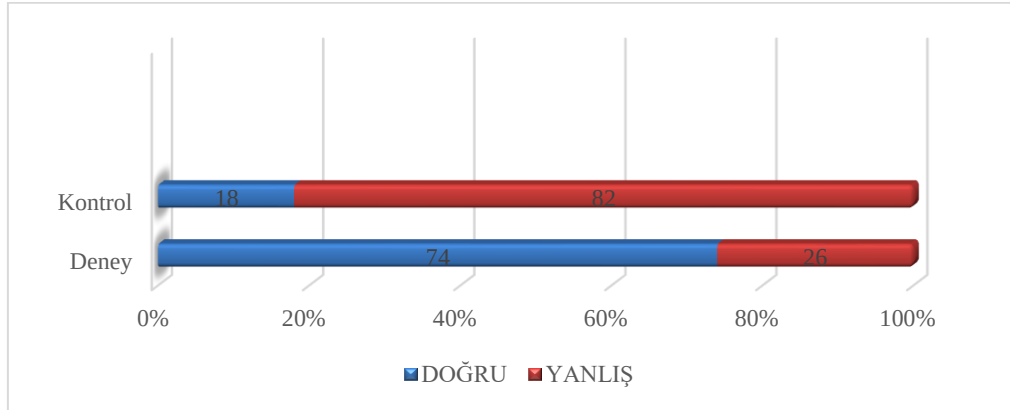
Deney grubu katılımcılarının %93.0’ü “2022 yılı Ocak - Nisan ayları arasında, 17 bakanlıktan, bakanlıkların bağlı, ilgili ve ilişkili 123 idaresinden ve Cumhurbaşkanlığına bağlı 15 kurum, kuruluş ve ofisten yönetici ve çalışan olmak üzere toplam kaç kişiye yönelik “Eğitici Eğitimi” düzenlendiği belirtilmiştir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %60.0’ı doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p<0.001$) (Grafik 14 ve Tablo 21).

Tablo 21. Gruplara göre soru 8’den elde edilen cevapların karşılaştırması

	Doğru n (%)	Yanlış n (%)	χ^2	p
Deney	93 (93.0)	7 (7.0)	30.288	<0.001
Kontrol	60 (60.0)	40 (40.0)		

Grafik 15 ve Tablo 22, gruplara göre soru 9’dan elde edilen cevapların karşılaştırmasını göstermektedir.

Grafik 15. Gruplara göre soru 9'dan elde edilen cevapların karşılaştırması

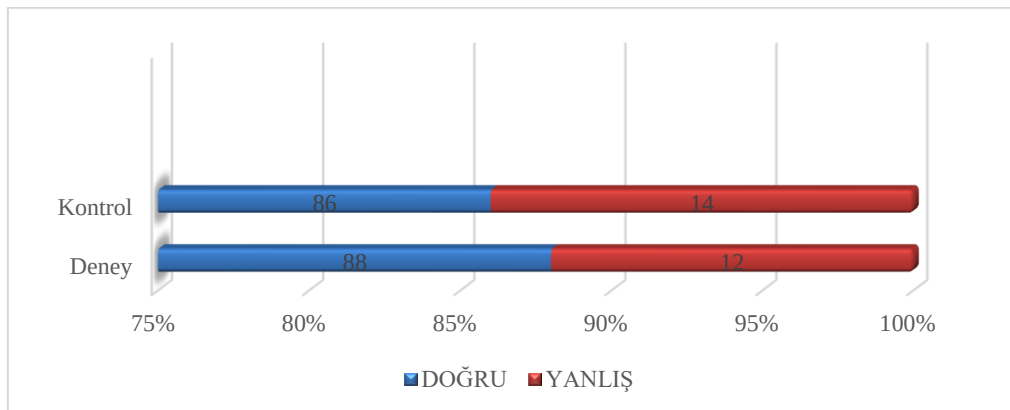
Deney grubu katılımcılarının %74.0'ü "18 Ocak - 1 Nisan 2022 tarihlerinde haftada 2 gün düzenlenen "Eğitici Eğitimi"nin planlamasının nasıl yapıldığı belirtilmiştir?" sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %18.0'i doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p < 0.001$) (Grafik 15 ve Tablo 22).

Tablo 22. Gruplara göre soru 9'dan elde edilen cevapların karşılaştırması

	Doğru n (%)	Yanlış n (%)	χ^2	p
Deney	74 (74.0)	26 (26.0)	63.124	<0.001
Kontrol	18 (18.0)	82 (82.0)		

Grafik 16 ve Tablo 23, gruplara göre soru 10'dan elde edilen cevapların karşılaştırmasını göstermektedir.

Grafik 16. Gruplara göre soru 10'dan elde edilen cevapların karşılaştırması

Deney grubu katılımcılarının %88.0'ı “Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik Eğitici Eğitimi'nin kime/kimlere yönelik verildiği belirtilmiştir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %86.0'sı doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak benzerdir ($p>0.05$) (Grafik 16 ve Tablo 23).

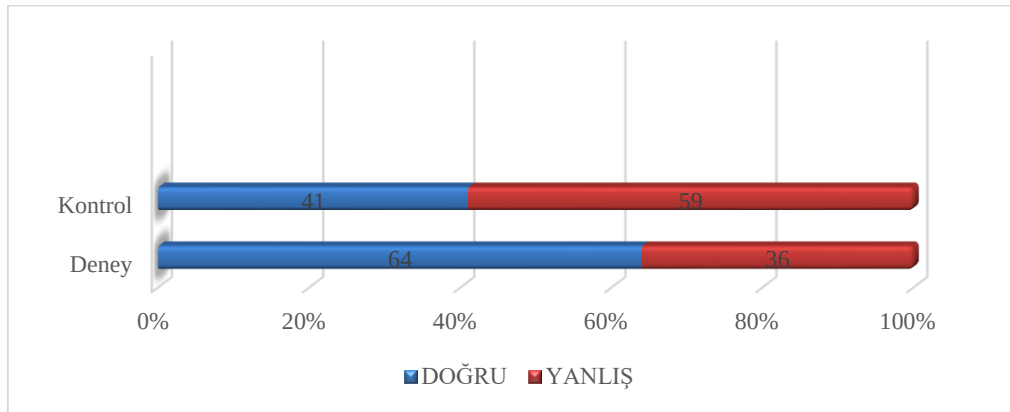
Tablo 23. Gruplara göre soru 10'dan elde edilen cevapların karşılaştırması

	Doğru n (%)	Yanlış n (%)	χ^2	p
Deney	88 (88.0)	12 (12.0)	0.177	0.674
Kontrol	86 (86.0)	14 (14.0)		

4.1.1.3. “Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in Yayınlanması” Sayfasına İlişkin Sorular

Grafik 17 ve Tablo 24, gruplara göre soru 11'den elde edilen cevapların karşılaştırmasını göstermektedir.

Grafik 17. Gruplara göre soru 11'den elde edilen cevapların karşılaştırması

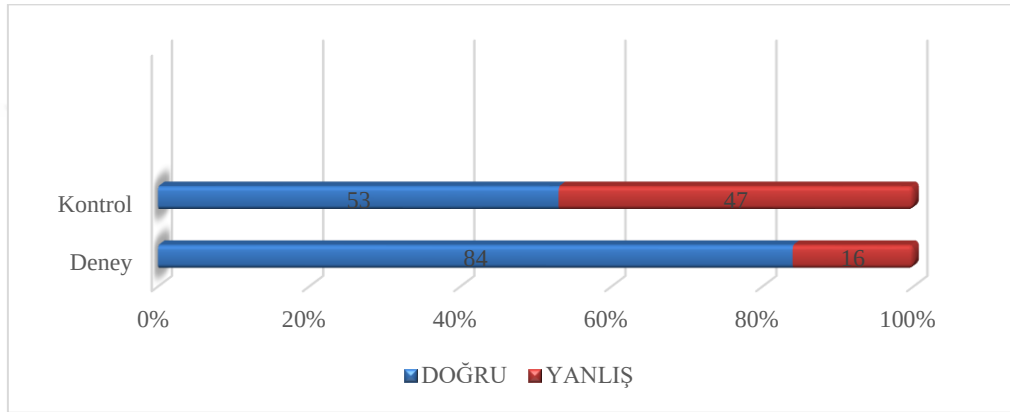
Deney grubu katılımcılarının %64.0'ü “Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in hangi mevzuatın yerine yürürlüğe konulduğu belirtilmiştir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %41.0'i doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p<0.001$) (Grafik 17 ve Tablo 24).

Tablo 24. Gruplara göre soru 11’den elde edilen cevapların karşılaştırması

	Doğru n (%)	Yanlış n (%)	χ^2	p
Deney	64 (64.0)	36 (36.0)	10.607	0.001
Kontrol	41 (41.0)	59 (59.0)		

Grafik 18 ve Tablo 25, gruplara göre soru 12’den elde edilen cevapların karşılaştırmasını göstermektedir.

Grafik 18. Gruplara göre soru 12’den elde edilen cevapların karşılaştırması

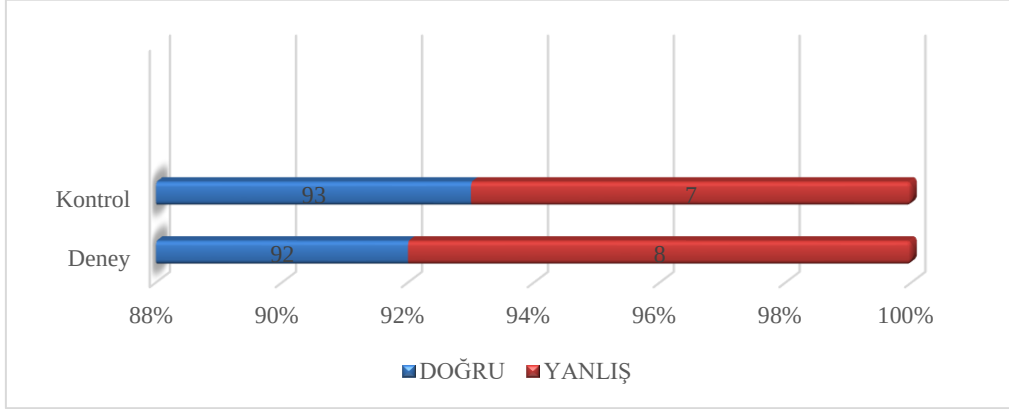
Deney grubu katılımcılarının %84.0’ü “Aşağıdakilerden hangisi yeni Yönetmelik ile birlikte getirilen yeniliklerden değildir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %53.0’ü doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p < 0.001$) (Grafik 18 ve Tablo 25).

Tablo 25. Gruplara göre soru 12’den elde edilen cevapların karşılaştırması

	Doğru n (%)	Yanlış n (%)	χ^2	p
Deney	84 (84.0)	16 (16.0)	22.269	<0.001
Kontrol	53 (53.0)	47 (47.0)		

Grafik 19 ve Tablo 26, gruplara göre soru 13’den elde edilen cevapların karşılaştırmasını göstermektedir.

Grafik 19. Gruplara göre soru 13’den elde edilen cevapların karşılaştırması

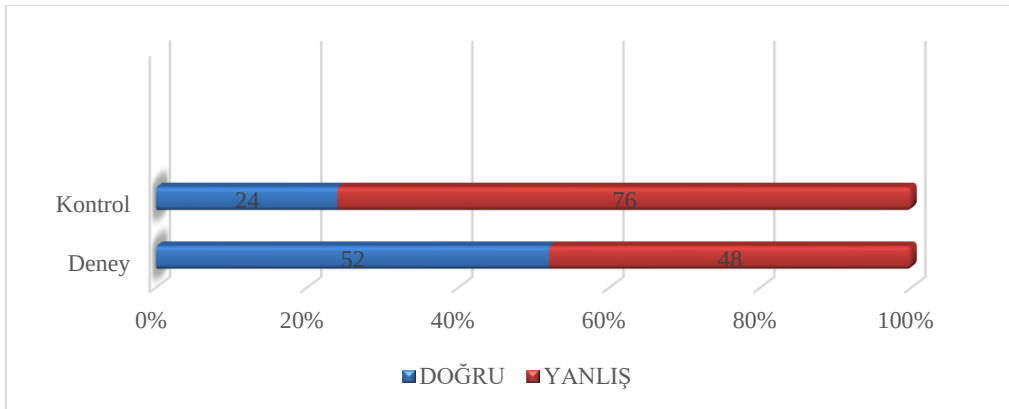
Deney grubu katılımcılarının %92.0’si “Aşağıdakilerden hangisi millî gizlilik derecesidir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %93.0’ü doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak benzerdir ($p>0.05$) (Grafik 19 ve Tablo 26).

Tablo 26. Gruplara göre soru 13’ten elde edilen cevapların karşılaştırması

	Doğru n (%)	Yanlış n (%)	χ^2	p
Deney	92 (92.0)	8 (8.0)	0.072	0.788
Kontrol	93 (93.0)	7 (7.0)		

Grafik 20 ve Tablo 27, gruplara göre soru 14’ten elde edilen cevapların karşılaştırmasını göstermektedir.

Grafik 20. Gruplara göre soru 14’ten elde edilen cevapların karşılaştırması

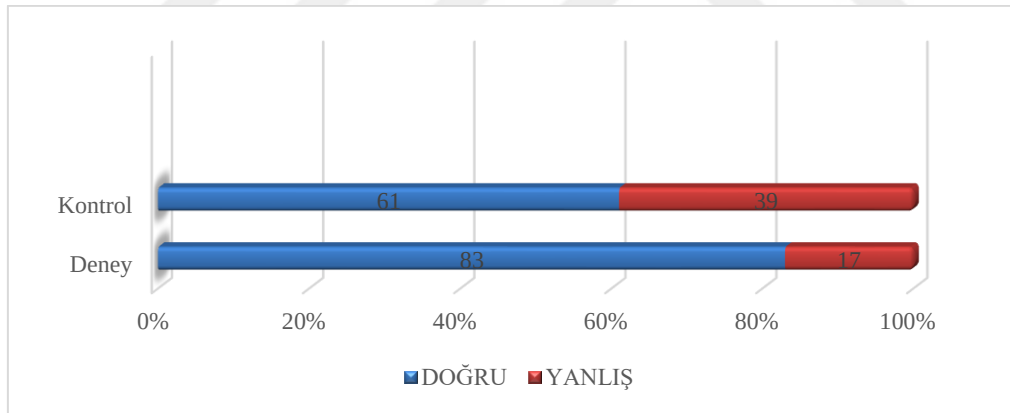
Deney grubu katılımcılarının %52.0'si “Hizmete Özel belgelerde güvenlik tedbirleri kapsamında aşağıdaki unsurlardan hangisinin kullanılacağı belirtilmiştir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %24.0'ü doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p<0.001$) (Grafik 20 ve Tablo 27).

Tablo 27. Gruplara göre soru 14'ten elde edilen cevapların karşılaştırması

	Doğru n (%)	Yanlış n (%)	χ^2	p
Deney	52 (52.0)	48 (48.0)	16.638	<0.001
Kontrol	24 (24.0)	76 (76.0)		

Grafik 21 ve Tablo 28, gruplara göre soru 15'ten elde edilen cevapların karşılaştırmasını göstermektedir.

Grafik 21. Gruplara göre soru 15'ten elde edilen cevapların karşılaştırması

Deney grubu katılımcılarının %83.0'ü “Gizlilik derecesi bulunmayan belgenin mahremiyetiyle ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %61.0'i doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p=0.001$) (Grafik 21 ve Tablo 28).

Tablo 28. Gruplara göre soru 15'ten elde edilen cevapların karşılaştırması

	Doğru n (%)	Yanlış n (%)	χ^2	p
Deney	83 (83.0)	17 (17.0)	12.004	0.001
Kontrol	61 (61.0)	39 (39.0)		

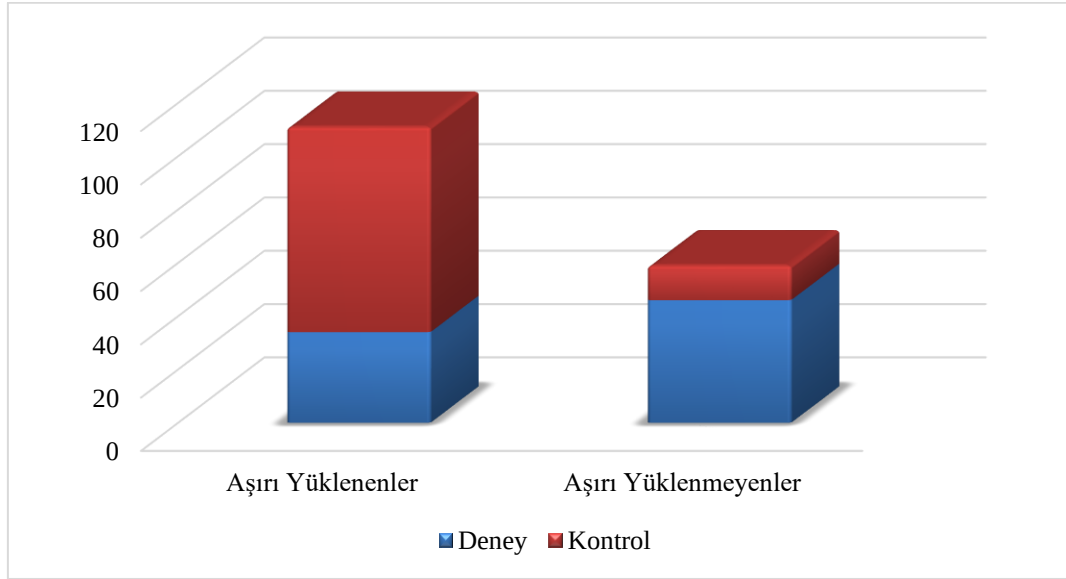
4.1.2. Bilişsel Yük Ölçeği'ne İlişkin Bulgular

Bilgilendirme tasarımı yapılarak oluşturulmuş rapor ile klasik (geleneksel) raporlama yöntemi kullanılarak oluşturulmuş raporu algılayabilmek için katılımcıların bilişsel olarak belli bir çaba göstermeleri gerekmektedir.

Araştırma kapsamında bilişsel yük ölçümüne yönelik Paas ve van Merriënboer (1993) tarafından geliştirilen, Kılıç ve Karadeniz (2004) tarafından Türkçe'ye uyarlanan “Bilişsel Yük Ölçeği” kullanılmıştır. İlgili ölçek “Ne kadar bilişsel çaba harcadın?” şeklinde ifade edilen tek bir maddeden oluşmakta olup iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) $\alpha=.78$ olarak ifade edilmiştir. Bu tez kapsamında uygulanan ankette katılımcılara “bilişsel yük” ifadesini daha açık bir şekilde iletmek açısından “Yukarıda verilen rapor sayfalarını inceleyerek soruları yanıtlamaya çalıştınız. Lütfen soruları yanıtlarken bilgileri hatırlamakta ne derecede zorlandığınızı göz önünde bulundurarak size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.” şeklinde bir açıklama yapılmıştır.

Bilişsel Yük ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 9, en düşük puan ise 1'dir. Ölçeğin puanlanmasında orta nokta 5'tir. 5'in altındaki puanlar katılımcının bilişsel olarak aşırı yüklenmediğini, 5'in üstündeki puanlar ise aşırı yüklendiğini göstermektedir. Katılımcıların bu ölçekten aldıkları puanlar, bilişsel aşırı yük yükleniyor ve yüklenmiyor şeklinde 2 kategoriye ayrılmıştır.

Grafik 22. Gruplara göre Bilişsel Yük Ölçeği’nden alınan puanların karşılaştırması

Deney grubunun %42.5'i bilişsel olarak aşırı yüklenenler, %57.5'i aşırı yüklenmeyenler grubundadır. Kontrol grubunun %85.6'sı bilişsel olarak aşırı yüklenenler, %14.4'ü aşırı yüklenmeyenler grubundadır (Grafik 22 ve Tablo 29). Deney ve kontrol grubu arasında Bilişsel Yük ölçeğine verilen puanlar açısından anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($p < 0.001$).

Tablo 29. Gruplara göre Bilişsel Yük ölçeğinden alınan puanların karşılaştırması

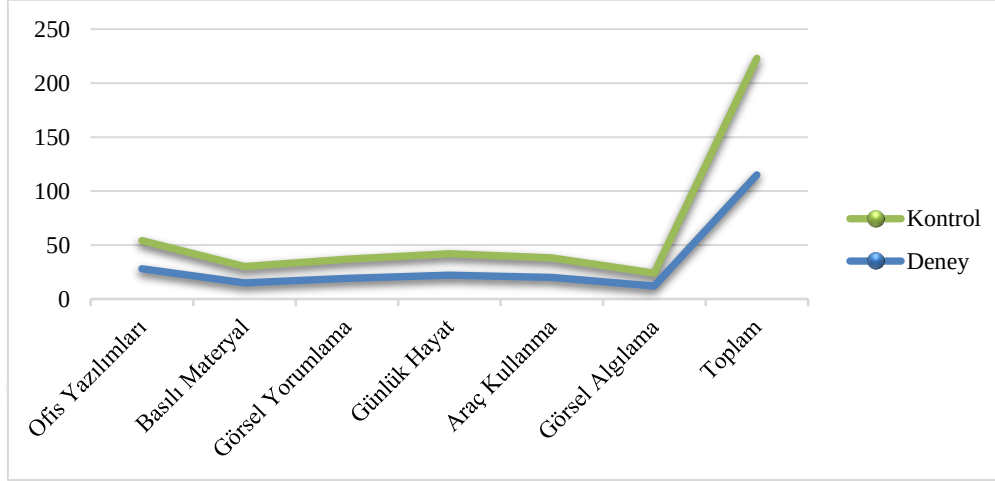
	Aşırı Yüklenenler n (%)	Aşırı Yüklenmeyenler n (%)	χ^2	p
Deney	34 (42.5)	46 (57.5)	34.647	<0.001
Kontrol	77 (85.6)	13 (14.4)		

4.1.3. Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği'ne İlişkin Bulgular

“Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği” 5’li likert tipinde, 29 madde ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan derecelendirme ifadeleri “Kesinlikle Yapamam”, “Yapamam”, “Az Çok Yaparım”, “Yaparım” ve “Kolaylıkla Yaparım” şeklindedir. Ölçeğin alt boyutları “Ofis Yazılımlarını Kullanarak Görselliğe Önem Verebilme”, Basılı Görsel Materyalleri Tanıyabilme”, “Görsel Yorumlayabilme”,

“Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt Edebilme”, “Araçlar Kullanarak Görsel Üretebilme” ve “Görsellerdeki Mesajları Algılayabilme” şeklindedir.

Grafik 23. Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği alt boyutlarının ortalama puanlarının deney ve kontrol grubu bazında karşılaştırması

Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği’nin 6 alt boyut ve toplam puanları deney ve kontrol grubu bazında karşılaştırılmış ve sonuçlar Grafik 23 ile Tablo 30’da gösterilmiştir.

Tablo 30. Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği puanlarının deney ve kontrol grubu bazında normallik analizi

Grup	n	M	SD	K-S	K-S (p)	S-W	S-W (p)	Skew	Skew/SE	Kurt	Kurt/SE	H
Deney	100	4,01	0,54	0,07	0,14	0,97	0,06	-0,39	0,24	-0,08	0,47	+
Kontrol	100	3,76	0,51	0,08	0,05	0,98	0,32	0,01	0,24	-0,60	0,47	+

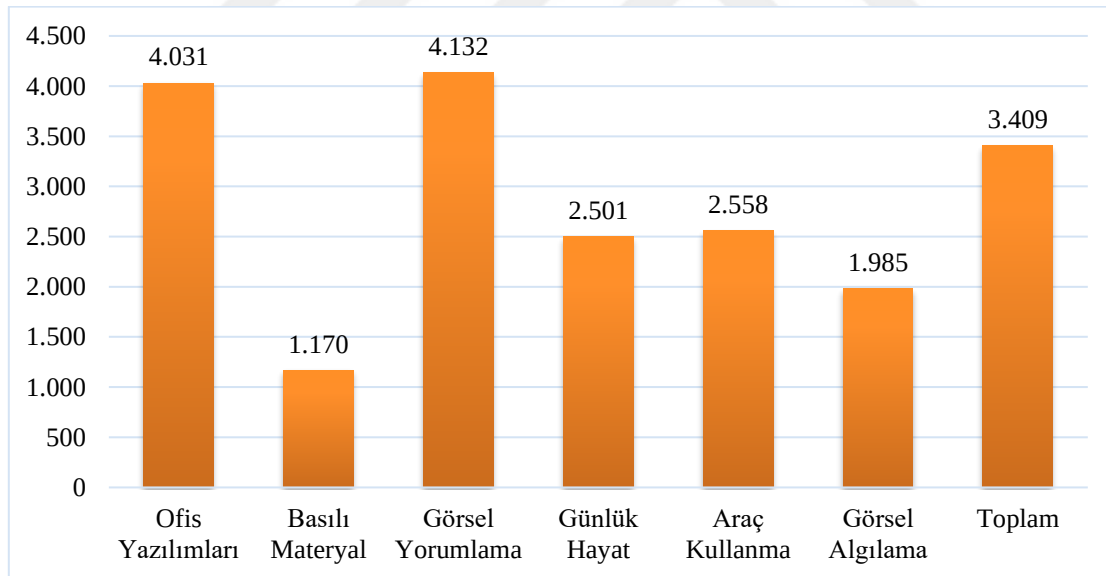
Bu normallik testi sonuçları, Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği puanlarının deney ve kontrol grubu bazında normallik analizini değerlendirmek için yapılmıştır. İlk olarak, deney grubu için incelenen değişkenin ortalaması 4.01 ve standart sapması 0.54 olarak belirlenmiştir. Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi, incelenen değişkenin normal dağılıma uygun olduğunu göstermiştir ($p = 0.14$, $p > 0.05$; $p = 0.06$, $p > 0.05$). Çarpıklık (skewness) değeri -0.39 ve çarpıklığın standart hata (SE) değeri 0.24 olarak hesaplanmıştır. Kurtosis değeri ise -0.08 ve kurtosisin standart hata değeri 0.47 olarak

bulunmuştur. Bu sonuçlar, incelenen değişkenin deney grubunda normal dağılıma uygun olduğunu göstermektedir.

Benzer şekilde, kontrol grubu için yapılan normallik testi sonuçlarına göre, incelenen değişkenin ortalaması 3.76 ve standart sapması 0.51 olarak belirlenmiştir. Shapiro-Wilk testi, incelenen değişkenin kontrol grubunda da normal dağılıma uygun olduğunu göstermiştir ($p = 0.32$, $p > 0.05$). Çarpıklık değeri 0.01 ve çarpıklığın standart hata değeri 0.24 olarak hesaplanmıştır. Kurtosis değeri ise -0.60 ve kurtosisin standart hata değeri 0.47 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, incelenen değişkenin kontrol grubunda da normal dağılıma uygun olduğunu göstermektedir.

Her iki grupta da, incelenen değişkenin normal dağılıma uygun olduğu ve bağımsız örneklem t-testinin uygulanabileceği değerlendirilmiştir.

Grafik 24. Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği alt boyutlara göre t-testi sonuçları

Araştırmada, Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği'nden alınan puanlar t-testi ile analiz edilmiştir. Ofis yazılımları kullanımı ile ilgili olan alt boyutta, deney grubu kontrol grubuna kıyasla anlamlı derecede daha yüksek bir performans sergilemiştir ($t = 4.031$, $p < 0.001$). Bu bulgu, bilgilendirme tasarımının uygulandığı deney grubunun ofis yazılımları kullanımında daha etkili olduğunu göstermektedir. Basılı görsel materyal

kullanımı konusunda ise deney ve kontrol grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t = 1.170$, $p = 0.242$). Her iki grup da benzer performans sergilemiştir. Bu sonuç, grafiklerdeki desenleri tanımlama, harita yardımıyla yolu bulabilme gibi temel yeterliliklerin her iki grupta da eşit olduğunu göstermektedir.

Görsel yorumlama yeteneğinde, deney grubu kontrol grubuna göre daha başarılı olmuş ve bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t = 4.132$, $p < 0.001$). Bu sonuç, bilgilendirme tasarımının uygulandığı deney grubunun görsel yorumlama yeteneğinin kontrol grubundan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Günlük hayatta bilgilendirme tasarımının etkisi, deney grubunda daha belirgin olmuş ve bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t = 2.501$, $p = 0.012$). Bu bulgu, bilgilendirme tasarımının uygulandığı deney grubunun günlük hayatta karşılaştıkları görsel mesajları kontrol grubuna göre daha iyi ayırt ettiğini ortaya koymaktadır.

Araç kullanma becerisinde deney grubu, kontrol grubuna göre anlamlı derecede daha başarılı olmuştur ($t = 2.558$, $p = 0.011$). Bu sonuç, bilgilendirme tasarımının uygulandığı deney grubunun araç kullanma yeteneğinin kontrol grubuna kıyasla anlamlı derecede daha iyi olduğunu göstermektedir. Görsel algılama yeteneğinde, deney grubu kontrol grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir üstünlük göstermiştir ($t = 1.985$, $p = 0.047$). Bu sonuç, bilgilendirme tasarımının uygulandığı deney grubunun görsel algılama yeteneğinin kontrol grubundan daha iyi olduğunu göstermektedir.

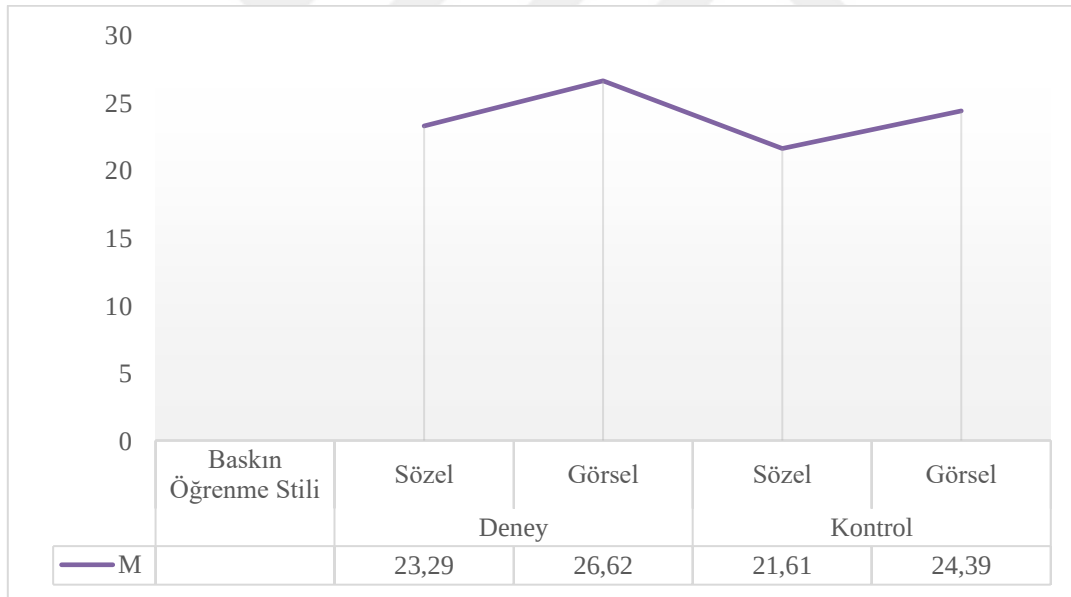
Genel olarak, deney grubu toplam puanlarda kontrol grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermiştir ($t = 3.409$, $p = 0.001$). Bu sonuçlar, bilgilendirme tasarımının çeşitli yeterlilik ve günlük hayatta uygulama alanlarında önemli bir etkiye sahip olduğunu ve kurumsal bilgi yönetiminde stratejik bir unsur olarak kullanılmasının gerekliliğini desteklemektedir. Bu t-testi sonuçları, bilgilendirme tasarımının uygulandığı deney grubunda farklı yeterlilikler üzerinde anlamlı derecede olumlu etkileri olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca görsel okuryazarlık becerilerinin

geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasının; kurumsal verimliliği, inovasyonu ve sürdürülebilir başarıyı destekleyecek önemli bir adım olduğu değerlendirilmektedir. Bu bulgular, bilgilendirme tasarımının kurumsal bilgi yönetiminde stratejik bir unsur olarak kullanılmasının önemini vurgulamaktadır.

4.1.4. Sözel veya Görsel Baskın Öğrenme Stilini Belirleme Ölçeği'ne İlişkin Bulgular

4'lü likert tipi şeklinde hazırlanan bu ölçek, 16 madde ve 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan derecelendirme ifadeleri “Benim için her zaman doğru”, “Benim için genellikle doğru”, “Benim için genellikle yanlış” ve “Benim için her zaman yanlış” şeklinde sıralanmıştır.

Grafik 25. Sözel veya Görsel Baskın Öğrenme Stilini Belirleme Ölçeği alt boyutlarının ortalama puanlarının deney ve kontrol grubu bazında karşılaştırması

Deney ve kontrol grubunun Sözel veya Görsel Baskın Öğrenme Stilini Belirleme Ölçeği'nden elde ettikleri puanlar Tablo 31'de verilmiştir. Sözel ve görsel alt boyut puanları ve toplam puan, deney grubunda kontrol grubundan anlamlı derecede yüksektir ($p<0.001$).

Tablo 31. Sözel veya Görsel Baskın Öğrenme Stilini Belirleme Ölçeği puanlarının deney ve kontrol grubu bazında normallik analizi

Grup	n	M	SD	K-S	K-S (p)	S-W	S-W (p)	Skew	Skew/SE	Kurt	Kurt/SE	H
Deney	100	3,12	0,32	0,13	0,00	0,96	0,00	0,20	0,24	-0,73	0,48	+
Kontrol	100	2,88	0,32	0,16	0,00	0,94	0,00	0,86	0,24	0,71	0,48	+

Yapılan normallik testi sonuçları, Sözel veya Görsel Baskın Öğrenme Stilini Belirleme Ölçeği puanlarının deney ve kontrol grubu bazında normallik analizini değerlendirmektedir. İlk olarak, deney grubu için incelenen değişkenin ortalaması 3.12 ve standart sapması 0.32 olarak belirlenmiştir. S-W ve K-S testi, incelenen değişkenin normal dağılıma uygun olduğunu göstermiştir. Ayrıca çarpıklık (skewness) değeri 0.20 ve çarpıklığın standart hata (SE) değeri 0.24 olarak hesaplanmıştır. Kurtosis değeri ise -0.73 ve kurtosisin standart hata değeri 0.48 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, incelenen değişkenin deney grubunda normal dağılıma uygun olduğunu göstermektedir.

Benzer şekilde, kontrol grubu için de normallik testi yapılmıştır. Kontrol grubunun incelenen değişkenin ortalaması 2.88 ve standart sapması 0.32 olarak belirlenmiştir. SW ve K-S testi, incelenen değişkenin kontrol grubunda da normal dağılıma uygun olduğunu göstermiştir. Çarpıklık değeri 0.86 ve çarpıklığın standart hata değeri 0.24 olarak hesaplanmıştır. Kurtosis değeri ise 0.71 ve kurtosisin standart hata değeri 0.48 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, incelenen değişkenin kontrol grubunda da normal dağılıma uygun olduğunu göstermektedir.

Her iki grupta da, incelenen değerlerin normal dağılıma uygun olduğu ve bağımsız örneklem t-testinin yapılabileceği değerlendirilmiştir.

Tablo 32. Sözel veya Görsel Baskın Öğrenme Stilini Belirleme Ölçeği alt boyutlarına göre deney ve kontrol grubu bazında t-testi

Grup	Baskın Öğrenme Stili	n	M	SD	Sh _g	t – Testi		
						t	Sd	p
Deney	Sözel	100	23,29	2,77	0,96	5,35	198	0,01
	Görsel		26,62	3,34				
Kontrol	Sözel	100	21,61	2,88	0,94			
	Görsel		24,39	3,36				

Genel olarak, deney grubu toplam puanlarda kontrol grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermiştir ($t = 5,35$, $p < 0,01$). Bu sonuçlar, deney grubunun öğrenme tarzlarında ve tercihlerinde görsel öğrenmeye daha yatkın olduğunu veya görsel bilgiyi daha etkili bir şekilde işlediğini göstermektedir. Sözel veya görsel baskın öğrenme stillerindeki bu farklılık, bilgilendirme tasarımının görsel unsurlarının deney grubunun öğrenme süreçlerine (akılda kalıcılık) daha fazla katkı sağlamış olabileceğini düşündürmektedir.

4.1.5. Hipotezlere İlişkin Bulgular

Araştırmanın temel hipotezi “Kurumsal bilgi yönetiminde stratejik bir unsur olarak bilgilendirme tasarımından yararlanmaya ihtiyaç vardır.” şeklinde oluşturulmuştur. Alt hipotezler ise aşağıdaki gibidir:

H1: Kurumsal BYS verileri kullanılarak bilgilendirme tasarımı ilkeleriyle hazırlanmış raporlar, klasik raporlama yöntemlerine göre daha anlaşılır ve akılda kalıcıdır.

H2: Bilgilendirme tasarımı ile oluşturulan raporların bilişsel yükü ile geleneksel yöntemle oluşturulan raporların bilişsel yükü arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H3: Görsel okuryazarlık düzeyi yüksek olan bireyler, bilgilendirme tasarımıyla sunulan bilgiyi daha iyi anlarlar.

H4: Görsel öğrenme stili baskın olan bireyler, bilgilendirme tasarımını daha etkili bulurlar.

4.1.5.1. Ana Hipoteze İlişkin Bulgular

“Kurumsal bilgi yönetiminde stratejik bir unsur olarak bilgilendirme tasarımından yararlanmaya ihtiyaç vardır.” şeklinde oluşturulan ana hipoteze dair normal dağılım tablosu aşağıda verilmektedir:

Tablo 33. Ana hipotezin deney ve kontrol grubu bazında normal dağılımı

Rapor Sayfası 1*	Grup	n	M	SD	K-S	K-S (p)	S-W	S-W (p)	Skew	Skew/SE	Kurt	Kurt/SE	H
	Deney	100	75,20	22,22	0,23	0,00	0,86	0,00	-0,77	-3,20	0,02	0,05	+
	Kontrol	100	51,0	26,27	0,19	0,00	0,91	0,00	0,28	1,18	-0,85	-1,79	+
Rapor Sayfası 2**	Grup	n	M	SD	K-S	K-S (p)	S-W	S-W (p)	Skew	Skew/SE	Kurt	Kurt/SE	H
	Deney	100	79,80	22,11	0,23	0,00	0,81	0,00	-1,07	-4,48	0,66	1,40	+
	Kontrol	100	54,40	23,28	0,18	0,00	0,90	0,00	-0,09	-0,41	-0,98	-2,05	+
Rapor Sayfası 3***	Grup	n	M	SD	K-S	K-S (p)	S-W	S-W (p)	Skew	Skew/SE	Kurt	Kurt/SE	H
	Deney	100	75,00	24,02	0,22	0,00	0,84	0,00	-1,07	-4,46	1,05	2,20	+
	Kontrol	100	54,40	22,93	0,18	0,00	0,92	0,00	0,12	0,50	-0,18	-0,40	+
Toplam	Grup	n	M	SD	K-S	K-S (p)	S-W	S-W (p)	Skew	Skew/SE	Kurt	Kurt/SE	H
	Deney	100	76,67	17,5	0,21	0,00	0,90	0,00	-0,94	-3,90	0,46	0,96	+
	Kontrol	100	53,27	18,9	0,10	0,00	0,96	0,01	0,28	1,17	-0,68	-1,43	+

*“Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 2. Yılında Sağlanan Kazanımlar” sayfasına ilişkin 5 soru, **“Resmî Yazışma Eğitici Eğitimleri” sayfasına ilişkin 5 soru, ***“Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in Yayımlanması” sayfasına ilişkin 5 soru

Sosyal bilimlerde, çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1 veya ± 1.5 arasında olması, verilerin normal dağılıma yakın olduğunu göstermektedir (West, Finch ve Curran, 1995). Deney grubu için çarpıklık değeri -0.94 ve basıklık değeri 0.46’dır. Bu değerler, çarpıklık ve basıklık için kabul edilen sınırlar içindedir ve verilerin normal dağılımda olduğunu göstermektedir. Kontrol grubu için ise çarpıklık değeri 0.28 ve basıklık değeri -0.68’dir. Bu değerler de kabul edilen sınırlar içindedir ve verilerin normal dağılımda olduğunu göstermektedir.

Deney ve kontrol gruplarının ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır. Deney ve kontrol gruplarının ortalama (M) değerlerine bakıldığında deney grubunun her durumda daha yüksek ortalama puanlara sahip olduğu görülmektedir.

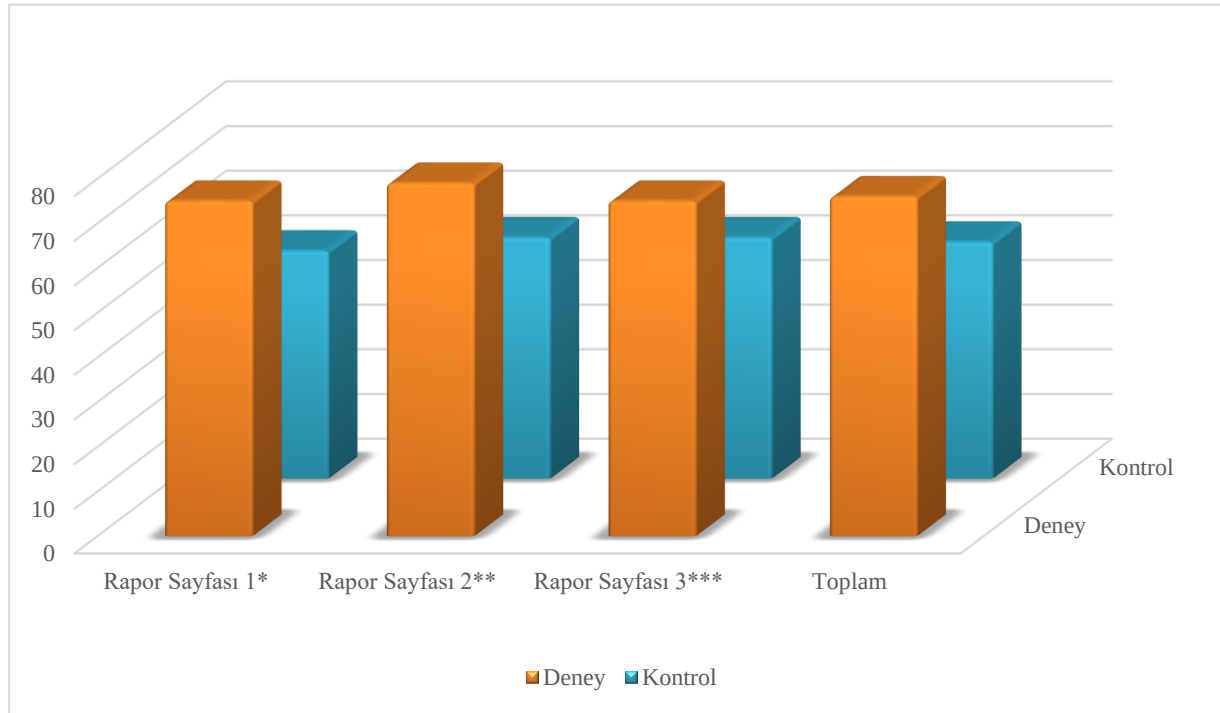
“Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 2. Yılında Sağlanan Kazanımlar” sayfasına ilişkin 5 soru için deney grubunun ortalama puanı 75.20 iken, kontrol grubunun ortalama puanı 51.00’dir. Bu sonuç, bilgilendirme tasarımının uygulandığı deney grubunun soruları daha iyi kavradığını ve cevapladığını göstermektedir.

“Resmî Yazışma Eğitici Eğitimleri” sayfasına ilişkin 5 soru için deney grubunun ortalama puanı 79.80, kontrol grubunun ise 54.40’tır. Bu fark, bilgilendirme tasarımının uygulandığı deney grubunun daha başarılı olduğunu ve bu konuda daha yüksek bir performans sergilediğini ortaya koymaktadır.

“Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in Yayımlanması” sayfasına ilişkin 5 soruda da benzer bir durum görülmektedir. Deney grubunun ortalama puanı 75.00 iken, kontrol grubunun puanı 54.40’tır. Bu sonuçlar, bilgilendirme tasarımının uygulandığı deney grubunun bu sayfaya ilişkin soruları daha iyi anladığını ve cevapladığını göstermektedir.

Genel olarak, tüm sayfaları kapsayan soruların toplamında deney grubunun ortalama puanı 76.67 iken, kontrol grubunun ortalama puanı 53.27’dir. Bu önemli fark, deney grubunun genel performansının kontrol grubundan çok daha yüksek olduğunu ve bilgilendirme tasarımının etkili olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, bilgilendirme tasarımının uygulandığı deney grubunun raporda bulunan bilgileri daha iyi kavradığını açıkça ortaya koymaktadır.

Grafik 26. Gruplara göre rapor sayfalarından alınan cevapların ortalama puanlarının karşılaştırması

*“Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 2. Yılında Sağlanan Kazanımlar” sayfasına ilişkin 5 soru, **“Resmî Yazışma Eğitici Eğitimleri” sayfasına ilişkin 5 soru, ***“Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in Yayımlanması” sayfasına ilişkin 5 soru

Deney ve kontrol gruplarının normallik testlerini ve çarpıklık/basıklık değerlerini göz önünde bulundurularak verilerin normal dağıldığını söylemek mümkündür. Her iki grubun çarpıklık ve basıklık değerleri kabul edilebilir sınırlar içindedir ve histogram testleri de verilerin normal dağılıma uygun olduğunu göstermektedir. Bu değerlendirme sonucunda, verilerin normal dağılım varsayımını karşıladığını ve bağımsız örneklem t-testinin uygun olduğu görülmektedir.

Tablo 34. Ana hipotezin deney ve kontrol grubu bazında t-testi

Değişken	Grup	n	M	SD	Sh _g	t – Testi		
						t	Sd	p
Rapor Sayfası 1*	Deney	100	75,20	22,22	2,22	7.03	198	0.00
	Kontrol	100	51,00	26,26	2,62			
Rapor Sayfası 2**	Deney	100	79,80	22,10	2,21	7,91	198	0,00
	Kontrol	100	54,40	23,28	2,32			

Rapor Sayfası 3***	Deney	100	75,00	24,01	2,40	6,20	198	0,00
	Kontrol	100	54,40	22,93	2,29			
Toplam	Deney	100	76,67	17,51	1,75	9,07	198	0,00
	Kontrol	100	53,27	18,91	1,89			

*“Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 2. Yılında Sağlanan Kazanımlar” sayfasına ilişkin 5 soru, **“Resmî Yazışma Eğitici Eğitimleri” sayfasına ilişkin 5 soru, ***“Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in Yayınlanması” sayfasına ilişkin 5 soru

Yapılan t-testi sonuçları, farklı rapor sayfaları üzerinde deney ve kontrol grupları arasında yapılan karşılaştırmaları değerlendirmektedir. İlk olarak, Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 2. Yılında Sağlanan Kazanımlar” sayfası için deney grubunun ($M = 75.20$, $SD = 22.22$) kontrol grubundan ($M = 51.00$, $SD = 26.26$) anlamlı derecede daha yüksek bir puan elde ettiği görülmektedir ($t = 7.03$, $p < 0.05$). Bu sonuç, bilgilendirme tasarımının uygulandığı deney grubunun bu rapor sayfasında daha iyi performans sergilediğini göstermektedir.

Benzer şekilde, “Resmî Yazışma Eğitici Eğitimleri” sayfası ($t = 7.91$, $p < 0.05$) ve “Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in Yayınlanması” sayfası ($t = 6.20$, $p < 0.05$) için de benzer eğilimler gözlemlenmektedir. Her iki sonuçta da, deney grubunun kontrol grubuna kıyasla daha yüksek puanlar elde ettiği ve bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Son olarak, tüm rapor sayfalarının toplamı incelendiğinde, deney grubunun kontrol grubuna göre daha yüksek bir toplam puan aldığı görülmektedir ($M = 76.67$ ve $M = 53.27$). Bu farkın da istatistiksel olarak anlamlı olduğu t-testinde ortaya konulmaktadır ($t = 9.07$, $p < 0.05$).

Bilgilendirme tasarımıyla oluşturulmuş rapor ve geleneksel yöntemle oluşturulmuş rapora ilişkin sorulara dair bulgulara bakıldığında “Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 2. Yılında Sağlanan Kazanımlar” sayfasına

ilişkin 5 sorunun 4'ünün istatistiksel olarak farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sorulara bakıldığında;

- Deney grubu katılımcılarının %82.0'sinin “İncelediğiniz rapor sayfasının başlığı nedir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %61.0'inin doğru cevap verdiği görülmektedir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p=0.001$) (Tablo 14).
- Deney grubu katılımcılarının %53.0'ü “İncelediğiniz rapor sayfasında aşağıdaki tasarruf kalemlerinden hangisi bulunmamaktadır?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %23.0'ü doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p<0.001$) (Tablo 15).
- Tablo 17'ye göre, deney grubu katılımcılarının %69.0'u “İncelediğiniz rapor sayfasında sayısal değeri en yüksek seçenek hangisidir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %31.0'i doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevapların istatistiksel olarak farklı olduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$).
- Deney grubu katılımcılarının %91.0'i “İncelediğiniz rapor sayfasında Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) kullanımı oranının yüzde kaç arttığı belirtilmiştir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %64.0'ü doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevapların istatistiksel olarak farklı olduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$) (Tablo 18).

“Resmî Yazışma Eğitici Eğitimleri” sayfasına ilişkin 5 sorunun 3'ünün istatistiksel olarak farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sorulara bakıldığında;

- Deney grubu katılımcılarının %62.0'si “Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 36’ncı maddesinin üçüncü fıkrası hükmü gereğince Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı neye yetkili kılınmıştır?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %33.0’ü doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevapların istatistiksel olarak farklı olduğu bulunmuştur ($p<0.001$) (Tablo 19).
- Deney grubu katılımcılarının %93.0’ü “2022 yılı Ocak - Nisan ayları arasında, 17 bakanlıktan, bakanlıkların bağlı, ilgili ve ilişkili 123 idaresinden ve Cumhurbaşkanlığına bağlı 15 kurum, kuruluş ve ofisten yönetici ve çalışan olmak üzere toplam kaç kişiye yönelik “Eğitici Eğitimi” düzenlendiği belirtilmiştir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %60.0’i doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p<0.001$) (Tablo 21).
- Deney grubu katılımcılarının %74.0’ü “18 Ocak - 1 Nisan 2022 tarihlerinde haftada 2 gün düzenlenen “Eğitici Eğitimi”nin planlamasının nasıl yapıldığı belirtilmiştir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %18.0’i doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p<0.001$) (Tablo 22).

“Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in Yayınlanması” sayfasına ilişkin 5 sorunun 4’ünün istatistiksel olarak farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sorulara bakıldığında;

- Deney grubu katılımcılarının %64.0’ü “Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in hangi mevzuatın yerine yürürlüğe konulduğu belirtilmiştir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %41.0’i doğru cevap vermiştir. Deney ve

kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p<0.001$) (Tablo 24).

- Deney grubu katılımcılarının %84.0'ü “Aşağıdakilerden hangisi yeni Yönetmelik ile birlikte getirilen yeniliklerden değildir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %53.0'ü doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p<0.001$) (Tablo 25).
- Deney grubu katılımcılarının %52.0'si “Hizmete Özel belgelerde güvenlik tedbirleri kapsamında aşağıdaki unsurlardan hangisinin kullanılacağı belirtilmiştir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %24.0'ü doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p<0.001$) (Tablo 27).
- Deney grubu katılımcılarının %83.0'ü “Gizlilik derecesi bulunmayan belgenin mahremiyetiyle ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %61.0'i doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p=0.001$) (Tablo 28).

Deney grubu ile kontrol grubu arasında yapılan karşılaştırmalarda, bilgilendirme tasarımı ile oluşturulmuş raporun anlaşılabilirlik düzeyi üzerinde klasik yöntemle oluşturulmuş rapordan anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu durum, kurumsal BYS verileri kullanılarak bilgilendirme tasarımı ilkeleriyle hazırlanmış raporların, klasik raporlama yöntemlerine göre daha anlaşılır ve akılda kalıcı olduğunu desteklemektedir. Ayrıca bilgilendirme tasarımı ilkelerine dayalı raporların daha etkili bir şekilde bilgiyi ilettiğini ve bilgilerin hatırlanmasını artırdığı görülmektedir. Elde edilen bulgular, genel olarak bilgilendirme tasarımının önemini ve etkisini vurgulayarak

BYS’lerden elde edilen verilerle hazırlanan raporların daha anlaşılır ve akılda kalıcı olabileceğini gösterir niteliktedir.

Tüm bu sonuçlar, “Kurumsal bilgi yönetiminde stratejik bir unsur olarak bilgilendirme tasarımından yararlanmaya ihtiyaç vardır.” şeklinde oluşturulan ana hipotezi doğrulamaktadır.

4.1.5.2. H1’e İlişkin Bulgular

“Kurumsal BYS verileri kullanılarak bilgilendirme tasarımı ilkeleriyle hazırlanmış raporlar, klasik raporlama yöntemlerine göre daha anlaşılır ve akılda kalıcıdır.” şeklinde oluşturulan alt hipoteze dair normal dağılım tablosu aşağıda verilmektedir:

Tablo 35. H1’in deney ve kontrol grubu bazında normal dağılımı

Grup	n	M	SD	K-S	K-S (p)	S-W	S-W (p)	Skew	Skew/ SE	Kurt	Kurt/ SE	H
Deney	100	76,66	17,51	0,21	0,00	0,90	0,00	-0,94	-1,90	0,46	0,97	+
Kontrol	100	53,26	18,91	0,10	0,05	0,96	0,01	0,28	1,16	-0,64	1,44	+

Sosyal bilimlerde, çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin ± 1 veya ± 1.5 arasında olması, verilerin normal dağılıma yakın olduğunu göstermektedir (West, Finch ve Curran, 1995). Bu durumda, deney grubunun çarpıklık ve basıklık değerleri -1.90 ve 0.97 olup bu sınırlar içinde yer almaktadır. Kontrol grubunun çarpıklık ve basıklık değerleri ise 1.16 ve 1.44 olup yine bu sınırlar içindedir.

Sosyal bilimlerde normallik varsayımının değerlendirilmesi, çeşitli testler ve ölçütler kullanılarak yapılmaktadır. Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi, yaygın olarak kullanılan bir normallik testi olmakla birlikte, bazı kaynaklar bu testin sosyal bilimlerde normalliği değerlendirmede her zaman en uygun test olmadığını iddia etmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2019). Özellikle büyük örneklemelerde K-S testi, küçük sapmaları bile anlamlı gösterebilmekte ve bu da yanıltıcı olabilmektedir (Tabachnick ve Fidell,

2019). Bu bağlamda, çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine de dikkat edilmelidir.

H1 bazında deney ve kontrol gruplarının çarpıklık ve basıklık değerleri, histogram testleri, Kolmogorov-Smirnov ile Shapiro-Wilk testleri ve örneklem büyüklükleri dikkate alındığında verilerin normal dağıldığı söylenebilir. Bu doğrultuda, bağımsız örneklem t-testi kullanımı uygun görülmektedir.

Tablo 36. H1'in deney ve kontrol grubu bazında t-testi

Grup	n	M	SD	Sh _g	t – Testi		
					t	Sd	p
Deney	100	76,67	17,51	1,75	10,57	198	0,00
Kontrol	100	53,27	18,92	1,89			

Örnekleme oluşturan grupların bilgilendirme tasarımı sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t-testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t = 10.57$, $p < 0.001$). Söz konusu farklılık deney grubunun lehine gerçekleşmiştir.

Deney grubunun ortalaması ($M = 76.67$, $SD = 17.51$), kontrol grubunun ortalamasından ($M = 53.27$, $SD = 18.92$) önemli ölçüde yüksektir. Çarpıklık ve basıklık değerleri, verilerin normal dağıldığını göstermektedir. Bu sonuçlar ışığında, bilgilendirme tasarımı ile oluşturulmuş raporun son-test olarak uygulandığı deney grubunun performansını artırmada etkili bulunmuş ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Bu nedenle, kurumsal BYS verileri kullanılarak bilgilendirme tasarımı ilkeleriyle hazırlanmış raporların klasik raporlama yöntemlerine göre daha anlaşılır ve akılda kalıcı olduğu söylenebilir.

4.1.5.3. H2'ye İlişkin Bulgular

“Bilgilendirme tasarımı ile oluşturulan raporların bilişsel yükü ile geleneksel yöntemle oluşturulan raporların bilişsel yükü arasında anlamlı bir farklılık vardır.” şeklinde oluşturulan alt hipoteze dair normal dağılım tablosu aşağıda verilmektedir:

Tablo 37. H2'nin deney ve kontrol grubu bazında normal dağılımı

Grup	n	M	SD	K-S	K-S (p)	S-W	S-W (p)	Skew	Skew/ SE	Kurt	Kurt /SE	H
Deney	100	76,66	17,51	0,15	0,00	0,95	0,00	-0,94	-1,90	0,46	0,97	+
Kontrol	100	53,26	18,91	0,20	0,00	0,85	0,00	0,28	1,16	-0,64	1,44	+

Tablo 37, H2'yi test etmek için deney ve kontrol gruplarının normal dağılımını göstermektedir. Deney grubunda (n = 100) ortalama (M) 76.66 ve standart sapma (SD) 17.51 iken, kontrol grubunda (n = 100) ortalama 53.26 ve standart sapma 18.91'dir. Bu değerler, bilgilendirme tasarımı ile hazırlanan raporların bilişsel yükünün geleneksel yöntemlerle hazırlanan raporlara kıyasla daha düşük olduğunu göstermektedir.

Sosyal bilimlerde normallik varsayımının değerlendirilmesi, çeşitli testler ve ölçütler kullanılarak yapılmaktadır. Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi, yaygın olarak kullanılan bir normallik testi olmakla birlikte, bazı kaynaklar bu testin sosyal bilimlerde normalliği değerlendirmede her zaman en uygun test olmadığını iddia etmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2019). Özellikle büyük örneklemelerde K-S testi, küçük sapmaları bile anlamlı gösterebilmekte ve bu da yanıltıcı olabilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2019). Bu bağlamda, çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine de dikkat edilmelidir.

Çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde, deney grubunun çarpıklık değeri -0.94 ve basıklık değeri 0.46, kontrol grubunun ise çarpıklık değeri 0.28 ve basıklık değeri -0.64'tür. Her iki grubun çarpıklık ve basıklık değerleri de ± 2 aralığında olduğundan, normal dağılımda olduğu söylenebilir.

H2 bazında deney ve kontrol gruplarının çarpıklık ve basıklık değerleri, histogram testleri, Kolmogorov-Smirnov ile Shapiro-Wilk testleri ve örneklem büyüklükleri dikkate alındığında verilerin normal dağıldığı söylenebilir. Bu doğrultuda, bağımsız örneklem t-testi kullanımı uygun görülmektedir.

Tablo 38. H2'nin deney ve kontrol grubu bazında t-testi

Grup	n	M	SD	Sh _g	t – Testi		
					t	Sd	p
Deney	100	4,63	1,99	0,19	-6,15	198	0,00
Kontrol	100	6,32	1,88	0,18			

Deney grubu ve kontrol grubu olarak iki farklı koşul altında yapılan ölçümlerin karşılaştırıldığı bu t-testinde, deney grubu için ortalama bilişsel yük değeri 4.63, standart sapması 1.99 ve gözlemlenen etkileşim boyutu (effect size) 0.19 olarak belirlenmiştir. Bu değerler, deney grubundaki katılımcıların ortalama bilişsel yükünün düşük olduğunu ve verilen bilgilendirme tasarımının bu yükü azaltmada etkili olduğunu göstermektedir.

Kontrol grubu için ise ortalama bilişsel yük değeri 6.32, standart sapması 1.88 ve gözlemlenen etkileşim boyutu 0.18 olarak tespit edilmiştir. Bu değerler, kontrol grubundaki katılımcıların ortalama bilişsel yükünün daha yüksek olduğunu ve geleneksel raporlama yöntemiyle oluşturulan raporların daha yüksek bilişsel yüke neden olduğunu işaret etmektedir.

t-Testi sonucunda elde edilen t-değeri -6.15 olarak bulunmuştur. Bu değer, deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Ayrıca, p değeri 0.00 olarak belirlenmiştir. Bu da, deney ve kontrol grupları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ve sonucun tesadüfi olmadığını göstermektedir.

Ayrıca Tablo 29'da verilen ki-kare analizinde, deney grubunun %42.5'inin bilişsel olarak aşırı yüklenenler, %57.5'inin aşırı yüklenmeyenler grubunda olduğu

görülmektedir. Kontrol grubunun %85.6'sı bilişsel olarak aşırı yüklenenler, %14.4'ü aşırı yüklenmeyenler grubundadır (Tablo 29). Deney ve kontrol grubu arasında Bilişsel Yük ölçeğine verilen puanlar açısından anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$).

Sonuç olarak, deney grubunun daha yüksek ortalama puanları ve dağılımlarının analizi, bilgilendirme tasarımı ile hazırlanan raporların bilişsel yükünün, geleneksel yöntemle hazırlanan raporlara göre daha düşük olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, bilgilendirme tasarımı ile oluşturulan raporların daha anlaşılır ve akılda kalıcı olduğunu desteklemektedir.

4.1.5.4. H3'e İlişkin Bulgular

“Görsel okuryazarlık düzeyi yüksek olan bireyler, bilgilendirme tasarımıyla sunulan bilgiyi daha iyi anlarlar.” şeklinde oluşturulan alt hipoteze dair normal dağılım tablosu aşağıda verilmektedir:

Tablo 39. H3'ün deney ve kontrol grubu bazında normal dağılımı

Grup	n	M	SD	K-S	K-S (p)	S-W	S-W (p)	Skew	Skew/ SE	Kurt	Kurt /SE	H
Deney	100	4,01	0,54	0,07	0,14	0,97	0,06	-0,39	-1,64	0,46	-0,17	+
Kontrol	100	3,76	0,51	0,08	0,05	0,98	0,32	-0,01	-0,01	-0,06	-1,26	+

Deney grubunu için ortalama (M) 4.01, standart sapma (SD) ise 0.54 olarak hesaplanmıştır. Normal dağılım testi sonuçlarına göre, Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi değeri 0.07 ve p-değeri 0.14'tür. Bu p-değeri, deney grubunun dağılımının normal olduğunu göstermektedir çünkü p-değeri 0.05'in üzerindedir. Shapiro-Wilk testi değeri ise 0.976 olup p-değeri 0.06'dır. Bu sonuç da dağılımın normal olduğunu desteklemektedir.

Çarpıklık (Skewness) değeri -0.396 olarak hesaplanmış ve bu değer, standart hata ile bölündüğünde -1.64 bulunmuştur. Bu sonuç, dağılımın hafifçe sola çarpık olduğunu

ancak bu çarpıklığın ciddi olmadığını gösterir. Basıklık (Kurtosis) değeri -0.084'tür ve bu değer, standart hata ile bölündüğünde -0.176 bulunmuştur. Bu sonuç da dağılımın normal olduğunu belirtmektedir.

Kontrol grubu için ortalama (M) 3.76 standart sapma (SD) ise 0.51 olarak hesaplanmıştır. Normal dağılım testi sonuçlarına göre, Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi değeri 0.08 ve p-değeri 0.05'tir. Bu p-değeri, kontrol grubunun dağılımının normal olduğunu gösterir çünkü p-değeri 0.05'in biraz üzerinde olup kabul edilebilir sınırlar içindedir. Shapiro-Wilk testi değeri ise 0.985 olup, p-değeri 0.32'tür. Bu sonuç da dağılımın normal olduğunu desteklemektedir.

Çarpıklık (Skewness) değeri -0.016 olarak hesaplanmış ve bu değer, standart hata ile bölündüğünde -0.066 bulunmuştur. Bu sonuç, dağılımın neredeyse simetrik olduğunu göstermektedir. Basıklık (Kurtosis) değeri -0.6'dır ve bu değer, standart hata ile bölündüğünde -1.26 bulunmuştur. Bu sonuç da dağılımın normal olduğunu belirtmektedir.

Deney ve kontrol gruplarının her ikisi için de ortalama değerler, deney grubunun görsel okuryazarlık düzeyinin kontrol grubuna göre daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri, her iki grubun dağılımlarının normal olduğunu göstermektedir. Çarpıklık ve basıklık değerleri de her iki grubun dağılımlarının normal dağılıma yakın olduğunu desteklemektedir.

H3 bazında deney ve kontrol gruplarının çarpıklık ve basıklık değerleri, histogram testleri, Kolmogorov-Smirnov ile Shapiro-Wilk testleri ve örneklem büyüklükleri dikkate alındığında verilerin normal dağıldığı söylenebilir. Bu doğrultuda, bağımsız örneklem t-testi kullanımı uygun görülmektedir.

Tablo 40. H3'ün deney ve kontrol grubu bazında t-testi

Grup	n	M	SD	Sh _g	t – Testi		
					t	Sd	p
Deney	100	4,01	0,54	0,05	3,32	198	0,001
Kontrol	100	3,76	0,51	0,05			

Deney grubunun ortalama (M) görsel okuryazarlık düzeyi 4.01, standart sapması (SD) ise 0.54 olarak bulunmuştur. Standart hata (Shg) 0.05'tir. Bu değerler, deney grubundaki katılımcıların görsel okuryazarlık düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Kontrol grubunun ortalama (M) görsel okuryazarlık düzeyi 3.76, standart sapması (SD) ise 0.51 olarak hesaplanmıştır. Standart hata (Shg) 0.05'dir. Bu sonuçlar, kontrol grubundaki katılımcıların görsel okuryazarlık düzeyinin deney grubuna kıyasla daha düşük olduğunu belirtmektedir.

t-Testi sonuçları, deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını değerlendirmektedir. Elde edilen t-değeri 3.32'dir ve serbestlik derecesi (sd) 198'dir. Bu değerler, deney ve kontrol grupları arasında görsel okuryazarlık düzeyleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. p-Değeri ise 0.001 olarak bulunmuştur. Bu p-değeri, 0.05 anlamlılık düzeyinin çok altında olduğundan, elde edilen farkın tesadüfi olmadığını ve istatistiksel olarak anlamlı olduğunu kuvvetle belirtmektedir.

t-Testi sonuçları, hipotezin doğruluğunu destekler niteliktedir. Deney grubunun ortalama görsel okuryazarlık düzeyinin kontrol grubundan anlamlı derecede yüksek olması, bilgilendirme tasarımı ile sunulan bilgiyi görsel okuryazarlık düzeyi yüksek olan bireylerin daha iyi anladığını göstermektedir. Deney grubundaki katılımcıların, kontrol grubundaki katılımcılara göre daha yüksek bir görsel okuryazarlık düzeyine

sahip olması, bilgilendirme tasarımının bu tür bireyler için daha etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

t-Testi analizinin bulguları, bilgilendirme tasarımı ile sunulan bilgilerin görsel okuryazarlık düzeyi yüksek bireyler tarafından daha iyi anlaşıldığını göstermektedir. Bu da bilgilendirme tasarımının kurumsal bilgi yönetiminde önemli bir araç olabileceğini vurgulamaktadır.

Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği'ne ilişkin deney ve kontrol grupları arasında elde edilen “anlamli derecede yüksek” istatistiksel farkın “Görsel okuryazarlık düzeyi yüksek olan bireyler, bilgilendirme tasarımıyla sunulan bilgiyi daha iyi anlarlar.” şeklinde oluşturulan hipotezi doğruladığı görülmektedir. Bu bulgular, görsel okuryazarlık düzeyi yüksek olan bireylerin, ölçekte değerlendirilen farklı alt boyutlarda ve genel olarak görsel okuryazarlık becerilerinde kontrol grubuna kıyasla daha yüksek performans sergilediğini göstermektedir. Bu da hipotezin (H3) doğrulandığı ve görsel okuryazarlık düzeyi yüksek olan bireylerin, bilgilendirme tasarımıyla sunulan bilgiyi daha iyi anlama eğiliminde olduğunu göstermektedir.

4.1.5.5. H4'e İlişkin Bulgular

“Görsel öğrenme stili baskın olan bireyler, bilgilendirme tasarımını daha etkili bulurlar.” şeklinde oluşturulan alt hipoteze dair normal dağılım tablosu aşağıda verilmektedir:

Tablo 41. H4'ün deney ve kontrol grubu bazında normal dağılımı

Grup	n	M	SD	K-S	K-S (p)	S-W	S-W (p)	Skew	Skew/SE	Kurt	Kurt/SE	H
Deney	100	49,91	5,18	0,13	0,00	0,96	0,00	0,19	0,82	-0,72	-1,51	+
Kontrol	100	46,00	5,14	0,16	0,00	0,94	0,00	0,85	3,56	0,71	1,48	+

Ortalama değerlere bakıldığında, deney grubunun ortalama değeri 49,91 iken kontrol grubunun ortalama değeri 46,00 olarak belirlenmiştir. Standart sapma değerleri ise deney grubu için 5,18 ve kontrol grubu için 5,15 olarak hesaplanmıştır.

Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri, her iki grubun da verilerinin normal dağılıma uygun olduğunu desteklemektedir. Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları, her iki grupta da düşük çıkmıştır (deney için 0,13, kontrol için 0,16). Benzer şekilde, Shapiro-Wilk testi sonuçları da her iki grupta da düşük çıkmıştır (deney için 0,96, kontrol için 0,94). Bu sonuçlar, verilerin normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir.

Çarpıklık (skewness) değerleri incelendiğinde, her iki grupta da pozitif yönlü çarpıklık olduğu görülmektedir (deney için 0,198, kontrol için 0,858). Basıklık (kurtosis) değerleri ise deney grubu için -0,726 ve kontrol grubu için 0,710 olarak belirlenmiştir. Her iki grupta da basıklık değeri, normal dağılım sergilemektedir.

H4 bazında deney ve kontrol gruplarının çarpıklık ve basıklık değerleri, histogram testleri, Kolmogorov-Smirnov ile Shapiro-Wilk testleri ve örneklem büyüklükleri dikkate alındığında verilerin normal dağıldığı söylenebilir. Bu doğrultuda, bağımsız örneklem t-testi kullanımı uygun görülmektedir.

Tablo 42. H4'ün deney ve kontrol grubu bazında t-testi

Grup	n	M	SD	Sh _g	t – Testi		
					t	Sd	p
Deney	100	49,91	5,18	0,96	5,35	0,73	0,000
Kontrol	100	46,00	5,14	0,94			

Deney grubunun ortalama değeri 49,91 iken kontrol grubundaki 46,00 olarak bulunmuştur. Deney grubunun ortalama değerinin kontrol grubundan belirgin şekilde daha yüksek olması görsel öğrenme stili baskın olan bireylerin bilgilendirme tasarımını daha etkili bulduğunu işaret etmektedir.

t-Testi sonuçlarına odaklanıldığında, t-değeri 5,353 ve p değeri 0,000 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Yani, görsel öğrenme stili baskın olan bireyler ile diğer bireyler arasında bilgilendirme tasarımının etkinliği açısından önemli bir fark bulunmaktadır.

Özellikle, p değerinin 0,05'ten küçük olması, elde edilen sonucun tesadüfi olmadığını ve görsel öğrenme stili baskın olan bireylerin bilgilendirme tasarımını daha etkili bulduğunu desteklemektedir. Bu sonuç, görsel öğrenme stiline, bilgilendirme tasarımının etkili olması açısından önemli bir faktör olduğunu düşündürmektedir.

Sonuç olarak, bu t-testi sonuçları, görsel öğrenme stili baskın olan bireylerin bilgilendirme tasarımını daha etkili bulduğunu desteklemektedir.

Ayrıca Sözel veya Görsel Baskın Öğrenme Stilini Belirleme Ölçeği'nden elde edilen bulgulara bakıldığında sözel ve görsel alt boyut puanlarının ve toplam puanın, deney grubunda kontrol grubundan anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir ($p < 0.001$). Bu sonucun da “Görsel öğrenme stili baskın olan bireyler, bilgilendirme tasarımını daha etkili bulurlar.” şeklinde oluşturulan hipotezi doğruladığı görülmektedir.

Bu çalışma kapsamında son-test kontrol gruplu tam deneysel desen olarak gerçekleştirilen deney sonuçlarının tamamı göz önünde bulundurulduğunda “Kurumsal bilgi yönetiminde stratejik bir unsur olarak bilgilendirme tasarımından yararlanılmaya ihtiyaç vardır.” şeklinde oluşturulan temel hipotezin doğrulandığı görülmektedir. Yapılan araştırma, bilgi yönetimi süreçlerinde bilgilendirme tasarımının kritik bir unsur olduğunu ve stratejik kararların alınmasında önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

4.2. Değerlendirme

Bu araştırma kapsamında gerçekleştirilen deney sonuçlarına göre kurumsal bilgi yönetiminde stratejik bir unsur olarak bilgilendirme tasarımından yararlanmaya ihtiyaç olduğu ortaya çıkmaktadır.

01.11.2023 – 13.11.2023 tarihleri arasında çalışmanın örneklem grubu olan kurumunda bilgi yönetim süreçlerinde yer alan kamu personeline uygulanan anketlerden elde edilen verilerin analizi, anketleri yanıtlayan ve örneklem grubuna uygun olan (“Çalışmaya katılmayı kabul ediyor musunuz?” sorusuna “hayır” yanıtı veren ve özel sektörde çalıştığını belirten 5 kişi analiz dışı bırakılmıştır.) 200 kamu personeli üzerinden yapılmıştır.

Demografik verilere bakıldığında katılımcıların çoğunun (%35.5) 35-44 yaş aralığında (Tablo 6) ve yine çoğunun (%24.0) kurumunda 21-29 yıl süreyle çalışan deneyimli kişilerden oluştuğu görülmektedir (Tablo 13).

Deney ve kontrol gruplarının cinsiyet ve eğitim seviyeleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı Ki-Kare testiyle değerlendirilmiştir. Deney ve kontrol grubu katılımcıların %54.0’ü erkek, %46.0’sı kadındır. Deney ve kontrol grubu cinsiyet dağılımı açısından benzerdir ($p>0.05$) (Tablo 8). Deney grubu katılımcılarının %62.0’si, kontrol grubu katılımcılarının %69.0’u üniversite mezunudur. Benzer şekilde deney grubu katılımcılarının %35.0’i, kontrol grubu katılımcılarının da %30.0’u yüksek lisans ya da doktora mezunudur. Yine aynı şekilde deney ve kontrol grubu eğitim seviyeleri açısından benzerdir ($p>0.05$) (Tablo 10). Bu kapsamda deney ve kontrol gruplarının cinsiyet ve eğitim seviyeleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Deney ve kontrol gruplarının cinsiyet ve eğitim seviyesi açısından homojen dağılıyor olması diğer değişkenlerin değerlendirilebilmesi açısından avantaj sağlamaktadır. Bu durum, deneyin sonuçlarının cinsiyet veya eğitim seviyesi gibi faktörlerden etkilenmemesi veya bu

faktörlerin sonuçları üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olmaması açısından önemlidir. Bu sonuç, diğer değişkenlerin etkilerinin daha spesifik bir şekilde incelenebileceği anlamına gelmektedir.

Tablo 11'e göre katılımcıların %80.5'i çalıştığı kurumda personel/çalışan iken %19.5'i yöneticidir. Katılımcıların çoğunluğunu BYS'lerden elde edilen bilgiler ışığında "rapor hazırlayan" kişilerin oluşturduğunu ve katılımcılar arasında bu raporlardan çıkarımlarda bulunarak "karar veren" konumunda olan (yönetici) kişilerin de olduğu görülmektedir. Bu anlamda bilgilendirme tasarımıyla oluşturulan raporları hazırlayan ve bu raporlarla karar veren/rapor içeriğindeki bilgileri kullanan farklı rollerdeki kişilerin her iki deney grubunda da yer alması farklı perspektifleri temsil etmesi açısından önemlidir.

Deney grubuna bilgilendirme tasarımı ile oluşturulmuş rapor sayfalarını incelemeleri istenirken kontrol grubu aynı sayfaların geleneksel yöntemle (yazı yoğun) oluşturulmuş şeklini incelemiştir. İçeriğindeki bilgiler aynı olan sayfalara deney ve kontrol grubunun verdiği cevaplar incelediğinde aşağıdaki değerlendirmelerde bulunulabilir.

Deney grubu katılımcılarının %82.0'si "İncelediğiniz rapor sayfasının başlığı nedir?" sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %61.0'i doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p=0.001$) (Tablo 14). Sayfalarda başlıkların yazı tipi ve rengi değişmediği halde kontrol grubu katılımcılarının deney grubuna göre daha az doğru yanıt verebilmesi, kontrol grubunda kullanılan sayfada yazının oldukça yoğun olmasından dolayı sayfadaki diğer bilgiler incelenirken başlığın daha az akılda kalmasına neden olduğu düşünülmektedir. Bu durum, kontrol grubundaki katılımcıların, aynı sayfada bulunan bilgilerin yoğunluğu nedeniyle, deney grubuna kıyasla başlığı

doğru bir şekilde hatırlamada daha az başarılı olduğunu göstermektedir. Bu durumun altında yatan olası nedenlerden biri, kontrol grubundaki sayfada yazıların yoğunluğu veya diğer bilgilerin dikkati dağıtıcı olabilecek düzeyde olması olabilir. Yoğun bir sayfa düzeni, hedef kitlenin başlık gibi belirli bilgileri hatırlamalarını veya odaklanmalarını zorlaştırabilir.

Bu durum, bilgilendirme tasarımı açısından dikkat çekicidir. Yazı tipinde ve renginde bir değişiklik olmamasına rağmen sayfa düzeni ve bilgi yoğunluğunun katılımcıların belirli bilgileri hatırlama veya fark etme yeteneklerini etkileyebileceği gösterilmiştir. Bu durum, bilgilendirme tasarımının sadece metin biçimiyle değil, aynı zamanda içerik sunumunun düzeni ve bütünlüğü ile de önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Deney grubu katılımcılarının %53.0'ü “İncelediğiniz rapor sayfasında aşağıdaki tasarruf kalemlerinden hangisi bulunmamaktadır?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %23.0'ü doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p < 0.001$) (Tablo 15). İki deney grubu arasında anlamlı bir farkın olduğu bu soruda, deney grubunda bulunan sayfadaki tasarruf kalemlerinin oldukça ilgi çekici ve akılda kalıcı şekilde ifadelerin farklı yazı tipiyle ve rengiyle oluşturulduğu görülürken kontrol grubunda tasarruf kalemlerinin yalnızca maddeleme yapılarak verildiği görülmektedir. Bu durum, deney grubunun bulunduğu sayfada yer alan tasarruf kalemlerinin, onları çağrıştıran sembollerle (örneğin kırtasiye giderleri kaleminde “yazıcı” sembolünün kullanılması) birlikte ilgi çekici ve akılda kalıcı bir şekilde verildiği; farklı yazı tipiyle ve rengiyle sunulduğunu, bu sayede katılımcıların bu kalemleri daha etkili bir şekilde hatırladıklarını göstermektedir. Kontrol grubunda ise tasarruf kalemlerinin sadece maddeleme yapılarak sunulduğu ve daha dikkat çekici veya akılda kalıcı özelliklerin

olmadığı görülmektedir. Bu durum, bilgilendirme tasarımının görsel unsurlarının (yazı fontu, tipi, renk gibi) bilginin akılda kalıcılığını artırdığını göstermektedir. Bilgiyi sunarken görsel çekiciliğin ve dikkat çekici öğelerin kullanılması, hedef kitlenin belirli bilgileri daha etkili bir şekilde hatırlamalarını sağlayabilir. Bu sonuç, bilgi sunumu sürecinde görsel unsurların önemini vurgulayarak bilgilendirme tasarımının etkinliğini ve etkisini ortaya koymaktadır.

Tablo 16'ya göre, deney grubu katılımcılarının %81.0'i "İncelediğiniz rapor sayfasında bahsedilen internet adresi aşağıdakilerden hangisidir?" sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %76.0'sı doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevapların istatistiksel olarak farklı olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$). Bu durumun internet adresinin akılda kalıcı olmasından dolayı bilgilendirme tasarımı yapılmamış olan kontrol grubunda dahi hatırlanmasını sağladığı düşünülmektedir.

Tablo 17'ye göre, deney grubu katılımcılarının %69.0'u "İncelediğiniz rapor sayfasında sayısal değeri en yüksek seçenek hangisidir?" sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %31.0'i doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevapların istatistiksel olarak farklı olduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$). İki deney grubu arasında anlamlı bir farkın oluştuğu bu soruda, deney grubunda bulunan sayfadaki tasarruf miktarlarının oldukça ilgi çekici ve akılda kalıcı şekilde ifadelerin farklı yazı tipiyle ve rengiyle oluşturulduğu görülürken kontrol grubunda tasarruf kalemlerinin yalnızca maddeleme yapılarak verildiği ve herhangi bir görsel tasarımla desteklenmediği görülmektedir. Ayrıca deney grubunda, tasarruf miktarlarındaki rakamların belli bir görsel düzen içerisinde olduğu; milyon, bin gibi sayısal basamakların ilgi çekici bir şekilde verildiği görülmektedir. Bu durum, bilgilendirme tasarımındaki görsel öğelerin, sayısal değerleri daha etkili bir şekilde vurgulayarak hedef kitlenin dikkatini çektiğini ve bu sayede daha doğru cevaplar

vermelerini sağladığını göstermektedir. Görsel düzenlemelerin, bilginin anlaşılabilirliği ve hatırlanabilirliği üzerindeki etkisi bu durumda belirleyici olmuştur. Bu da bilgilendirme tasarımında görsel unsurların ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Deney grubu katılımcılarının %91.0'i "İncelediğiniz rapor sayfasında Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) kullanımı oranının yüzde kaç arttığı belirtilmiştir?" sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %64.0'ü doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevapların istatistiksel olarak farklı olduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$) (Tablo 18). KEP kullanım oranının sorulduğu bu soruda, deney ve kontrol grubu arasındaki bilginin veriliş farkı incelendiğinde deney grubunda KEP kullanım oranının yüzde kaç arttığı bilgisinin oldukça dikkat çekici bir biçimde kırmızı renkle ve verildiği ilgili maddede göze çarpacak bir puntıyla gösterildiği görülürken kontrol grubunda bu bilginin diğer maddeler arasında ayırt edilemediği, diğer bilgilerle aynı düzeyde sunulduğu ve bu sayısal değerın sayfayı inceleyen kişinin zihninde akılda kalıcı şekilde yer edemediği görülmektedir. Ayrıca deney grubu katılımcılarının bu soruya verdiği %91.0 gibi yüksek orandaki doğru yanıtın bilgilendirme tasarımının oldukça etkili olduğunu göstermektedir.

Deney grubu katılımcılarının %62.0'si "Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 36'ncı maddesinin üçüncü fıkrası hükmü gereğince Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı neye yetkili kılınmıştır?" sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %33.0'ü doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevapların istatistiksel olarak farklı olduğu bulunmuştur ($p<0.001$) (Tablo 19). Soruya verilecek yanıtaki bilginin veriliş şekline bakıldığında her iki deney grubunda da sayfanın ilk paragrafında, herhangi bir görsel tasarım olmadan verildiği görülmektedir. Fakat deney grubunda bu bilgi, paragraf içinde ayırt edilebilmesini sağlayacak şekilde normal yazı renginden farklı bir renkte

verilmiştir. Bu detayın iki deney grubu arasında %62'ye %33 şeklinde doğru yanıt alınmasını sağlamıştır. Bu sonuçlar, bilgi sunumu ve vurgulamanın, hedef kitlenin belirli bilgileri hatırlama ve doğru yanıt verme kabiliyetlerini nasıl etkileyebileceğini göstermektedir. Tasarım olmaksızın sadece vurgulama yapılmasının bile belirli bilgilerin dikkat çekmesine ve hatırlanmasına katkıda bulunduğu sonucuna varılabilir.

Deney grubu katılımcılarının %82.0'si "Aşağıdakilerden hangisine "Eğitici Eğitimi" verilmemiştir?" sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %75.0'i doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevapların istatistiksel olarak benzer olduğu belirlenmiştir ($p=0.228$) (Tablo 20). Sorunun yanıtındaki bilginin iki deney grubundaki sunuluş biçimine bakıldığında deney grubunda bu bilginin maddeler halinde ve maddelerin farklı renklerdeki görseller içerisinde verildiği; kontrol grubunda ise bilgilerin yalnızca maddeler halinde verildiği görülmektedir. Elde edilen sonuç, belirli durumlarda görsel vurgulama veya renklendirmenin akılda kalıcılığı artırdığı söylenebilirken bazı durumlarda bu tür bir görsel sunumun etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olmayabileceğini ifade etmektedir. Ayrıca bu sonuç, çalışmada yapılan "...tasarım"dan kastedilen verinin, enformasyonun ya da bilginin tasarımı değil, bunların hedef kitleye "sunuş biçimi"nin tasarlanmasıdır. Aynı zamanda etkili tasarım, sadece metni güzel veya eğlenceli hale getirmek değil, aynı zamanda anlamayı şekillendirme, algıya form kazandırma ve anlamı netleştirme meselesidir. Buradan hareketle, bilgilendirme tasarımının salt "güzelleştirme" değil sunulan veri, enformasyon veya bilgiyi "anamlı hale getirme" çabası olduğu söylenebilir." tespitini desteklemektedir.

Deney grubu katılımcılarının %93.0'ü "2022 yılı Ocak - Nisan ayları arasında, 17 bakanlıktan, bakanlıkların bağlı, ilgili ve ilişkili 123 idaresinden ve Cumhurbaşkanlığına bağlı 15 kurum, kuruluş ve ofisten yönetici ve çalışan olmak üzere toplam kaç kişiye yönelik "Eğitici Eğitimi" düzenlendiği belirtilmiştir?" sorusuna doğru

cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %60.0'ı doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p<0.001$) (Tablo 21). Deney grubunda “yönetici ve çalışanlardan oluşan toplam 406 katılımcı” şeklindeki ilgili bilginin görsel sembolle desteklendiği, koyu arka fonda yer alan sayıyı ön plana çıkaran beyaz renkle gösterildiği görülürken kontrol grubunda bu bilginin paragraflar arasında ayırt edilemediği söylenebilir. Bu bulgu, görsel sembollerin, vurgulamanın veya renklendirmenin bilgiyi anlama, hatırlama ve doğru cevap verme yeteneği üzerindeki etkilerine örnek olarak verilebilir. Bilgilendirme tasarımının salt “güzelleştirme” değil “anlamalı hale getirme” şeklinde yapıldığı takdirde görsel vurgulamanın bilgi aktarımında ve katılımcıların dikkatini çekmede etkili olabileceğini göstermektedir.

Deney grubu katılımcılarının %74.0'ü “18 Ocak - 1 Nisan 2022 tarihlerinde haftada 2 gün düzenlenen “Eğitici Eğitimi”nin planlamasının nasıl yapıldığı belirtilmiştir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %18.0'i doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p<0.001$) (Tablo 22). Yine deney grubunda “10 ayrı grup halinde, 10 hafta boyunca, haftada 2 gün eğitim” şeklindeki ilgili bilginin görsel sembolle desteklendiği, koyu arka fonda yer alan sayıyı ön plana çıkaran beyaz renkle gösterildiği görülürken kontrol grubunda bu bilginin paragraflar arasında ayırt edilemediği söylenebilir.

Deney grubu katılımcılarının %88.0'i “Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik Eğitici Eğitimi'nin kime/kimlere yönelik verildiği belirtilmiştir?” sorusuna doğru cevap verirken kontrol grubu katılımcılarının %86.0'sı doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak benzerdir ($p>0.05$) (Tablo 23). İlgili soruya verilecek “yöneticiler ve çalışanlar” yanıtının her iki deney grubunda da paragraf içinde geçtiği ve akılda kalıcılık noktasında katılımcıları zorlamadığı görülmektedir.

Deney grubu katılımcılarının %64.0'ü “Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in hangi mevzuatın yerine yürürlüğe konulduğu belirtilmiştir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %41.0'i doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p<0.001$) (Tablo 24). İlgili bilgi iki grupta da benzer şekilde verildiği halde kontrol grubu katılımcılarının deney grubuna göre daha az doğru yanıt verebilmesi, kontrol grubunda kullanılan sayfada yazının oldukça yoğun olmasından dolayı sayfadaki diğer bilgiler incelenirken başlığın daha az akılda kalmasına neden olduğu düşünülmektedir. Bu durum, kontrol grubundaki katılımcıların, aynı sayfada bulunan bilgilerin yoğunluğu nedeniyle, deney grubuna kıyasla bilgiyi doğru bir şekilde hatırlamada daha az başarılı olduğunu göstermektedir. Bu durumun altında yatan olası nedenlerden biri, kontrol grubundaki sayfada yazıların yoğunluğu veya diğer bilgilerin dikkati dağıtıcı olabilecek düzeyde olması olabilir. Yoğun bir sayfa düzeni, hedef kitlenin gibi belirli bilgileri hatırlamalarını veya odaklanmalarını zorlaştırabilir.

Deney grubu katılımcılarının %84.0'ü “Aşağıdakilerden hangisi yeni Yönetmelik ile birlikte getirilen yeniliklerden değildir?” sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %53.0'ü doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p<0.001$) (Tablo 25). Yönetmelik ile birlikte getirilen yeniliklerin verildiği kısımda deney ve kontrol grubu arasında oldukça farklı yöntemlerin kullanıldığı göze çarpmaktadır. Kontrol grubunda bu bilgiler paragraflar halinde ve hiçbir ayırt edici/dikkat çekici unsur olmaksızın tamamen yazı formatında verilmiştir. Deney grubunda ise bu yenilikleri çağrıştıran sembollerin kullanılması (örneğin “sürelilik ve değerlendirme komisyonları” maddesinde “sürelilik” kelimesini çağrıştıran saate benzer bir sembolün kullanılması), yeniliklerin ne olduğuna dair başlıkların verilmesi ve ilgili yenilikle ilgili detaylı bilginin hemen başlık

altında sunulması, başlık (yenilik) ve paragraf (yenilikle ilgili bilgi) arasında yazı rengi ve boyutu farklarının olması gibi unsurlar göze çarpmaktadır.

Deney grubu katılımcılarının %92.0'si "Aşağıdakilerden hangisi millî gizlilik derecesidir?" sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %93.0'ü doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak benzerdir ($p>0.05$) (Tablo 26). Bu benzerliğin ilgili sorunun cevabının her iki grupta da benzer şekilde verilmiş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Deney grubu katılımcılarının %52.0'si "Hizmete Özel belgelerde güvenlik tedbirleri kapsamında aşağıdaki unsurlardan hangisinin kullanılacağı belirtilmiştir?" sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %24.0'ü doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p<0.001$) (Tablo 27). Bu farkın, ilgili sorunun cevabının her iki grupta da farklı yöntemlerle verilmiş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Sorunun cevabı olan "kurumsal şifreleme sertifikası" bilgisi deney grubunda ilgili yenilik maddesinin hemen altında ve paragraftan farklı bir renkte verildiği görülürken kontrol grubunda bu bilgi paragraflar arasında herhangi bir vurgulama olmaksızın verilmiştir.

Deney grubu katılımcılarının %83.0'ü "Gizlilik derecesi bulunmayan belgenin mahremiyetiyle ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?" sorusuna doğru cevap verirken, kontrol grubu katılımcılarının %61.0'i doğru cevap vermiştir. Deney ve kontrol grubunun soruya verdikleri cevaplar istatistiksel olarak farklıdır ($p=0.001$) (Tablo 28). İlgili sorunun cevabı deney grubunda yine maddeyi çağrıştıran sembolle ve ayırt edici bir başlık bilgisiyle verilmiştir. Yazıların yoğun olduğu ve daha fazla dikkatin verilmesi gerektiği bir rapor sayfasının olduğu kontrol grubunda bu bilginin hem son paragrafta yer almasının hem de paragraflar arasında herhangi bir vurgulama

olmaksızın verilmesinin deney grubuna göre daha az doğru yanıt alınmış olmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Deney grubunun %42.5'i bilişsel olarak aşırı yüklenenler, %57.5'i aşırı yüklenmeyenler grubundadır. Kontrol grubunun %85.6'sı bilişsel olarak aşırı yüklenenler, %14.4'ü aşırı yüklenmeyenler grubundadır (Tablo 29). Deney ve kontrol grubu arasında Bilişsel Yük ölçeğine verilen puanlar açısından anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0.001$). Bilgilendirme tasarımının yapıldığı raporun kullanıldığı deney grubu ile geleneksel yöntemle oluşturulan raporun kullanıldığı kontrol grubunun hangisinin bilişsel olarak daha fazla çaba harcadığı incelendiğinde puanlar açısından anlamlı farklılık olduğu ve deney grubunun kontrol grubuna göre daha az zorlandığı görülmektedir. Elde edilen sonuç, bilgilendirme tasarımının, raporların anlaşılabilirliği, düzeni ve içeriğinin hedef kitlenin bilişsel yükünü azaltmada etkili olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, bilgilendirme tasarımının kullanıldığı raporların, kurumsal bilgi yönetiminde yer alan kişilerin daha az bilişsel çaba harcamasına ve dolayısıyla bilgiyi daha etkili bir şekilde anlamalarına yardımcı olduğu söylenebilir. Bu durum, bilgilendirme tasarımının kurumsal bilgi yönetimine olumlu etkisini vurgulamaktadır.

Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği'nin 6 alt boyut ve toplam puanları deney ve kontrol grubu bazında karşılaştırılmış ve sonuçlar Tablo 30'da gösterilmiştir. Buna göre, deney grubunun "Ofis Yazılımlarını Kullanarak Görselliğe Önem Verme" alt boyutundan elde ettikleri puanların ortancası 28.00, kontrol grubunun elde ettiği puanların ortancası 26.00'dır. Deney ve kontrol grubunun "Ofis Yazılımlarını Kullanarak Görselliğe Önem Verme" alt boyutundan elde ettikleri puanların ortancaları birbirinden istatistiksel olarak anlamlı derecede farklıdır ($p<0.001$). Yine, deney grubunun "Görsel Yorumlayabilme", "Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt Edebilme", "Araçlar Kullanarak Görsel Üretebilme" ve "Görsellerdeki Mesajları

Algılayabilme” puanları ve toplam puanları, kontrol grubundan anlamlı derecede yüksektir (sırayla; $p<0.001$, $p=0.012$, $p=0.011$, $p=0.047$, $p=0.001$). Bu bulgular, görsel okuryazarlık düzeyi yüksek olan bireylerin, ölçekte değerlendirilen farklı alt boyutlarda ve genel olarak görsel okuryazarlık becerilerinde kontrol grubuna kıyasla daha yüksek performans sergilediğini göstermektedir. Elde edilen bu sonuç, görsel okuryazarlık düzeyi yüksek olan bireylerin, bilgilendirme tasarımıyla sunulan bilgiyi daha iyi anlama eğiliminde olduğunu ve görsel okuryazarlık becerilerinin, bilgiyi işleme ve anlama sürecinde önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir.

Görsel okuryazarlığı yüksek olan bireylerin, kurumsal bilgi yönetiminde bilgilendirme tasarımından maksimum düzeyde fayda sağlaması, görsel okuryazarlığın sadece bireysel bir beceri olmasının ötesinde, kurumsal başarıyı etkileyen kritik bir faktör olduğunu göstermektedir. Yöneticilerin ve karar vericilerin, bilgilendirme tasarımıyla sunulan verileri hızlı ve doğru bir şekilde analiz edebilmesi, stratejik kararların etkinliğini artırmaktadır. Görsel okuryazarlık düzeyi yüksek bireylerin, karmaşık verileri ve raporları daha iyi yorumlayarak daha bilinçli ve zamanında kararlar alabileceği söylenebilir.

Görsel okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, kurumsal verimliliği, inovasyonu ve sürdürülebilir başarıyı destekleyecek önemli bir adımdır. Bu nedenle, görsel okuryazarlığın artırılması, kurumsal bilgi yönetiminde kritik bir strateji olarak benimsenmelidir.

Deney ve kontrol grubunun Sözel veya Görsel Baskın Öğrenme Stilini Belirleme Ölçeği’nden elde ettikleri puanlar Tablo 30’da verilmiştir. Sözel ve görsel alt boyut puanları ve toplam puan, deney grubunda kontrol grubundan anlamlı derecede yüksektir ($p<0.001$). Bu bulgu, deney grubunun öğrenme tarzlarında ve tercihlerinde görsel öğrenmeye daha yatkın olduğunu veya görsel bilgiyi daha etkili bir şekilde işlediğini göstermektedir. Sözel veya görsel baskın öğrenme stillerindeki bu farklılık,

bilgilendirme tasarımının görsel unsurlarının deney grubunun öğrenme süreçlerine (akılda kalıcılık) daha fazla katkı sağlamış olabileceğini düşündürmektedir.

Elde edilen bulgular, bilgilendirme tasarımının kurumların bilgi yönetim süreçlerinde verimliliği artırmak için etkili bir araç olabileceğini göstermektedir. Örneğin, bir kurumun BYS'si tasarlanırken çalışanların bilgiye hızlı ve kolay erişimini sağlamak amacıyla görsel düzenlemelere önem verilebilir. Özellikle karmaşık bilgi setlerini sade ve anlaşılır görsel sunumlarla desteklemek, çalışanların bilgiye erişimini hızlandıracak ve hataları azaltacaktır. Bir başka somut adım olarak kurum içi eğitim programlarında bilgilendirme tasarımının nasıl kullanılacağına dair atölye çalışmalarının düzenlenmesi faydalı olacaktır. Bu çalışmalar, çalışanların bilgiyi nasıl daha etkili bir şekilde sunabileceklerini öğrenmelerini sağlayacak ve kurumsal bilgi paylaşımını iyileştirecektir.

Özellikle büyük veriyi işleyen kurumlarda, bilgilendirme tasarımına katkı sağlaması açısından verilerin görselleştirilmesi için interaktif panolar (dashboard) kullanılabilir. Bu panolar, anlık veri takibi ve analizleri için son derece etkilidir. Örneğin, bir sağlık kuruluşunda hasta verileri görsel panolar üzerinden takip edilebilir ve böylece karar vericiler hızlı ve bilinçli kararlar alabilir. Benzer şekilde, bir üretim firmasında, üretim sürecindeki verimliliği artırmak için üretim hattındaki veriler gerçek zamanlı olarak izlenebilir ve görsel olarak raporlanabilir. Bu tür uygulamalar, bilgilendirme tasarımının bilgi yönetiminde nasıl somut adımlarla uygulanabileceğine dair örneklerdir.

5. BÖLÜM

KURUMSAL BİLGİ YÖNETİMİNDE BİLGİLENDİRME TASARIMI MODEL ÖNERİSİ (KBY/BİLTAM)

Bilginin kurumlarda etkin bir şekilde yönetilmesinin sağlanması amacıyla bilgi yönetiminde düzenli yaklaşımlar sergilenmekte ve bilgi yönetimi modelleri oluşturulmaktadır. Çalışmanın “2.4. Bilgi Yönetimi Modelleri” başlıklı bölümünde bu modellerle ilgili detaylı bilgi verilmiştir.

Bilgi yönetimi için ortaya koyulan modeller incelendiğinde her bir modelin bilgi yönetiminin farklı unsurlarını vurguladığı ve bu unsurlar üzerinde yoğunlaştığı fark edilmektedir. Ancak çalışma kapsamında incelenen bu modellerin, kurumların karmaşık bilgileri anlamlandırmalarını ve kurumsal bilgiyi ilgi çekici ve en anlaşılır şekilde sunarak kurumdaki bilginin potansiyelini en üst düzeye çıkaran “bilgilendirme tasarımı”nı (Leonidas, 2000, s.73) içermedikleri görülmüştür. Kurumsal Bilgi Yönetiminde Bilgilendirme Tasarımı Modeli (KBY/BİLTAM), kurumsal bilgi yönetiminde, bu noktadaki boşluğu kapatabilmek amacıyla geliştirilmiştir.

Biyolog ve sinirbilim uzmanı Prof. Dr. Sinan Canan (2015, s.170), “Bilimle Uğraşmak İsteyen Gençlere Minik Hatırlatmalar” başlıklı yazısında dördüncü madde olarak “*Tabiata bakmayı, onu gözlemlemeyi ve oradan ders almayı ihmal etmeyin. Bu dünyada bize tahsis edilmiş en büyük öğretmen odur ve bütün bilimlerin kaynağı orasıdır.*” demiştir. Biyolojinin akademik bir disiplin olmasından da öte onu öğrenmenin temel bir ihtiyaç olduğunu ve disiplinler arası çalışmalarda önem arz ettiğini ise şu şekilde aktarmaktadır (Canan, 2019, s.48):

“Biyoloji, bana sorarsanız, bir bilim dalı olmaktan öte, bir bilgelik aracıdır artık. ... Maalesef günümüzde canlılık bilgisini diğer bilgiler gibi sıradan bir akademik alana indirgeyen eğitim anlayışımız, bana büyük acı veriyor. Mesela üniversite yolundaki

gençlerimiz eğer psikoloji, siyaset yahut benzeri sosyal alanlarda eğitim alacaklarsa, biyoloji onlar için gerekli bile görülmüyor. Hâlbuki bu ihmâl, yetişmekte olan bir insana yapılabilecek en büyük haksızlıklardan birisidir. Ne insan davranışı ne de insanın sosyal örüntüleri, insanın biyolojik âlemdeki anlamı öğrenilmeden bir anlam ifade edebilir (Canan, 2019, s.48).”

Örneğin, YZ uygulamaları ve derin öğrenme ağları, insan beyninin yapısını oluşturan nöronların çalışma sisteminin ilkelerine dayanmaktadır. Makinelerin de tıpkı insan gibi öğrenebilmesi için insan beynindeki nöronların çalışma sistemi taklit edilmektedir. Bu fonksiyonlardan hareketle, robotik ve ilişkili sistemler sahasındaki gelişmeler devamlı ilerleme kaydetmektedir (Yılmaz ve Yayın, 2021, s.4-5).

Nitekim yaşamın/canlılığın bilimsel olarak incelenmesi ve biyolojinin diğer bilim dallarıyla bütüncül bir bakış açısı çerçevesinde değerlendirilerek disiplinler arası çalışmalar yapılması, yakın zamanda Bilgi ve Belge Yönetimi disiplini de kendini göstermiştir.

Günümüzde veriler her geçen gün artmaktadır ve bu verileri yönetmek, depolamak, işlemek, analiz etmek ve sonuçlarını açıklayabilmek oldukça güçleşmiştir (Cıbaroğlu ve Yalçınkaya, 2019, s.45). Ayrıca bu verileri depolayan kültürel bellek kurumlarında yaşanan “ortam değişiklikleri” ve “teknolojik eskime”, dijital korumayla ilgili teknolojik sorunlar kapsamındadır (Çakmak, 2016, s.34).

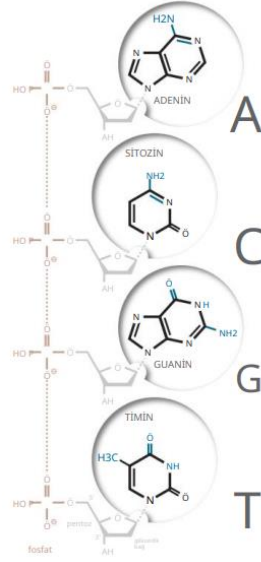
Eskiyen, güncelliğini yitiren ve dijital göçü zorunlu kılan saklama ortamlarına karşın dünyanın katlanarak büyüyen dijital verilerini yönetmek için geleceğin veri depolama yöntemi olarak “DNA Tabanlı Veri Depolama” yöntemi geliştirilmiştir. DNA, çeşitli benzersiz özelliklerinden dolayı dijital bilgilerin depolanması için alternatif bir teknoloji sunmaktadır. DNA’nın son derece kararlı bir molekül olması, fiziksel olarak çok az yer kaplaması ve insan genomunu oluşturduğundan onu geri

okumak için gereken teknolojinin asla eskimeyeceği gerekçeleriyle Washington Üniversitesi, Microsoft ve Twist Bioscience iş birliğiyle sentetik DNA'ya veri depolama projesi başlatılmıştır.

Bu iş birliğinin bir üyesi olan Twist Bioscience, “DNA-Based Digital Storage” adlı dokümanda (2018, s.1-2) projeyi şu şekilde detaylandırmaktadır:

“Modern dijital bilgisayarlar; birler ve sıfırlar olarak temsil edilen ikili verileri depolamakta, iletişim kurmakta ve bunlar üzerinde çalışmaktadır. Bu bilgi bitleri, transistörlerin elektronik durumu veya manyetik malzemelerin alan yönelimi gibi fiziksel yapılar ve sinyallerle ilişkilidir. Doğa ayrıca hücrelerinizdeki genetik kod gibi dijital bilgileri moleküler polimerler biçiminde depolamaktadır. DNA'da bu polimerler, nükleotidler veya kısaca bazlar olarak bilinen dört küçük molekülden oluşmaktadır. (Adenin, Timin, Guanin, Sitozin) İkili verilerle (bir veya sıfır) yalnızca iki değer yerine, DNA'daki her baz konumu dört değerden birini alabilmektedir, yani her baz esasen iki bitin bilgi eşdeğeridir.

Her tipik insan hücresi, 23 set kromozom halinde düzenlenmiş yaklaşık 6 milyar baz çift sarmal DNA'dan oluşan bir genom içermektedir. (3 milyar baz DNA çifti, setin her bir yarısındaki kromozomlara karşılık gelir.) Bu kromozomlardaki DNA, hücre başına toplamda yaklaşık 1,6 gigabayt bilgi kodlamaktadır. Vücudumuzdaki tüm hücreleri topladığımızda bu, DNA'mızda depolanan yaklaşık 100 zettabayt bilgi anlamına gelmektedir. Bu, tüm insanların bugüne kadar bir araya getirdiğinden çok daha fazla dijital veri anlamına gelmektedir (Sender ve diğerleri, 2016).

Şekil 39. DNA Bazlarının Kimyasal Yapısı (Her baz dijital verilerden iki bit kodlayabilir.) (Twist Bioscience, 2018, s.1).

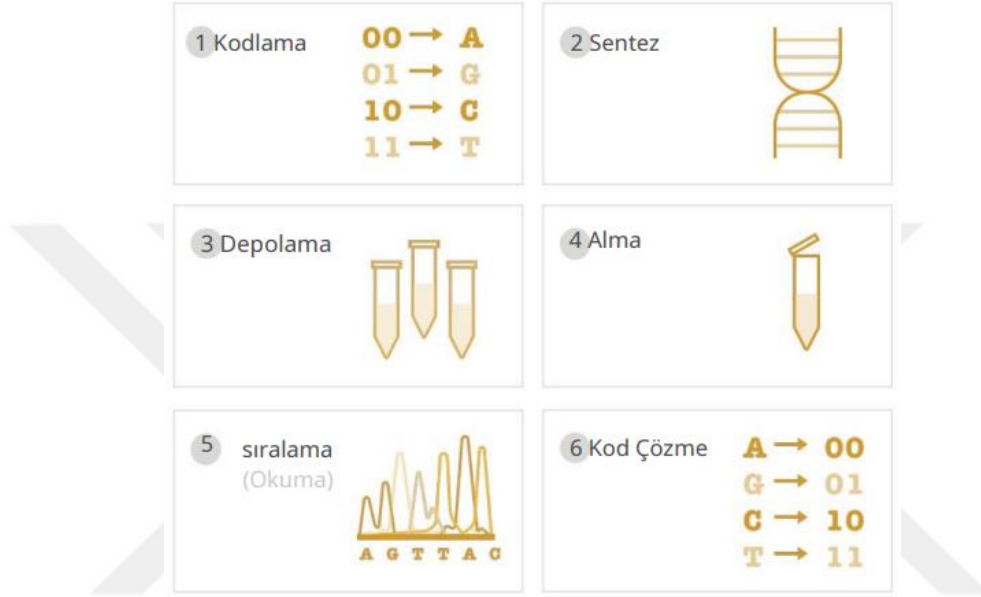
Dijital bir depolama teknolojisi olarak DNA'nın en çekici özelliklerinden biri, teorik veri depolama yoğunluğu potansiyeli ve dolayısıyla depolama kapasitesidir. Fiziksel sınırdaki, DNA'da depolanan iki bit veri, hem DNA'nın yapısal omurgasını hem de bilgi kodlayan bazı içeren en fazla 28 atom gerektirmektedir. Tüm ortam için bit başına ≤ 14 atomla, başka hiçbir teknoloji bilgileri bu kadar yoğun bir şekilde depolayabilmeye yaklaşamamıştır. Ek olarak, moleküler bir ortam olarak DNA tabanlı dijital depolama, disk, bant veya çip gibi iki boyutlu bir yüzey yerine bir hacim olarak üç boyutlu olarak uygulanabilir; bu da DNA'nın çok daha az fiziksel alan kaplaması anlamına gelmektedir.

DNA, uygun şekilde saklandığında da son derece kararlıdır. Yıllar içinde bozulan ve yaklaşık her on yılda bir değiştirilmesi gereken mevcut dijital veri arşivleme teknolojilerinin aksine, DNA bilgiyi yüzyıllarca, hatta binlerce yıl saklayabilmektedir. DNA bozulması meydana gelse bile, fazlalık ve diğer hata düzeltme şemaları bunu telafi edebilmektedir (Zhirnov ve diğerleri, 2016).

DNA'nın kopyalanması maliyet açısından ucuz ve hızlıdır. Hücrelerin her birinin, bir hücrenin her bölünmesinde kopyalanan kendi genom kopyasına sahip olması gibi,

DNA bilgisi de yaygın ve köklü moleküler biyoloji prosedürleri kullanılarak dakikalar içinde kopyalanabilir ve elde edilen kopyalar fiziksel olarak taşınabilecek kadar küçüktür.

DNA veri depolama teknolojisini gerçeğe dönüştürmek için üç ana fiziksel bileşen vardır: DNA yazma, depolama/geri alma ve okuma.”

Şekil 40. DNA Tabanlı Dijital Veri Depolamada Yer Alan Kodlama ve Kod Çözme Süreçleri (Twist Bioscience, 2018, s.2).

Yaşanan gelişmelerden yola çıkılarak moleküler biyoloji ile bilgi teknolojilerinin birleştiği sentetik DNA çalışmalarının yakın gelecekte Bilgi ve Belge Yönetimi disiplininde de farklı tartışmaları gündeme getireceği söylenebilir.

Verilen örneklerden hareketle, bu çalışmadaki KBY/BİLTAM, doğa bilimlerinden ilhamla geliştirilmiştir. Nitekim doğa bilimlerinin en kadim bilgelik olduğu ve bu bilimlerden ilhamla yapılan bilimsel çalışmaların daha uzun ömürlü ve genele uyarlanabilir/kapsayıcı olduğu görülmektedir. İncelenen diğer bilgi yönetim modellerinde rastlanmayan ve bu çalışmada modele stratejik unsur olarak eklenen “bilgilendirme tasarımı”nın ve bu kapsamda ele alınan “görselleştirme” ile

“hikâyeleştirme” araçlarının da insanın “anlam” oluşturmasını sağlayan en kadim bilgilerden olduğu bu çalışma kapsamında anlatılmaya çalışılmaktadır.

Çalışma kapsamında incelenen bilgi yönetim modellerinin, bilgi yönetiminin belirli unsurlarını vurguladığı ve bu unsurlara odaklandığı görülmektedir. Bu modelde ise bilgilendirme tasarımı üzerine odaklanarak ve bilgi yönetiminin tüm unsurlarına yer vermeye çalışılarak modelde bütüncül bir bakış açısı yakalanmaya çalışılmıştır.

Bu model, modelin aşamalarını daha akılda kalıcı ve uygulanabilir şekilde aktarmak açısından doğa bilimlerinden ilham alınarak tasarlanmıştır. Tıpkı kurumlar gibi doğa da “bilgi” ile çalışmaktadır.

Doğadan ilham alma, sıklıkla “biyomimikri” (biomimicry) olarak adlandırılmaktadır. Biyomimikri, doğadaki organizmaların, süreçlerin ve yapıların tasarımında ve işlevlerinin taklit edilerek insanoğlu tarafından yeniden kullanılması anlamına gelmektedir. Bu terim, biyo (yaşam) ve mimesis (taklit) kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır (Volstad ve Boks, 2012).

Biyomimikri terimi, Janine M. Benyus tarafından 1997’de yayımladığı “Biomimicry: Innovation Inspired by Nature” (Doğadan İlham Alan İnovasyon) adlı kitapta popüler hale gelmiştir. Benyus, bu kitapta doğanın yıllar boyunca evrimsel süreçler sonucu geliştirdiği etkili çözümleri, tasarım ilhamı olarak insanların kullanabileceğini vurgulamaktadır.

Bu terim, doğadan ilham alarak teknoloji, tasarım, mühendislik, malzeme bilimi ve diğer birçok disiplinde yeniliklerin geliştirilmesine yönelik bir yaklaşımı tanımlamak için kullanılmaktadır (Kennedy, 2004). Biyomimikri, doğadaki organizmaların ve sistemlerin mükemmel adaptasyonlarını, enerji verimliliğini ve sürdürülebilirlik

özelliklerini inceleyerek bu özellikleri insan yapımı ürünler ve süreçlere uygulama amacı taşımaktadır (Altun, 2011).

Biyomimikri, bilimsel alanlarda sürekli olarak büyüyen bir konsept olmuş ve birçok alanda önemli yeniliklere yol açmıştır. Bu yaklaşım, doğanın yıllar boyunca evrimleşen çözümlerini anlamak ve taklit etmek suretiyle sürdürülebilirlik ve verimlilik açısından önemli avantajlar sağlama potansiyeline sahiptir.

Şekil 41. Uçak Yapımında Doğadan Alınan İlham

Kaynak: <https://9gag.com/gag/a5XM5pg>

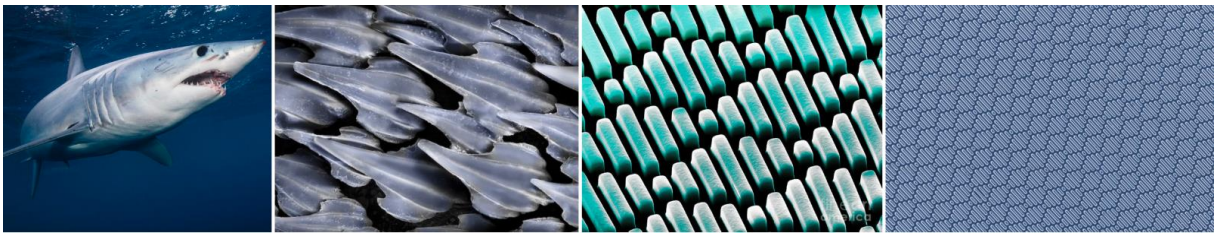
Bugün günlük hayatta karşılaşılan birçok problemle ilgili doğada mevcut bir çözüm bulunmaktadır. Örneğin çok daha kısa zamanda uzun mesafe kat etmek ihtiyacından yola çıkılarak kuşların incelenmesi, uçakların ilk tasarımlarının doğuşuna yol açmıştır. Doğanın gözlemlenmesi ve analizi, büyük bir ulaşım devriminin gerçekleştirilebilmesine olanak sağlamıştır.

Şekil 42. Altın Orandan İlhamla Tasarlanan Merdiven

Kaynak: <https://ystudios.com/insights-passion/biomimicry-design>

Altın Oran, doğada sıklıkla görülen ve estetik açıdan hoş bulunan bir oran türüdür. Bu oran, yaklaşık olarak 1.618 olarak ifade edilmekte ve birçok doğal olguda, bitki yapraklarının yapısından kabuklu deniz hayvanlarının spirallerine kadar fraktal geometrinin bulunduğu birçok yerde bulunmaktadır. Biyomimikri, bu estetik ve kalıcı oranı kullanarak tasarım alanında benzersiz ve dengeli sonuçlar elde etmeye çalışmaktadır. Şekil 42’de biyomimetik yaklaşımla tasarlanan bir merdiven bulunmaktadır. Merdivenin basamakları, Altın Oran’ın estetik denge ve dayanıklılık sağlayan özelliklerinden esinlenerek tasarlanmıştır. Bu oran kullanılarak insan gözüne hoş gelen bir estetik sunulurken basamakların dayanıklılığı artırılmış ve aynı zamanda kullanıcıların rahatlığı optimize edilmiştir.

Şekil 43. Köpekbalığı Derisinden İlham Alan Antimikrobiyal Malzeme

Kaynak: <https://ystudios.com/insights-passion/biomimicry-design>

Biyomimetik tasarımın bir başka örneği, köpekbalığı derisinden esinlenerek geliştirilen antimikrobiyal bir film uygulamasıdır. Köpekbalığının derisi, hızını artırmak ve mikroorganizmaların ciltte yerleşmesini engellemek için evrimsel olarak gelişmiş bir

özelliğindedir. Tasarımcılar, bu doğal özelliği kullanarak olimpiyatlarda kullanılan ve etkileyici sonuçlar elde eden bir biyomimetik mayo üretmiştir (Enes, 2022, s.4).

Bu antimikrobiyal film, sadece spor arenalarında değil aynı zamanda hastanelerde de kullanılarak bakterilerin çapraz bulaşmasını önlemeye yardımcı olmaktadır (Enes, 2022, s.4). Hastanelerdeki bu uygulama, enfeksiyonların yayılmasını azaltarak hastane ortamlarının daha güvenli ve hijyenik olmasına katkı sağlamıştır. Köpekbalığı derisinin ilham verdiği bu biyomimetik film, doğadan alınan tasarım prensiplerini tıbbi ve spor endüstrilerinde kullanarak faydalı bir sonuç doğurmuştur.

Şekil 44. Ayçiçeğinde Bulunan Çift Logaritmik Spiralın Güneş Enerjisi Panelinde Uygulanması

Kaynak: <https://www.onedaydesignchallenge.net/en/journal/biomimicry-design-inspired-by-nature-i>

Su ve hava, logaritmik veya üstel sarmal büyüme modeline göre kendiliğinden hareket etmektedir. Bu biçimsel desen aynı zamanda galaksilerin veya dalgaların hareketlerinde, bukalemunların kuyruğunda veya cilt gözeneklerimizde de görülmektedir. Birçok fan, türbin veya pervane bu yapıyı kopyalayarak sıvıların daha az sürtünmesini sağlamak ve verimliliği artırmaktadır. Sonuçta ortaya çıkan enerji tasarrufu %80'e kadar ulaşabilmektedir (WEB, 3).

Çift logaritmik spiral, alanın daha iyi dağıtılmasına yardımcı olmaktadır. Ayçiçeğinin disk şeklindeki çiçekleri, çift logaritmik spiral şeklindedir. Biyomimikrinin mimarideki uygulamasının bir örneği, aynalarını bu

mekânsal düzenlemeye göre yerleştiren Sevilla'daki (İspanya) Gemasolar Güneş Enerjisi Santrali'dir (WEB, 3). Böylece alandan tasarruf edilerek daha fazla elektrik üretilmektedir.

Özetle biyomimikri, doğanın zaman içinde geliştirdiği problem çözme yöntemlerini gözlemleyip inceleyerek bu stratejik çözümleri kendi hayatımıza uygulamayı hedefler. “Milyonlarca yıllık evrimden sonra doğa neyin çalıştığını, neyin uygun olduğunu ve neyin uzun ömürlü olduğunu öğrenmiştir (Benyus, 2013).” Bu çalışma, doğadan ilham alarak biyomimetrik bir yaklaşımla kurumsal bilgi yönetimini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Doğada bulunan çözümleri inceleyerek kurumsal bilgi yönetiminde izlenebilecek adımları doğadaki benzerleriyle kıyaslayarak sürdürülebilir çözümler sunabilecek bir kurumsal bilgi yönetim modeli oluşturulmaya yönelik bir yaklaşım benimsemektedir.

Bu modelin oluşturulmasında, bilgilendirme tasarımıyla oluşturulmuş raporların geleneksel yöntemle oluşturulmuş raporlara göre daha etkili olduğuna dair elde edilen veriler büyük önem taşımaktadır. Bu araştırma kapsamında yapılan deney sonuçlarına göre ana hipotezi test etmek üzere yapılan analizlerde, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t = 10.57$, $p < 0.001$). Söz konusu farklılık deney grubunun lehine gerçekleşmiştir. Deney grubunun ortalaması ($M = 76.67$, $SD = 17.51$), kontrol grubunun ortalamasından ($M = 53.27$, $SD = 18.92$) önemli ölçüde yüksektir. Elde edilen bulgular, bilgilendirme tasarımı ile hazırlanan raporların, geleneksel yöntemle hazırlanan raporlara göre daha etkili olduğunu göstermektedir. Rapor sayfalarına ilişkin yapılan analizlerde, deney grubunun kontrol grubuna göre anlamlı derecede daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Bu bulgular, bilgilendirme tasarımıyla oluşturulan raporların daha anlaşılır ve akılda kalıcı olduğunu ve bu modelin neden gerekli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

5.1. KBY/BİLTAM Aşamaları

KBY/BİLTAM, geleneksel bilgi yönetimi modellerinin odaklandığı unsurlara ek olarak kurumların karmaşık bilgileri anlamlandırmalarını ve bu bilgileri en etkili ve anlaşılır şekilde sunmalarını sağlayan “bilgilendirme tasarımı”nı vurgulamaktadır. Diğer bilgi yönetimi modellerine nazaran bu model, bilgiyi sadece toplamak ve saklamakla kalmayıp aynı zamanda bilgiyi kullanıcılar için çekici, anlaşılır ve erişilebilir hale getirme konusunda da önemli bir odak noktası sunmaktadır. Bu yaklaşım, kurumların sahip oldukları bilgi potansiyelini en üst düzeye çıkarmayı ve bilgiyi etkili bir şekilde ileterek kurumsal hedeflere hizmet etmeyi amaçlamaktadır.

Şekil 45. KBY/BİLTAM Aşamaları

KBY/BİLTAM adımları şu şekilde özetlenebilir:

1. Adım: “Bilgi Toplama: Bilgi Varlıklarının Ekosistemi”

Kurumda bilgi yönetim sürecinin başlangıcı, kurum içinde ve dışında bulunan bilgi varlıklarının toplanması ve tespit edilmesidir. Bu adım, potansiyel bilgi kaynaklarını keşfetmek için stratejik bir yol haritası oluşturur.

2. Adım: “Bilgi Varlıklarının Tanımlanması ve Sınıflandırılması”

Toplanan bilgi varlıkları, içerikleri ve değerleri doğrultusunda sınıflandırılır ve kategorilere ayrılır. Bu adım, bilginin türü, niteliği, kullanım amacı ve erişim seviyeleri gibi faktörleri içerir.

3. Adım: “Bilgi Yönetim Ekibinin Oluşturulması: Bilgi Füzyonu”

Bu adım, bilgi yönetimini gerçekleştirecek ekip ve süreçlerin oluşturulmasını içerir. Bu ekip, bilgi yönetim stratejilerini geliştirir, uygular ve denetler.

4. Adım: “Verilerin Ayıklanması: Bilgi Yönetiminin Hücre Zarı”

Veri ve bilgi akışı, gereksiz ve istenmeyen unsurlardan temizlenir. Temizlenmiş veri, doğrulanmış, güvenilir ve işlenebilir bir hale getirilir.

5. Adım: “Bilgi Varlıklarının Standartlaştırılması: Bilgi Yönetiminin Altın Oranı”

Bilgi yönetimi süreçleri, standartlaştırılmış prosedürler ve formatlar kullanarak daha tutarlı ve erişilebilir hale getirilir.

6. Adım: “Bilgi Yönetim Sisteminin Yapılandırılması: Kurumun Kaosundaki Düzen”

Bilgi yönetimi, kurumsal çapta bir bakış açısı ile yapılandırılır ve yönetilir. Veri akışları, iş süreçleri ve teknoloji altyapısı, sistematik bir şekilde optimize edilir.

7. Adım: “Bilgilendirme Tasarımının Yapılması: Bilgi Yönetiminin Fraktal Geometrisi”

Bilgi, etkili iletişim araçları ve “görselleştirme” ile “hikâyeleştirme” teknikleri kullanılarak hedef kitlelere ulaştırılabilir ve anlaşılabilir hale getirilir. Hedef kitle dikkate alınarak bilginin sunuş şekli tasarlanır.

8. Adım: “Bilgi Yönetiminin Verimlilik ve Etkinlik Değerlendirmesi: BYS Homeostazi”

Bu aşama, belirlenen hedeflerin ne ölçüde gerçekleştirildiğini ve bilgi yönetiminin verimliliğini değerlendirir. Geri bildirimlerle süreçler iyileştirilir.

9. Adım: “Bilgi Güvenliği ve Gizliliğin Korunması: BYS’nin Kuantum Kriptografisi”

Bilgi güvenliği, kuantum kriptografide olduğu gibi güçlendirilir ve bilgiyi koruma stratejileri geliştirilir.

10. Adım: “Sürdürülebilir Bilgi Yönetimi ve İnovasyon: BYS’nin Entropiye Meydan Okuması”

Bilgi yönetimi süreçleri, sürekli olarak geliştirilir ve yenilikçi yaklaşımlarla sürdürülebilir bir şekilde yönetilir. BYS verilerini işlemek ve kurum için daha iyi kararlar almak adına analiz ve raporlama sunmak üzere iş zekâsı araçlarından, YZ, derin öğrenme gibi teknolojilerden faydalanılır.

5.1.1. Bilgi Toplama: Bilgi Varlıklarının Ekosistemi

Kurumlar, bilgi varlıklarını oluşturmak üzere bilgiyi toplarken doğadaki biyoçeşitlilik gibi farklı kaynaklardan çeşitli bilgi türlerini toplamaktadır. Bilgi, kurumun “bilgi ekosistemi”ni inşa etmek üzere farklı form ve formatlardaki kaynaklardan gelmektedir. Bu adım, bilgi toplama aşamasının çok yönlü ve çeşitlilik içeren doğasını yansıtmaktadır. Kurumlar “iç” ve “dış” olmak üzere farklı kaynaklardan (belgeler, veritabanları, raporlar vb.) çeşitli bilgileri toplamaktadır.

Şekil 46. Doğadaki Biyoçeşitlilik

Kaynak: <https://climate.copernicus.eu/biodiversity-costa-rica>

Bu adımda, kurumun bilgi ihtiyaçlarının tespit edilmesi için gereken araştırmalar yapılır ve ihtiyaç duyduğu bilgiler belirlenir. Hem örtük hem de açık bilgiyi kapsayan iç ve dış bilgi kaynaklarından bilgi toplanır.

Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen deneyde kullanılan rapor sayfaları da bu sürecin bir parçası olarak, kurumun iç ve dış bilgi kaynaklarından toplanan örtük ve açık bilgileri içerecek şekilde hazırlanmıştır. Örneğin, “Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 2. Yılında Sağlanan Kazanımlar”, “Resmî Yazışma Eğitici Eğitimleri” ve “Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in Yayımlanması” sayfalarında kullanılan bilgiler, hem kurum içindeki uzmanlardan alınan örtük bilgileri hem de resmî yazışma ve raporlar gibi açık bilgi kaynaklarını kapsamaktadır.

Şekil 47. Bilgi Toplama: Bilgi Varlıklarının Ekosistemi

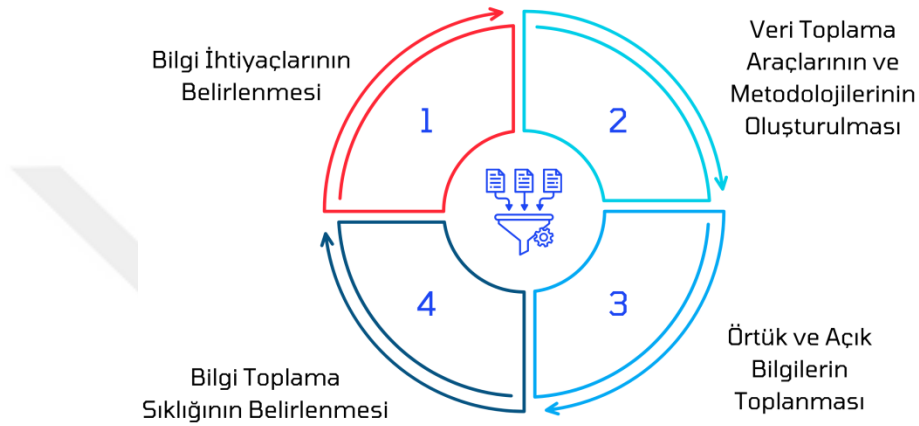
Kaynak: KBY/BİLTAM’ın bu adımı için yapay zekâ aracılığıyla oluşturulmuştur.

Aşağıda bu adımın detayları verilmektedir:

- **Bilgi İhtiyaçlarının Belirlenmesi:** Bu aşamada, kurumun bilgi ihtiyaçları tespit edilir. Hangi tür bilgiye ihtiyaç duyulduğu, hangi alanlarda bilgi eksikliği olduğu belirlenir.
- **Veri Toplama Araçlarının ve Metodolojilerinin Oluşturulması:** Veri toplama süreci için hangi araçların ve metodolojilerin kullanılacağı belirlenir. Anketler, odak gruplar, veri madenciliği teknikleri gibi araçlar ve yöntemler kurumun bilgi ihtiyaçlarına göre seçilir.
- **Örtük ve Açık Bilgilerin Toplanması:** Bu aşamada, hem örtük (tacit) bilgiyi hem de açık (explicit) bilgiyi toplamak için yöntemler belirlenir. Örtük bilgi, çalışanların deneyimleri ve uzmanlıkları gibi daha “deneyimsel” olarak

adlandırılabilir bilgileri içerebilir. Açık bilgi ise raporlar, belgeler, veritabanları gibi somut bilgi kaynaklarıdır.

- **Bilgi Toplama Sıklığının Belirlenmesi:** Kurumlar, bilgi ihtiyaçlarına bağlı olarak bilgi toplama sıklığını belirler. Bazı bilgiler sürekli (dinamik veri) olarak izlenirken bazıları ise periyodik (statik veri) olarak toplanır.

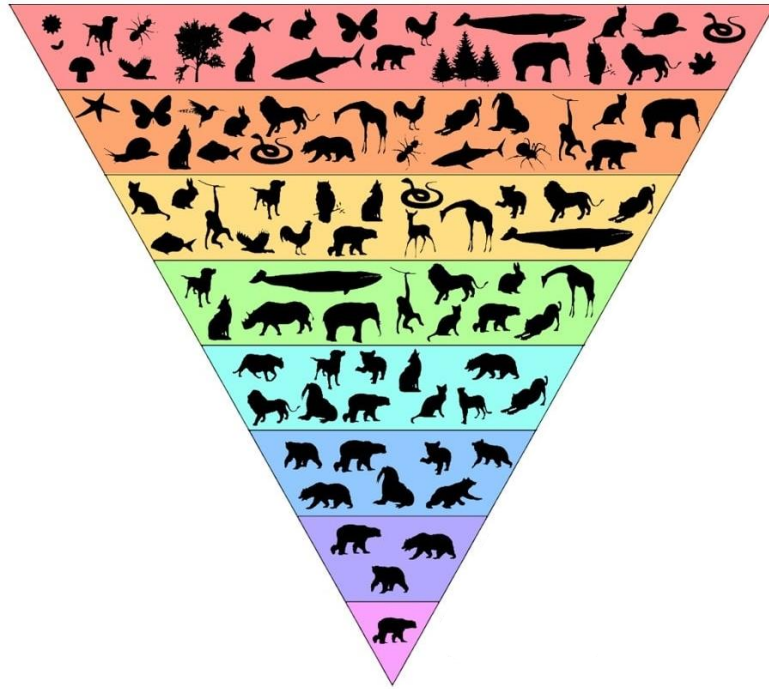
Şekil 48. “Bilgi Toplama: Bilgi Varlıklarının Ekosistemi” Adımının Aşamaları

Bu adım, kurumların bilgi ihtiyaçlarını tanımlama ve gerekli bilgileri toplama süreçlerini, doğada bulunan biyoçeşitlilik içinden belli bir ekosistemin oluşması süreciyle benzer bir şekilde ele almaktadır. Toplanan bilgilerin bir sonraki adımda tanımlanması ve sınıflandırılması işlemleri için temel oluşturur.

5.1.2. Bilgi Varlıklarının Tanımlanması ve Sınıflandırılması

Kurum içindeki bilgi varlıkları, doğada bulunan ekosistemdeki farklı organizmalar gibi benzersiz ve önemli birer varlık olarak kabul edilir. Bu adım, bilgi varlıklarının doğal bir ortamdaki gibi düzenlenmesini ve değerlerine göre gruplandırılmasını sağlar. Kurum içindeki bilgi varlıkları (belgeler, raporlar, veri setleri vb.) tanımlanır ve önemlerine göre sınıflandırılır.

Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen deneyde kullanılan rapor sayfalarında verilen veri ve bilgiler de bu aşamadan geçen veri ve bilgilerdir. Bu süreçte, kurumun iç ve dış bilgi kaynaklarından elde edilen veriler detaylı bir şekilde incelenmekte, tanımlanmakta ve kategorilere ayrılmaktadır. Örneğin, “Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 2. Yılında Sağlanan Kazanımlar”, “Resmî Yazışma Eğitici Eğitimleri” ve “Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in Yayınlanması” sayfalarında yer alan bilgiler, bu aşamada tanımlanmış ve sınıflandırılmış bilgi varlıkları olarak kullanılmıştır. Bu bilgiler, kurumun bilgi yönetimi stratejilerine uygun olarak düzenlenmiş ve raporlarda kullanılmak üzere hazır hale getirilmiştir. Böylece rapor sayfalarında sunulan veri ve bilgilerin güvenilirliği ve doğruluğu sağlanarak bilgi yönetimi süreçlerine katkıda bulunulmuştur.

Şekil 49. Canlıların Sınıflandırılması

Kaynak: <https://faunafacts.com/classification-of-living-things/>

Bu adım, kurum içinde bulunan çeşitli bilgi varlıklarını belirlemek, tanımlamak ve bu varlıkları önem ve önceliklerine göre sınıflandırmak amacıyla gerçekleştirilir. Bu süreç, kurumun sahip olduğu bilgi envanterini oluşturmayı ve bu bilgi envanterini etkili bir şekilde yönetmeyi amaçlar.

Şekil 50. Bilgi Varlıklarının Tanımlanması ve Sınıflandırılması

Kaynak: KBY/BİLTAM'ın bu adımı için yapay zekâ aracılığıyla oluşturulmuştur.

Aşağıda bu adımın detayları verilmektedir:

- **Bilgi Varlıklarının Tanımlanması**
 - Bilgi Varlıklarının Belirlenmesi: Kurum içindeki tüm bilgi varlıkları (belgeler, raporlar, veriler vb.) tespit edilir.
 - Bilgi Varlıklarının İçeriğinin Anlaşılması: Her bir bilgi varlığının içeriği ve amacı hakkında detaylı bir anlayış geliştirilir.
 - Bilgi Varlıklarının Sahiplerinin ve Kullanıcılarının Belirlenmesi: Her bir bilgi varlığının sahibi ve hangi kullanıcı grupları tarafından erişileceği belirlenir.

- Bilgi Varlıklarının İlişkilerinin Anlaşılması: Bilgi varlıkları arasındaki ilişkiler ve bağlar tespit edilir.
- **Bilgi Varlıklarının Sınıflandırılması**
 - Önem Derecelendirmesi: Her bir bilgi varlığı, kurumun hedefleri ve vizyonu göz önünde bulundurularak önem derecesine göre sınıflandırılır.
 - Gizlilik ve Güvenlik Seviyelerine Göre Sınıflandırma: Bilgi varlıkları, gizlilik ve güvenlik seviyelerine göre gruplandırılır.
 - Kullanım Sıklığına Göre Sınıflandırma: Bilgi varlıklarının kullanım sıklığı dikkate alınarak sınıflandırma yapılır.
 - Süreklilik ve Erişilebilirlik Önceliklerine Göre Sınıflandırma: Hangi bilgi varlıklarının sürekli olarak erişilebilir olması gerektiği belirlenir.

Bilgi Varlıklarının Tanımlanması

- Bilgi Varlıklarının Belirlenmesi
- Bilgi Varlıklarının İçeriğinin Anlaşılması
- Bilgi Varlıklarının Sahiplerinin ve Kullanıcılarının Belirlenmesi
- Bilgi Varlıklarının İlişkilerinin Anlaşılması

Bilgi Varlıklarının Sınıflandırılması

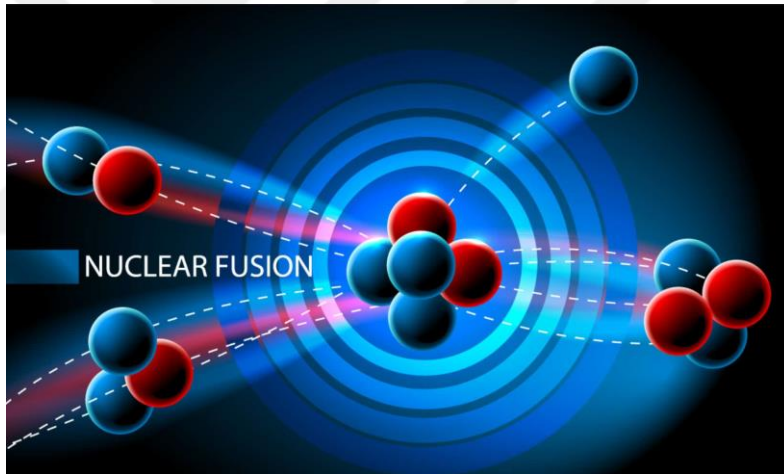
- Önem Derecelendirmesi
- Gizlilik ve Güvenlik Seviyelerine Göre Sınıflandırma
- Kullanım Sıklığına Göre Sınıflandırma
- Süreklilik ve Erişilebilirlik Önceliklerine Göre Sınıflandırma

Şekil 51. “Bilgi Varlıklarının Tanımlanması ve Sınıflandırılması” Adımının Aşamaları

Bu adım, kurumun sahip olduğu bilgi varlıklarının doğru bir şekilde tanımlandığı ve yönetildiğı bir temel oluşturur. Bilgi varlıklarının tanımlanması ve sınıflandırılması, daha sonraki aşamalarda bu bilgilerin etkili bir şekilde yönetilmesine ve hedeflenen kullanıcı gruplarına doğru şekilde iletilmesine olanak tanır. Her bir bilgi varlığının kurumsal ekosistemdeki rolü ve benzersizliği değerlendirilir.

5.1.3. Bilgi Yönetim Ekibinin Oluşturulması: Bilgi Füzyonu

Nükleer füzyon, atom numarası küçük olan elementlerin (hafif element) birleşerek daha büyük bir çekirdek oluşturduğu nükleer bir reaksiyon türüdür. Bu süreçte, atom çekirdekleri çok yüksek sıcaklık ve basınç altında birleştirilmekte ve bu birleşme sırasında büyük miktarda enerji açığa çıkmaktadır (Kaya, 2012, s.72).

Şekil 52. Nükleer Füzyon

Kaynak: <https://history-computer.com/what-is-nuclear-fusion-is-it-possible-and-does-it-matter/>

“Bilgi Varlıklarının Tanımlanması ve Sınıflandırılması” adımının ardından, değerli bilgi varlıklarının etkin bir şekilde yönetilmesi ve bilgilendirme tasarımı yapılması için uzmanlardan oluşan bir “Bilgi Yönetim Ekibi” oluşturulur. Bu ekip, tıpkı nükleer füzyonun oluşmasında farklı elementlerin birleşip büyük miktarda enerji açığa çıkarması gibi farklı uzmanlık alanları ile deneyimlere sahip bireylerden oluşur ve kurumsal bilgi yönetiminin her aşamasını yönetir.

Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen deneyde kullanılan rapor sayfalarının hazırlanmasında da bu ekibin önemli bir rolü bulunmaktadır. Elde edilen bulgular, bilgilendirme tasarımıyla oluşturulan raporların, geleneksel yöntemlerle oluşturulan raporlara kıyasla daha etkili olduğunu göstermektedir. Örneğin, “Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 2. Yılında Sağlanan Kazanımlar” sayfasına ilişkin analizlerde, deney grubunun kontrol grubuna göre anlamlı derecede daha yüksek puanlar aldığı tespit edilmiştir ($t = 7.03$, $p < 0.05$). Bu bulgular, bilgi yönetim ekibinin etkinliğini ve bilgi füzyonu sürecinin başarısını ortaya koymakta, kurumun bilgi yönetimi stratejilerinin doğru bir şekilde uygulandığını ve bu modelin gerekliliğini vurgulamaktadır.

Ayrıca yapılan deney sonucunda kontrol grubuna göre daha yüksek puanlar alan deney grubunun görsel okuryazarlık düzeyinin daha yüksek olduğu ve görsel baskın öğrenme stiline sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen deneyde kullanılan rapor sayfalarını oluşturan bilgi yönetim ekibinin katkıları sayesinde, raporlar daha akılda kalıcı ve anlaşılır hale getirilmiştir. Bu üyeler, görsellerin nasıl kullanılacağı, bilgiye nasıl daha etkili bir şekilde erişileceği ve nasıl sunulacağı konusunda uzmanlıklarını ortaya koyarak bilgi yönetimi süreçlerine değer katmışlardır. Görsel okuryazarlığı yüksek olan ekip üyelerinin varlığının, bilginin daha etkili bir şekilde sunulmasını ve anlaşılmasını sağlayarak bilgilendirme tasarımıyla oluşturulan raporların başarısını desteklediği görülmektedir.

Şekil 53. Bilgi Yönetim Ekibinin Oluşturulması: Bilgi Füzyonu

Kaynak: KBY/BİLTAM’ın bu adımı için yapay zekâ aracılığıyla oluşturulmuştur.

- **Bilgi Yönetim Ekibi’nin Ana Görevleri ve İlkeler**
 - **Çeşitlilik:** Ekip, farklı alanlarda uzmanlaşmış bireylerden oluşur. İçerik oluşturucular, bilgi yöneticileri, veri bilimciler, iletişim uzmanları, bilgisayar mühendisleri gibi farklı yeteneklerin ve uzmanlık alanlarının temsil edildiği bir çeşitlilik söz konusudur. Örneğin içerik oluşturucular, konu hakkında derin bilgi sahibi olarak içeriği şekillendirirken bilgilendirme tasarımcıları bir bilgiyi görsel yolla daha anlaşılır kılmak için içeriği görselleştirir ve hikâyeleştirir.
 - **İş Birliği ve Etkileşim:** Ekip üyeleri arasında sıkı bir iş birliği ve etkileşim sağlanır. Farklı disiplinlerden gelen bakış açıları bir araya gelerek yaratıcılığı ve etkili çözümleri teşvik eder. Örneğin içerik oluşturucular ve bilgilendirme

tasarımcıları, içerik ve görsellerin birbiriyle uyum içinde olduğundan emin olmak için sürekli olarak iletişim halindedir.

- Ekip İçi Değerlendirme ve Gelişim: Ekip, sürekli olarak kendi performansını değerlendirir ve geliştirmek için çaba sarf eder. Olumlu ve olumsuz yönler incelenerek sürekli bir öğrenme ve iyileştirme döngüsü oluşturulur. Örneğin ekip üyeleri, yaptıkları projeleri ve çalışmaları düzenli olarak gözden geçirir. Neyin iyi işlediğini ve nelerin geliştirilmesi gerektiğini belirler.

- **Bilgi Yönetim Ekibi Oluşturulmasının Faydaları**

- Yaratıcı ve Etkili Çözümler: Farklı yeteneklerin bir araya gelmesi, yaratıcı ve etkili çözümlerin ortaya çıkmasını sağlar. Her uzmanlık alanının katkısıyla daha kapsamlı ve ilgi çekici içerikler oluşturulur.
- Kapsamlı Bakış Açısı: Farklı disiplinlerden gelen bakış açıları, içeriğin ve tasarımın farklı perspektiflerden değerlendirilmesini sağlar. Bu da içeriğin daha kapsamlı ve anlamlı olmasına olanak tanır.
- Verimlilik ve Hız: İş birliği, ekibin birlikte çalışmasını kolaylaştırır. Bu da süreçleri daha verimli hale getirir ve projelerin daha hızlı tamamlanmasını sağlar.
- Çapraz Öğrenme ve Bilgi Transferi: Farklı uzmanlıklardan gelen ekip üyeleri, birbirlerinden farklı hususları öğrenir ve kendilerini geliştirir. Bu da sürekli bir öğrenme ortamı oluşturur.
- Çeşitlilik ve Kapsayıcılık: Farklı yeteneklerin bir araya gelmesi, farklı kullanıcı gruplarına daha etkili bir şekilde hitap etmeyi sağlar. Çeşitlilik ve kapsayıcılık, içeriğin daha geniş bir kitleye ulaşmasını sağlar.

Sonuç olarak, farklı disiplinlerden oluşan bir bilgi yönetim ekibi, kendi alanlarında uzmanlaşmış bireylerin bilgi ve deneyimlerini bir araya getirerek füzyon

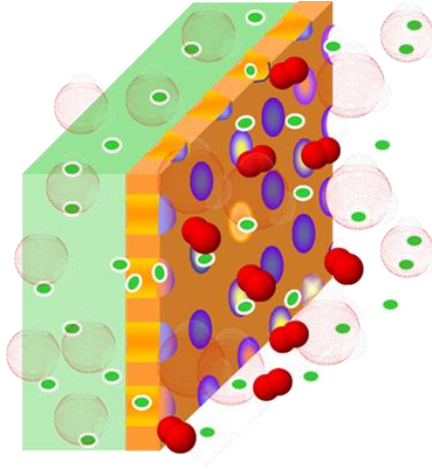
benzeri bir etki oluşturur. Bu da kurumsal bilgi yönetimi süreçlerinin daha verimli, yenilikçi ve bütünsel bir şekilde yürütülmesine katkı sağlar. Uzmanların iş birliği ve farklı bakış açıları, modelin sürekli olarak geliştirilmesini ve kullanıcı odaklı içeriklerin oluşturulmasını destekler.

5.1.4. Verilerin Ayıklanması: Bilgi Yönetiminin Hücre Zarı

Veri ayıklama aşaması, toplanan verilerin titizlikle incelenerek değerli, güvenilir ve anlamlı olanlarının seçilmesi ve gereksiz, düşük kaliteli veya ayrıntılı verilerin elenmesi işlemidir. Bu adım, tıpkı hücre zarının, hücre içi ve dışı arasında gerçekleşen madde transferlerinde yalnızca belirli moleküllerin taşınmasına “seçici geçirgen” bir şekilde izin vermesi (Rhoades ve Bell, 2017) gibi BYS’lerde bulunan verilerin anlamlı bilgilere dönüştürülmeden önce ayıklanmasını amaçlar.

Bu alışma kapsamında gerçekleştirilen deneyde kullanılan rapor sayfalarının hazırlanmasında da bu süreç büyük önem taşımıştır. Elde edilen bulgular, bilgilendirme tasarımıyla oluşturulan raporların, geleneksel yöntemlerle oluşturulan raporlara kıyasla daha etkili olduğunu göstermektedir. Örneğin, “Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 2. Yılında Sağlanan Kazanımlar” sayfasına ilişkin analizlerde, deney grubunun kontrol grubuna göre anlamlı derecede daha yüksek puanlar aldığı tespit edilmiştir ($t = 7.03$, $p < 0.05$). Bu sonuçlar, verilerin doğru bir şekilde ayıklanmasının, raporların anlaşılabilirliğini ve etkinliğini artırmada kritik bir rol oynadığını göstermektedir.

Verilerin ayıklanması süreci, bilgi yönetimi ekibinin hedef kitleye göre en doğru ve gerekli bilgileri kullanarak raporları daha etkili ve anlaşılır hale getirmesini sağlamaktadır. Elde edilen bulgular, bilgi yönetimi süreçlerinde verilerin ayıklanmasının önemini, bilgilendirme tasarımıyla oluşturulan raporların başarısındaki rolünü ve modelde bu adımın gerekliliğini ortaya koymuştur.

Şekil 54. Seçici Geçirgen Hücre Zarı

Kaynak: <https://www.mdpi.com/2077-0375/3/3/151>

Böylece bir filtreleme işleminden geçirilen veriler sayesinde daha doğru ve güvenilir sonuçlar elde edilir. Gereksiz verilerin elenmesi işlem süreçlerini hızlandırır ve daha etkili hale getirir. Temizlenmiş ve anlamlı verilerle daha iyi kararlar alınabilir. Ayrıca kalitesiz veya eksik verilerin etkisi azaldığı için hata oranları düşer.

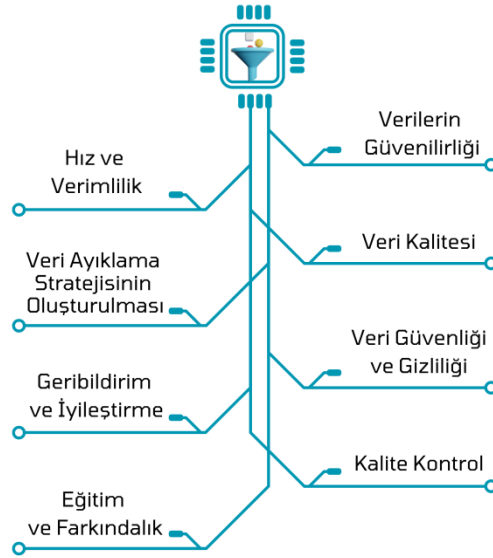

Şekil 55. Verilerin Ayıklanması: Bilgi Yönetiminin Hücre Zarı

Kaynak: KBY/BİLTAM'ın bu adımı için yapay zekâ aracılığıyla oluşturulmuştur.

- **İlkeler**

- **Verilerin Güvenilirliği:** Ayıklanan verilerin doğru, eksiksiz ve güvenilir olması esastır.
- **Veri Kalitesi:** Yüksek veri kalitesi sağlamak için gereksiz, bozuk veya tekrarlayan verilerin elenmesi gerekir.
- **Veri Güvenliği ve Gizliliği:** Hassas veya kişisel verilerin ayıklama işlemi sırasında korunması esastır. Veri güvenliği önlemleri, verilerin izinsiz erişim veya kötüye kullanımına karşı alınmalıdır. Ayıklanan veriler, güvenli bir şekilde depolanmalı ve iletilmelidir.
- **Kalite Kontrol:** Veri ayıklama süreci, verilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve güvenilirliğini sağlamak için kalite kontrol mekanizmalarını içermelidir. Veriler, standartlara ve belirlenmiş kalite ölçütlerine uygun olmalıdır. Kalite kontrol işlemleri düzenli olarak tekrarlanmalıdır.
- **Hız ve Verimlilik:** Ayıklama işlemi, iş süreçlerini hızlandırmak ve daha verimli hale getirmek amacıyla tasarlanmalıdır. Gereksiz verilerin elenmesi, karar alma süreçlerini hızlandırır ve iş verimliliğini artırır.
- **Veri Ayıklama Stratejisinin Oluşturulması:** Veri ayıklama stratejisi, kurumun hedeflerine ve bilgi ihtiyaçlarına dayanmalıdır. Hangi verilerin ayıklanacağı, nasıl ayıklanacağı ve ne zaman ayıklanacağı belirli bir stratejiye dayandırılmalıdır.
- **Geribildirim ve İyileştirme:** Ayıklama süreci düzenli olarak gözden geçirilmeli ve iyileştirme fırsatları aranmalıdır. Geribildirim mekanizmaları, veri ayıklama sürecinin sürekli kalite kontrolünü sağlar.
- **Eğitim ve Farkındalık:** İş birliği yapan personel/ekip üyeleri, veri ayıklama sürecinin önemini ve nasıl gerçekleştirileceğini anlamalıdır. Eğitim programları ve farkındalık çalışmaları bu amaçla düzenlenmelidir.

Şekil 56. “Verilerin Ayıklanması: Bilgi Yönetiminin Hücre Zarı” Adımının İlkeleri

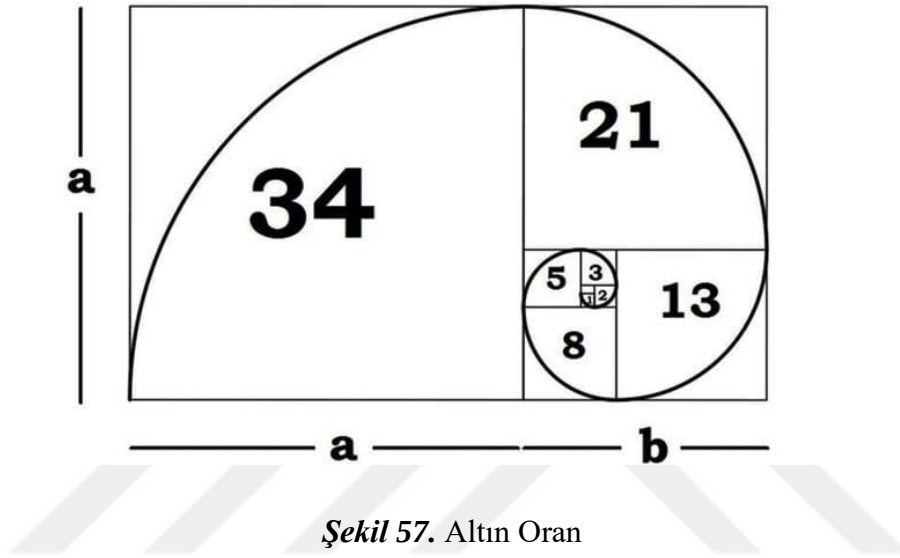
Bu adım, kurumun bilgi yönetim sürecinin sonraki aşamaları için verileri hazır hale getirir. Verilerin etkili bir şekilde ayıklanması ve analiz edilmesi, kurumun bilgi tabanlı kararlar almasına yardımcı olur.

5.1.5. Bilgi Varlıklarının Standartlaştırılması: Bilgi Yönetiminin Altın Oranı

“Altın Oran” doğada sıkça gözlemlenen bir matematiksel oran olan yaklaşık 1.618 gibi belirli bir sayıyı ifade etmektedir (Kıvanç, 2005, s.14). Bu adım, doğadaki bir şeyin estetik açıdan en hoş ve dengeli olduğu kabul edilen “altın oran”dan esinlenmektedir.

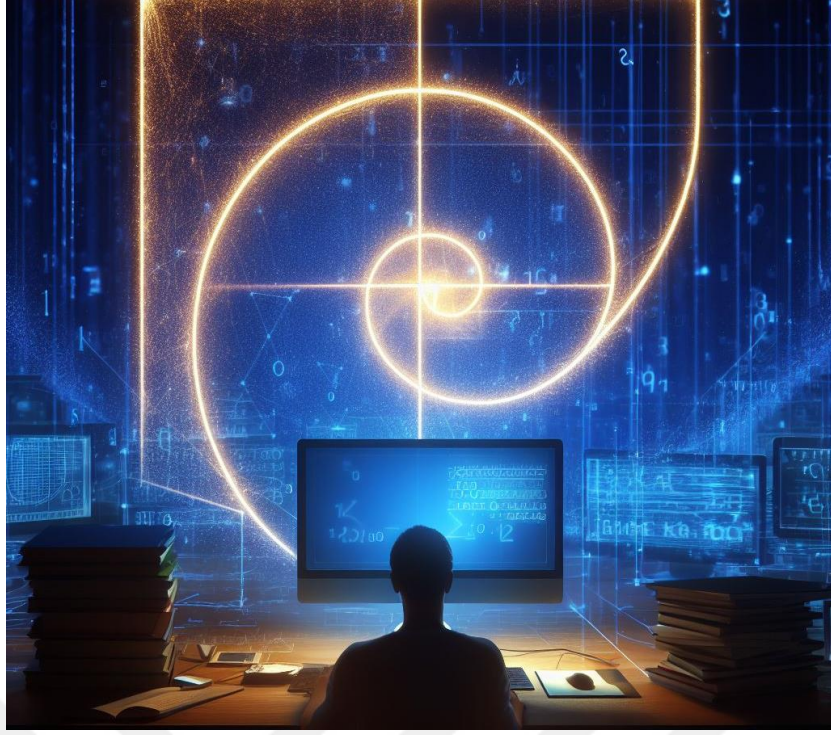
Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen deneyde kullanılan rapor sayfalarının, bilgilendirme tasarımıyla oluşturulmuş ve geleneksel yöntemle oluşturulmuş raporlar arasındaki etkinlik farklarını ortaya koyduğu bulgular, bilginin altın oran prensiplerine göre düzenlenmesinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bilgilendirme tasarımıyla hazırlanmış raporların deney grubunda kontrol grubuna göre anlamlı derecede daha yüksek puanlar aldığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, bilginin optimal düzenlenmesinin raporların anlaşılabilirliğini ve etkinliğini nasıl artırdığını açıkça

ortaya koymaktadır. Deneyde kullanılan rapor sayfalarının hazırlanmasında da bu prensipler uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, bilgilendirme tasarımıyla oluşturulan raporların, geleneksel yöntemlerle oluşturulan raporlara kıyasla daha etkili olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, bilgi varlıklarının standartlaştırılarak altın oran prensiplerine göre düzenlenmesinin, raporların anlaşılabilirliğini ve etkinliğini artırmada kritik bir rol oynadığını göstermektedir.

Kaynak: <https://www.fullpotentialtutor.com/the-golden-ratio/>

Kurumdaki bilgi varlıklarının standartlaştırılması, bilgi yönetiminin “Altın Oran”ıdır denilebilir. Altın Oran, doğanın mükemmel düzenini yansıtırken bilgi varlıklarının standartlaştırılması da kurumun bilgi ekosisteminin mükemmel düzenini yansıtmaktadır. Bilgi standartları ve protokoller, kurum içindeki bilgi akışını en etkili ve dengeli şekilde düzenlemektedir. Aynı şekilde Altın Oran, doğadaki nesnelerin en estetik ve dengeli şekilde düzenlenmesine ilham verir. Bilgi varlıklarının standartlaştırılması, verilerin ve bilgilerin belirli bir düzen ve kurallar dahilinde kaydedilmesi, depolanması, iletilmesi, kullanılmasını ve optimize edilmesini sağlamaktadır. Bu adım, kurumun bilgi yönetimini ahenk ve uyum içinde standart bir yapıda gerçekleştirmesini hedeflemektedir.

Şekil 58. Bilgi Varlıklarının Standartlaştırılması: Bilgi Yönetiminin Altın Oranı

Kaynak: KBY/BİLTAM’ın bu adımı için yapay zekâ aracılığıyla oluşturulmuştur.

Bu adımın bir diğer önemli noktası ise “Bilgi Yönetim Sisteminin Yapılandırılması: Kurumun Kaosundaki Düzen” adımına temel sağlamasıdır. BYS’lerde verilerin etkili paylaşımı ve değişimi için veri toplulukları arasında anlam ve kullanım birliğinin sağlanması ve verilerin bilgisayarlar tarafından anlaşılabilir şekilde işlenmesi, standartlar doğrultusunda sağlanmaktadır. Örneğin BYS’lerden elde edilen bilgilerle hazırlanan, elektronik ortamda doğan ve yaşamına elektronik ortamda devam eden dokümanların (raporlar vb.) üretimi, kullanılması, saklanması ve uzun vadede arşivlenmesi bazı teknik gereklilikleri olan ve yönetilmesi açısından önemli bir süreçtir. Bu süreçte hazırlanan raporlar kadar belli standartlar dahilinde hazırlanan ve raporları tanımlayan üstveriler de önemli rol oynamaktadır.

Aşağıda bu adımın detayları verilmektedir:

- **Veri ve Bilgi Standartlarının Geliştirilmesi:** Kurumun kullanacağı veri ve bilgi standartları oluşturulur veya mevcut standartlar gözden geçirilir. Bu standartlar, verilerin tutarlı bir şekilde kaydedilmesini, iletilmesini ve yorumlanmasını sağlar. Örneğin BYS’lerde üstveri setlerinin geliştirilmesinin iş süreçlerine katkısı büyük olacaktır.
- **Veri Entegrasyonu:** Kurumdaki farklı birimler veya sistemler arasında veri entegrasyonunu kolaylaştırmak için standartlaştırılmış veri formatları ve protokoller kullanılır. Böylece bilgi yönetimi süreçlerinin daha verimli olması sağlanabilir.
- **Veri Kalitesi Kontrolleri:** Standartlar, veri kalitesi kontrol süreçlerinin bir parçası olarak kullanılır. Verilerin standartlara uygunluğu sürekli olarak izlenir ve düzeltilir.
- **Veri Yönetimi Politikalarının Geliştirilmesi:** Standartlar, kurum içindeki veri yönetimi politikalarının temelini oluşturur. Bu politikalar, veriye erişim, kullanım ve paylaşım kurallarını belirler.
- **İletişim Kolaylığı:** Standartlaştırılmış veri ve bilgi, kurum içinde ve dışında “aynı dil”i (taxonomy) konuşmayı sağlayacağından iletişimi kolaylaştırır. Böylece verilerin daha iyi anlaşılması ve paylaşılması, karar alma süreçlerini hızlandırabilir.

Şekil 59. “Bilgi Varlıklarının Standartlaştırılması: Bilgi Yönetiminin Altın Oranı” Adımının Aşamaları

Bu adım, kurumların bilgi yönetimi süreçlerini daha düzenli ve verimli hale getirmeye yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Standartlar, bilgiyi daha tutarlı ve anlaşılır bir şekilde yönetmeyi sağlamakta ve kurum içindeki veri yönetimi uygulamalarını daha tutarlı hale getirmektedir. Böylece kurum içindeki bilgi yönetimi daha sistemli ve uyumlu hale getirilerek bilgi varlıklarının dengesi sağlanacaktır. Standartlara dayalı olarak bilgi akışını düzenlemek, verilerin daha tutarlı ve güvenilir olmasını sağlar ve kurumun bilgiye dayalı kararlar almasını ve operasyonlarını daha verimli hale getirmesini destekler.

5.1.6. Bilgi Yönetim Sisteminin Yapılandırılması: Kurumun Kaosundaki

Düzen

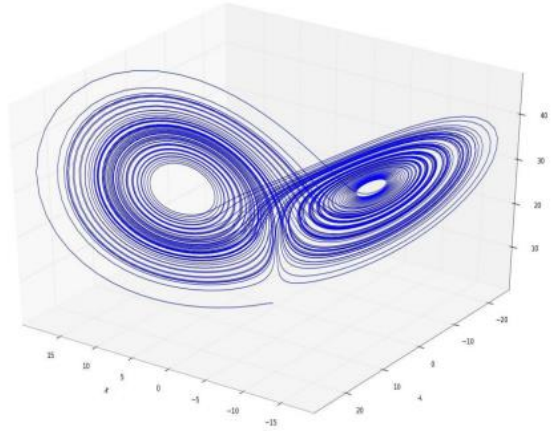
Bilimsel olarak kullanılan “kaos” kavramı Canan (2015, s.177) tarafından şu şekilde tanımlanmıştır: “Görünüşte düzensiz ve öngörülemez olarak sınıflandırılacak birçok sistem ve davranışın, aslında üst düzeyde matematiksel bir düzene sahip olduğunu gösteren yeni bir fizik alanını simgelemektedir (Canan, 2015,

s.177).” Carl Gustav Jung, bu tanımı “Her türlü kaostun içinde bir düzen, her türlü düzensizliğin içinde de gizli bir düzen vardır.” sözüyle desteklemektedir.

Kaos teorisi, aslında deterministik olmasına rağmen uzun vadeli öngörülebilirliği olmayan sistemlerin davranışlarını inceleyen bir matematik ve bilim alanıdır. Bu teori, rastgelelikten çok belirli matematiksel kuralların altında yatan sistemlerin karmaşıklığını ve öngörülemezliğini ele almaktadır (Çavuş vd., 2016, s.209). Kaos teorisi genellikle doğadaki sistemlerin incelenmesiyle ortaya çıkmıştır. Ancak günümüzde bu teori, fizikten biyolojiye, ekonomiden bilgisayar bilimlerine ve sosyal bilimlerden hava durumu tahminlerine kadar birçok alanda uygulama bulmuştur.

Temel kavramlardan biri, deterministik olmakla birlikte “duyarlı başlangıç koşullarına bağlılık” ilkesidir. Bu ilkeye göre, bir sistemdeki küçük bir değişiklik veya başlangıç koşullarında küçük bir fark, zamanla büyük ve tahmin edilemez sonuçlara neden olabilmektedir (Karaçay, 2004, s.3). Kaos teorisi, “kelebek etkisi” olarak bilinen bir başka önemli ilkeyi de içermektedir. Bu ilke, bir sistemin uzakta meydana gelen küçük bir olayın, zamanla büyük ve beklenmedik değişikliklere yol açabileceğini ifade etmektedir (Çavuş vd., 2016, s.216). Kelebek etkisini daha net açıklamak adına “bugün Pekin’de kanatlarını çırpıp bir kelebeğin havada oluşturduğu dalgaların, gelecek ay New York’ta fırtına sistemlerine dönüşmesi (Gleick, 2022, s.19)” sıkça kullanılan bir örnektir. Bu nedenle, kaotik sistemlerde tahmin yapmak ve uzun vadeli öngörülerde bulunmak oldukça zordur.

Kaos teorisi, sistemlerin karmaşıklığını anlamak, doğada ve bilimdeki bazı belirli durumların modellenmesini ve anlaşılmasını sağlamak gibi birçok alanda kullanılır. Bu teori, özellikle doğadaki karmaşık sistemlerin (hava durumu vb.) davranışlarını anlamada ve modellemede önemlidir.

Şekil 60. Lorenz Çekeri

Kaos teorisi, küçük değişikliklerin büyük sonuçlara yol açabileceğini ve sistemlerin karmaşıklığının tahmin edilemez olduğunu vurgulamaktadır. Kaotik sistemler, karmaşık yapıları ve dinamiklerinin görünüşte düzensiz ve öngörülemez olmasıyla tanınmaktadır. Bununla birlikte, bu sistemler belirli bir matematiksel düzene ve desenlere sahiptir. BYS’ler de kaotik sistemlerle bu açıdan benzerlik göstermektedir.

Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen deneyde kullanılan rapor sayfalarının hazırlanmasında da bu adım önemli bir rol oynamaktadır. “Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 2. Yılında Sağlanan Kazanımlar”, “Resmî Yazışma Eğitici Eğitimleri” ve “Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in Yayımlanması” sayfalarında kullanılan bilgiler, kurumsal BYS’ye dayanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 61. Bilgi Yönetim Sisteminin Yapılandırılması: Kurumun Kaosundaki Düzen

Kaynak: KBY/BİLTAM'ın bu adımı için yapay zekâ aracılığıyla oluşturulmuştur.

Kaos teorisiyle BYS'lerin ortak yönleri şu şekilde özetlenebilir:

- **Başlangıç Koşullarına Hassas Bağlılık:** BYS'ler, genellikle karmaşık veri setlerinden oluşmaktadır. Bu verilerdeki küçük bir değişiklik veya başlangıç koşullarındaki farklar, zamanla büyük etkilere yol açabilir. Kaos teorisindeki duyarlı başlangıç koşulları ilkesi gibi BYS'de doğru veri toplama, güncel tutma ve doğruluk, sistemin gelecekteki çıktıları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.
- **Kelebek Etkisi:** BYS'deki küçük bir değişiklik veya olayın, sistemin genel performansı ve sonuçları üzerinde büyük etkileri olabilir. Örneğin, bir veri girişindeki hata, raporlama veya analiz sonuçlarını önemli ölçüde etkileyebilir. Bu durum, kaos teorisindeki kelebek etkisi ilkesine benzerlik göstermektedir.
- **Öngörülebilirlik ve Uzun Vadeli Tahmin:** Kaos teorisinde belirtildiği gibi uzun vadeli öngörülerde bulunmak kaotik sistemlerde zordur. Benzer şekilde,

BYS'ler genellikle karmaşık ve dinamik bir yapıya sahiptir. Bu nedenle, bu sistemlerin uzun vadeli tahminler yapmasını sağlamak ve geleceği gerçeğe en yakın olasılıkta öngörmesi için YZ ve derin öğrenme uygulamalarından faydalanılmalıdır. Bu teknolojilerle, doğru analizler ve veri kullanımıyla geçmiş eğilimlere dayalı öngörüler oluşturulabilir.

- Veri Güvenilirliği ve Kalitesi: Kaos teorisindeki deterministik olma özelliği, sistemin ne kadar doğru ve güvenilir verilere dayandığı ile ilişkilendirilebilir. YYS'lerdeki doğru veri girişı, veri güvenilirliği ve kalitesi, sistemlerin daha doğru sonuçlar üretmesine yardımcı olur.

Kaos teorisindeki temel kavramlar, YYS'lerin doğru işleyişı ve etkinliğiyle benzerlik gösterebilir. YYS'lerde doğru veri kullanımı, analiz ve raporlama, karmaşık yapıları daha iyi anlamak ve yönetmek için önemlidir.

Bunlara ek olarak, YYS'ler çok çeşitli veri kaynaklarından bilgi toplamakta ve işlemektedir. Bu açıdan veri ve bilgi çeşitliliği, kaotik sistemlerin içerdiği çoklu değişkenler ve dinamiklerle benzerlik göstermektedir. YYS'ler büyük miktarda veriyi analiz ederek bu verilerde gizli olan desenleri ve ilişkileri ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Kaotik sistemlerde olduğu gibi bazen görünürde düzensiz olan veri setlerinde aslında belirli bir düzenin veya modelin varlığı keşfedilebilmektedir. Ayrıca YYS'ler, belirli bir amaca hizmet etmek için tasarlanmış bir dizi süreçten oluşmaktadır. Kaotik sistemlerde de belirli bir yapı veya organizasyon içinde var olan süreçlerin, dinamiklerin ve etkileşimlerin zaman içinde bir düzene sahip olduğu keşfedilebilir. Carl Gustav Jung'un yukarıda verilen sözü de kaotik sistemlerin altında yatan düzen ve düzensizlik arasındaki ilişkiyi vurgulamaktadır. Benzer şekilde, YYS'ler de görünürde karmaşık ve düzensiz gibi görünebilmektedir. Ancak bu sistemlerdeki verilerin işlenmesi ve analizi, aslında bu karmaşıklığın bir düzene veya desene dayandığını göstermektedir.

Sonuç olarak BYS’ler; veri analizi, bilgi işleme ve yönetme süreçlerinde kaotik sistemlerle benzerlik göstermektedir. Bu sistemlerde, görünürdeki karmaşıklığın altında yatan düzen ve desenler, doğru bir şekilde analiz edildiğinde ortaya çıkarılabilmektedir. Bu nedenle kurumlar, bilgiyi daha iyi analiz etmek ve gerçeğe en yakın şekilde tahminlerde bulunmak için kaos teorisinden ilham alarak kurumsal BYS geliştirebilirler.

BYS’ler, kurumlarda bilginin saklanması, doğru şekilde sınıflandırılması, depolanması, paylaşıması, üretilmesi, yayılması ve edinilmesi gibi süreçleri hızlandırmakta ve kolaylaştırmaktadır (etinkaya, 2012, s.161). Bu adım, kurumun karmaşık ve dinamik bilgi ekosistemini daha iyi anlamak ve yönetmek üzere bir BYS’ye sahip olması gerektiğini vurgular.

5.1.7. Bilgilendirme Tasarımının Yapılması: Bilgi Yönetiminin Fraktal Geometrisi

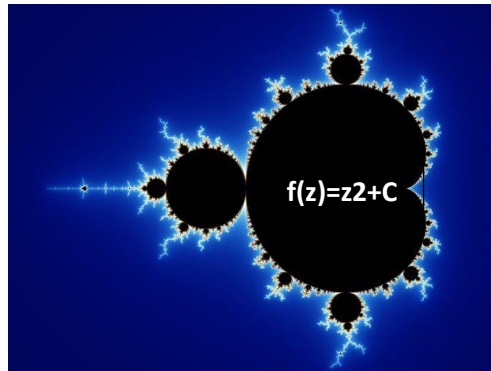
Fraktal geometri, matematiksel olarak tekrarlanan desenlerin karmaşık ve özgün yapısını inceleyen bir alan olarak tanımlanmaktadır. Fraktaller, kendine benzer bir yapıya sahip olup leklendike kendilerini tekrar eden ve sonsuz ayrıntılar içeren geometrik şekillerdir (Cınbarcı, 2016, s.101). Bu kavram, Benoit B. Mandelbrot tarafından geliştirilmiş ve poplerleştirilmiştir. Fraktal geometri, geleneksel geometriyle farklı olarak matematiksel olarak düzgün şekiller yerine doğal dünyadaki pek çok fenomeni tanımlamak için kullanılmaktadır. Örneğin dağların kıvrımları, nehirlerin tortu desenleri, bulutların yapısı ve bitkilerin dallarındaki benzerlikler fraktal özellikler gösterebilmektedir. Fraktal geometri, bilgisayar grafikleri, fizik, ekonomi ve biyoloji gibi çeşitli alanlarda kullanılarak karmaşık yapıları ve modelleri anlamak, görselleştirmek ve analiz etmek için önemli bir araç haline gelmiştir.

Şekil 62. Bitkilerde Kendini Tekrar Eden Fraktaller

Kaynak: <https://around.uoregon.edu/content/study-finds-age-3-kids-prefer-natures-fractal-patterns>

Mandelbrot kümesi, bir fraktal olarak tanımlanan karmaşık bir matematiksel yapının adıdır. Bu yapı, kendini tekrar eden benzer şekillerin sonsuz bir şekilde kümenin kenarına yapıştığı ve bu şekillerin karmaşık yapılar oluşturduğu bir şekle sahiptir. Mandelbrot kümesinin alanı bilinmemektedir ve kenar uzunluğu sonsuzdur. Yani kümenin karmaşık yapısı sonsuz detaylara sahiptir. Bu fraktal yapının özelliği, bağlantılı olmasıdır. Herhangi bir noktadan başlanıp bu yapının içine doğru gidildiğinde yapının bütünüyle bağlantılı olduğu ve karmaşık detayların her seviyede tekrarlandığı gözlemlenebilir. Bu özellikleriyle Mandelbrot kümesi, matematiksel olarak önemli ve ilgi çekici bir yapıdır (Karaçay, 2004, s.8). Mandelbrot bunu şu sözlerle açıklamıştır: “Ne bulutlar küre, ne dağlar koni gibi, ne kıyılar daire şeklinde, ne ağaç kabukları pürüzsüz, ne de düşen yıldırımın yolu dümdüz... (Mandelbrot, 1983).”

Şekil 63. Mandelbrot Kümesi

Kaynak: <https://www.themarginalian.org/2021/02/22/mandelbrot-fractals-chaos/>

Bilgilendirme tasarımı ile fraktal geometri arasındaki ilişki şu şekilde özetlenebilir:

- Kendine Benzerlik ve Yinelemeli Yapılar: Fraktal geometri, kendine benzer yapıları tekrarlayarak oluşmaktadır. Bilgilendirme tasarımı da benzer şekilde, bilgilerin düzenlenmesi ve sunulması için yinelemeli ve tekrarlayıcı öğeler kullanabilmektedir. Örneğin, bilgi grafikleri veya şemaları, içinde benzer motiflerin veya tekrar eden desenlerin bulunduğu yapılar oluşturabilmektedir.
- Karmaşıklık ve Ayrıntılar: Fraktal geometri, sonsuz derecede karmaşık ve detaylı yapılar oluşturabilme yeteneğiyle bilinmektedir. Benzer şekilde, bilgilendirme tasarımı da karmaşık veri setlerini, bilgi parçalarını veya hiyerarşik yapıları görselleştirmek ve anlaşılır bir hale getirmek için kullanılmaktadır. Her iki alan da büyük ölçekli bilgilerin karmaşıklığını ve ayrıntılarını anlamaya yönelik araçlar sunmaktadır.
- Görsel Anlatım ve Estetik: Fraktal geometri, görsel olarak çekici ve estetik yapılar oluşturmak için kullanılır. Bilgilendirme tasarımı da bilgilerin görsel olarak sunulması yoluyla hedef kitleyi dikkat çekici bir biçimde etkilemek amacıyla görsel unsurları kullanmaktadır. Bu anlamda iki alan da estetik ve görsel anlatım üzerine odaklanmaktadır.
- Karmaşıklığı Anlama ve İletişim: Fraktal geometri, karmaşık yapıları anlamak ve analiz etmek için bir araçtır. Bilgilendirme tasarımı da bilgi karmaşıklığını anlaşılır hale getirmek ve bilgiyi “hap” halinde hedef kitleye iletmek için kullanılmaktadır. İkisi de karmaşık bilgilerin etkili bir şekilde iletilmesi konusunda benzer hedeflere sahiptir.
- Tekrar Edilebilirlik ve Veri Yönetimi: Fraktal geometri, birkaç basit kuralın tekrarıyla karmaşık yapılar oluşturabilmektedir. Bilgilendirme tasarımı da belirli tasarım ilkelerini ve tekrar eden desenleri kullanarak bilgiyi

düzenleyebilmektedir. Bu husus, bilgiyi etkili bir şekilde yönetmeye ve sunmaya yardımcı olmaktadır.

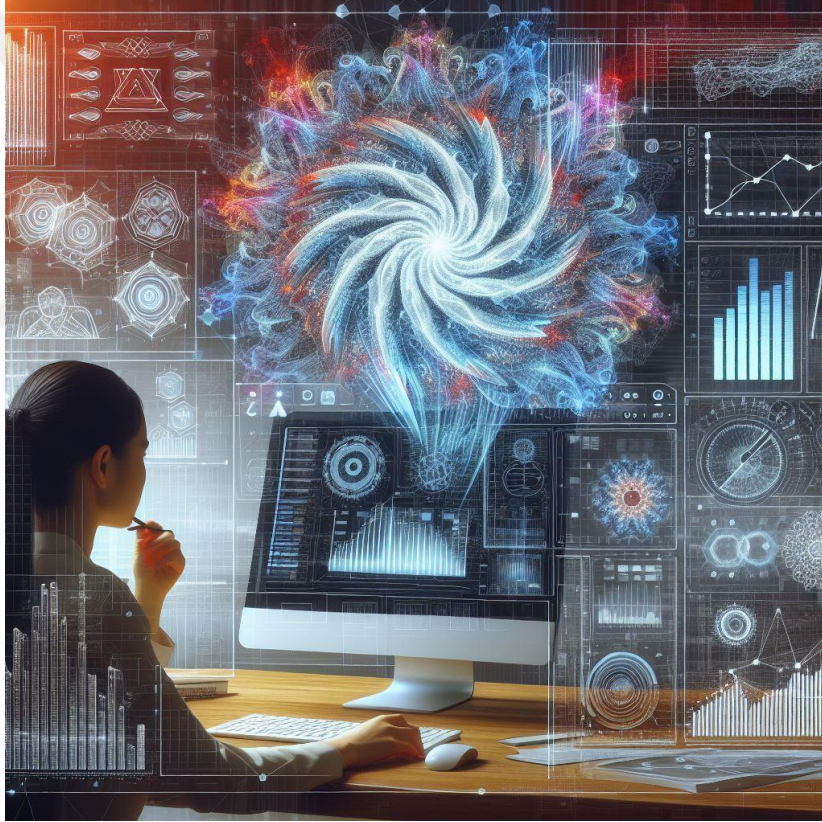
Bu benzerlikler, fraktal geometri ve bilgilendirme tasarımının her ikisinin de karmaşıklıkla başa çıkmak, hedef kitlenin dikkatini görsel olarak çekmek, tekrarlayan desenler kullanmak ve verilmek istenen bilgiyi anlaşılır ve akılda kalıcı bir şekilde iletme için benzer prensipleri kullanabildiğini göstermektedir. Bilgilendirme tasarımı, sadece tasarımı güzel veya eğlenceli hale getirmek değil, aynı zamanda anlamayı şekillendirme, algıya form kazandırma ve anlamı netleştirme meselesidir. Bu bağlamda fraktal geometrinin öklit geometrisinden ayrıştığı husus, kendine özgü yapıları ve matematiksel özellikleri olması sayesinde onları karmaşık ve çeşitli alanlarda uygulamalar için değerli kılmasıdır ve bu nokta bilgilendirme tasarımı ile fraktal geometrinin kesişim alanıdır denilebilir.

BYS'ler, çeşitli veri kaynaklarından gelen bilgileri toplamakta ve bunları anlamlı analizler haline getirmektedir. Kurumların karar verme süreçlerine ışık tutmak için YYS'lerden elde edilen analizlerin raporlaştırılması oldukça önemlidir. Raporlar, karar vericilere kurumun genel durumu hakkında detaylı bir bakış açısı sunmakta ve stratejik kararlar almak için önemli verilerle dayanak oluşturmaktadır.

BYS'lerden elde edilen bilgiler, geleneksel metin tabanlı raporlarla sunulduğunda yöneticilerin bu bilgileri anlamlandırması ve hızla değerli içgörüler çıkarması zorlaşmaktadır. Bu noktada bilgilendirme tasarımının önemi daha belirgin hale gelmektedir. Bilgilendirme tasarımı, karmaşık veri setlerini daha anlaşılır, etkili ve etkileyici bir şekilde sunmayı amaçlamaktadır. Bu husus, yöneticilerin veriye dayalı kararlar alırken daha etkili olmalarını sağlamaktadır.

Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen deneyde, deney grubuna uygulanan rapor sayfalarının hazırlanmasında da bu prensipler uygulanmıştır. Elde edilen bulgular,

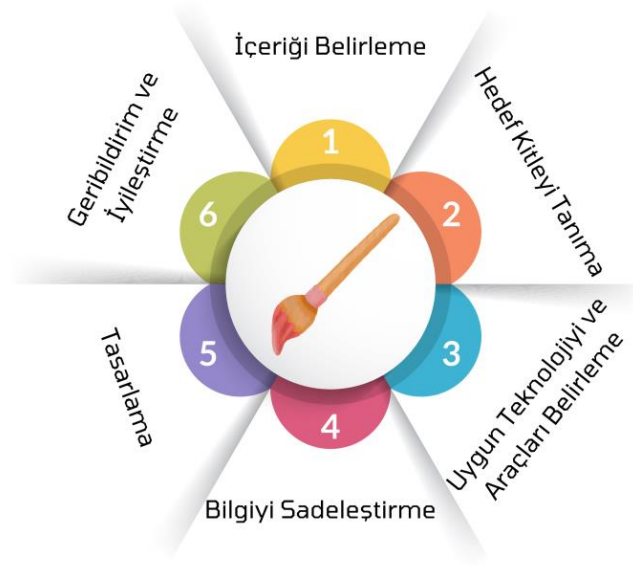
bilgilendirme tasarımıyla oluşturulan raporların, geleneksel yöntemlerle oluşturulan raporlara kıyasla daha etkili olduğunu net bir şekilde göstermektedir. Rapor sayfalarına ilişkin analizlerde, deney grubunun kontrol grubuna göre anlamlı derecede daha yüksek puanlar aldığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, bilgilerin bilgilendirme tasarımı ilkeleriyle düzenlenmesinin, raporların anlaşılabilirliğini ve etkinliğini artırmada kritik bir rol oynadığını ve modeldeki bu adımın gerekliliğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu bulgular, bilgi yönetimi süreçlerinde bilgilendirme tasarımının uygulanmasının önemini ve bilgilendirme tasarımıyla oluşturulan raporların başarısındaki rolünü vurgulamaktadır.

Şekil 64. Bilgilendirme Tasarımının Yapılması: Bilgi Yönetiminin Fraktal Geometrisi

Kaynak: KBY/BİLTAM'ın bu adımı için yapay zekâ aracılığıyla oluşturulmuştur.

BYS'lerden elde edilen bilgilerin bilgilendirme tasarımı ile rapor haline getirilmesi süreci aşağıdaki şekildedir:

Şekil 65. BYS’lerden Elde Edilen Bilgilerin Bilgilendirme Tasarımı ile Rapor Haline Getirilmesi Süreci

- **İçeriği Belirleme:** Bu aşama, bilgilendirme tasarımı yapılmasının temelini oluşturur. İçeriğin analizi; ham veri, karmaşık veri, açık veya örtülü bilgi olarak ne tür bilgiler içerdiğini, bunların nasıl organize edileceğini ve nasıl sunulacağını belirler. Bu aşamada içeriğin detaylı analizi, içeriğin doğru ve etkili bir şekilde tasarlanması ve sunulması için temel oluşturur. İçeriğin derinlemesine analizi, tasarımın sonuçlarını ve kalitesini doğrudan etkiler. Bu aşama, içeriğin analizi ve uygun bir şekilde tasarlanması için önemli bir adımdır ve disiplinler arası bir ekip tarafından gerçekleştirilmesi gereken bir süreçtir.
- **Hedef Kitleyi Tanıma:** Bu aşama, tasarım sürecinin başlangıcında hangi tür bilgilendirmenin yapılacağı ve bu bilgilendirmenin nasıl sunulacağı konusunda önemli bir rol oynar. Hangi demografik özelliklere, kültürel farklılıklara, ilgi alanlarına ve bilgi düzeylerine sahip oldukları gibi faktörler, tasarımsal öğeleri ve içeriğin sunum şeklini etkiler. Hangi yazı tipinin, harf boyutunun, renklerin kullanılacağı gibi tasarımsal unsurlar hedef kitlenin özelliklerine göre belirlenir. Hedef kitlenin bilgi düzeyi, sunulan içeriğin karmaşıklığı ve derinliği açısından

belirleyicidir. Bu durum, bilgilendirme tasarımının detay seviyesi ve sunum tarzı üzerinde etkili olacaktır. Hedef kitlenin beklentileri ve zaman kullanım alışkanlıkları, sunulan bilgi miktarını belirler. Bazı durumlarda, daha kısa ve öz bilgiler daha etkili olacaktır.

- **Uygun Teknolojiyi ve Araçları Belirleme:** Bilgiyi sunma sürecini optimize etmek için teknoloji ve iletişim araçlarından yararlanılabilir. Bu aşama, tasarımın içeriği ve hedef kitlesi göz önünde bulundurularak belirlenir.

- **Durağan Ortamlar:** Raporlar, panolar, ekranlar gibi durağan ortamlar, genellikle belirli bir bilgi setini belirli bir süre boyunca sunmak için kullanılır. Bu tür ortamların avantajı, belirli bir mesajı sabit bir formatta sunma yeteneğidir.
- **Etkileşimli Ortamlar:** Web siteleri, mobil uygulamalar, KIOSK'lar gibi etkileşimli ortamlar, kullanıcılarla etkileşimde bulunma ve içeriği daha dinamik bir şekilde sunma yeteneği açısından önemlidir.
- **Hareketli Ortamlar:** Video ve animasyonlar, görsel olarak etkileyici bir şekilde mesajı iletmek için kullanılabilir. Bu tür ortamlar genellikle hareketli ve görsel içeriğin yoğun olduğu bilgilendirme tasarımlarında tercih edilir.

Belirli bir bilgilendirme tasarımının hangi teknoloji veya araçlarla gerçekleştirileceğine karar vermek tasarımın etkinliği açısından oldukça kritiktir. Hangi ortamın hangi mesajı en iyi ileteceğini belirlemek tasarımın etkili olması açısından büyük önem taşır.

Bu aşama, bilgilendirme tasarımının hangi teknoloji veya araçlarla gerçekleştirileceğine karar verirken dikkate alınan unsurları içerir ve doğru ortamın seçilmesi, tasarımın hedeflenen kitleye en etkili şekilde ulaşmasını sağlar.

- **Bilgiyi Sadeleştirme:** Bu adım, belirlenen içerik, hedef kitle ve sunulacak ortama uygun olarak verilecek mesajın en anlaşılır ve basit formunu oluşturmayı amaçlar. Bu aşama, verilecek mesajın hızlı ve kolayca anlaşılabilir olmasını sağlamak için oldukça kritiktir. Bu adımda dikkate alınması gerekenler şunlardır:

- **Anlaşılabilirlik ve Sadeleştirme:** Verilen mesajın karmaşıklığını azaltmak için gereksiz detaylar çıkarılabilir ve anlaşılması zor olan kısımlar basitleştirilebilir. Bu işlem, içeriğin hedef kitlenin bilgi düzeyine uygun hale getirilmesini sağlar.
- **İçerik Oluşturma:** Bilgilendirme tasarımında kullanılacak yazılı ifadelerin söz (retorik) yapısı, çalışma bittiğinde tasarımın nasıl konuşacağını belirlemektedir. Bu nedenle söz yapısının etkili bir şekilde kurulması, hedef kitlenin dikkatinin çekilmesi ve ilginin sürdürülmesi gerekir. Etkileyici başlangıçlar yapılması, bilgilerin bir bağlam oluşturması ve ikna edici olması önemlidir. Söz yapısının kullanımı, hedef kitleyle bilgilendirme tasarımı arasında duygusal bir bağ oluşturmalıdır. Böylece bilgilendirme tasarımı daha etkili bir şekilde hedef kitleye iletilecektir.
- **Düzen ve Sıralama:** Mesajın düzenli bir yapıya sahip olması ve mantıklı bir sıralamayla sunulması, hedef kitleye doğru bir şekilde ulaşılmasını sağlar.
- **Doğrulama ve Bilgi Güvenilirliği:** Manipülasyon, çarpıtma, taklit, parodi, uydurma, hatalı ilişkilendirme gibi yanlış bilgi türlerine karşı dikkatli olunmalı ve bu tür bilgilerin içeriğe dâhil edilmemesi veya düzeltilmesi sağlanmalıdır.

Bu aşama, belirlenen içeriğin ve hedef kitleye yönelik mesajın en etkili şekilde sunulması için bilgiyi sadeleştirmeyi ve anlaşılabilir hale getirmeyi hedefler. Bu,

bilgilendirme tasarımının etkili olması ve hedef kitle üzerinde istenen etkiyi yaratması açısından oldukça önemlidir.

- **Tasarlama:** Bu aşama, nasıl bir görsel çözümün etkili olacağını anlamayı ve bu değişkenleri içeren bir bilgilendirme tasarımı ortaya koymayı amaçlar. Bu noktada görselleştirme ve hikâyeleştirme araçlarının kullanılması bu aşamanın temelini oluşturur.

- **Görselleştirme:** İçerik, hedef kitle ve sunulacak ortam göz önünde bulundurarak görsel içeriklerin ne şekilde oluşturulacağı belirlenir. Bilgiyi görsel olarak temsil etmek, karmaşık verilerin daha anlaşılır hale gelmesine yardımcı olur. Grafikler, tablolar, şemalar vb. bilgiyi etkili bir şekilde sunmak için kullanılmalıdır.
- **Hikâyeleştirme:** Bilgiyi etkili bir şekilde aktarmak için hikâyeleştirme etkili bir yöntemdir. Hikâyeleştirme, insanların içerikle duygusal bağ kurmalarına ve içeriği daha iyi anlayıp daha kolay hatırlamalarına yardımcı olur. Ayrıca hikâyeler, soyut veya karmaşık kavramları daha gerçekçi ve kişisel hâle getirebilir. Bu husus, hedef kitlenin bilgiyi kendilerine özgü bir deneyim olarak görmelerine ve daha fazla bağ kurmalarına olanak tanır.

- **Geribildirim ve İyileştirme:** Bilgilendirme tasarımının sunumunun ardından geribildirim toplanmalı ve tasarımı daha iyi hale getirmek için iyileştirmeler yapılmalıdır. Hedef kitle ile etkileşim ve geribildirim, tasarımın sürekli olarak geliştirilmesini sağlar.

5.1.8. Bilgi Yönetiminin Verimlilik ve Etkinlik Değerlendirmesi: BYS

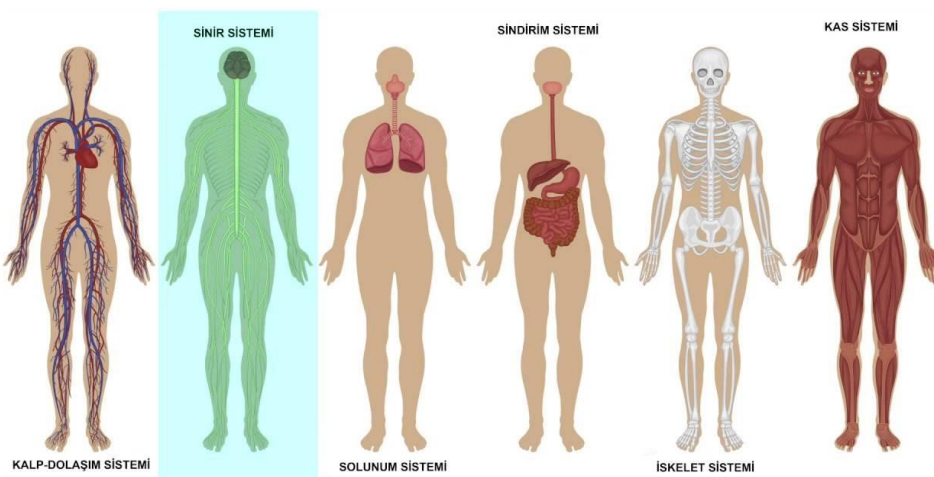
Homeostazi

Homeostazis, bir organizmanın iç ortamının dengede tutulması için vücudun çeşitli mekanizmalarla kendi içsel koşullarını sabit tutma yeteneğidir. Bu kavram,

organizmanın değişen dış etkenlere karşı i ortamını nispeten sabit tutmak için kendi kendini düzenleme kapasitesini ifade etmektedir (Cannon, 1926, s.91).

Vücut, homeostazisi sürdürmek için bir dizi mekanizma kullanmaktadır. Örneğin, sıcaklık, kan basıncı, pH seviyesi, kan glukoz seviyeleri gibi birçok faktör, belirli bir aralıktta tutulmaya çalışılmaktadır. Bu “denge”yi sağlamak için vücut, negatif geri bildirim döngüleri gibi mekanizmalar kullanmaktadır. Örneğin, vücut sıcaklığının kontrolü için; terleme, kan damarlarının genişlemesi veya büzülmesi gibi mekanizmalarla sıcaklığın regüle edilmesi sağlanmaktadır. Bunun gibi, kan şekerinin düzenlenmesi için de insülin ve glukagon gibi hormonlar tarafından kan şekerinin düzeyi kontrol altında tutulmaktadır (Davies, 2016, s.3).

Homeostaz, organizmanın hayatta kalması ve sağlığını sürdürebilmesi için hayati öneme sahiptir. Vücut, i ortamındaki dengesizlikleri düzeltebilecek ve çeşitli dış etkenlere uyum sağlayabilecek şekilde sürekli olarak değişen koşullara adapte olma yeteneğine sahiptir. Bu sayede vücut, çeşitli dış etkenlerin etkilerine karşı direnç gösterir ve i dengeyi koruyarak optimal işleyişini sürdürmektedir.

şekil 66. Homeostazis

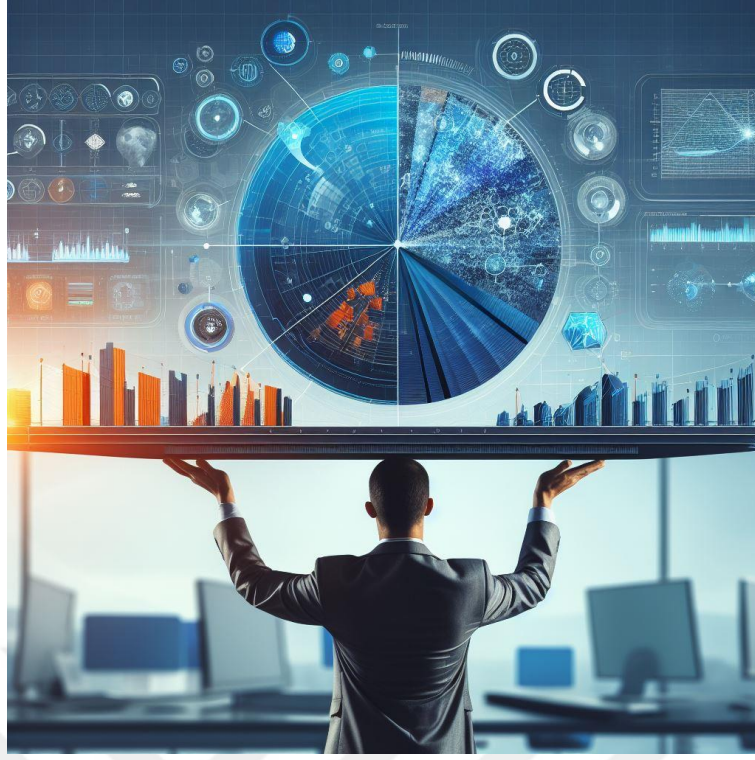
Kaynak: <https://cevap-bul.com/homeostasi-bozulursa-ne-olur/>

Bu adım, kurumun bilgi yönetimi süreçlerinin sürdürülmesini bir “iç denge” olarak ele alır. Organizmanın içsel denge ve stabilite sağlama yeteneğine benzer şekilde bu adımda, bir kurumun bilgi yönetiminde ne kadar başarılı olduğunu ölçmek için bilgi varlıklarının giriş ve çıkışlarını dengede tutarak bir dengeleme işlemi gerçekleştirir. Bu yöntem, kurumun bilgi yönetimi sürecindeki verimliliğini ve etkinliğini ölçmek için oldukça etkili bir araçtır.

Homeostaz, organizmanın iç ortamını değişen dış koşullara uyum sağlayarak sabit tutma yeteneğini ifade etmektedir. Benzer şekilde, bu adım, kurum içindeki bilgi akışı, iş süreçleri ve bilgi yönetimi uygulamaları arasındaki dengenin değerlendirilmesini içerir. Kurumun bilgi varlıklarını nasıl kullandığı, dağıttığı, depoladığı ve güncellediği gibi faktörler, bir kurumsal bilgi dengesi analizi yapılırken göz önünde bulundurulur. Bu analiz, kurumun bilgi yönetim süreçlerindeki etkinliği ve verimliliği anlamak için kullanılır.

Analog bir şekilde, vücuttaki negatif geri bildirim döngüleri gibi mekanizmalar, homeostazın korunmasına yardımcı olur. Benzer şekilde, bu adım da kurumun bilgi yönetimi süreçlerini düzenlemek, iyileştirmek ve dengede tutmak için belirli geri bildirim mekanizmalarını kullanır.

Bu adım, kurumun bilgi yönetimi süreçlerindeki dengesizlikleri tespit ederek, bilgi akışını ve bilgi yönetimi uygulamalarını optimize etmeyi amaçlar. Bu optimizasyon, kurumun bilgi yönetimi süreçlerini dengede tutarak etkinlik ve verimlilik açısından daha sağlam bir yapı oluşturmayı hedefler. Böylece, kurum içindeki bilgi yönetimi süreçleri değişen koşullara daha uyumlu hale gelir ve kurumun hedeflerine daha etkin bir şekilde ulaşmasına olanak sağlar.

Şekil 67. Bilgi Yönetiminin Verimlilik ve Etkinlik Değerlendirmesi: BYS Homeostazı

Kaynak: KBY/BİLTAM’ın bu adımı için yapay zekâ aracılığıyla oluşturulmuştur.

Aşağıda bu adımın detayları verilmektedir:

- **Bilgi Akışı Analizi:** Kurum içindeki bilgi akışı ve dolaşımının incelenmesini içerir. Bilgilerin nasıl oluşturulduğu, paylaşıldığı, depolandığı, erişilebilir hale getirildiği ve kullanıldığı süreçlerini kapsar. Bu analiz, bilgi akışının hangi noktalarda kesintiye uğradığını veya hangi aşamalarda geliştirilebileceğini belirlemek için yapılır.
- **Bilgi Depolama ve Erişim Analizi:** Kurum içindeki bilgi depolama altyapısının ve erişim sistemlerinin incelenmesini içerir. Bilgilerin depolandığı platformlar, veri güvenliği, depolama kapasitesi, erişim hızı gibi faktörler analiz edilir. Bu analiz, bilgilerin saklanma ve erişilebilirlik süreçlerindeki zorlukları veya iyileştirme fırsatlarını belirlemek için yapılır.

- **Bilgi Kullanım ve İşlem Analizi:** Kurumdaki bilgi kullanımının analizini kapsar. Hangi birimlerin (departmanların) hangi bilgileri nasıl kullandığı, bu bilgilerin nasıl işlendiği, analiz edildiği ve nasıl kullanıldığı incelenir. Bu analiz, bilgi kullanımının verimliliğini ve etkinliğini değerlendirmek için önemlidir.
- **Bilgi Güncelleme ve Yenileme Analizi:** Kurum içindeki bilgi güncelleme ve yenileme süreçlerinin incelenmesini içerir. Bilgilerin ne sıklıkta güncellendiği, yenilendiği, geçerliliklerinin ne zaman kontrol edildiği analiz edilir. Bu analiz, eski veya güncelliğini yitirmiş bilgilerin kullanımının önüne geçmek ve sürekli güncel ve doğru bilgi akışını sağlamak için yapılır.
- **Bilgi Yönetim Politikaları ve Süreçlerinin Değerlendirilmesi:** Kurumun belirlediği bilgi yönetim politikaları ve süreçlerinin incelenmesini kapsar. Hangi politikaların ve süreçlerin ne kadar etkili olduğu, hangi alanlarda iyileştirme gerektiği değerlendirilir. Bu analiz, bilgi yönetim politikalarının ve süreçlerinin kurumun hedeflerini ne kadar desteklediğini anlamak için önemlidir.

Şekil 68. “Bilgi Yönetiminin Verimlilik ve Etkinlik Değerlendirmesi: BYS Homeostazi” Adımının Aşamaları

Bu analizlerin tamamlanmasının ardından elde edilen bulgular, kurumun bilgi yönetim süreçlerindeki eksiklikleri, güçlü yönleri ve geliştirme fırsatlarını belirler. Bu değerlendirme, kurumun bilgi yönetimi stratejisinin gözden geçirilmesine ve daha etkin, verimli ve adaptif bir bilgi yönetimi altyapısının oluşturulmasına yardımcı olur.

5.1.9. Bilgi Güvenliği ve Gizliliğin Korunması: BYS'nin Kuantum Kriptografisi

Kuantum mekaniği, mikroskobik düzeydeki parçacıkların davranışını inceleyen bir fizik dalıdır. Bu fizik dalı, bilgi güvenliği alanında özellikle kuantum kriptografi adı verilen bir alt dalın gelişimine ilham vermiştir. Kuantum kriptografi, kuantum mekaniği prensiplerini kullanarak iletişimdeki güvenliği sağlamayı amaçlamaktadır. Kuantum kriptografi, klasik kriptografi yöntemlerine dayanan geleneksel bilgi güvenliği modellerinden farklı olarak kuantum mekaniğinin özelliklerini temel almaktadır (Brien ve Forcinito, 2005, s.76).

Bu adım, kuantum mekaniği temel prensiplerinden ilham alınarak bilgi güvenliği ve gizliliğinin korunmasını hedeflemektedir. Kuantum kriptografi, kuantum fizikî fenomenlerini kullanarak iletilen bilginin izinsiz erişime karşı korunmasını ve bu bilginin gizliliğinin sağlanmasını amaçlamaktadır. Bu adım, kurum içindeki bilgi akışını kuantum kriptografide olduğu gibi güvence altına almayı, verilerin gizliliğini ve bütünlüğünü korumayı ve bilgilere yetkisiz erişimden korumayı hedeflemektedir.

Şekil 69. Bilgi Güvenliği ve Gizliliğin Korunması: BYS'nin Kuantum Kriptografisi
Kaynak: KBY/BİLTAM'ın bu adımı için yapay zekâ aracılığıyla oluşturulmuştur.

Aşağıda bu adımın detayları verilmektedir:

- **Güçlü Şifreleme ve Kimlik Doğrulama**
 - Hassas Verilerin Şifrenmesi ve Depolanması: BYS'deki veriler, güçlü şifreleme algoritmaları kullanılarak korunur.
 - Kimlik Doğrulama Yöntemleri: Çok faktörlü kimlik doğrulama gibi güvenlik katmanları eklenerek BYS'ye yetkisiz erişimler engellenir.
- **Yetkilendirme ve Erişim Kontrolü**
 - İhtiyaca Dayalı Erişim: Kullanıcıların sadece iş gereksinimleri doğrultusunda BYS'deki belirli verilere erişmesi sağlanır.
 - Role Dayalı Erişim Kontrolü: Kullanıcı rollerine göre BYS'ye erişim izinleri belirlenir.

- **Güncel Yazılım ve Güvenlik Güncellemesi**
 - Yazılım ve Uygulamaların Düzenli Olarak Güncellenmesi: BYS'nin güvenlik yamalarıyla güncel olması sağlanır.
 - Güvenlik Yazılımlarının Kullanımı: Güvenlik yazılımları ve antivirüs programları düzenli olarak güncellenir ve kullanılır.
- **Fiziksel Güvenlik**
 - Sunucuların ve Donanımın Fiziksel Güvenliği: Sunucular ve veri merkezleri sıkı erişim kontrolü altında tutulur.
 - Cihazların Güvenliği: Taşınabilir cihazlar için şifreleme ve uzaktan silme özellikleri kullanılır.
- **Personel Eğitimi ve Farkındalık**
 - Güvenlik Bilincinin Artırılması: Çalışanlar, güvenlik politikaları, veri sınıflandırma ve güvenli internet kullanımı konusunda eğitilir.
 - Sosyal Mühendislik Saldırılarına Karşı Eğitim: Oltalama (phishing) gibi saldırıları tanıma ve önleme eğitimleri verilir.
- **Yedekleme ve Kurtarma Planı**
 - Veri Yedekleme Süreçleri: Veri kaybı durumunda kurtarma olanağı sağladığından veriler düzenli olarak yedeklenir.
 - Kesintisizlik ve Kurtarma Planları: Sistem kesintilerine karşı acil durum kurtarma planları hazırlanır. Felaket Kurtarma Merkezi (FKM) oluşturulur.
- **Güvenlik Politikasının Oluşturulması**
 - Güvenlik Politikaları ve Prosedürlerinin Belirlenmesi: Kurum içi güvenlik politikaları, çalışanların ve sistemlerin güvenliği için bir çerçeve sağlar.

- **Güvenlik Denetimleri ve İzleme**

- Sistem Denetimleri: BYS'nin düzenli olarak denetlenmesi ve izlenmesi, olası güvenlik açıklarının tespit edilmesini sağlar.
- Günlük ve Olay İzleme: Olay günlükleri düzenli olarak kontrol edilir ve anomali durumları tespit edilir.

Şekil 70. “Bilgi Güvenliği ve Gizliliğin Korunması: BYS’nin Kuantum Kriptografisi” Adımının Aşamaları

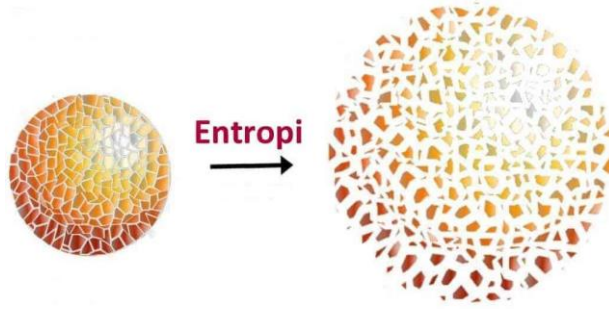
Bu adımlar, kurumsal bir BYS’nin bilgi güvenliği için temel oluşturmaktadır. Uygulama sürecinde, endüstri standartlarına uygun olarak özelleştirilmelidir ve güvenlik politikaları düzenli olarak gözden geçirilmelidir.

5.1.10. Sürdürülebilir Bilgi Yönetimi ve İnovasyon: BYS’nin Entropiye Meydan Okuması

Termodinamiğin ikinci yasası olan “entropi”, doğada düzensizliğin artma eğiliminde olduğuna, evrenin her şeyi minimum enerjiyle ve maksimum düzensizlikle kendini dengelemeye çalışan bir eğilimi olduğuna işaret etmektedir. İnsanın yaşlanması,

meyvenin çürümesi, bir odanın dağılma eğiliminde olması, bir ayakkabının eskimesi entropiye örnektir. Yaşamın birçok yönü, evrendeki entropinin artışıyla ilişkilendirilebilir. Bu ilişki, birçok tek yönlü doğal süreci gözlemleyerek anlaşılabilir. Örneğin, günlük deneyimlerimizden biri, ısı transferinin her zaman sıcaktan soğuğa doğru olmasıdır. Bir odadaki sıcak bir çayın zamanla soğuması, ısı enerjisinin çaydan çevresine doğru yayılmasıyla gerçekleşmektedir. Ancak odadaki genel sıcaklık, çayı ısıtmak için geri akarak çayın sıcaklığını artırmaz. Bu durum, ısı transferinin doğal bir yönde, yani sıcak bir kaynaktan daha düşük sıcaklıkta bir ortama doğru tek yönlü olarak gerçekleştiğini göstermektedir.

Entropi, bilimsel düşüncede özel bir öneme ve doğa kanunları arasında ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Ünlü astrofizikçi Arthur Eddington, evren hakkında yapılan teorilerin, önceden yapılmış deneylerle çelişse bile doğru olma şansının olduğunu ifade etmiştir. Ancak bir teori entropi yasasıyla çelişiyorsa o teorinin doğruluğu konusunda şansının olmadığını vurgulamıştır (Eddington, 1929, s.74).

Şekil 71. Entropi Nedir?

Kaynak: <https://www.muhendisbeyinler.net/entropi-nedir/>

Entropi, doğal olarak tek yönlü bir süreçtir ve zamanla artar. “Entropinin oku zamanla aynı yönde ilerlemektedir (Taslaman, 2006, s.93).” de denilebilir. Bu durum, bir sistemin düzensizlik, karmaşıklık ve belirsizlik derecesinin zaman içinde arttığını gösterir. Bu ilke, BYS’ler için de önem arz etmektedir.

BYS'ler, bir kurum içindeki bilginin toplanması, saklanması, işlenmesi, paylaşılması ve kullanılmasını sağlamaktadır. Eğer BYS sürdürülebilir bir yapıda olmazsa zamanla entropi artacak ve bu da bilgi sistemlerindeki düzensizliği ve verimsizliği aynı yönde artıracaktır. Bu bağlamda entropi ilkesi, BYS'lerin sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesinin önemini vurgulamaktadır. Sistemlerin düzenli olarak gözden geçirilmesi, güncellenmesi ve optimize edilmesi, entropinin artışı azaltacak ve bilgi sistemlerinin daha verimli, güvenilir ve etkili olmasını sağlayacaktır. Sürdürülebilir bir BYS; bilginin güncel, doğru ve erişilebilir olmasını sağlamaktadır. Ayrıca entropinin artışıyla birlikte ortaya çıkabilecek bilgi kalitesindeki düşüşü önlemektedir. Bu nedenle, entropi ilkesini göz önünde bulundurarak BYS'leri sürdürülebilir bir yapıda tutmak, bilgi yönetimi ve kurumların başarısı için hayati önem taşımaktadır.

BYS'leri geleceğe hazırlamak için de sürdürülebilirlik ve inovasyon göz önünde bulundurulmalıdır. Sistemlerin esneklik kazanması, dirençlilik, sürdürülebilirlik ve verimlilik ile sürekli olarak inovasyon yaparak gelişim sağlamak, bu stratejilerden ilham alınabilecek alanlardır.

Teknolojideki hızlı değişim ve gelişmeler, BYS'lerin mevcut sistemlerini ve altyapılarını sürekli güncellemelerini, modernize etmelerini ve daha verimli, güvenilir ve güncel teknolojilere adapte olmalarını gerektirmektedir. Veri miktarı ve çeşitliliğinin hızla arttığı konjonktürde BYS'lerin bu büyüyen bilgiye uyum sağlamaları, büyük veri analitiği, YZ, makine öğrenimi gibi gelişmiş teknolojileri kullanarak bilgiyi daha verimli yönetmeleri ve analiz etmeleri önemlidir. Kurumsal dünyada sürekli değişim ve belirsizliklerle başa çıkmak için BYS'lerin gelecekteki eğilimleri ve koşulları analiz ederek öngörüler oluşturmaları önemlidir. Böylece kurumlar, gelecekteki talepler ve gereksinimlere uyum sağlamak için planlarını yapabilirler. Tüm bu nedenlerden dolayı,

BYS'lerin sürekli gelişen teknoloji ve iş dünyası dinamiklerine uyum sağlaması ve geleceğe hazırlıklı olması kritik bir öneme sahiptir.

Şekil 72. Sürdürülebilir Bilgi Yönetimi ve İnovasyon: BYS'nin Entropiye Meydan Okuması

Kaynak: KBY/BİLTAM'ın bu adımı için yapay zekâ aracılığıyla oluşturulmuştur.

Aşağıda bu adımın detayları verilmektedir:

- **Yapay Zekâ ve Derin Öğrenme Entegrasyonu**
 - BYS'lerde Yapay Zekâ (YZ) ve Derin Öğrenme Kullanımı: YZ ve derin öğrenme, büyük veri setlerini analiz ederek trendleri belirleme ve gelecekteki olası sonuçları tahmin etme yeteneği sunar. Böylece kurumun, karşılaşılan sorunlara daha etkili ve hızlı bir şekilde çözüm üretme kapasitesi artacaktır.
 - Veri Madenciliği ve Öngörü Analitiği: Derin öğrenme teknikleri, veri setlerinden gizli desenleri keşfederek gelecekteki eğilimleri tahmin edebilir. Öngörü yetenekleri, gelecekteki potansiyel sorunları önceden tespit etme konusunda yardımcı olabilir. Böylece erken müdahale ve önleyici politikalar geliştirme imkânı sağlar. Bu noktada BYS'lerde statik (durağan) değil

dinamik (canlı) veri olması, erken müdahale edilecek veya önleyici politikalar geliştirilecek hususun “kıvılcım anı”nı yakalamak açısından önemli olacaktır.

- **Tahminî Analiz ve Gelecek Projeksiyonları**

- **Veri Odaklı Öngörüler:** Derin öğrenme ve YZ algoritmalarıyla, verilerden gelecekteki olası senaryoların analizi ve projeksiyonları oluşturulabilir. Böylece kurumlar, güncel ve güvenilir verilere dayalı olarak kararlar alarak veriye dayalı çözümler üretebilir ve gelecekteki olası sorunları önceden tahmin ederek gerekli önlemleri alabilir.
- **Stratejik Planlama ve Öngörü Tabanlı Kararlar:** Bu analizler, kurumsal stratejilerin oluşturulması ve karar verme süreçlerinde kullanılabilir. Bu yaklaşım, kurumların politikalarını ve kaynaklarını daha etkili ve daha hızlı bir şekilde yönlendirmelerine olanak tanır.

- **İnovasyon ve Yaratıcı Çözümler**

- **YZ ve Derin Öğrenme ile Yaratıcı Fikirlerin Üretilmesi:** YZ ve derin öğrenme, büyük veri setlerini analiz ederek benzer veya farklı konseptleri bir araya getirerek yeni fikirler üretebilir. Örneğin, birçok farklı kaynaktan elde edilen verilerin analizi, yeni trendleri veya kullanıcı ihtiyaçlarını belirleyebilir.
- **Bilgi Yönetimi İçin Yenilikçi Yaklaşımlar:** YZ, BYS içindeki verilerin daha verimli kullanılmasını sağlar; bu da daha verimli süreçler ve rekabet avantajı yaratabilir.

- **Değişime Uyum ve Esneklik**

- **Hızlı Değişimlere Uyum:** Teknolojik gelişmeler ve zamanın dinamikleri doğrultusunda esneklik gösterebilen bir BYS altyapısının oluşturulması

gerekir. Bu husus, yeni gereksinimlere hızlıca adapte olmayı ve yeni teknolojilere entegre olmayı mümkün kılar. Hızlı değişimlere uyum sağlamak, modern iş dünyasının gerekliliğidir. Bu sebeple, esneklik, entegrasyon yeteneği, ölçeklenebilirlik ve hızlı güncelleme gibi özelliklere sahip bir BYS, kurumların hızla değişen koşullara uyum sağlamalarına ve rekabet avantajı elde etmelerine yardımcı olabilir.

- Sürekli İyileştirme ve Adapte Olma Yeteneği: Yönetilen bilginin toplanması, saklanması, analizi ve paylaşımı gibi süreçler, esneklik göstererek gelişen koşullara uyum sağlamalıdır. Sürekli iyileştirmeyi teşvik eden bir kültür oluşturmak önemlidir. Düzenli olarak yapılan değerlendirmeler ve geri bildirimler, süreçlerdeki zayıf noktaları ve iyileştirme fırsatlarını belirlemeyi sağlar. Ayrıca sürekli iyileştirme ve adaptasyon için personelin gerekli bilgi ve becerilere sahip olması önemlidir. Bu nedenle eğitim ve yetkinlik geliştirme programları, personelin değişen ihtiyaçlara uyum sağlamasına yardımcı olur.

Bu adım, bilgi yönetiminin gelecekteki teknolojik ve stratejik ihtiyaçlara adapte olarak esneklik, inovasyon ve sürekli iyileştirmeyi hedeflemektedir. Bu süreçte, veriye dayalı öngörülerin sağlam bir etik çerçevede kullanılması ve teknolojik gelişmelerin doğru bir şekilde entegre edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Şekil 73. “Sürdürülebilir Bilgi Yönetimi ve İnovasyon: BYS’nin Entropiye Meydan Okuması” Adımının Aşamaları

Oluşturulan bu adımlar, “KBY/BİLTAM”ın temel bileşenlerini oluşturmaktadır. Oluşturulmuş olan her adım, kurumun ölçeği, bilgi yönetimi stratejisi ve hedefleri doğrultusunda uyarlanabilir. Unutulmamalıdır ki bilgi yönetimi sürekli geliştirilebilir bir yapıya sahiptir ve kurumun ihtiyaçlarına göre esneklik gösterebilir.

Aşağıda KBY/BİLTAM adımlarına dair açıklama içeren tablo verilmektedir:

Tablo 43. KBY/BİLTAM adımlarına dair açıklamalar

KBY/BİLTAM Adımları	Adımlara Dair Açıklamalar
Bilgi Toplama: Bilgi Varlıklarının Ekosistemi	• Kurumun bilgi ihtiyaçları tespit edilir. • Veri toplama süreci için hangi araçların ve metodolojilerin kullanılacağı belirlenir. • Örtük (tacit) ve açık (explicit) bilgiyi toplamak için yöntemler belirlenir. • Kurumun bilgi ihtiyaçlarına bağlı olarak bilgi toplama sıklığı belirlenir.
Bilgi Varlıklarının Tanımlanması ve Sınıflandırılması	a) Bilgi Varlıklarının Tanımlanması • Kurum içindeki tüm bilgi varlıkları tespit edilir. • Bilgi varlıklarının içeriği ve amacı hakkında detaylı bir anlayış geliştirilir. • Bilgi varlıklarının sahibi ve hangi kullanıcı grupları tarafından erişileceği belirlenir. • Bilgi varlıkları arasındaki ilişkiler ve bağlar tespit edilir. b) Bilgi Varlıklarının Sınıflandırılması • Bilgi varlıkları, kurumun hedefleri ve vizyonu göz önünde bulundurularak önem derecesine, gizlilik ve güvenlik seviyelerine ve kullanım sıklığına göre sınıflandırılır. • Hangi bilgi varlıklarının sürekli olarak erişilebilir olması gerektiği belirlenir.
Bilgi Yönetim Ekibinin Oluşturulması: Bilgi Füzyonu	• Ekip, farklı alanlarda uzmanlaşmış bireylerden oluşur. • Ekip üyeleri arasında sıkı bir iş birliği ve etkileşim sağlanır. Farklı disiplinlerden gelen bakış açıları bir araya gelerek yaratıcılığı ve etkili çözümleri teşvik eder. • Ekip, sürekli olarak kendi performansını değerlendirir ve geliştirmek için çaba sarf eder.
Verilerin Ayıklanması: Bilgi Yönetiminin Hücre Zarı	• Kurumun hedeflerine ve ihtiyaçlarına göre veri ayıklama stratejisi oluşturulur. • Ayıklanan verilerin doğru, eksiksiz ve güvenilir olması esastır. • Yüksek veri kalitesi sağlamak için gereksiz, bozuk veya tekrarlayan veriler elenir. • Hassas veya kişisel veriler ayıklama işlemi sırasında korunur. Veri güvenliği önlemleri alınarak ayıklanan veriler, güvenli bir şekilde depolanır ve iletilir. • Veri ayıklama süreci, verilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve güvenilirliğini sağlamak için kalite kontrol mekanizmalarını içerir. • Ayıklama süreci düzenli olarak gözden geçirilir ve iyileştirilir. • Bu süreçte görev alan personelin eğitimi ve farkındalığı sağlanır.
Bilgi Varlıklarının Standartlaştırılması: Bilgi Yönetiminin Altın Oranı	• Kurumun kullanacağı veri ve bilgi standartları oluşturulur veya mevcut standartlar gözden geçirilir. • Kurumdaki farklı birimler veya sistemler arasında veri entegrasyonunu kolaylaştırmak için standartlaştırılmış veri formatları ve protokoller kullanılır.

Bilgi Yönetim Sisteminin Yapılandırılması: Kurumun Kaosundaki Düzen	• Verilerin standartlara uygunluğu sürekli olarak izlenir ve düzeltilir. • Bilgi varlıklarının toplanması, tanımlanması, sınıflandırılması, ayıklanması ve standartlaştırılması sonucunda kurumsal BYS yapılandırılır.
Bilgilendirme Tasarımının Yapılması: Bilgi Yönetiminin Fraktal Geometrisi	• Bilgilendirme tasarımı yapılacak içerik belirlenir. • Tasarımsal öğeleri ve içeriğin sunum şeklini belirlemek için hedef kitle tanınır. • Bilgiyi sunma sürecini optimize etmek için uygun teknoloji ve araçlar belirlenir. • Verilecek mesajın en anlaşılır ve basit formunu oluşturmak için bilgi sadeleştirilir. • Görselleştirme ve hikâyeleştirme araçları kullanılarak bilgilendirme tasarımı yapılır. • Bilgilendirme tasarımının sunumunun ardından geribildirim toplanır ve tasarımı daha iyi hale getirmek için iyileştirmeler yapılır.
Bilgi Yönetiminin Verimlilik ve Etkinlik Değerlendirmesi: BYS Homeostazı	• Kurum içindeki bilgi akışı ve dolaşımı analiz edilir. • Kurum içindeki bilgi depolama altyapısı ve bilgiye erişim incelenir. • Kurumsal bilgilerin nasıl işlendiği, analiz edildiği ve nasıl kullanıldığı incelenir. • Kurum içindeki bilgi güncelleme ve yenileme süreçleri analiz edilir. • Kurumun belirlediği bilgi yönetim politikaları ve süreçleri incelenir.
Bilgi Güvenliği ve Gizliliğin Korunması: BYS'nin Kuantum Kriptografisi	• Bilgi güvenliği politikaları oluşturulur. • Kurumsal BYS'deki veriler, güçlü şifreleme algoritmaları kullanılarak korunur. • Çok faktörlü kimlik doğrulama gibi güvenlik katmanları eklenerek BYS'ye yetkisiz erişimler engellenir. • Kullanıcı rollerine göre kurumsal BYS'ye erişim izinleri belirlenir. • Yazılım ve uygulamalar periyodik olarak güncellenir. • Kurumsal BYS için fiziksel güvenlik önlemleri alınır. • Personelin bilgi güvenliği eğitimi sağlanır. • Veriler düzenli olarak yedeklenir ve Felaket Kurtarma Merkezi (FKM) oluşturulur. • BYS'nin düzenli olarak denetlenmesi ve izlenmesi, olası güvenlik açıklarının tespit edilmesi sağlanır.
Sürdürülebilir Bilgi Yönetimi ve İnovasyon: BYS'nin Entropiye Meydan Okuması	• BYS altyapısı, teknolojik gelişmeler ve zamanın dinamikleri doğrultusunda esneklik gösterebilen bir yapıda oluşturulur. • Büyük veri setlerini analiz ederek trendleri belirleme ve gelecekteki olası sonuçları tahmin etme yeteneği sunması açısından kurumsal BYS'ye YZ ve derin öğrenme entegrasyonu sağlanabilir. • Bu analizler, kurumsal stratejilerin oluşturulması ve karar verme süreçlerinde kullanılabilir. • Düzenli olarak yapılan değerlendirmeler ve geri bildirimlerle süreçlerdeki zayıf noktalar tespit edilir ve iyileştirme fırsatlarını belirlenir.

6. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına ilişkin bilgiler ve gelecekte yapılabilecek çalışmalara ilişkin öneriler yer almaktadır.

6.1. Sonuç

Bu çalışmada; kurumların karmaşık bilgileri anlamlandırmalarına ve belirli durumlarda karar almalarına yardımcı olacak bilgilendirme tasarımının, kurumsal bilgi yönetiminde etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak, kurumların kurumsal bilgiyi ilgi çekici ve en anlaşılır şekilde ortaya koyabilmesine katkı sağlamak, bilginin kurumsal işleyişe doğrudan katkısının sağlanması için kurumsal bilgi yönetiminde bilgilendirme tasarımının önemini ortaya koymak ve nihayetinde bilgilendirme tasarımını bilgi yönetimi stratejisi olarak ele alan bir bilgi yönetimi modeli ortaya koymak amaçlanmıştır.

Kurumların, büyük miktardaki veriyi “amaca yönelik” ve “bağlama özgü” bilgilere dönüştüremediği ve entelektüel bilgi varlıklarından “değer” üretemediği düşünülmektedir. Kurumlarda BYS’lerden elde edilen veriler; doğru, net, ilgi çekici ve kolay anlaşılır şekilde sunulamamakta dolayısıyla kurumdaki bilgilerin potansiyelinden en üst düzeyde yararlanılamamaktadır. Bu problemler ışığında belirlenen alt hipotezler ve “Kurumsal bilgi yönetiminde stratejik bir unsur olarak bilgilendirme tasarımından yararlanılmaya ihtiyaç vardır.” şeklinde oluşturulan temel hipotez doğrulanmıştır.

Araştırma, bilgilendirme tasarımının kurumsal bilgi yönetiminde BYS’lerden elde edilen bilgilerle gerçekleştirilen raporlama faaliyetlerine olan etkisinin ortaya konulduğu deneysel bir araştırma şeklinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın temel hipotezini doğrulamak üzere nicel araştırma yöntemlerinden biri olan “sontest kontrol gruplu tam deneysel desen” (posttest-only control group design) kullanılmıştır. Bu

Çalışma sonucu elde edilen bulgular doğrultusunda kurumsal bilgi yönetiminde etkinliği artırmak amacıyla kurumların karmaşık bilgileri anlamlandırmalarına ve belirli durumlarda karar almalarına yardımcı olacak “bilgilendirme tasarımı”nın kurumsal bilgi yönetiminde etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak, kurumsal bilgiyi ilgi çekici ve en anlaşılır şekilde sunmak ve bilginin kurumsal işleyişe doğrudan katkısının sağlanması açısından bilgilendirme tasarımını içeren Kurumsal Bilgi Yönetiminde Bilgilendirme Tasarımı Modeli (KBY/BİLTAM) oluşturulmuştur. Nitekim kurumsal BYS’lerdeki verilerin kullanılmasıyla oluşturulan raporlar, bir kurumun sağlıklı bir şekilde yönetilmesi, etkinlik ve verimliliğin artırılması, stratejik planlama yapılması ve rekabet avantajı elde edilmesi için önemli bir araçtır. Bu raporlar, doğru şekilde analiz edilip kullanıldığında kurumun karar alma süreçlerinde büyük bir fark yaratmaktadır.

Raporlarda bilgilendirme tasarımının doğru ve etkili bir şekilde kullanılması, raporların anlaşılır, erişilebilir ve etkili olmasını sağlamaktadır. BYS’lerden elde edilen bilgilerle hazırlanan raporlarda bilgilendirme tasarımının yapılmasının önemi şu şekilde özetlenebilir:

- Anlaşılabilirlik: Bilgilendirme tasarımı, karmaşık verileri anlaşılır hale getirerek hedef kitlenin verileri kolayca kavramasını sağlamaktadır. Grafikler, tablolar, infografikler ve görsel unsurlar kullanılarak bilgiyi görselleştirilmiş ve hikyeleştirilmiş olarak sunmak karmaşıklığı azaltmakta ve anlama kolaylığı sağlamaktadır.
- Erişilebilirlik: Bilgilendirme tasarımı, raporun erişilebilirliğini artırmaktadır. Farklı özelliklerdeki hedef kitlenin (rneğin, salt yazıdan oluşan raporları okumakta zorlananlar veya belirli formatları tercih edenler) ihtiyaçlarına uygun olarak bilgi sunumunu çeşitlendirilebilmektedir.

- Dikkat Çekme ve Odaklanma: Doğru bilgilendirme tasarımıyla oluşturulmuş bir rapor, önemli noktaları vurgulamakta ve hedef kitlenin dikkatini belirli konulara çekebilmektedir. Böylece rapordaki ana mesajlar daha etkili bir şekilde iletilebilmektedir.
- Hızlı Karar Alma: İyi tasarlanmış bir rapor, okuyucunun hızlı bir şekilde bilgiye erişmesini ve gerektiğinde hızlı kararlar almasını sağlamaktadır. Özellikle karmaşık konuları basitleştirerek karar alma sürecini hızlandırabilmektedir.
- Etkili İletişim: Görsel unsurlar, verileri ve bilgileri daha etkili bir şekilde iletibilmektedir. Grafikler, tablolar ve özetler hedef kitle için bilgiyi daha iyi iletibilmekte ve anlaşılmasını sağlamaktadır.
- Profesyonel ve Güvenilir İmaj: Doğru tasarlanmış bir rapor, kurumun profesyonel bir imaj sergilemesine yardımcı olmaktadır. İyi bir bilgilendirme tasarımı, raporun güvenilirliğini artırabilmektedir.

Sonuç olarak bilgilendirme tasarımı, raporların etkili iletişim sağlaması, anlaşılabilir olması, erişilebilirlik sağlaması ve hızlı karar alınabilmesine yardımcı olması gibi nedenlerle raporların kalitesini artırmaktadır. Bu şekilde oluşturulan raporlar, hedef kitle üzerinde daha güçlü bir etki bırakmakta ve bilgi aktarımının daha etkin bir şekilde gerçekleşmesini sağlamaktadır.

Verileri depolayan kültürel bellek kurumlarında yaşanan “ortam değişiklikleri” ve “teknolojik eskime”ye karşın verilerin sentetik DNA’larda depolanması, YZ uygulamalarının ve derin öğrenme ağlarının insan beyninin yapısını oluşturan nöronların çalışma sisteminin ilkelerine dayanması gibi örneklerden hareketle, KBY/BİLTAM, doğa bilimlerinden ilhamla geliştirilmiştir. Nitekim doğa bilimlerinin en kadim bilgelik olduğu ve bu bilimlerden ilhamla yapılan bilimsel çalışmaların daha

uzun ömürlü ve genele uyarlanabilir/kapsayıcı olduğu görülmektedir. İncelenen diğer bilgi yönetim modellerinde rastlanmayan ve bu çalışmada modele stratejik unsur olarak eklenen “bilgilendirme tasarımı”nın ve bu kapsamda ele alınan “görselleştirme” ile “hikâyeleştirme” araçlarının da insanın “anlam” oluşturmalarını sağlayan en kadim bilgilerden olduğu bu çalışma kapsamında anlatılmıştır.

Çalışma kapsamında incelenen bilgi yönetim modellerinin, bilgi yönetiminin belirli unsurlarını vurgulayarak bu unsurlara odaklandığı görülmüştür. KBY/BİLTAM’da ise bilgilendirme tasarımı üzerine odaklanılarak ve bilgi yönetiminin tüm unsurlarına yer verilmeye çalışılarak modelde bütüncül bir bakış açısı yakalanmaya çalışılmıştır. Diğer bilgi yönetimi modellerine kıyasla KBY/BİLTAM, bilgiyi sadece toplamak ve saklamakla ilgili bilgileri içermekle kalmayıp aynı zamanda bilgiyi kullanıcılar için çekici, anlaşılır ve erişilebilir hale getirme konusunda da önemli bir odak noktası sunmaktadır. Bu yaklaşım, kurumların sahip oldukları bilgi potansiyelini en üst düzeye çıkarmayı ve bilgiyi etkili bir şekilde ileterek kurumsal hedeflere hizmet etmeyi amaçlamaktadır.

KBY/BİLTAM, 10 adımdan oluşmaktadır. Bu adımlar kısaca şu şekilde özetlenebilir:

1. **Bilgi Toplama: Bilgi Varlıklarının Ekosistemi:** Kurumun içinde ve dışında bulunan bilgi kaynaklarının sistematik bir şekilde toplanması ve tespit edilmesiyle başlar. Bu adım, kurumun sahip olduğu bilgi varlıklarını keşfetmek ve belirli bir stratejik yol haritası oluşturmak için önemlidir.
2. **Bilgi Varlıklarının Tanımlanması ve Sınıflandırılması:** Toplanan bilgi varlıkları, içerikleri ve değerleri doğrultusunda sınıflandırılır ve kategorilere ayrılır. Bu adım, bilgi varlıklarının niteliğini ve önemini belirleyerek daha etkin bir şekilde yönetilmesini sağlar.

3. **Bilgi Yönetim Ekibinin Oluşturulması: Bilgi Füzyonu:** Bilgi yönetimini gerçekleştirecek ekip ve süreçlerin oluşturulmasını içerir. Bu ekip, bilgi yönetim stratejilerini geliştirir, uygular ve denetler.
4. **Verilerin Ayıklanması: Bilgi Yönetiminin Hücre Zarı:** Toplanan verilerin gereksiz unsurlardan temizlenmesi ve doğrulanmasıdır. Bu adım, verilerin doğruluğunu ve güvenilirliğini artırarak bilgi yönetim süreçlerini güçlendirir.
5. **Bilgi Varlıklarının Standartlaştırılması: Bilgi Yönetiminin Altın Oranı:** Bilgi yönetimi süreçleri, standartlaştırılmış prosedürler ve formatlar kullanarak daha tutarlı ve erişilebilir hale getirilir. Bu adım, bilgi yönetimi süreçlerinin tutarlılığını sağlayarak etkinliğini artırır.
6. **Bilgi Yönetim Sisteminin Yapılandırılması: Kurumun Kaosundaki Düzen:** Kurumsal bilgi yönetim sisteminin yapılandırılması ve entegrasyonudur. Bilgi yönetimi, kurumsal çapta bir bakış açısı ile yapılandırılır ve yönetilir. Veri akışları, iş süreçleri ve teknoloji altyapısı, sistematik bir şekilde optimize edilir.
7. **Bilgilendirme Tasarımının Yapılması: Bilgi Yönetiminin Fraktal Geometrisi:** Bilgi, etkili iletişim araçları ve “görselleştirme” ile “hikâyeleştirme” teknikleri kullanılarak hedef kitlelere ulaştırılabilir ve anlaşılabilir hale getirilir. Hedef kitle dikkate alınarak bilginin sunuş şekli tasarlanır.
8. **Bilgi Yönetiminin Verimlilik ve Etkinlik Değerlendirmesi: BYS Homeostazi:** Bu aşama, belirlenen hedeflerin ne ölçüde gerçekleştirildiğini ve bilgi yönetiminin verimliliğini değerlendirir. Geri bildirimlerle süreçler iyileştirilir.

9. Bilgi Güvenliği ve Gizliliğin Korunması: BYS'nin Kuantum Kriptografisi:

Bilgi güvenliği, kuantum kriptografide olduğu gibi güçlendirilir ve bilgiyi koruma stratejileri geliştirilir. Bu adım, kurumun bilgi varlıklarını güvenli bir şekilde koruyarak bilgi güvenliğini sağlar.

10. Sürdürülebilir Bilgi Yönetimi ve İnovasyon: BYS'nin Entropiye Meydan

Okuması: Bilgi yönetimi süreçleri, sürekli olarak geliştirilir ve yenilikçi yaklaşımlarla sürdürülebilir bir şekilde yönetilir. BYS verilerini işlemek ve kurum için daha iyi kararlar almak adına analiz ve raporlama sunmak üzere iş zekâsı araçlarından, YZ, derin öğrenme gibi teknolojilerden faydalanılır. Bu adım, kurumun rekabet avantajını artırması için bilgi yönetimi süreçlerinin sürekli olarak iyileştirilmesini sağlar.

Oluşturulan bu adımlar, “KBY/BİLTAM”ın temel bileşenlerini oluşturmaktadır. Her bir adım, kurumun ölçeği, bilgi yönetimi stratejisi ve hedefleri doğrultusunda uyarlanabilir yapıdadır. Bilgi yönetimi sürekli geliştirilebilir bir yapıya sahiptir ve kurumun değişen ihtiyaçlarına göre esneklik gösterebilir. Bu esneklik, kurumların dinamik iş ortamlarına uyum sağlamasına ve sürekli olarak iyileştirilmiş bilgi yönetimi süreçlerine adapte olmasına olanak tanımaktadır. Bu nedenle KBY/BİLTAM adımları, bir kurumun bilgi yönetimi stratejisinin temel taşlarını oluştururken aynı zamanda gelecekteki gereksinimlere de esnek bir şekilde yanıt verebilme kapasitesini sağlamaktadır.

Bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular, bilgilendirme tasarımının çalışanların bilgiye erişimini ve kullanmasını önemli ölçüde artırdığını göstermektedir. Özellikle, görsel okuryazarlık ve bilişsel yük arasındaki ilişkinin, bilgi yönetim süreçlerinde nasıl optimize edilebileceğine dair değerli veriler sunulmuştur. Deney grubunda, bilgilendirme tasarımı uygulamalarının bilgi yönetimi etkinliğini artırdığı

görülmüştür. Ayrıca, sözel veya görsel baskın öğrenme stiline sahip çalışanların performanslarının, bilgilendirme tasarımı ile nasıl farklılaştığı tespit edilmiştir.

Bu çalışma, literatürdeki bilgilendirme tasarımı ve bilgi yönetimi konularına yenilikçi bir bakış açısı getirmektedir. Öncelikle, bilgilendirme tasarımının bilgi yönetimi üzerindeki etkilerini sistematik bir şekilde analiz eden sınırlı sayıdaki çalışmalardan biridir. Ayrıca bu araştırma, bilgilendirme tasarımının kurumsal bilgi yönetimi bağlamında nasıl uygulanabileceğine dair yeni içgörüler sunmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın, bilgilendirme tasarımının kurumsal verimliliği artırma potansiyelini ortaya koyarak literatüre önemli bir katkı sağladığı düşünülmektedir.

Bunlara ek olarak araştırma literatür taraması sonucunda, bilgilendirme tasarımıyla ilgili bilgilerin çalışmalarda sistematik bir biçimde sunulmadığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, bilgilendirme tasarımı kavramı, ilkeleri, uygulama alanları, uygulama ortamları ve uygulama aşamaları gibi konularda ilgili bilgiler sistematik bir şekilde verilmeye çalışılmıştır. Bu bilgiler, araştırma yapacak olanlara rehberlik etmek ve bilgilendirme tasarımının temel prensipleri, uygulanabilirlik alanları ve süreçleri konusunda net bir anlayış sağlamak amacıyla sunulmuştur. Ayrıca bu çalışma, bilgilendirme tasarımı ile kurumsal bilgi yönetimi arasındaki ilişkiyi ilk kez ortaya koymakta ve aynı zamanda bilgilendirme tasarımının görselleştirme ve hikâyeleştirme ile olan ilişkisini de detaylı bir şekilde incelemektedir. Bu bağlamda, bilgilendirme tasarımının kurumsal bilgi yönetimi süreçleriyle nasıl entegre olduğu ve görsel öğelerin veya hikâyeleştirme tekniklerinin nasıl kullanıldığı konusundaki önemli bulguları sunmaktadır.

6.2. Öneriler

Aristo'nun deyişi olan “Görüntüler olmadan kelimeler olamaz.” günümüzde daha da geçerli hale gelmiştir. İnfografikler, grafikler, çizimler vb. görsel öğeler, bilgi

yıgınlarıyla karşı karşıya kaldığımız dünyayı anlamamızı ve anlamlandırmamızı sağlamaktadır. Bu yolculuk, petrogliflerden alfabelere kadar uzanmakta ve görsel okuryazarlığın önemi her dönem için artmaktadır. Öyle ki günümüzde kurumsal hayatta “görselleştirme” bilgi iletişimini kolaylaştıran temel araçlardan biri haline gelmiştir.

Tasarım dünyasıyla YZ’nin bir araya gelmesi bilgilendirme tasarımını daha ilginç ve zengin bir hale getirmiştir. Günümüzde YZ, sadece sözcüklerle değil görsel unsurlarla da çalışabilen bir araçtır. Bilgilendirme tasarımı yapabilme ve görsel okuryazarlık becerileri, çalışanlarda aranan özellikler haline gelmiştir.

YZ ve tasarımın buluşması, görselleştirme ve hikâyeleştirme araçlarının evriminde önemli bir adımı temsil etmektedir. Günümüzde “görsel okuryazarlık” sadece bir beceri olmanın ötesine geçerek modern dünyada başarılı olmanın kilit bir unsuru haline gelmiştir. YZ ve tasarımın birleşmesi, bireysel, toplumsal ve kurumsal iletişimimizi daha canlı, etkileyici ve anlamlı hale getirmiştir. Bu birleşim, fikirleri daha çarpıcı bir şekilde ifade etme ve anlatma konusunda kurumsal dünyaya yeni imkanlar sunmaktadır. Bu durum, kurumsal bilgi yönetiminde daha derin ve etkili iletişim kurulmasına yardımcı olmaktadır.

KBY/BİLTAM’ın 10. adımı olan “BYS’nin Entropiye Meydan Okuması: Sürdürülebilir Bilgi Yönetimi ve İnovasyon” adımı da belirtildiği üzere kurumsal bilgi yönetiminde kullanılan BYS’lerde YZ ve derin öğrenme gibi teknolojilerin kullanılması, büyük veri setlerini analiz ederek trendleri belirleme ve gelecekteki olası sonuçları tahmin etme yeteneği sunacaktır. Böylece kurumun, karşılaşılan sorunlara daha etkili ve hızlı bir şekilde çözüm üretme kapasitesi artarken oluşabilecek potansiyel sorunları YZ aracılığıyla önceden tespit edip önlemler alabilmek mümkün hale gelecektir. KBY/BİLTAM’da “bilgilendirme tasarımı” üzerine odaklanılarak ve bilgi yönetiminin tüm unsurlarına yer verilmeye çalışılarak modelde bütüncül bir bakış açısı

yakalanmaya çalışılmıştır. Bu nedenle gelecekte yapılacak benzer çalışmalarda KBY/BİLTAM'ın 10. adımına odaklanılarak daha detaylı bir araştırma ortaya konulabilir.

Kurumlar, bilgilendirme tasarımını etkin bir şekilde kullanarak bilgi yönetim süreçlerini optimize edebilirler. İlk olarak, BYS'lere entegre edilecek görsel araçlar (iş zekâsı yazılımları) geliştirilmelidir. Bu araçlar, çalışanların bilgiye hızlı ve doğru bir şekilde erişmesini sağlamalıdır. Örneğin, bir sağlık kuruluşu, hasta verilerini görsel panolar üzerinden takip ederek hızlı kararlar alabilir. Üretim firmaları, üretim süreçlerindeki verimliliği artırmak için anlık veri takibi ve raporlamalar yapabilir. Ayrıca kurum içi eğitim programlarında bilgilendirme tasarımı eğitimlerine yer verilmeli ve çalışanların bu konudaki farkındalığı artırılmalıdır. Özellikle büyük veri ile çalışan kurumlar, bilgilendirme tasarımı tekniklerini kullanarak bilgi yönetim süreçlerini iyileştirebilirler. Örneğin, finans sektöründe çalışan bir kurum, finansal verileri interaktif panolarla sunarak analiz süreçlerini hızlandırabilir. Eğitim kurumları, öğrencilerin öğrenme stillerine uygun materyaller hazırlayarak eğitim verimliliğini artırabilir.

Bu bağlamda gelecekte yapılabilecek çalışmalara yönelik öneriler şu şekildedir:

- Bilgilendirme tasarımının farklı sektörlerde ve kültürel bağlamlarda nasıl etkiler yaratabileceği incelenebilir. Ayrıca daha geniş ve çeşitli örneklerle yapılacak çalışmalar, bulguların genellenebilirliğini artıracaktır. Özellikle teknolojik gelişmelerin bilgilendirme tasarımı üzerindeki etkileri ve bu tasarımların zamanla nasıl evrileceği üzerinde durulmalıdır.
- Kurumsal BYS'lerde YZ ve derin öğrenme teknolojilerinin nasıl entegre edileceğine dair daha detaylı bir analiz yapılabilir. Bu entegrasyonun

kurumsal bilgi yönetimine sağladığı spesifik avantajlar ve zorluklar daha kapsamlı bir şekilde incelenebilir.

- Kurumsal BYS’lerde büyük veri setlerinin nasıl daha etkili bir şekilde analiz edilebileceği konusunda yeni yöntemler ve teknikler geliştirilebilir. Trend belirleme ve gelecekteki olası sonuçları tahmin etme konularında daha spesifik ve özelleştirilebilir modeller üzerine odaklanılabilir.
- Kurumsal BYS’lerde YZ’nin kullanılmasıyla kurumlar, olası sorunları önceden tespit edip önleme stratejileri geliştirebilir. Bu bağlamda, özellikle hangi tür sorunların YZ ile daha etkili bir şekilde çözülebileceği üzerine çalışmalar yapılabilir.
- Bilgilendirme tasarımının ve YZ’nin liderlik ve karar verme süreçlerine olan etkileri üzerine daha fazla araştırma yapılabilir. Bu teknolojilerin kurumsal bilgi yönetiminde etkinlik, stratejik düşünce ve inovasyon üzerindeki rolü daha detaylı bir şekilde incelenebilir.
- Bu çalışmada BYS’lerden elde edilen bilgilerle oluşturulan raporlar üzerine odaklanıldığından bilgilendirme tasarımında “durağan ortamlar” ele alınmıştır. Gelecek çalışmalarda, veri yapılarına uygun olarak BYS’lerde bilgilendirme tasarımında “hareketli” ve “etkileşimli” ortamların kullanılmasının etkileri detaylı olarak analiz edilebilir.
- Bu çalışmada örneklem olarak “kamu sektörü” üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Gelecek çalışmalarda, kurumsal bilgi yönetiminde bilgilendirme tasarımının farklı sektörlerdeki etkinliği belirli bir sektör veya kuruluş türüne odaklanarak daha ayrıntılı olarak incelenebilir. Buna ek olarak hem kamu hem özel sektör baz alınarak daha geniş kapsamlı ve

karşılaştırmalı olarak araştırmalar yapılması da farklı bir perspektif sunması açısından faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ackoff, R. L. (1989). From data to wisdom. *Journal of Applied Systems Analysis*. 16 (1989), s. 3-9.
- Akgün, Ö., Küçük, Ş., Çukurbaşı, B. ve Tonbuloğlu, İ. (2014). Sözel veya görsel baskın öğrenme stilini belirleme ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 3(1), 277-297.
- Aksu, H. (2015). *Big Data: Bilginin Gücü*. İstanbul: Pusula.
- Altun, Ş. (2011). *Doğanın İnovasyonu - İnovasyon İçin Doğadan İlham Al*. Ankara: Elma Yayınevi.
- Anameriç, H. (2004). Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve Kurumsal Bilgi Yönetimi İlişkisi. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 168-186.
- Aybay C. (2013). Yükseköğretim kurumlarının grafik eğitimi verilen lisans programlarında bilgilendirme tasarımı dersinin gerekliliği ve bir ders önerisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aybay, C. (2017). Bilgilendirme Tasarımı ve Tarihi Süreç İçerisindeki Gelişimi. *ASOS JOURNAL (The Journal of Academic Social Science)*, 5 (45), 488-503.
- Aybay, C. (2017). Bilgilendirme tasarımında disiplinlerarası tasarım işbirliği ve grafik tasarımın bu işbirliğindeki yeri. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication–TOJDAC*, Haziran, 7 (3), 454-462.
- Baer, K., ve Vacarra, J. (2008). *Information design workbook: Graphic approaches, solutions, and inspiration+ 30 case studies*. Rockport Publishers.
- Barclay, R., ve Murray, P. (1997). What is knowledge management? *Knowledge Praxis*. http://www.providersedge.com/docs/km_articles/what_is_knowledge_management.pdf. (Erişim Tarihi: 30.10.2022).
- Başer, M. (1994). Görsel iletişimde piktogram ve sembollerin insan üzerindeki etkileri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

- Bayraktar, B. B., ve Yıldız, A. K. (2007). Kurumsal bilginin stratejik planlama sürecinde kullanılması: Bir ilçe belediyesi örneği. *Bilgi Dünyası*, 8(2), 280-296.
- Bellinger, G., Castro, D., ve Mills, A. (2004). Data, information, knowledge, and wisdom.
<https://homepages.dcc.ufmg.br/~amendes/SistemasInformacaoTP/TextosBasicos/Data-Information-Knowledge.pdf> (Erişim Tarihi: 09.10.2022).
- Benyus, J. M. (1997). *Biomimicry: Innovation inspired by nature*. New York: Morrow.
- Benyus, M.J. (2013). *Biomimicry Resource Handbook; A Biomimicry Primer*, Biomimicry 3.8 Institute, Montana, USA, pp.1-10
- Bhatt, G.D. (2001). Knowledge Management in Organizations: Examining the Interaction Between Technologies, Techniques, and People, *Journal of Knowledge Management*, 5 (1), 68-75.
- Black, A., Luna, P., Lund, O., ve Walker, S. (Eds.). (2017). *Information design: research and practice*. Taylor & Francis.
- Brown, S., ve Yuan, Y. (2018). Broca's area is jointly activated during speech and gesture production. *NeuroReport*, 29(14), 1214–1216.
- Bruen, A. A. ve Forcinito, M. A., (2005). *Cryptography, Information Theory and Error-Correction*. John Wiley & Sons: New Jersey.
- Burns, M. (2006). A Thousand Words: Promoting Teachers' Visual Literacy Skills. *Multimedia & Internet @ Schools*, 13(1), 16–20.
- Büyüköztürk, S., Kılıç Çakmak, E., Akgün, O., Karadeniz, S. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Canan, S. (2015). *Kimsenin Bilemeyeceği Şeyler*. İstanbul: Tuti Kitap.
- Canan, S. (2019). *İnsanın Fabrika Ayarları: Beden*. İstanbul: Tuti Kitap.
- Canan, S. (2020). *İnsanın Fabrika Ayarları: Sınırları Aşmak*. İstanbul: Tuti Kitap.
- Canan, S. (2021). *Yeni Dünyanın Cesur İnsanı*. İstanbul: Tuti Kitap.
- Cannon, W. B. (1926). Jubilee Volume for Charles Richet. In *Transactions of the Congress of American Physicians and Surgeons*, 12 (3).

- Card, S. K., Mackinlay, J. D., & Shneiderman, B. (1999). Technologies), Readings in Information Visualization: Using Vision to Think Interactive. SanDiego: morgan kaufmann puplishers.
- Cıbaroğlu, M. O., ve Yalçınkaya, B. (2019). Belge ve arşiv yönetimi süreçlerinde büyük veri analitiği ve yapay zekâ uygulamaları. Bilgi Yönetimi, 2(1), 44-58.
- Clark D. (2004). Understanding and performance. <http://www.nwlink.com/~donclark/performance/understanding.html> (Erişim Tarihi: 09.10.2022)
- Cron, L. (2018). Hikâye Dehası. Sola Unitas.
- Cınbarcı, A. (2016). Fraktal geometri ve evrim. Deneysel Tıp Araştırma Enstitüsü Dergisi, 6(11), 101-108.
- Çakmak, T. (2016). Türkiye’de Kültürel Bellek Kurumlarında Dijitalleştirme ve Dijital Koruma Politikaları: Bir Model Önerisi (Yayımlanmış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çapar, B. (2003). Bilgi yönetimi: Nasıl bir insan gücü? İbrahim Güran Yumuşak (Derl.). II. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Derbent-İzmit, 17-18 Mayıs 2003 Bildiriler Kitabı içinde (s.421-432). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2003, 421-432.
- Çavuş, F., İnce Z., Yakut, E., Akbulut, M., Güloğlu, U. ve Kalkan, A. (2016). Kaos ve durumsallık: bir değerlendirme. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(2).
- Çetinkaya, A. (2012). Örgütsel Bilgi Yönetim Sürecinde Bilgi Yönetim Performansı Boyutları: Ölçek Geliştirme ve Geçerliliği Üzerine Bir Araştırma. Öneri Dergisi, 10(38), 157-162.
- Dalkir, K. (2013). Knowledge management in theory and practice. Routledge.
- Davies, K. J. (2016). Adaptive homeostasis. Molecular aspects of medicine, 49, 1-7.
- Davis, M., ve Quinn, D. (2013). Visualizing text: The new literacy of infographics. Reading today, 31(3), 16-18.

- De Haan, Y., Kruikemeier, S., Lecheler, S., Smit, G., ve Van der Nat, R. (2018). When does an infographic say more than a thousand words? Audience evaluations of news visualizations. *Journalism Studies*, 19 (9), 1293-1312.
- Dedeoğlu, Ş. (2015). Bilgilendirme tasarımında veri görselleştirmesinin yeri ve kullanımı (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Delin, J., Bateman, J. A., ve Allen, P. (2002). A model of genre in document layout. *Information design journal*, 11(1), 54-66.
- Diallo, I. O. (2012). Capture of Tacit Knowledge through Storytelling. https://utpedia.utp.edu.my/6278/1/1-FYPPII_Dissertation.pdf (Erişim Tarihi: 05.11.2022).
- Dunlap, J. C., ve Lowenthal, P. R. (2016). Getting graphic about infographics: design lessons learned from popular infographics. *Journal of Visual Literacy*, 35(1), 42-59.
- Dursin, A. (2013). Hacettepe Üniversitesi Beytepe yerleşkesi için görme engellilere yönelik bilgilendirme tasarımı (Yayımlanmamış sanatta yeterlik tezi). Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Eagleman, D. (2016). *Beyin: Senin Hikâyen*. İstanbul: Domingo.
- Eddington, A. (1929). *The Nature of the Physical World*. Kessinger Publishing: New York.
- Emerson, J. (2008). Visualizing Information For Advocacy: An Introduction To Information Design. *Design and Culture*, 1(3), 377-378. <https://www.opensocietyfoundations.org/publications/visualizing-information-advocacy-introduction-information-design>. (Erişim Tarihi: 04.05.2022).
- Elmaskaya, C. (2019). Animasyon İlişkisi Perspektifinde Bilgi Tasarımı ve Bilginin Görselleştirilmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Enes, Ö. (2022). Biyomimetik Yaklaşımın Moda Aksesuar Ürün Tasarımında Uygulanmasına Yönelik Bir Çalışma: Şekil Hafızalı Aksesuarlar. *Turkish Journal of Fashion Design and Management*, 4(1), 1-22.

- Fişenk, H. (2012). Yönlendirme dizgelerinde yerleşke kimliğine uygunluk ve grafik tasarım sorunları: Ankara ili Çankaya ilçesi Kızılay mahallesi için yönlendirme dizgesi tasarımı. (Yayımlanmamış sanatta yeterlik tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2011). How to design and evaluate research in education. New York: McGraw-Hill.
- Frascara, J. (2004). Communication design: Principles, methods and practice. New York: Allworth.
- Geere, D. (2020). Defining Information Design, Data Visualization and Infographics. <https://blog.duncangeere.com/defining-information-design/> (Erişim Tarihi: 16.10.2022).
- Gençer, R., ve Altun, A. (2021). Dijitalleşme, Bilgi Hiyerarşisini Değiştirdi Mi? (Vebb: Veri, Enformasyon, Bilgi ve Bilgelik). Diyalektolog, (27), 25-59.
- Gleick, J. (2022). Kaos (Çev: İ. A. Demir). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Gök, Z. (2021). Okul Öncesi Eğitim Ortamlarında Bilgilendirme Tasarımı Kullanımı (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.
- Göksal, B. (2021). Bilgi Nasıl Oluşur?. <https://www.acikbeyin.com/bilgi-nasil-olusur/> (Erişim Tarihi: 16.10.2022).
- Güler, T. (2008). Grafik tasarımda yeni bir alan: Bilgilendirme tasarımı ve bir uygulama (Yayımlanmamış sanatta yeterlik tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Heckler, S. E., Childers, T. L. and Houston, M. J. (1993). On the construct validity of the SOP scale. Journal of Mental Imagery, 17, 119-132.
- Horn, R. E. (1999) What is information design? Information design as an emerging. In Profession. R. Jacobson (Ed.), Information Design (15-34). MIT Press.
- Horn, R. E. (2009). Bilgilendirme Tasarımı: Yeni Bir Mesleğin Doğuşu. (Ö. Durmaz, Ed.) Grafik Tasarım Dergisi (28), 30-39.

- Huber, D. E., ve Healey, C. G. (2005). Visualizing data with motion. In VIS 05. IEEE Visualization, 527-534.
- IIID. (2022). <http://www.iiid.net/education/information-design-courses/>. (Erişim Tarihi: 14.05.2022).
- Irwin, T., 2002. Information design: What is it and who does it? American Institute of Graphic Arts (AIGA). <https://cpb-us-e1.wpmucdn.com/sites.northwestern.edu/dist/3/3481/files/2013/01/Information-Design-by-Terry-Irwin.pdf>. (Erişim Tarihi: 03.05.2022).
- İldan, T. (2005). Bilgi Yönetiminde Bilgi Paylaşımı: Otomotiv Sektöründe Bir Uygulama (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İlisulu, T.İ. (2017). Bilgilendirme Tasarımı ve Eğitimdeki Yeri, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 6 (Özel Sayı 1), 195-213.
- İnce M. ve Oktay E. (2006). Bilginin bir stratejik güç olarak önemi ve örgütlerde bilgi yönetimi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2006(1), 15-29.
- Jacobson, R. (1999). Information design. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Kabakcıoğlu, E. (2021). Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri Bilgilendirme Tasarımında Piktogram Kullanımı (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- Kalpana, S. R. M., ve Premkumar, B. (2008). Knowledge management basics for Emerging economies. Communications of the IBIMA, 5, 113-125.
- Karaalioğlu, S. (2015). Üniversite yerleşkelerinde yer alan bilgilendirme tasarımı ürünlerinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karaçay, T. (2004). Determinizm ve kaos. Mantık, Matematik ve Felsefe II. Ulusal Sempozyumu, 21(24), 1-10.

- Karadağ, H. (2019). Grafik tasarım öğelerinin bilgilendirme tasarımında kullanımı ve bir uygulama önerisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Katz, J. (2012). Designing information: Human factors and common sense in information design. John Wiley & Sons.
- Kaya, İ. S. (2012). Nükleer enerji dünyasında çevre ve insan. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(1), 71-90.
- Kayaduman, A. C. (2017). Enformasyon Tasarımı, Veri Görselleştirme ve İnfografik Kullanımı (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kennedy, S. (2004). Biomimicry/biomimetics: General Principles and Practical Examples. The Science Creative Quarterly. <http://www.scq.ubc.ca/biomimicrybiomimeticsgeneral-principles-and-practical-examples/> (Erişim Tarihi: 11.08.2023).
- Kılıç, A. G. E., ve Karadeniz, Ö. G. Ş. (2004). Hiper ortamlarda öğrencilerin bilişsel yüklenme ve kaybolma düzeylerinin belirlenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 40(40), 562-579.
- Kıvanç, F. E. (2005). Fibonacci sayı dizisi ve altın oran. PiVOLKA, 4(16), 14-16.
- Kıbar, P. ve Akkoyunlu, B. (2015). Eğitimde bilgi görselleştirme: kavram haritalarından infografiklere. B. Akkoyunlu, A. İşman ve H. F. Odabaşı (Ed.), Teknoloji okumaları içinde (s. 98-123). Ankara: Ayrıntı Basım.
- Kiper, A., Aslan, S., Kıyıcı, M. ve Akgün Ö. E. (2012). Visual Literacy Scale: The Study of Validity and Reliability. TOJNED, 73-83.
- Kocaarslan, M., ve Çeliktürk, Z. (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin görsel okuryazarlık yeterliklerinin belirlenmesi. Bartın University Journal of Faculty of Education, 2(2), 344-362.
- Küçük, M. (2019). Görsel iletişim tasarımı bağlamında bilgilendirme tasarımına ilişkin bir eylem araştırması (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Lee, S.M. ve Hong, S. (2002). An Enterprise-Wide Knowledge Management System Infrastructure, *Industrial Management & Data Systems*, 102 (1), 17-25.
- Lengler, R., ve Eppler, M. J. (2007). Towards A Periodic Table of Visualization Methods for Management. GVE '07 Proceedings of the IASTED International Conference on Graphics and Visualization in Engineering (s. 83-88). ACTA Press Anaheim.
- Leonidas, G. (2000). Information design: the missing link in information management?. *International Journal of Information Management*, 20(1), 73-76.
- Locoro, A., Cabitza, F., Actis-Grosso, R., ve Batini, C. (2017). Static and interactive infographics in daily tasks: A value-in-use and quality of interaction user study. *Computers in Human Behavior*, 71, 240-257.
- Lorenc, J., Skolnick, L., Berger, C., 2007, What is Exhibition Design?, Switzerland, Rotovision.
- Martensson, M. (2000). A Critical Review Of Knowledge Management As A Management Tool, *Journal Of Knowledge Management*, 4 (3), 209.
- McCosker, A., ve Wilken, R. (2014). Rethinking ‘big data’ as visual knowledge: the sublime and the diagrammatic in data visualisation. *Visual Studies*, 29(2), 155-164.
- Meirelles, I. (2013). Design for information: an introduction to the histories, theories, and best practices behind effective information visualizations. Rockport publishers.
- Mertins, K., Heisig, P. ve Vorbeck, J. (2003). Knowledge Management: Concepts and Best Practices, 2nd Ed., Springer-Verlag, Berlin.
- Mohajan, H. (2016). A comprehensive analysis of knowledge management cycles. *Journal of Environmental Treatment Techniques*, 4(4), 184-200.
- Mok, C. (1996). Designing business: Multiple media, multiple disciplines. San Jose, Adobe Press.
- Odabaş H. (2003). Kurumsal Bilgi Yönetimi. Türk Kütüphaneciler Derneği Yayınları, Ankara.

- Odabaş, H. ve Rukancı, F. (2004). Belge Yönetiminin Bir Unsuru Olarak Yazışma Yönetimi. *Türk Kütüphaneciliği*, 18(4), 385-406.
- Odabaş, H., ve Polat, C. (2008). E-devlet bilişim sistemlerinde kurumsal bilgi ve belge yönetimi. *Balkan Ülkeleri Kütüphaneler Arası Bilgi-Belge Yönetimi ve İşbirliği Sempozyumu içinde*. 236-246. Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Öktem, E. (2012). Grafik tasarım dersi alan öğrencilerin, grafik tasarım ve bilgilendirme tasarımı hakkındaki görüşlerinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özmen, M. (2018). Designer's experience of a place: Information design as a tool for urban interface. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemirci, F. (2001). Belge üretimi ve kurumsal bilgi yönetimi. 21. Yüzyıla Girerken Enformasyon Olgusu Sempozyumu: Bildiriler (19-20 Nisan 2001:Hatay). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği, 2001. içinde, 179-186.
- Özdemirci, F., ve Aydın, C. (2008). Kurumsal bilgi kaynakları ve bilgi yönetimi. *Türk Kütüphaneciliği*, 22(1), 59-81.
- Özgeldi Büyüktopbaş, H. (2016). Endüstri ürünlerinde bilgilendirme tasarımı ve iletişim sorunları (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Paas, F. G. and van Merriënboer, J. J. (1993). The efficiency of instructional conditions: an approach to combine mental effort and performance measures. *Human Factors*, 35(4), 737-743.
- Parikh M. (2001). Knowledge Management Framework for High tech Research and Development, *Engineering Management Journal*, 13 (3), 27-34.
- Pettersson, R. (1989). *Visuals for information, research and practice*. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications.
- Pettersson, R. (2002). *Information design: An introduction*. John Benjamins Publishing.

- Pettersson, R. (2012). Information Design 3. Image Design. Tullinge: Institute for Infology. <https://www.iiid.net/PublicLibrary/Pettersson-Rune-ID3-Image-Design.pdf> (Erişim Tarihi: 06.08.2022).
- Pettersson, R. (2014). Information design theories. *Journal of Visual Literacy*, 33(1), 1-96.
- Pontis, S. (2018). Making sense of field research: a practical guide for information designers. Routledge.
- Reamy, T. (2002). Imparting knowledge through storytelling, part 1 of a two-part article. *KMWorld Magazine*, 11(6), 1-11.
- Rhoades, R. A., Bell, D.R. (2017). Tıbbi Fizyoloji Klinik Tıbbın Temelleri. Çeviri Editörü: Prof.Dr. Erdal Ağar. İstanbul Tıp Kitabevi: İstanbul.
- Rogers, S. (2013). John Snow's data journalism: the cholera map that changed the world. *The Guardian*, 15. <https://renkulab.io/gitlab/isg-covid-19-2021/cholera-outbreak//raw/91fcb5eb9707329e4426395296f71c0c74e09ee2/readings/John%20Snow's%20data%20journalism%20the%20cholera%20map%20that%20changed%20the%20world%20%20Cholera%20%20The%20Guardian.pdf>. (Erişim Tarihi: 04.05.2022).
- Rowley, J. (2007). The wisdom hierarchy: representations of the DIKW hierarchy. *Journal of Information Science*, 33(2), 163–180.
- Sağsan, M. (2006). Bilgi Yönetimi Bakış Açısından Bilgi Süreçleri ve Bir Model Önerisi, ÜNAK'06: Bilimsel İletişim ve Bilgi Yönetimi, 27-44.
- Santos, I. C. D., ve Neto, J. A. (2009). Knowledge Management in a High Technology Industry. *International Journal of Innovation and Technology Management (IJITM)*.
- Sayın, S. (2018). Hareketli bilgilendirme tasarımı ve bir uygulama (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi / Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Schrive, K. A. (2012). What do technical communicators need to know about information design? In J. Johnson-Eilola, & S. Selber (Eds.), *Solving problems in technical communication*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

- Schroeder, R. (2004). Interactive Info Graphics in Europe--added value to online mass media: a preliminary survey. *Journalism Studies*, 5(4), 563-570.
- Sender R, Fuchs S, Milo R. (2016) Revised Estimates for the Number of Human and Bacteria Cells in the Body. *PLoS Biol.* 14(8):e1002533.
- Shirky, C. (2008). It's not information overload. It's filter failure. <https://d.ucsd.edu/IxD/research/2019/lectures/discussants/15-Attention.pdf>. (Erişim Tarihi: 04.05.2022).
- Simlinger, P. (2007). idX development of international core competencies and student and faculty exchange in information design within the EU/ US cooperation program in higher education and vocational education and training. Wien: International Institute for Information Design.
- Simlinger, P. (2014). IIID. Vienna, Austria: International Institute for Information Design. <https://www.iiid.net/downloads/IIID-Brochure-2014.pdf>. (Erişim Tarihi: 03.05.2022).
- Sless, D. (1994). What is information design?. In R. Penman, and D. Sless (Eds.), *Designing information for people*, (s.1-16). Communications Research Press, Sydney.
- Sless, D. (1997). Theory for practice. *Communication News*, 10(4), 1-5. https://www.academia.edu/38517242/Theory_for_practice_principles_of_practical_information_design (Erişim Tarihi: 31.07.2022).
- Spiekermann, E. (2002). *Information Design*. American Institute of Graphic.
- Stiebner, E., Urban D. (1982). *Ziechen, Signets, Emblems*. Germany.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2019). *Using Multivariate Statistics* (7th ed.). Pearson Education.
- Taslaman, C. (2006). Din felsefesi açısından entropi yasası. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (30), 3-25.
- Taylor, C. (2000). *Information Design: A European Perspective*. *Technical Communication*, 47(2),167. <https://link.gale.com/apps/doc/A62828568/AONE?u=anon~3306895f&sid=googleScholar&xid=63b7f6c4>. (Erişim Tarihi: 03.05.2022).

- Tiwana, A. (2003). Bilginin Yönetimi. İstanbul: Dışbank Kitapları.
- Topaklı, A. (2019). Çevre grafiği kapsamında bilgilendirme tasarımı (Sinop İli önerisi) (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Torunlar, M. ve Özdemirci, F. (2019). Bilginin Bilgiyle Savaşı. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Tufte, E. R. (2006). Beautiful evidence. Cheshire, CT: Graphics Press.
- Twist Bioscience. (2018). DNA-Based Digital Storage. https://www.twistbioscience.com/themes/custom/twist_theme/assets/DNA_digital_data_storage_whitepaper_2017.pdf (Erişim Tarihi: 26.03.2023).
- Ustaoglu, E. T., ve Akyol, E. M. (2021). Bilgi Yönetimine İlişkin Kavramsal ve Kuramsal Bir İnceleme. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 16(1), 23-37.
- Uyan Dur, B.İ. (2011). Bilgilendirme tasarımında ilkeler, öğeler ve uygulama sorunları -bilgilendirme tasarımı uygulaması- (Yayımlanmamış sanatta yeterlik tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Venkatraman, S., ve Venkatraman, R. (2018). Communities of practice approach for knowledge management systems. Systems, 6(4), 36.
- Visocky O'Grady, J. (2008). The Information Design Handbook. Cincinnati, Ohio: How Books.
- Visual Economy Report. (2023). <https://canvavisualeconomy.com/> (Erişim Tarihi: 10.12.2023).
- Volstad, N.L. ve Boks, C. (2012). On the Use of Biomimicry as a Useful Tool for the Industrial Designer. Sustainable Development, Dec.20, 189-199.
- Yelki, P.T. (2021). Kent tanıtımında turizm danışma bürolarının bilgilendirme tasarımı açısından incelenmesi: Antalya örneği (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Yeniçeri, Ö. ve İnce, M. (2005). Bilgi Yönetim Stratejileri ve Girişimcilik. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

- Yılmaz, B. (1998). “Bilgi Toplumu”: Eleştirel Bir Yaklaşım. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 15(1), 147-158.
- Yılmaz, Ö. Ü. A., ve Yayın, K. (2021). Derin Öğrenme. Kodlab Yayın Dağıtım Yazılım Ltd. Şti.
- Young, R. (2010). Knowledge Management Tools and Techniques Manual, Asian Productivity Organization, http://www.apotokyo.org/publications/files/ind-43-km_tt-2010.pdf. (Erişim Tarihi: 01.04.2023)
- Ware, C. (2021). Visual Thinking for Information Design. Morgan Kaufmann.
- Weaver, W. (1948). Science and complexity. *American scientist*, 36(4), 536-544.
- West, S. G., Finch, J. F., & Curran, P. J. (1995). Structural equation models with nonnormal variables: Problems and remedies. In Hoyle, R. H. (Ed.), *Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications* (pp. 56-75). SAGE Publications.
- Wiig, K. (1993). Knowledge management foundations. Arlington, TX: Schema Press.
- Wildbur, P., ve Burke, M. (1998). Information graphics. Innovative solutions in contemporary design. London, UK: Thames and Hudson
- Woodman, L. (1985). Information management in large organizations. Information management: From strategies to action içinde (97-114). Ed. by Blaise Cronin. London: Aslib.
- Wojtkowski, W., ve Wojtkowski, W. G. (2002). Storytelling: its role in information visualization. In European Systems Science Congress, 5.
- WEB 1. <https://krivanek-breaux.myportfolio.com/family-voices-2002> (Erişim Tarihi:12.11.2023)
- WEB 2. <https://teyit.org/sozluk-yanlis-bilginin-en-yaygin-7-turu> (Erişim Tarihi:12.11.2023)
- WEB 3. <https://www.onedaydesignchallenge.net/en/journal/biomimicry-design-inspired-by-nature-i> (Erişim Tarihi:12.11.2023)
- Zack, M.H. (1999). Managing Codified Knowledge, Sloan Management Review, 40 (4), 45-58.

Zhirnov V, Zadegan RM, Sandhu GS, Church GM, Hughes WL. (2016) Nucleic acid memory. *Nat Mater.* 15(4), 366-70.

EKLER

EK 1: Kurumsal Bilgi Yönetiminde Bilgilendirme Tasarımı Model Önerisi

Araştırma Anketi – Deney Grubu

Sayın Gönüllü,

Bu çalışma, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı'nda Nida KAYALI tarafından Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ danışmanlığında yürütülen "*Kurumsal Bilgi Yönetiminde Bilgilendirme Tasarımı Model Önerisi*" başlıklı **doktora tezi kapsamında** gerçekleştirilmektedir. Çalışma, kurumsal bilgi yönetiminde bilgilendirme tasarımının önemini ortaya koymayı ve bilgilendirme tasarımını bilgi yönetimi stratejisi olarak ele alacak bir bilgi yönetimi modeli geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Çalışma kapsamında; bilgilendirme tasarımının bilgi yönetimine etkisini incelemek amacıyla bir kamu kurumunun 2022 yılı faaliyet raporunda yer alan üç sayfaya ilişkin sorular yöneltilenmektedir. Ayrıca görsel okuryazarlık, sözel veya görsel baskın öğrenme stilini belirleme, bilişsel yükü ölçme ile ilgili sorular bulunmaktadır.

Bu araştırmada yer almak tümüyle sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da başladıktan sonra yarıda bırakabilirsiniz. Araştırmadan çekilmeniz halinde sizinle ilgili veriler kullanılmayacaktır. **Vereceğiniz yanıtlar tamamen gizli tutulacak olup sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecek ve sonuçlar yalnızca bilimsel çalışmalarda kullanılacaktır. Çalışma için size ödeme yapılmayacak, sizden de ücret talep edilmeyecektir.**

Çalışma hakkında detaylı bilgi almak isterseniz Nida KAYALI () veya Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ () ile iletişime geçebilirsiniz.

Çalışma **yaklaşık 15 dakika** sürecektir. Kıymetli vaktinizi ayırarak anketi doldurduğunuz ve bu bilimsel çalışmaya dâhil olarak katkı sağladığınız için teşekkür ederiz.

1. Çalışmaya katılmayı kabul ediyor musunuz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Evet
☐ Hayır

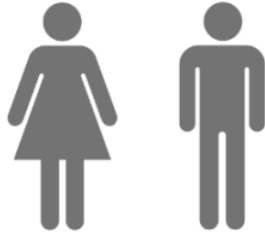
2. Yaş aralığınız *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ 18-24
☐ 25-34
☐ 35-44
☐ 45-54
☐ 55-59
☐ 60-64
☐ 65 ve üstü

3. Cinsiyetiniz *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kadın
☐ Erkek

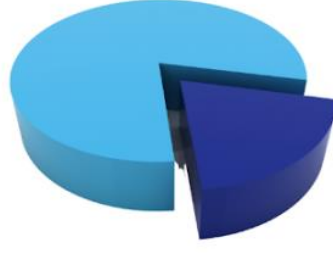
4. Mezuniyet durumunuz *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ İlkokul
☐ Ortaokul
☐ Lise
☐ Üniversite
☐ Yüksek Lisans - Doktora

5. Sektörünüz *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kamu
- ☐ Özel

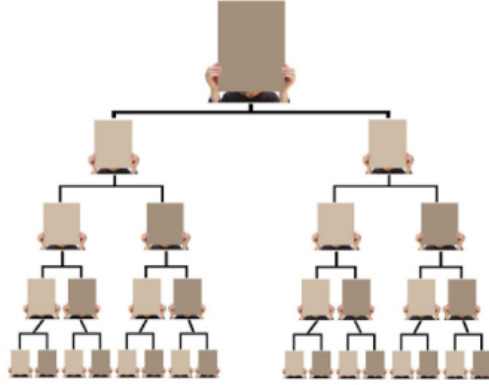
6. Kurumunuzdaki pozisyonunuz *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Yönetici
- ☐ Personel / Çalışan

7. Kurumunuzdaki göreviniz *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Genel Müdür
- ☐ Daire Başkanı
- ☐ Şube Müdürü
- ☐ Uzman
- ☐ Mühendis
- ☐ Memur
- ☐ Diğer: _____

8. Kaç yıldır çalışıyorsunuz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ 1 yıl veya daha az
- ☐ 1-2 yıl
- ☐ 3-5 yıl
- ☐ 6-10 yıl
- ☐ 11-15 yıl
- ☐ 16-20 yıl
- ☐ 20-29 yıl
- ☐ 30 yıl veya daha fazla

9. Aşağıdaki görseli istediğiniz sürede inceleyebilirsiniz. Görseli inceledikten sonra sayfada yer alan bilgilerle ilgili soruların yer aldığı bölüme yönlendirileceksiniz. Lütfen dikkatlice inceleyiniz. *

Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 2. Yılında Sağlanan Kazanımlar

2. yılını geride bıraktığımız Yönetmelik ile birlikte kırtasiye ve posta giderleri başta olmak üzere elde edilen tasarruf miktarlarının artması ve yazışma süreçlerinin hızlanması, kamu idarelerinde elektronik ortamın resmî yazışma süreçlerinde asli unsur olarak kabul edildiğini göstermektedir.

**Kayıtlı Elektronik Posta
KULLANIMI**
%82 ARTTI
POSTA GİDERLERİNDEN
229 Milyon 550 Bin 770 TL
TASARRUF

**Asli Unsur Olan
ELEKTRONİK ORTAM
ile 248 Bin 312
AĞAÇ DOĞADA KALDI**

**KİRTASİYE
GİDERLERİNDEN**
702 Milyon 568 Bin 715 TL
TASARRUF

www.resmiyazisma.gov.tr
İNTERNET SİTESİNE
483 Bin 845
ZİYARET

**VERİ DEPOLAMA
MALİYETİNDEN**
92 Milyon 672 Bin 951 TL
TASARRUF

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

☐ İnceledim.

10. İncelediğiniz rapor sayfasının başlığı nedir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- ☐ Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 1. Yılı
- ☐ Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 2. Yılı
- ☐ Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 1. Yılında Sağlanan Kazanımlar
- ☐ Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 2. Yılında Sağlanan Kazanımlar

11. İncelediğiniz rapor sayfasında aşağıdaki tasarruf kalemlerinden hangisi bulunmamaktadır? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Posta Giderlerinden Elde Edilen Tasarruf Miktarı
- ☐ Kırtasiye Giderlerinden Elde Edilen Tasarruf Miktarı
- ☐ Kayıtlı Elektronik Posta Giderlerinden Elde Edilen Tasarruf Miktarı
- ☐ Elektronik Ortam Kullanımı ile Doğada Kalan Ağaç Miktarı
- ☐ Veri Depolama Maliyetlerinden Elde Edilen Tasarruf Miktarı

12. İncelediğiniz rapor sayfasında bahsedilen internet adresi aşağıdakilerden hangisidir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ www.resmiyazismayonetmeligi.gov.tr
- ☐ www.resmiyazisma.gov.tr
- ☐ www.tccb.gov.tr
- ☐ www.resmiyazismatasarruflari.com
- ☐ www.resmiyazisma.com

13. İncelediğiniz rapor sayfasında sayısal değeri en yüksek seçenek hangisidir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Posta Giderlerinden Elde Edilen Tasarruf Miktarı
- ☐ Kırtasiye Giderlerinden Elde Edilen Tasarruf Miktarı
- ☐ Elektronik Ortam Kullanımı ile Doğada Kalan Ağaç Miktarı
- ☐ Veri Depolama Maliyetlerinden Elde Edilen Tasarruf Miktarı
- ☐ İnternet Sitesinin Tıklanma Miktarı

14. İncelediğiniz rapor sayfasında Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) kullanımı oranının yüzde kaç arttığı belirtilmiştir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ %52
☐ %62
☐ %72
☐ %82
☐ %92

15. Aşağıdaki görseli istediğiniz sürede inceleyebilirsiniz. Görseli inceledikten sonra sayfada yer alan bilgilerle ilgili soruların yer aldığı bölüme yönlendirileceksiniz. Lütfen dikkatlice inceleyiniz. *

Resmî Yazışma Eğitici Eğitimleri

Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 36'ncı maddesinin üçüncü fıkrası hükmü gereğince Yönetmelik ile ilgili eğitim stratejilerini belirlemeye ve koordinasyonu sağlamaya Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı yetkili kılınmıştır.

Bu kapsamda, 2022 yılı Ocak - Nisan ayları arasında, 17 bakanlıktan, bakanlıkların bağlı, ilgili ve ilişkili 123 idaresinden ve Cumhurbaşkanlığına bağlı 15 kurum, kuruluş ve ofisten yönetici ve çalışan olmak üzere toplam 406 kişiye yönelik "Eğitici Eğitimi" düzenlenmiştir.

2022 yılı Aralık ayında ise Büyükşehir Belediyelerine yönelik 30 büyükşehir belediyesinden toplam 93 kişiye yönelik "Eğitici Eğitimi" düzenlenmiştir.

**RESMÎ YAZIŞMA
Eğiticilerinin Eğitimi
18 Ocak - 1 Nisan 2022**

- 17 Bakanlık
- 15 Cumhurbaşkanlığına Bağlı Kurum, Kuruluş ve Ofis
- 10 ayrı grup halinde 10 hafta boyunca haftada 2 gün eğitim
- Yönetici ve çalışanlardan oluşan toplam 406 katılımcı

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ İnceledim.

16. Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 36'ncı maddesinin üçüncü fıkrası hükmü gereğince Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı neye yetkili kılınmıştır? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in Eğitimi Vermeye
- ☐ Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in Eğitici Eğitimi Vermeye
- ☐ Yönetmelik ile İlgili Eğitim Stratejilerini Belirlemeye ve Koordinasyonu Sağlamaya
- ☐ Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ile İlgili Koordinasyonu Sağlamaya
- ☐ Herhangi bir konuda yetki verilmemiştir.

17. Aşağıdakilerden hangisine "Eğitici Eğitimi" verilmemiştir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Cumhurbaşkanlığına Bağlı Kurum, Kuruluş ve Ofisler
- ☐ Cumhurbaşkanlığı Merkez Teşkilatı
- ☐ 17 Bakanlık
- ☐ Bakanlıkların Bağlı, İlgili ve İlişkili İdareleri
- ☐ Büyükşehir Belediyeleri

18. 2022 yılı Ocak - Nisan ayları arasında, 17 bakanlıktan, bakanlıkların bağlı, ilgili ve ilişkili 123 idaresinden ve Cumhurbaşkanlığına bağlı 15 kurum, kuruluş ve ofisten yönetici ve çalışan olmak üzere toplam kaç kişiye yönelik "Eğitici Eğitimi" düzenlendiği belirtilmiştir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ 106
- ☐ 206
- ☐ 306
- ☐ 406
- ☐ 506

19. 18 Ocak - 1 Nisan 2022 tarihlerinde haftada 2 gün düzenlenen "Eğitici Eğitimi"nin planlamasının nasıl yapıldığı belirtilmiştir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ 2 Ayrı Grup Halinde 10 Hafta Boyunca
- ☐ 3 Ayrı Grup Halinde 10 Hafta Boyunca
- ☐ 5 Ayrı Grup Halinde 10 Hafta Boyunca
- ☐ 7 Ayrı Grup Halinde 10 Hafta Boyunca
- ☐ 10 Ayrı Grup Halinde 10 Hafta Boyunca

20. Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik Eğitici Eğitimi'nin kime/kimlere yönelik verildiği belirtilmiştir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Yöneticiler ve Çalışanlar
- ☐ Sadece Yöneticiler
- ☐ Sadece Çalışanlar
- ☐ Daha Önce Eğitcilik Tecrübesi Bulunanlar
- ☐ Resmî Yazışmaya Hakim Olanlar

21. Aşağıdaki görseli istediğiniz sürede inceleyebilirsiniz. Görseli inceledikten sonra sayfada yer alan bilgilerle ilgili soruların yer aldığı bölüme yönlendirileceksiniz. Lütfen dikkatlice inceleyiniz. *

Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in Yayınlanması

13.05.1964 tarihli ve 6/3048 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan "Gizlilik Dereceli Evrak ve Gerecin Güvenliği Hakkında Esaslar"ın yerine 25.04.2022 tarihli ve 5529 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararıyla "Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" yürürlüğe konulmuştur.

Hazırlanan Yönetmelikle getirilen yenilikler şöyle özetlenebilir:

- **3 Millî Gizlilik Derecesi**
Çok Gizli, Gizli ve Hizmete Özel olmak üzere 3 millî gizlilik derecesi belirlenmiş ve bu derecelerin hangi belgelere uygulanacağı tüm idareleri kapsayacak şekilde detaylandırılmıştır.
- **Sürelî Gizlilik ve Değerlendirme Komisyonları**
Belli bir süreye veya olaya ulaşıldığında gizlilik derecesinin kaldırılabilmesi ve belirli aralıklarda idarelerde kurulacak komisyonlar marifetiyle gizlilik dereceli belgelerin güncelliğinin tekrar değerlendirilebilmesi hüküm altına alınmıştır.
- **Çok Gizli Belge Bürosu**
Çok Gizli gizlilik dereceli belgelerin yüksek güvenlik önlemleri alınarak saklanması ve gerekli tedbirlerin üst düzeyde sağlanması amacıyla idarelerde "Çok Gizli Belge Bürosu" kurulmasına ve görevlerinin belirlenmesine ilişkin düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.
- **Teknolojiye Uygun Güvenlik Tedbirleri**
Gizlilik dereceli belgeler ile ilgili görevlendirilecek personele ilişkin hükümler ve bu belgeler ile ilgili kullanılacak elektronik cihazlarda alınacak tedbirler düzenlenmiştir.
- **Hizmete Özel Belgelerde Kurumsal Şifreleme Sertifikaları**
Güvenlik tedbirleri kapsamında Hizmete Özel belgelerin kurumsal şifreleme sertifikaları ile şifrelenerek Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) ile gönderilmesi hüküm altına alınmıştır.
- **Gizlilik Derecesi Bulunmayan Belgenin Mahremiyeti**
Gizlilik derecesi taşımayan belgelerin kontrolsüz bir şekilde kamuoyuyla paylaşımının engellenmesine ilişkin düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

4

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ İnceledim.

22. Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in hangi mevzuatın yerine yürürlüğe konulduğu belirtilmiştir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Gizlilik Dereceli Evrak ve Gerecin Güvenliği Hakkında Esaslar
- ☐ Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- ☐ Gizlilik Dereceli Belgeler Hakkında Esaslar
- ☐ Gizlilik Dereceli Gerecin Güvenliği Hakkında Esaslar
- ☐ Gizlilik Dereceli Evrak ve Gerecin Güvenliği Hakkında Yönetmelik

23. Aşağıdakilerden hangisi yeni Yönetmelik ile birlikte getirilen yeniliklerden değildir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ 3 Millî Gizlilik Derecesi
- ☐ Süreli Gizlilik ve Değerlendirme Komisyonları
- ☐ Kişisel Verilerin Güvenliğiyle İlgili Tedbirler
- ☐ Gizlilik Derecesi Bulunmayan Belgenin Mahremiyeti
- ☐ Teknolojiye Uygun Güvenlik Tedbirleri

24. Aşağıdakilerden hangisi millî gizlilik derecesidir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ NATO Gizli
- ☐ NATO Çok Gizli
- ☐ Tasnif Dışı
- ☐ Çok Gizli
- ☐ Özel

25. Hizmete Özel belgelerde güvenlik tedbirleri kapsamında aşağıdaki unsurlardan hangisinin kullanılacağı belirtilmiştir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kayıtlı Elektronik Posta
- ☐ Kurumsal Şifreleme Sertifikası
- ☐ Elektronik Yazışma Paketi 2.0
- ☐ Elektronik Yazışma Paketi 2.1
- ☐ Hiçbir unsurdan bahsedilmemiştir.

26. Gizlilik derecesi bulunmayan belgenin mahremiyetiyle ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Gizlilik derecesi bulunmayan belgeler sosyal medyada paylaşılabilir.
- ☐ Gizlilik derecesi taşımayan belgeler "Tasnif Dışı" olarak işaretlenir.
- ☐ Gizlilik derecesi bulunmayan belgelerin kontrolsüz bir şekilde kamuoyuyla paylaşımının engellenmesine ilişkin düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.
- ☐ Yeni yayımlanan Yönetmelikle birlikte her belge gizlilik derecesi taşımak zorundadır.
- ☐ Gizlilik derecesi bulunmayan belgenin mahremiyetinden de söz edilemez.

27. soruya gidin

Yukarıda verilen rapor sayfalarını inceleyerek soruları yanıtlamaya çalıştınız. Lütfen soruları yanıtlarken bilgileri hatırlamakta ne derecede zorlandığınızı göz önünde bulundurarak size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

27. Verilen görevi tamamlarken ne kadar bilişsel çaba harcadınız? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Çok Çok Az
- ☐ Çok Az
- ☐ Az
- ☐ Kismen Az
- ☐ Ne Az Ne Fazla
- ☐ Kismen Fazla
- ☐ Fazla
- ☐ Çok Fazla
- ☐ Çok Çok Fazla

28. soruya gidin

Lütfen size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

28. Yazılarımda konu başlıkları kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

29. Yazılarımda madde imleri kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

30. Yazılarımda grafik kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

31. Yazılarımda tablo kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

32. Yazılarımda resimler ve fotoğraflar kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

33. Yazılarımda çizim kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

34. Yazılarımda uygun yazı tipleri kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

35. Grafiklerdeki desenleri tanımlarım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

36. Görsellerdeki karmaşık şekilleri tanımlarım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

37. Haritalardaki özel işaretleri anlarım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

38. Harita yardımıyla yolumu bulurum. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

39. Kavramları görsel şekillerle ifade ederim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

40. Yazılarımı görsel olarak rahatlıkla okunabilecek şekilde düzenlerim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

41. Yazdığım yazıların güzel görünmesine dikkat ederim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

42. Resim ve fotoğrafları yorumlarım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

43. Resim ve fotoğraflar için anlam üretirim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

44. Trafik işaretlerinin anlamlarını bilirim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

45. Uzaktan kumandalardaki sembolleri anlarım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

46. TV'deki akıllı işaretleri (aile, şiddet, korku, cinsellik vb.) bilirim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

47. İnternet sitelerindeki logoyu ayırt ederim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

48. İnternet sitelerindeki reklamları ayırt ederim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

49. Fotoğraf, belge vs. taramak için tarayıcı kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

50. Dijital fotoğraf makinesi kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

51. Bilgisayarda fotoğraflarımı düzenlerim. (kesme, renklendirme vs.) *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

52. Dijital video kamerası kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

53. Bir video düzenleme programı ile bilgisayarda video klipleri düzenlerim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

54. Basılı yayınlardaki reklamları incelerim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

55. Resimlerin ya da fotoğrafların ne ifade ettiğini anlarım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

56. Anlatım açısından resimlerin ve fotoğrafların sınırlılıklarını bilirim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

57. soruya gidin

Lütfen size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

57. Sözcükleri kullanmamı gerektiren işleri yapmaktan zevk alırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
- ☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

58. Yaşıntımdaki bazı özel anlarımda gördüklerimi zihnimde resmederek rahatlamaktan keyif alırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
- ☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

59. Çok okuyan birisiyim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
- ☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

60. Yeni bir şey öğrenmeye çalışırken görsel bir anlatımı izlemeyi, nasıl yapacağımı anlatan yazıyı okumaya tercih ederim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
- ☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

61. Sözcükleri çoğunlukla yanlış bir şekilde kullandığımı düşünüyorum. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

62. Yeni kelimeler öğrenmekten zevk alırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

63. Odama ya da evime yeni bir şey alacak olsaydım, bunları nereye koyacağımı *
kafamda canlandırmaktan hoşlanırdım.

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

64. Çoğunlukla kendime yazılı notlar hazırlarım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

65. Hayal kurmayı severim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

66. Genellikle yazılı bir yönerge yerine görsel bir diyagramı kullanmayı tercih ederim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

67. Birçok şeyi yaparken zihnimde resimler oluşturarak düşünmek bana yardımcı * olur.

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

68. Kelimelerin eş anlamlılarını düşünmeyi severim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

69. Bir şeyi unuttuğumda onu hatırlamak için zihnimde bir resmini oluşturmaya * çalışırım.

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

70. Yeni kelimeler öğrenmeyi seviyorum. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

71. Kelime bilgimi (dağarcığımı) arttırmak için çok az zaman harcarım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

72. Düşünürken çoğunlukla aklıma resimler veya görüntüler gelir. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
- ☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

EK 2: Kurumsal Bilgi Yönetiminde Bilgilendirme Tasarımı Model Önerisi

Araştırma Anketi – Kontrol Grubu

Sayın Gönüllü,

Bu çalışma, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı'nda Nida KAYALI tarafından Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ danışmanlığında yürütülen "*Kurumsal Bilgi Yönetiminde Bilgilendirme Tasarımı Model Önerisi*" başlıklı **doktora tezi kapsamında** gerçekleştirilmektedir. Çalışma, kurumsal bilgi yönetiminde bilgilendirme tasarımının önemini ortaya koymayı ve bilgilendirme tasarımını bilgi yönetimi stratejisi olarak ele alacak bir bilgi yönetimi modeli geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Çalışma kapsamında; bilgilendirme tasarımının bilgi yönetimine etkisini incelemek amacıyla bir kamu kurumunun 2022 yılı faaliyet raporunda yer alan üç sayfaya ilişkin sorular yöneltilmektedir. Ayrıca görsel okuryazarlık, sözel veya görsel baskın öğrenme stilini belirleme, bilişsel yükü ölçme ile ilgili sorular bulunmaktadır.

Bu araştırmada yer almak tümüyle sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da başladıktan sonra yarıda bırakabilirsiniz. Araştırmadan çekilmeniz halinde sizinle ilgili veriler kullanılmayacaktır. **Vereceğiniz yanıtlar tamamen gizli tutulacak olup sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecek ve sonuçlar yalnızca bilimsel çalışmalarda kullanılacaktır. Çalışma için size ödeme yapılmayacak, sizden de ücret talep edilmeyecektir.**

Çalışma hakkında detaylı bilgi almak isterseniz Nida KAYALI () veya Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ () ile iletişime geçebilirsiniz.

Çalışma **yaklaşık 15 dakika** sürecektir. Kıymetli vaktinizi ayırarak anketi doldurduğunuz ve bu bilimsel çalışmaya dâhil olarak katkı sağladığınız için teşekkür ederiz.

1. Çalışmaya katılmayı kabul ediyor musunuz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

☐ Evet

☐ Hayır

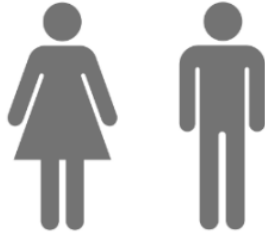
2. Yaş aralığınız *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ 18-24
☐ 25-34
☐ 35-44
☐ 45-54
☐ 55-59
☐ 60-64
☐ 65 ve üstü

3. Cinsiyetiniz *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kadın
☐ Erkek

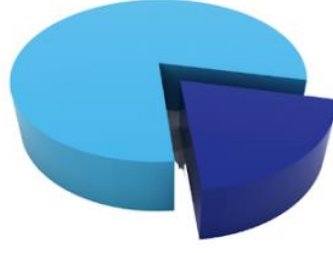
4. Mezuniyet durumunuz *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ İlkokul
☐ Ortaokul
☐ Lise
☐ Üniversite
☐ Yüksek Lisans - Doktora

5. Sektörünüz *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kamu
- ☐ Özel

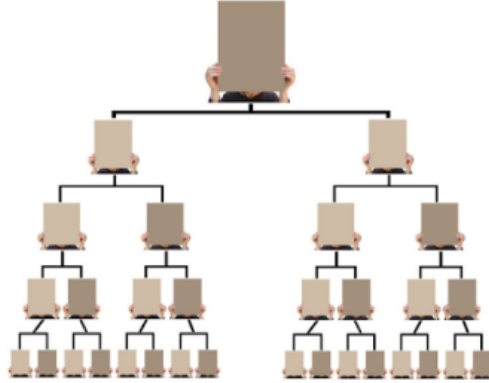
6. Kurumunuzdaki pozisyonunuz *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Yönetici
- ☐ Personel / Çalışan

7. Kurumunuzdaki göreviniz *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Genel Müdür
- ☐ Daire Başkanı
- ☐ Şube Müdürü
- ☐ Uzman
- ☐ Mühendis
- ☐ Memur
- ☐ Diğer: _____

8. Kaç yıldır çalışıyorsunuz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ 1 yıl veya daha az
- ☐ 1-2 yıl
- ☐ 3-5 yıl
- ☐ 6-10 yıl
- ☐ 11-15 yıl
- ☐ 16-20 yıl
- ☐ 20-29 yıl
- ☐ 30 yıl veya daha fazla

9. Aşağıdaki görseli istediğiniz sürede inceleyebilirsiniz. Görseli inceledikten sonra sayfada yer alan bilgilerle ilgili soruların yer aldığı bölüme yönlendirileceksiniz. Lütfen dikkatlice inceleyiniz. *

Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in

2. Yılında Sağlanan Kazanımlar

2. yılını geride bıraktığımız Yönetmelik ile birlikte kırtasiye ve posta giderleri başta olmak üzere elde edilen tasarruf miktarlarının artması ve yazışma süreçlerinin hızlanması, kamu idarelerinde elektronik ortamın resmî yazışma süreçlerinde aslı unsur olarak kabul edildiğini göstermektedir.

Yönetmelikle birlikte;

- Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) kullanımı %82 artmış,
- Posta giderlerinden 229 milyon 550 bin 770 TL, kırtasiye giderlerinden 702 milyon 568 bin 715 TL tasarruf edilmiş,
- 248 bin 312 ağacın doğada kalmasına katkı sağlanmıştır.
- Ayrıca elektronik ortamda belgelerin tek nüsha oluşturulmasıyla veri depolama maliyetinden de 92 milyon 672 bin 951 TL tasarruf edilmiştir.

Yönetmelik'in yayınlanmasıyla resmî yazışma süreçlerinde uygulama birliği sağlanmasını kolaylaştırmak amacıyla oluşturulan www.resmiyazisma.gov.tr internet sitesi ile eğitim videoları ve detayları içeren kılavuz tüm kamu personelinin kullanımına sunulmuştur. 2 yıl içinde;

- İnternet sitesi 483 bin 845 kez ziyaret edilmiş,
- Engelsiz erişim seçeneği de bulunan eğitim videoları 81 bin 959 kez izlenmiş,
- Kılavuz 41 bin 886 kez indirilmiştir.

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

☐ İnceledim.

10. İncelediğiniz rapor sayfasının başlığı nedir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Resmi Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- ☐ Resmi Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 1. Yılı
- ☐ Resmi Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 2. Yılı
- ☐ Resmi Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 1. Yılında Sağlanan Kazanımlar
- ☐ Resmi Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 2. Yılında Sağlanan Kazanımlar

11. İncelediğiniz rapor sayfasında aşağıdaki tasarruf kalemlerinden hangisi bulunmamaktadır? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Posta Giderlerinden Elde Edilen Tasarruf Miktarı
- ☐ Kırtasiye Giderlerinden Elde Edilen Tasarruf Miktarı
- ☐ Kayıtlı Elektronik Posta Giderlerinden Elde Edilen Tasarruf Miktarı
- ☐ Elektronik Ortam Kullanımı ile Doğada Kalan Ağaç Miktarı
- ☐ Veri Depolama Maliyetlerinden Elde Edilen Tasarruf Miktarı

12. İncelediğiniz rapor sayfasında bahsedilen internet adresi aşağıdakilerden hangisidir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ www.resmiyazismayonetmeligi.gov.tr
- ☐ www.resmiyazisma.gov.tr
- ☐ www.tccb.gov.tr
- ☐ www.resmiyazismatasarruflari.com
- ☐ www.resmiyazisma.com

13. İncelediğiniz rapor sayfasında sayısal değeri en yüksek seçenek hangisidir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Posta Giderlerinden Elde Edilen Tasarruf Miktarı
- ☐ Kırtasiye Giderlerinden Elde Edilen Tasarruf Miktarı
- ☐ Elektronik Ortam Kullanımı ile Doğada Kalan Ağaç Miktarı
- ☐ Veri Depolama Maliyetlerinden Elde Edilen Tasarruf Miktarı
- ☐ İnternet Sitesinin Tıklanma Miktarı

14. İncelediğiniz rapor sayfasında Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) kullanımı oranının yüzde kaç arttığı belirtilmiştir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ %52
☐ %62
☐ %72
☐ %82
☐ %92

15. Aşağıdaki görseli istediğiniz sürede inceleyebilirsiniz. Görseli inceledikten sonra sayfada yer alan bilgilerle ilgili soruların yer aldığı bölüme yönlendirileceksiniz. Lütfen dikkatlice inceleyiniz. *

Resmî Yazışma Eğitici Eğitimleri

Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 36'ncı maddesinin üçüncü fıkrası hükmü gereğince Yönetmelik ile ilgili eğitim stratejilerini belirlemeye ve koordinasyonu sağlamaya Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı yetkili kılınmıştır.

Bu kapsamda, 2022 yılı Ocak - Nisan ayları arasında, 17 bakanlıktan, bakanlıkların bağlı, ilgili ve ilişkili 123 idaresinden ve Cumhurbaşkanlığına bağlı 15 kurum, kuruluş ve ofisten yönetici ve çalışan olmak üzere toplam 406 kişiye yönelik "Eğitici Eğitimi" düzenlenmiştir.

2022 yılı Aralık ayında ise Büyükşehir Belediyelerine yönelik 30 büyükşehir belediyesinden toplam 93 kişiye yönelik "Eğitici Eğitimi" düzenlenmiştir.

Eğitimler 10 ayrı grup halinde, 10 hafta boyunca, haftada 2 gün olacak biçimde verilmiştir.

Eğitim verilen gruplar şu şekildedir:

- Cumhurbaşkanlığına Bağlı Kurum, Kuruluş ve Ofisler
- 17 Bakanlık
- Bakanlıkların Bağlı, İlgili ve İlişkili İdareleri
- Büyükşehir Belediyeleri

9

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ İnceledim.

16. Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 36'ncı maddesinin üçüncü fıkrası hükmü gereğince Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı neye yetkili kılınmıştır? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in Eğitimi Vermeye
- ☐ Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in Eğitici Eğitimi Vermeye
- ☐ Yönetmelik ile İlgili Eğitim Stratejilerini Belirlemeye ve Koordinasyonu Sağlamaya
- ☐ Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ile İlgili Koordinasyonu Sağlamaya
- ☐ Herhangi bir konuda yetki verilmemiştir.

17. Aşağıdakilerden hangisine "Eğitici Eğitimi" verilmemiştir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Cumhurbaşkanlığına Bağlı Kurum, Kuruluş ve Ofisler
- ☐ Cumhurbaşkanlığı Merkez Teşkilatı
- ☐ 17 Bakanlık
- ☐ Bakanlıkların Bağlı, İlgili ve İlişkili İdareleri
- ☐ Büyükşehir Belediyeleri

18. 2022 yılı Ocak - Nisan ayları arasında, 17 bakanlıktan, bakanlıkların bağlı, ilgili ve ilişkili 123 idaresinden ve Cumhurbaşkanlığına bağlı 15 kurum, kuruluş ve ofisten yönetici ve çalışan olmak üzere toplam kaç kişiye yönelik "Eğitici Eğitimi" düzenlendiği belirtilmiştir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ 106
- ☐ 206
- ☐ 306
- ☐ 406
- ☐ 506

19. 18 Ocak - 1 Nisan 2022 tarihlerinde haftada 2 gün düzenlenen "Eğitici Eğitimi"nin planlamasının nasıl yapıldığı belirtilmiştir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ 2 Ayrı Grup Halinde 10 Hafta Boyunca
- ☐ 3 Ayrı Grup Halinde 10 Hafta Boyunca
- ☐ 5 Ayrı Grup Halinde 10 Hafta Boyunca
- ☐ 7 Ayrı Grup Halinde 10 Hafta Boyunca
- ☐ 10 Ayrı Grup Halinde 10 Hafta Boyunca

20. Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik Eğitimci Eğitimi'nin kime/kimlere yönelik verildiği belirtilmiştir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Yöneticiler ve Çalışanlar
- ☐ Sadece Yöneticiler
- ☐ Sadece Çalışanlar
- ☐ Daha Önce Eğitimcilik Tecrübesi Bulunanlar
- ☐ Resmî Yazışmaya Hakim Olanlar

21. Aşağıdaki görseli istediğiniz sürede inceleyebilirsiniz. Görseli inceledikten sonra sayfada yer alan bilgilerle ilgili soruların yer aldığı bölüme yönlendirileceksiniz. Lütfen dikkatlice inceleyiniz. *

Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in Yayınlanması

13.05.1964 tarihli ve 6/3048 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan "Gizlilik Dereceli Evrak ve Gerecin Güvenliği Hakkında Esaslar"ın yerine 25.04.2022 tarihli ve 5529 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararıyla "Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" yürürlüğe konulmuştur.

Hazırlanan Yönetmelikle getirilen yenilikler şöyle özetlenebilir:

- Çok Gizli, Gizli ve Hizmete Özel olmak üzere 3 millî gizlilik derecesi belirlenmiş ve bu derecelerin hangi belgelere uygulanacağı tüm idareleri kapsayacak şekilde detaylandırılmıştır.
- Belli bir süreye veya olaya ulaşıldığında gizlilik derecesinin kaldırılabilmesi ve belirli aralıklarda idarelerde kurulacak komisyonlar marifetiyle gizlilik dereceli belgelerin güncelliğinin tekrar değerlendirilebilmesi hüküm altına alınmıştır.
- Çok Gizli gizlilik dereceli belgelerin yüksek güvenlik önlemleri alınarak saklanması ve gerekli tedbirlerin üst düzeyde sağlanması amacıyla idarelerde "Çok Gizli Belge Bürosu" kurulmasına ve görevlilerinin belirlenmesine ilişkin düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.
- Gizlilik dereceli belgeler ile ilgili görevlendirilecek personele ilişkin hükümler ve bu belgeler ile ilgili kullanılacak elektronik cihazlarda alınacak tedbirler düzenlenmiştir.
- Güvenlik tedbirleri kapsamında Hizmete Özel belgelerin kurumsal şifreleme sertifikaları ile şifrelenerek Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) ile gönderilmesi hüküm altına alınmıştır.
- Gizlilik derecesi taşımayan belgelerin kontrolsüz bir şekilde kamuoyuyla paylaşımının engellenmesine ilişkin düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

4

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ İnceledim.

22. Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in hangi mevzuatın yerine yürürlüğe konulduğu belirtilmiştir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Gizlilik Dereceli Evrak ve Gerecin Güvenliği Hakkında Esaslar
- ☐ Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- ☐ Gizlilik Dereceli Belgeler Hakkında Esaslar
- ☐ Gizlilik Dereceli Gerecin Güvenliği Hakkında Esaslar
- ☐ Gizlilik Dereceli Evrak ve Gerecin Güvenliği Hakkında Yönetmelik

23. Aşağıdakilerden hangisi yeni Yönetmelik ile birlikte getirilen yeniliklerden değildir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ 3 Millî Gizlilik Derecesi
- ☐ Süreli Gizlilik ve Değerlendirme Komisyonları
- ☐ Kişisel Verilerin Güvenliğiyle İlgili Tedbirler
- ☐ Gizlilik Derecesi Bulunmayan Belgenin Mahremiyeti
- ☐ Teknolojiye Uygun Güvenlik Tedbirleri

24. Aşağıdakilerden hangisi millî gizlilik derecesidir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ NATO Gizli
- ☐ NATO Çok Gizli
- ☐ Tasnif Dışı
- ☐ Çok Gizli
- ☐ Özel

25. Hizmete Özel belgelerde güvenlik tedbirleri kapsamında aşağıdaki unsurlardan hangisinin kullanılacağı belirtilmiştir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kayıtlı Elektronik Posta
- ☐ Kurumsal Şifreleme Sertifikası
- ☐ Elektronik Yazışma Paketi 2.0
- ☐ Elektronik Yazışma Paketi 2.1
- ☐ Hiçbir unsurdan bahsedilmemiştir.

26. Gizlilik derecesi bulunmayan belgenin mahremiyetiyle ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Gizlilik derecesi bulunmayan belgeler sosyal medyada paylaşılabılır.
- ☐ Gizlilik derecesi taşımayan belgeler "Tasnif Dışı" olarak işaretlenir.
- ☐ Gizlilik derecesi bulunmayan belgelerin kontrolsüz bir şekilde kamuoyuyla paylaşımının engellenmesine ilişkin düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.
- ☐ Yeni yayımlanan Yönetmelikle birlikte her belge gizlilik derecesi taşımak zorundadır.
- ☐ Gizlilik derecesi bulunmayan belgenin mahremiyetinden de söz edilemez.

27. soruya gidin

Yukarıda verilen rapor sayfalarını inceleyerek soruları yanıtlamaya çalıştınız. Lütfen soruları yanıtlarken bilgileri hatırlamakta ne derecede zorlandığınızı göz önünde bulundurarak size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

27. Verilen görevi tamamlarken ne kadar bilişsel çaba harcadınız? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Çok Çok Az
- ☐ Çok Az
- ☐ Az
- ☐ Kismen Az
- ☐ Ne Az Ne Fazla
- ☐ Kismen Fazla
- ☐ Fazla
- ☐ Çok Fazla
- ☐ Çok Çok Fazla

28. soruya gidin

Lütfen size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

28. Yazılarımda konu başlıkları kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

29. Yazılarımda madde imleri kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

30. Yazılarımda grafik kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

31. Yazılarımda tablo kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

32. Yazılarımda resimler ve fotoğraflar kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

33. Yazılarımda çizim kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

34. Yazılarımda uygun yazı tipleri kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

35. Grafiklerdeki desenleri tanımlarım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

36. Görsellerdeki karmaşık şekilleri tanımlarım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

37. Haritalardaki özel işaretleri anlarım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

38. Harita yardımıyla yolumu bulurum. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

39. Kavramları görsel şekillerle ifade ederim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

40. Yazılarımı görsel olarak rahatlıkla okunabilecek şekilde düzenlerim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

41. Yazdığım yazıların güzel görünmesine dikkat ederim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

42. Resim ve fotoğrafları yorumlarım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

43. Resim ve fotoğraflar için anlam üretirim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

44. Trafik işaretlerinin anlamlarını bilirim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

45. Uzaktan kumandalardaki sembolleri anlarım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

46. TV'deki akıllı işaretleri (aile, şiddet, korku, cinsellik vb.) bilirim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

47. İnternet sitelerindeki logoyu ayırt ederim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

48. İnternet sitelerindeki reklamları ayırt ederim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

49. Fotoğraf, belge vs. taramak için tarayıcı kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

50. Dijital fotoğraf makinesi kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

51. Bilgisayarda fotoğraflarımı düzenlerim. (kesme, renklendirme vs.) *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

52. Dijital video kamerası kullanırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

53. Bir video düzenleme programı ile bilgisayarda video klipleri düzenlerim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

54. Basılı yayınlardaki reklamları incelerim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

55. Resimlerin ya da fotoğrafların ne ifade ettiğini anlarım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
☐ Yapamam
☐ Az Çok Yaparım
☐ Yaparım
☐ Kolaylıkla Yaparım

56. Anlatım açısından resimlerin ve fotoğrafların sınırlılıklarını bilirim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Kesinlikle Yapamam
- ☐ Yapamam
- ☐ Az Çok Yaparım
- ☐ Yaparım
- ☐ Kolaylıkla Yaparım

57. soruya gidin

Lütfen size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

57. Sözcükleri kullanmamı gerektiren işleri yapmaktan zevk alırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
- ☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

58. Yaşıntımdaki bazı özel anlarımda gördüklerimi zihnimde resmederek rahatlamaktan keyif alırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
- ☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

59. Çok okuyan birisiyim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
- ☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

60. Yeni bir şey öğrenmeye çalışırken görsel bir anlatımı izlemeyi, nasıl yapacağımı anlatan yazıyı okumaya tercih ederim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
- ☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

61. Sözcükleri çoğunlukla yanlış bir şekilde kullandığımı düşünüyorum. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

62. Yeni kelimeler öğrenmekten zevk alırım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

63. Odama ya da evime yeni bir şey alacak olsaydım, bunları nereye koyacağımı kafamda canlandırmaktan hoşlanırdım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

64. Çoğunlukla kendime yazılı notlar hazırlarım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

65. Hayal kurmayı severim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

66. Genellikle yazılı bir yönerge yerine görsel bir diyagramı kullanmayı tercih ederim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

67. Birçok şeyi yaparken zihnimde resimler oluşturarak düşünmek bana yardımcı *
olur.

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

68. Kelimelerin eş anlamlılarını düşünmeyi severim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

69. Bir şeyi unuttuğumda onu hatırlamak için zihnimde bir resmini oluşturmaya *
çalışırım.

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

70. Yeni kelimeler öğrenmeyi seviyorum. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

71. Kelime bilgimi (dağarcığımı) arttırmak için çok az zaman harcarım. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Doğru
☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

72. Düşünürken çoğunlukla aklıma resimler veya görüntüler gelir. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ☐ Benim İçin Her Zaman Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Doğru
- ☐ Benim İçin Genellikle Yanlış
- ☐ Benim İçin Her Zaman Yanlış

EK 3: Ölçek Kullanım İzinleri

Bilişsel Yük Ölçeği İçin Alınan İzin

N

Nida Kayalı

Alıcı:

29 Tem 2023 14:21

☆

←

⋮

Sayın Hocam,

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı'nda doktora öğrencisiyim. "*Kurumsal Bilgi Yönetiminde Bilgilendirme Tasarımı Model Önerisi*" başlıklı doktora tezim kapsamında danışman hocam Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ ile kurumsal bilgi yönetiminde bilgilendirme tasarımının önemini ortaya koymayı ve bilgilendirme tasarımını bilgi yönetimi stratejisi olarak ele alacak bilgi yönetimi modeli geliştirmeyi amaçlayan bir çalışma yapmayı planlamaktayız.

İzniniz olduğu takdirde, araştırmamız kapsamında yer alan değişkenlerden biri olan bilişsel yükü değerlendirmek amacıyla Türkçe'ye uyarlamış olduğunuz, Ek'te yer alan "*Bilişsel Yük Ölçeği*"nden kaynak bildirerek faydalanmak istemekteyiz.

Ölçeği kullanıma dair izninizi Etik Kurul Başvuru Dosyası'na ekleyeceğimizi bildirir, izin vererek bu bilimsel çalışmaya katkıda bulunursanız bizi sevindireceğinizi eklemek isteriz.

İyi çalışmalar dileriz.

Nida KAYALI

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

e

Alıcı: ben

4 Ağu 2023 05:38

Nida merhaba,

Ölçeği akademik ve etik ilkler çerçevesinde çalışmanızda kullanmanız bizi mutlu eder.

İyi çalışmalar ve kolaylıklar dilerim.

Görsel Okuryazarlık Ölçeği İçin Alınan İzin

N

Nida Kayalı

Alıcı: Nida Kayalı

27 Temmuz Per 15:47

☆

←

⋮

Sayın Kiper, Arslan, Kıyıcı ve Akgün,

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı'nda doktora öğrencisiyim. "*Kurumsal Bilgi Yönetiminde Bilgilendirme Tasarımı Model Önerisi*" başlıklı doktora tezim kapsamında danışman hocam Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ ile kurumsal bilgi yönetiminde bilgilendirme tasarımının önemini ortaya koymayı ve bilgilendirme tasarımını bilgi yönetimi stratejisi olarak ele alacak bilgi yönetimi modeli geliştirmeyi amaçlayan bir çalışma yapmayı planlamaktayız.

İzniniz olduğu takdirde, araştırmamız kapsamında yer alan değişkenlerden biri olan görsel okuryazarlık düzeyini belirlemek amacıyla; "*Visual Literacy Scale: The Study Of Validity and Reliability*" başlıklı çalışmayla geliştirmiş olduğunuz, Ek'te yer alan "*Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği*"nden kaynak bildirerek faydalanmak istemekteyiz.

Ölçeği kullanıma dair izninizi Etik Kurul Başvuru Dosyası'na ekleyeceğimizi bildirir, izin vererek bu bilimsel çalışmaya katkıda bulunursanız bizi sevindireceğinizi eklemek isteriz.

İyi çalışmalar dileriz.

Nida KAYALI

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

Alici: |

27 Temmuz Per 21:17

Merhaba,
Ölçeği kullanabilirsiniz.

İyi çalışmalar.

Sözel ve Görsel Baskın Öğrenme Stilini Belirleme Ölçeği İçin Alınan İzin

Nida Kayalı

27 Temmuz Per 15:54 ☆ ↩ ⋮

Sayın Hocam,

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı'nda doktora öğrencisiyim. "*Kurumsal Bilgi Yönetiminde Bilgilendirme Tasarımı Model Önerisi*" başlıklı doktora tezim kapsamında danışman hocam Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ ile kurumsal bilgi yönetiminde bilgilendirme tasarımının önemini ortaya koymayı ve bilgilendirme tasarımını bilgi yönetimi stratejisi olarak ele alacak bilgi yönetimi modeli geliştirmeyi amaçlayan bir çalışma yapmayı planlamaktayız.

İzniniz olduğu takdirde, araştırmamız kapsamında yer alan değişkenlerden biri olan baskın öğrenme stilini belirlemek amacıyla Türkçe'ye uyarlanmış olduğunuz, Ek'te yer alan "*Sözel ve Görsel Baskın Öğrenme Stilini Belirleme Ölçeği*"nden kaynak bildirerek faydalanmak istemekteyiz.

Ölçeği kullanıma dair izninizi Etik Kurul Başvuru Dosyası'na ekleyeceğimizi bildirir, izin vererek bu bilimsel çalışmaya katkıda bulunursanız bizi sevindireceğinizi eklemek isteriz.

İyi çalışmalar dileriz.

Nida KAYALI

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

Alici: |

27 Temmuz Per 17:28

Merhaba Nida,
Ölçeğimizi bilimsel çalışmalarınızda kullanmanızdan mutluluk duyarız.
Ölçekle ilgili danışmak istediğin herhangi bir husus olursa haberleşiriz.
Danışman hocanıza selam ve saygılarımızı iletiniz.
İyi çalışmalar ve başarılar dileriz

(Ekip adına)

EK 4: Etik Kurul Onayı

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu Başkanlığı

Sayı : 85434274-050.04.04 / 1100151
Konu : Etik Kurul Kararı Hakkında

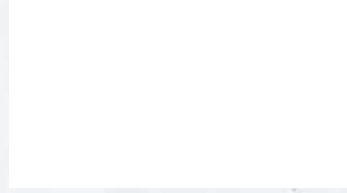
02.10.2023

Sayın Nida KAYALI

İlgi: 17/08/2023 tarihli başvurunuz.

“Kurumsal Bilgi Yönetiminde Bilgilendirme Tasarımı Model Önerisi” başlıklı teziniz ile ilgili olarak Ankara Üniversitesi Etik Kurulunun 20/09/2023 tarihli toplantısında alınan 21/196 sayılı kararın bir örneği ilişikte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi saygılarımla rica ederim.

EKLER:
Karar Örneği (1 sayfa)

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ALT ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ**

Karar Tarihi : 20/09/2023
Toplantı Sayısı : 21
Karar Sayısı : 196

196- Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Öğr. Üyesi Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ'nin danışmanlığını yaptığı, doktora öğrencisi Nida KAYALI'nın "Kurumsal Bilgi Yönetiminde Bilgilendirme Tasarımı Model Önerisi" başlıklı tezi ile ilgili 17/08/2023 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelendi.

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Öğr. Üyesi Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ'nin danışmanlığını yaptığı, doktora öğrencisi Nida KAYALI'nın "Kurumsal Bilgi Yönetiminde Bilgilendirme Tasarımı Model Önerisi" başlıklı tezi ile ilgili araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

ÖZET

Bu tez, kurumsal bilgi yönetimi ve bilgilendirme tasarımı arasındaki etkileşimi incelemektedir. Kurumsal bilgi yönetimi, bilgi varlıklarının korunması ve en etkin şekilde kullanılması ile ilgilenirken, bilgilendirme tasarımı bu bilginin hedef kitleye etkili bir şekilde aktarılmasını ve anlaşılır kılınmasını sağlamaktadır. Araştırmanın temel amacı, kurumsal bilgi yönetiminde bilgilendirme tasarımının önemini ortaya koymak ve bilgilendirme tasarımını bilgi yönetimi stratejisi olarak ele alan bir bilgi yönetimi modeli ortaya koymaktır.

Elde edilen bulgular, bilgilendirme tasarımının kurumsal bilgi yönetimi süreçlerinde stratejik bir unsur olarak kullanılabileceğini göstermektedir. Kurumlar, bilgilendirme tasarımı ilkelerini entegre ederek bilgi yönetim süreçlerini geliştirebilir ve performanslarını artırabilirler. Araştırmanın bulguları, hem literatüre katkı sağlamakta hem de uygulayıcılara rehberlik etmektedir.

Araştırma sonucu, bilgilendirme tasarımının kurumsal bilgi yönetimi üzerindeki etkilerini ve bu iki kavramın entegrasyonunun kurumsal performansa olan katkısını ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular neticesinde, kurumsal bilgi yönetiminde etkinliği artırmak amacıyla kurumların karmaşık bilgileri anlamlandırmalarına ve belirli durumlarda karar almalarına yardımcı olacak “bilgilendirme tasarımı”nın kurumsal bilgi yönetiminde etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak, kurumsal bilgiyi ilgi çekici ve en anlaşılır şekilde sunmak ve bilginin kurumsal işleyişe doğrudan katkısının sağlanması açısından bilgilendirme tasarımını içeren Kurumsal Bilgi Yönetiminde Bilgilendirme Tasarımı Modeli (KBY/BİLTAM) oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bilgi ve belge yönetimi, bilgi yönetimi, kurumsal bilgi yönetimi, bilgilendirme tasarımı, doküman tasarımı.

ABSTRACT

This thesis examines the interaction between corporate knowledge management and information design. While corporate knowledge management is concerned with the protection and the most effective use of knowledge assets, information design ensures that this knowledge is effectively communicated and made comprehensible to the target audience. The main purpose of the study is to reveal the importance of information design in corporate knowledge management and to present a knowledge management model that considers information design as a knowledge management strategy.

The findings show that information design can be used as a strategic element in corporate knowledge management processes. Organizations can improve their knowledge management processes and increase their performance by integrating information design principles. The findings of the study both contribute to the literature and provide guidance to practitioners.

The research result reveals the effects of information design on corporate knowledge management and the contribution of the integration of these two concepts to corporate performance. As a result of the findings, the Information Design Model in Corporate Knowledge Management (KBY/BILTAM) was created to ensure the effective use of “information design” in corporate knowledge management to help organizations make sense of complex information and make decisions in certain situations in order to increase the effectiveness of corporate knowledge management, to present corporate knowledge in an interesting and most understandable way and to ensure the direct contribution of information to corporate functioning.

Keywords: Information and records management, knowlagde management, corporate knowledge management, information design, document design.